ספרות עזר · אנציקלופדיות

# מדבר קדמות

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# מדבר קדמות

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מדבר-קדמות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

# תוכן העניינים

**הקדמה** ..... 4
**מערכת א** ..... 4
**מערכת ב** ..... 18
**מערכת ג** ..... 24
**מערכת ד** ..... 30
**מערכת ה** ..... 35
**מערכת ו** ..... 37
**מערכת ז** ..... 41
**מערכת ח** ..... 48
**מערכת ט** ..... 60
**מערכת י** ..... 65
**מערכת כ** ..... 81
**מערכת ל** ..... 91
**מערכת מ** ..... 94
**מערכת נ** ..... 105
**מערכת ס** ..... 118
**מערכת ע** ..... 120
**מערכת פ** ..... 125
**מערכת צ** ..... 128
**מערכת ק** ..... 133
**מערכת ר** ..... 141
**מערכת ש** ..... 147
**מערכת ת** ..... 153
**אחר המדב"ר** ..... 163

# הקדמה

בס"ד

מדב"ר קדמו"ת

(מדב"ר עם האותיות גי' חיים יוסף דוד י"ב)

הרי זה לקט אשר הונף ואשר הורם אגב גרסאי דברי חכמים בנחת. והוא קיבוץ קצת הקדמות ואיזה מחידושי עולם בכל הרואה לנערי בני ישראל תלמידי תרביצאי דורשי"ן תחלות ולא ידעין הי עושה להם פותחת. עזרי מעם ה' הוא ברחמיו יאיר עיני באגדתא ושמעתא הלכה רווחת. כי"ר

נדפס **בליוורנו** יע"א

שנת מקור **חיי"ם באורך נרא"ה** אור לפ"ק

בדפוס המשובח של החכם כמוהר"ר **אליעזר סעדון** נר"ו

# מערכת א

א **אבות** העולם אברהם יצחק ויעקב ראו זה את זה וט"ו שנים למדו התורה בכל יום ולילה ט"ו שעות ובן ט"ו לתלמוד ובחגיגה מונה ט"ו דברים שיש בערבות סולו לרוכב בערבות בי"ה שמו לכך יסד דוד המלך ע"ה ט"ו שיר המעלות וט"ו מעלות בעזרה וט"ו שבחות בישתבח וט"ו לך הגדולה וכו' ט"ו תיבות בפ' וה' האמירך היום וט"ו לשון שירה בחומש ובט"ו ניסן נגאלו ישראל ממצרים. קונטרס ישן כתיבת יד על קלף מתלמידי רבינו יהודה החסיד משם רבם ז"ל.

**ונראה** דכונתו דכ"ד שעות יום ולילה והט' שעות לישן ולאכול ולעשות צרכיו. וט"ו לתורה ותפלה ואפשר לרמוז בזה כל הנשמה תהלל י"ה. שילמוד בתורה ויתפלל מי שהוא צדיק גמור וזכה לבחינת נשמה זה יאמר לה' אני בט"ו שעות להתפלל וללמוד וקריאתה זו הלילה וזהו תהלל י"ה בי"ה שעות. ודרך דרש אפשר לומר שזהו טעם דגמרינן ג"ש דט"ו ט"ו מחג המצות לכמה מילי כי פסח נגד אברהם אע"ה וסוכות נגד יעקב כמ"ש הטור א"ח סימן זי"ת. ויען שיעקב פדה את אברהם וט"ו שנים שראה אברהם אע"ה את יעקב היה שמחה בעולם על כן פסח וסוכות בט"ו וילפי מהדדי ג"ש כי פסח רומז לאברהם אע"ה וסוכות ליעקב אע"ה ולהכי הם בט"ו לרמוז כי בזכות ט"ו שנים שעמדו יחדיו יצאנו ממצרים ועיקר קיום העולם ע"י ט"ו שנים וקנו העולם במעמד שלשתן:

**ומן** האמור ניחא טובא דבר ה' אל יעקב אע"ה אנכי אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק

וכתב רבינו אפרים בפירושו על התורה כ"י דאמר אביך על אברהם יען אברהם היה מחבבו ליעקב וקוראו בני בני וכו' ע"ש ולדרכנו יצדק מאד דאברהם אע"ה יודע צדיק כמה תקון נעשה בעולם בצירוף יעקב עמהם וישת עליהם תבל ולכן היה מחבבו אברהם מאד מאד ודו"ק:

ב **אבות** אין קורים אלא לשלשה הכי אמרינן פ"ב דברכות ואני בעניי העירותי על מאי דתנן בעדיות על שמאי והלל שהרי אבות העולם לא עמדו על דבריהם. ובספר הקטן פתח עינים שם בעדיות כתבתי בזה. ועתה ראיתי בספר ילקוט ראובני על פסוק נעשה אדם שכתב משם הרב מגלה עמוקות אופן ע"ד נעשה ר"ת נמלך עם שמאי הלל שהם כלל כל נשמות הצדיקים לכן קראם רשב"י במסכת חגיגה אבות העולם כי הם ממש אבות העולם שמאי משמאל המרכבה הלל מימין המרכבה וכו' ע"ש.

ג. **אבות** העולם תקנו לאדם הראשון אברהם אע"ה תקן מה שחטא אדה"ר בע"ז ולכך הושלך לאור כשדים יצחק אע"ה תקן מה שחטא אדה"ר בש"ד ולהכי פשט צוארו ע"ג המזבח וקבל לישחט לעולה לשם ה' יעקב אע"ה תקן ג"ע של אדה"ר ולהכי שמר עצמו ולא ראה קרי פ"ד שנה ומעת שיצא אאע"ה מאור כשדים כבר הוכשר לקרותו אברהם. רבינו האר"י זצ"ל בספר הגלגולים ומצאתי שרש הענין ברעיא מהימנא סוף פרשת בהר דף קי"א ע"ש:

**ובר** מכל אלין דהוו על האבות. עוד תמצא שאברהם אע"ה היה לו ג"כ סקילה דאמרו בהגדה כי כל הקרב לאור הכשדים היה נשרף ולכן קבעו מרחוק מנגנין ונתנו את אאע"ה שם והשליכוהו לתוך התנור ויצחק אע"ה כהו עיניו דחשוב כמת. ויעקב אע"ה כשרדף אליפז אחריו להורגו נתחנן אליו ונתרצה להציגו ערום כצאתו מרחם אמו ונכנס לתוך נהר גדול ובא פרש א' רוכב על סוס ופשט בגדיו ונכנס לנהר להקר ושטפו נהר ומת ויצא יעקב מתוך הנהר ולבש בגדי הפרש ורכב הסוס והלך למדרש שם ועבר כמו שאמרו ברז"ל במדרש כ"י הביאו מז"ה חס"ל בפירושו כ"י ונמצא דיעקב אע"ה מלבד דשמר הברית כדחזי היה בסכנת חנק דכמו ששטף נהר את הפרש היה אפשר לשוטפו ולכן מלבד שתקנו אדה"ר אכתי פשו יסורין גדולים והניחו יתרם לעולליהם כמ"ש בספר הקטן פני דוד פ' ויצא ופ' תשא ע"ש באורך. הרי הוא כמבוא"ר מה שכיונתי לישב דמאחר דשלשה אלה נפלאו מסירת אאע"ה על קדוש ה' באור כשדים ועקידת יצחק אע"ה ושמירת יעקב אע"ה שומר הברית וק"ל שנה שסבל יסורין על ק"ל שנה דאדה"ר כמ"ש האר"י זצ"ל הני תלתא אצטריכא להו לתקון אדה"ר א"כ מאי קאמר משה רבינו ע"ה על חטא העגל זכור לאברהם ליצחק ולישראל ופירש"י אם נתחייבו שריפה והרג

וגלות כבר אביהם קבלו ויצאו בעד בניהם והלא הם באו לתקן אדה"ר ואמרו רז"ל בשוחר טוב מזמור ע"ו שאלו תלמידיו לר' טרפון ביבנה מפני מה זכה יהודה למ' א"ל מפני שהודה במעשה תמר א"ל דיו להודאה שתכפר על הביאה א"ל מפני שאמר מה בצע א"ל דיה להצלה שתכפר על המכירה וכו' ע"ש ומבואר כי מה שיעשה האדם לכפרת חטאו אין זה מועיל להיות לו שכר טוב על זה ומכאן למד הרב ווי העמודים בריש הספר כי מ"ש דהאשה הרגילה בנר שבת זוכה לבן ת"ח הוא כשמדלקת שתי נרות דנר אחד לכפר על שכבתה נרו של עולם. והנר השני בעבורו זוכה לבן ת"ח ע"ש. אם כן אפוא איך משה רבינו ע"ה אמר דמעשה אבות יכפרו על הבנים. ומשום הכי אמרתי שכל א' מהאבות הפליא לעשות ותקנו אדה"ר והניחו יתרם לעולליהם. אמנם באשר אנו זוכרים העקידה תדיר ואמרינן בר"ה אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק וכיוצא בזה כמה מאמרי רז"ל וגם יצחק אע"ה גופיה פ' ר' עקיבא לעת"ל א"ל להקב"ה הא קריבית נפשי קמך וכפי דברי הזהר הקדוש ורבינו האר"י זצ"ל זה היה לתקון ש"ד דאדה"ר. לכן נראה כי אבות העולם כל מעשיהם עשו בשמחה רבה והתלהבות עצום מאד וזה נחשב יותר מהמעשה עצמו וכמ"ש המפרשים שהשמחה שאדם שמח במצות הוא יותר מהמצות עצמם וא"כ המעשה עצמו שעשו האבות הוא לתקון אדה"ר אך תוקף השמחה והדבקות בו יתברך. זה מועיל יותר מהמעשה עצמו וזה הניחו לכפרת בני ישראל. ור' טרפון לתלמידיו במאמר ש"ט הנז' אמר להם על המעשה עצמו וכשהשיבו עליו לא רצה להשיב על השמחה והשתעשעות כי אמר להם מעשה חדש ודו"ק היטב:

ד. **אבות** אם יצאו מכלל ב"נ מעת שנמול אאע"ה פלוגתא דרבוותא דרבני צרפת סברי דלא יצאו האבות מכלל ב"נ להקל עד שקבלנו התורה בהר סיני והרמב"ן ס"ל שיצאו מכלל ב"נ לגמרי מעת שנימול כמ"ש הרמב"ן פ' אחרי ע"ש. ורבינו מהר"י רוזאניס ז"ל הפליא עצה בריש ס' פרשת דרכים בג' דרושים הראשונים מסיני גם הרב מהרי"ד ז"ל בספר יקרא דשכבי דרוש ס"א העמיק הרחיב בזה. ולפי דברי הרב פרשת דרכים נולד מחלוקת חדש דיש לומר דאברהם אע"ה מעת שהכיר בוראו הי"ל דין ישראל גמור. ולדעת הרמב"ן וסיעתו לא יצא מכלל ב"נ עד המילה ועמ"ש אני בעניי בספר הקטן ראש דוד פ' לך לך דף ח' ועמ"ש פ' ויחי ופ' בא ע"ש באורך ובמקומות אחרות בליקוטי:

ה. **אדם** הראשון בתחלה לא ידע שמה שנתנה לו אשתו היה מעץ הדעת ואכל בשוגג אלא שנכנס בו יצה"ר ואח"כ אכל במזיד. הרב מהרי"ד ז"ל בספר צמח דוד משם רבינו האר"י זצ"ל דף י"ד ע"ג:

ו. **אדם** הראשון אכל ממה שראה שאשתו אכלה ולא מתה תכף. א"נ שטעם לכבוד שבת שהיה מותר לאכול מהעץ בשבת. הרב הנז' שם דף י"ד ע"ד ודף ט"ו מיוסד על פי מאמרי רז"ל והראשונים ע"ש.

ז. **אברהם** אע"ה אמרו רז"ל שאחר העקידה היה מתירא שמא יבואו עליו יסורין ופירש הרב זרע ברך ח"ג ריש פ' לך לך שמא יבא לו רוח אביו ויסבול עוד יסורין ובשרו שלא יהיו לו עוד יסורין שאיוב יסבלם שהוא רוח תרח ע"ש באורך ועמ"ש מהרח"ו זצ"ל והבאתיו בקונ' סבר פנים על דף י"ב מפני דוד ע"ש ובשמחת הרגל בפסקת מתחלה ע"ש:

ח. **אברהם** אע"ה היה מתירא שמא יאמרו אלהי איוב ויהיו חותמין בו שכלן כלולים בו כי איוב ר"ת אברהם יצחק ויעקב בניו ובשרו והיה ברכה שבו חותמין. הרב ברכת שמואל ע"ש באורך כי דבריו מיוסדים על אדני פז ומאמרי רז"ל ע"ש באורך:

ט. **אברהם** אע"ה ידע שאשתו עקרה ולא בא עליה עד שנתבשר שיהיה לו זרע ממנה ובא עליה ונתעברה מביאה ראשונה. דרוש שמואל משם מהר"ם ריקאנטי ז"ל. והיא הקדמה נפלאת ומצאתי סמך מדברי רבינו האר"י ז"ל בשער הגלגולים שסידר מהר"ש ויטאל הקדמה ל"ד ע"ש:

י. **אברהם** אע"ה הקב"ה דימהו לגשם וכן תיבות אברם לך לך גימטריא גשם מה הגשם צרור בעבים ואין אדם יודע מה טיבו וכשיורד לארץ כלם נהנים ממנו כך בעודו במקומו אין טבעו יוצא בעולם ומה הגשם מביא ברכה לעולם אף אתה והיה ברכה ועוד האריך רבינו אפרים בפירושו כ"י. ואפשר לומר שגם אברהם גימטריא מטר עם הכולל:

יא. **אדם** הראשון כשנהרג הבל אכל עדשים פרקי רבי אליעזר פ' ל"ד. ואפשר לרמוז טעם לאכילת עדשים שאכלו אדם והוה באבל הבל ומאז זהו המנהג חוץ מהטעם הפשוט כי עדשים ר"ת עץ דעת שאכלו ישלשל מיתה:

יב. **אדם** הראשון אמר מזמור שיר ליום השבת דהיא נעשית סניגורו טוב להודות על פשעיו פרקי רבי אליעזר פרק י"ט. ובהכי ל"ק מה שהקשה ידידנו מהרש"ך נר"ו שאמרו פ"ק דברכות לא היה אדם שהודה להקב"ה עד שבאת לאה וכו' דהרי אדה"ר אמרו רז"ל דאמר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות. ועפ"י פרקי ר"א טוב להודות פי' וידוי על פשעיו ובזה א"ש ודו"ק. וכן אמרו בזהר הק' בראשית דף נ"ד בתוספתא ע"ש:

יג. **אשת** לוט כל יום לוחכים אותה השורים וצומחת פרקי רבי אליעזר פרק כ"ה:

יד. **אוכל** עם עכו"ם כאוכל עם כלב ונוגע בו כנוגע במת שם פרק כ"ט:

טו. **אברהם** אע"ה נימול ביוה"כ. פרקי רבי אליעזר פ' כ"ט. ועיין בר"ה דף י"א ופירש"י אכן יש שיטה אחרת לרז"ל דכשבאו המלאכים אצל אברהם אע"ה יום ג' למילתו היה

י"ט ראשון של פסח א"כ ב' ימים קודם פסח נימול ועמ"ש אני בעניי בס' הקטן ראש דוד פ' מקץ דף ל"א:

טז. **אפרים** נקרא על שם אברהם ויצחק אברהם שהושלך לאור כשדים לישרף ולהיות אפר וכן יצחק הושם על גבי המזבח והקב"ה רואה כאלו אפרו צבור ומונח על המזבח וזהו אפרים שני אפר. לקט שמואל דף ט' משם רבינו בחיי:

טו"ב. **אהרן** הכהן יודע אהרן בעצמו שבא דבר גדול לישראל וכו' והיה קושר חבל של ברזל במתניו ומחזר על כל פתחי ישראל וכל מי שלא היה יודע לקרות ק"ש ולהתפלל היה מלמדו וכו'. סדר אליהו רבא דף ס"ז:

ח"י. **אהרן** הרן גלגול אדה"ר שעבד ע"ז וכדי לתקן בא בגלגול אהרן והיה צריך אהרן ליהרג כשא"ל הע"ר לעשות העגל והי"ל למסור נפשו למיתה והוא לא עשה כן כי ראה חור זבוח לפניו כי בא אדה"ר בנחור ונחור בחור וסבר אהרן כי די בהריגת חור. גורי האר"י זצ"ל בלקוטי תורה הנדפס פ' תשא ובזה יובנו כמה ענינים ומאמרי רז"ל:

יט. **אהרן** נתגלגל בעלי ועיין לקמן בקונט' זה מדבר קדמות מערכת שי"ן אות ו'. ובעון ע"ז היה חייב סקילה לכן ותשבר מפרקתו ויפול מן הכסא ואח"כ נתגלגל בעזרא הכהן ונתקן. הרב הרמ"ז בהגהת שמן ששון דף קמ"ז משם רבינו האר"י זצ"ל וכתב שם הרמ"ז שקבל דלכן לא נתפלל אהרן ליכנס לא"י שידע שיכניס את ישראל אחרי כן ועמ"ש אני בעניי בהקדמה זו בקונט' פני דוד פ' ואתחנן אות ח' בס"ד.

כ. **אזוב** המוליך אצלו שרש אזוב לא יזיקהו כשוף והאר"י ז"ל אמר שיהיה תמיד על השלחן הרמ"ז בפי' הזהר ח"ב על דף ל"ה. ואפשר שלכן אזוב רמז לענוה כמשז"ל כי מי שיש בו ענוה אינו שולט בו סט"א כי ה' עמו:

כא. **אדם** אתם קרויים אדם ואין א"ה קרויין אדם הכי אמרי' בש"ס בכמה דוכתי והקשו התוס' ממ"ש אשר יעשה אותם [האדם] אפילו גוי ותירץ הרב יערות דבש דף כ"א ע"א דגוי הכופר בה' אינו אדם וא"כ ביאתו כבהמה אכן גוי שעוסק בתורה ומאמין בה' נקרא אדם ובזה ניחא בענין אסתר עם אחשורוש דסבר ר"ת דביאת גוי כבהמה ואסתר קראתו כלב שמכיר את קונו וא"כ ביאתו ביאה וחייבת ולזה כשנסתלק ממנה רוח הקדש אמרה שמא על שקראתו כלב. וחזרה וקראתו אריה שמלך מעצמו ואינו מאמין בה' וא"כ אין ביאתו ביאה זהו תורף דבריו. ולי ההדיוט אינן מחוורין דקברי גוים אינן מטמאין באהל דין זה לר"ש הוא שוה לכל הגוים אף שמאמינים בה' אינם נקראים אדם ודא תברתי לחילוק שחילק. ותו דנהי דכלב מכיר את קונו אבל לא שייך מאמין בה' ואחשורוש כמוהו שאינו מאמין בה' והכלבים עזי נפש:

כב. **ארון** יוסף בכל הדרך היה מהלך מאיליו הרב שפתי כהן על התורה ריש פ' בשלח.
כג. **אפרוחים** אלו י"ב שבטים. זהר חדש רות דפוס ויניציא דף כ"ט ואפשר לרמוז דלכך תיבת אפרוחים היא תיבת י"ב בפסוק לרמוז לי"ב שבטים ואפשר שזה טעם מ"ש בזהר פ' שמות דף ז' ע"ב ויהא גנוז בההוא נהירו דקן צפור תריסר ירחי ע"ש:
כד. **ארץ** ישראל תרומה מכל הארצות. ירושלים תרומה מכל א"י. בה"מ תרומה מכל ירושלים וכו' ישראל תרומה מכל הגוים ומישראל הפריש תרומה שבט לוי ומלוי תרומה אהרן וכו' סדר אליהו זוטא דף ו' ע"ד מזקוקין דנורא.
כה. **אותה** שם אמה של יוכבד אשת עמרם וז"ש הכתוב אשר ילדה **אות"ה** ללוי דעת זקנים פ' פנחס בפי' התוספות.
כו. **אפר** פרה היה לאמוראים כמ"ש הראשונים ממ"ש חבריא מדכן בגליל ועיין מ"ש הרב החסיד בספר קהלת יעקב בחלק לשון חכמים דף קכ"ג ע"ג אות קי"א ע"ש. והביא דבריהם הרב משנה למלך פ"ג דאבל סוף דין א' ע"ש באורך:
**ובזה** יבא לכלל ישוב מ"ש בירושלמי דרב אוכל חולין בטהרה בעשרת ימי תשובה והוו בה רבנן בתראי טובא ועמ"ש הרב פר"ח סוף סימן תר"ו ובהכי ינוח לנו דהאמוראים היו כל כך קדושים. והן עתה בשגם המצא ימצא מי שרוצה להתקדש ולפרוש מדרכי העולם אף שיטרח טורח גדול לא יעלה בידו כי הטומאות חדשות גם ישנות אשר אנחנו ואבותינו בם היו בעוכרנו כי הטהרה מעכבת ובכל טורח וקושי לא מסקי אלא כדמסיק תעלא ואני בעניותי פשיטא לי דרבינו האר"י זצ"ל היה נטהר באפר פרה על יד אליהו זכור לטוב ואז נחה עליו רוח הקדש להפליא והגם כי לא ראיתי כתוב רמז מזה ולא שמעתי לבי אומר לי שהרב ז"ל היה מעלים הדבר העלם נמרץ לרוב ענותנותו:
ז"ך. **אליהו** הנביא זכור לטוב מתחלה היה מלאך ובשעה שרצה הקב"ה לברוא העולם אמר לאליהו ולשאר מלאכים נעשה אדם א"ל אם לפניך טוב לפני לא כ"ש אם טוב בעיניך אני ארד ואשמש לפניו וכו' וירד אחר זמן ועשה שיאמינו העולם כי ה' הוא האלהים ולימים מועטים שהאמינו זה בעולם העלהו אח"כ לשמי מרום וא"ל הקב"ה אתה אפוטרופוס על בני תמיד וכו' ע"ש ילקוט ראובני על פ' נעשה אדם משם ס' הפרדס:
**ועפ"ז** מה מתוק לשון רז"ל דאמרי פנחס זה אליהו ודייקי בלישנא דהול"ל אליהו זה פנחס. ובהכי ניחא דאליהו קדם שהוא מלאך. ואני בעניי בספרי הקטן פתח עינים על בתרא דף ק"ט כתבתי דנהירנא מהקדמה זו אך בו בפ' לא אתיא זכירה מעיקרה ושרשה רק שמצאתיה בקצרה במדרש תלפיות ובספר כלי יקר ע"ש ובשומר הפתח. איכו השתא כן ראינו שרש עיקר ההקדמה. וכפי זה הלשון שכתבתי בפתח עינים אינו מדוקדק

ועמ"ש בזהר הקדוש פ' ויצא דף קכ"א ע"ב דאליהו בברחו לא פגע בבאר דאיהו למטה מבאר מלאך איהו ועביד שליחותיה ע"ש וע"ש בזוהר הקדוש ה"א דף מ"ו ע"ב בהגה"ה למטה. וראיתי בריש ס' זהרי חמה (שקצר מז"ה מס' ירח יקר לה"ה מהר"א גאלנטי זלה"ה) שכתב משם רבו רבינו הרמ"ק ז"ל דקאמר בשיר השירים על פומא דאליהו אתגזר ולא אמר פתח דנשמת אליהו היתה מלאך מעיקרו כנזכר בדברי רז"ל לא היה יכולת בידו לחדש חידושי תורה ולא ביד שום מלאך אלא שנגזר מן השמים דמה שנתגלה במתיבתא דרקיעא יתגלה על ידו למטה אמנם רשב"י וחביריו היו פותחים המקור מעיקרא והיו מגלים סודות שעדיין לא נתגלו וז"ש ר"ש פתח וכיוצא ועיין עוד שם.

כח. **אליהו** זכור לטוב מושיב כל צדיק וצדיק בגן עדן ואותו שבא זמנו לצאת מגיהנם יום ג' או ב' או א' בשבת אליהו מוציאו מגיהנם וסובל דינו עד שבת שהיה לאותו צדיק שנפטר לסבול והיינו דאמר אליהו זכור לטוב הריני כפרת ר' חייא ובניו לכך נהגו לומר פסוקים מאליהו במוצאי שבת. קונטרס כ"י ישן נושן על קלף מתלמידי רבינו יהודה החסיד שקבלו מרבם. אחר זמן מצאתי קרוב לזה הלשון בספר שכחת לקט ערך אליהו משם ס' סודי רזי:

כט. **אליהו** זכור לטוב מקריב תמידין בבית המקדש אף שהוא שמם שהרי בקדושתו הוא עומד ואפשר שנגנזו לו קופות מתרומת הלשכה כדי שיהיו באים משל צבור ואינו רחוק שאבות העולם עומדים עליו למעמד והימן ואסף וידותון משוררים ומעורות הקרבנות דכתיב לו יהיה אמרו שהוא עושה מגילות וכותב זכיות ישראל הרב הגאון הרמ"ע במאמר אם כל חי ח"ג סי' כ"ג ועמ"ש הרב בית דוד א"ח בהשמטות סי' תק"ה:

**ובזה** פירשתי בעניותי פ' והשימותי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניחוכם דהול"ל ולא אריח בריח ניחוח אמנם ארז"ל והשימותי את מקדשיכם אף כשהן שוממין בקדושתן הם עומדים ולכן לא אריח דוקא ריח ניחוחכם אבל אריח ריח ניחוח מאליהו זכור לטוב שהוא מקריב לפי שבקדושתן הן עומדין:

ל. **אליהו** הנביא זכור לטוב שהי' מתגלה לתנאים ואמוראים לא היה בכל בחינותיו ומשו"ה לא היה פושט הספיקות ונשארו בתיקו ול"ק מה שהקשה בגליון תוס' שהביא רבינו בצלאל בכ"י פ"ק דגיטין דמאחר דאליהו זכור לטוב שכיה במתיבתא דרבנן מ"ט לא פשיט כל דאסתפק להו ולזה אמרתי אני הדל דלא היה נגלה בכל בחינותיו. וכשיבא המשיח ב"ב יתראה פנים בכל בחינותיו ואז נאמר תשבי יתרץ קושיות ואבעיות ככתוב בס' הקטן פתח עינים במנחות. ומצאתי סמך בדברי גורי האר"י זצ"ל ומז"ה חסד לאברהם ז"ל:

לא. **אליהו** הנביא זכור לטוב קרע הירדן כמבואר בכתוב והרב יפ"ת בב"ר פ' פ"ד סימן ד' עמ"ש שם דהים נקרע בשביל יוסף הקשה דאם לא היה בשביל יוסף היה מניחם שיפלו ביד מצריים ותירץ שהיה מעבירם על פני המים כההיא דאליהו ויגלום אדרתו אבל נס גדול שיקרע הים ויעברו ביבשה לא היה אלא בשביל יוסף עכ"ל:

**ועטרת** ראשי אבא מארי זלה"ה תמה עליו דהרי גבי אליהו (מלכים ב' סימן ב') כתוב ויגלום אדרתו ויכה את המים ויחצו הנה והנה ויעברו שניהם בחרבה הרי דגבי אליהו היה נמי כקריעת ים סוף עכ"ד עטרת ראשי אבא מארי זלה"ה.

**וזו** היא שקשה נמי על הרב החסיד מהר"י אלגאזי זלה"ה בספרו המשובח נאות יעקב בפי' ההגדה דף נ' ע"ד במ"ש המגיד אלו נתן לנו את ממונם ולא קרע לנו את הים שחקר דמה יועיל הון ביום עברה ותירץ שהיה יכול לעשות הדבר בנקל והיה מעבירם על גבי המים כענין אליהו באדרתו. וכן כתב עוד לקמן עש"ב. והדבר הקשה דגבי אליהו נמי היה כקי"ס ונראה שהרב ז"ל עין לו ראתה להרב יפה תואר שכתב כן ונמשך אחריו. ולא תעזוב נפשי להרגיש על הרב נזר הקדש דתריץ יתיב לחקירת הרב יפה תואר ולא הרגיש בדברי הרב יפ"ת:

לב. **אגרת** בת מחלת ראיתי שכתב הרב הגדול מהר"י טאייטאצק זלה"ה הובאו דבריו בס' מאיר תהלות מזמור צ"א משם המקובלים וז"ל ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים היא בת כשדיא"ל המכשף המצרי וגרשה ישמעאל במצות אביו והיתה מעוברת וילדה מחלת והאם והבת נשתתפו במדבר ההוא מלא כשפים ורוח א' שולט עליו אגרתיא"ל ונמשך הרוח אצל מחלת שהיתה יפה מאד ונתעברה וילדה בת וקראתה אגרת על שם הרוח ואח"כ יצאה מחלת מהמדבר והיתה אשת עשו ואגרת בתה נשארה במדבר והיא ונעמה ופ' ונגע מושלות על ד' תקופות. פ' מזנה עם כל אדם. נעמה עם א"ה לבד. נגע עם ישראל לבד. אגרת משולחת להזיק בלילי רביעית ולילי שבתות. ולירא ה' נאמר ונגע לא יקרב באהלך:

לג. **אמן** כל האומר צ' פעמים בכל יום. אין המכשפות יכולות להזיק לו כך שמעה אשה אחת מברוש"א פי' אשה המזקת לילדים כמו שהביאו רבי' ירוחם ז"ל וס' חסידים ומעשה נורא בס' תולדות אדם מהרב יואל בעל שם ונקראת איסטריג"ה. ששלחוה חברותיה ליקח הילוד החי והיתה היא ישנה. והשיבה הברוש"א שאינה יכולה שאמו ענתה צ' פעמים אמן היום ונתעוררה האשה ושמעה זה. כך מ"כ בקונטרס ישן כ"י מהרב החסיד מהר"ר אליעזר נחמן פואה ז"ל מכתב ידו יד הקדש:

לד. **אבא** לא מזכי ברא היינו כשהבן עע"ז. וי"א דבעה"ז מזכה ברא אבל לא לעוה"ב. וי"א דזכות האב אינו מועיל בלא תפלה אבל תפלה מועלת א"נ לא מזכי כשלא נטל את שלו בעה"ז אבל אם נענש על חטאו אבא מזכי ברא רוב הסברות האלו כתבו התוס' פ"ק דסוטה דף י' ע"ב ועמ"ש בספר הבהיר אש דת פ' וארא וספר הנחמד שארית יעקב דף י"ב. וכתבו המפרשים דמי שזוכה למעלות דלא ניתן ליאמר בו מי הקדמני ואשלם בכי האי גוונא אבא מזכי ברא ועמ"ש בעניותי בס' הקטן פתח עינים סנהדרין על דף ק"ד ע"ש:

לה. **אבשלום** לא דרש סמוכים ולכך סבר דאנוסת אביו שריא וה"ט דבא על הפלגשים של אביו. וגם דהע"ה לא דריש סמוכים הרב עיר בנימין ח"א סי' קפ"ט:

לו. **אוהב** האדם את בנו יותר ממנו או לא פלוגתא דתנאי ראב"ן דף ל"א ע"א.

לז. **אבר** מן החי האוכלו גורם לו לקנות האכזריות בטבע. עיר בנימין ח"א סי' קמ"ג:

לח. **אשרי** יושבי ביתך. ראיתי להרב הלבוש בא"ח סי' רפ"ו שכתב שמצא בשם רבינו תם שהוקשה לו למה אשרי בקול רם על הס"ת בשבת יותר מבשאר ימים וענתה לו ב"ק ואמרה לו משום ראשי תיבות שבו והם אלו אשר"י אחר ששת ראשונים ימים ישב"י יום שביעי בחר יה ביתי"ך ברכת יה תמלא יין כוס עו"ד עופות ובשר דגים יהללו"ך ישלש הסעודות לבוש לבנים וחלף כסותך סל"ה סליקא לעשות הבדלה והרב הלבוש כתב דה"ה בי"ט ויהיה ר"ת ישבי יום שבתון בחר יה נ"ל עכ"ל.

**ולי** ההדיוט אפשר לומר סגנון אחר בר"ת פסוק אשרי על עניני שבת והוא באופן זה אשר"י אות שבת רצה ידוד יושב"י ישראל ונשיהם שישבתו בו ינוחו בית"ך בו ישבעו תענוג כפול עו"ד עשירים ועניים דיבור יהללו"ך ימעטו התחזקו להחליף לבוש ולאכול כל סל"ה סעודה לכבוד השבת:

ט"ל. **אברהם** נתרצה לתת נפשו לה' ורמז ה' לו באומרו קח נא וכו' את יחידך נפשך והוא קבל על עצמו. ילקוט האזינו ע"פ יצרנהו כאישון עינו. ובזה פירשתי בעניותי איזה ענינים בס' הקטן ראש דוד סוף פ' וירא בס"ד ע"ש:

מ. **אברהם** אבינו ע"ה אפילו ההלכות שמתחדשים בשמים בכל יום היה יודע. ב"ר פ' מ"ט. ולכאורה ק' ממ"ש בב"ר פ' מ"ו נאמרה ערלה באילן ונאמרה ערלה באדם וכו' אר"ח בן פזי וכי נתנו גזרות שוות לאברהם אתמהא ומה זו תמיהא מאחר שאפי' הלכות המתחדשות בכל יום מודיעין לו. ויש לישב קצת:

מא. **ארץ** ישראל זכו ישראל בדין עישור נכסי והיא ארץ ז' עממין עישור של ע' אומות. ילקוט סוף יחזקאל ע"ש והרב זרע בירך טעמא טעים למתנת ארץ ישראל שאברהם אע"ה

היה כהן ולקח ארץ ז' עממין מעשר מע' אומות ועמ"ש בעניותי בענין זה בס' הקטן ראש דוד פ' לך לך דף י"ד ע"ד ע"ש באורך:

מב. **אלף** דויקרא זעירא רבינו בעל הטורים בפרפראותיו כתב שמשה רבינו ע"ה מענותנותו כתבה זעירא שרצה לומר ויקר שלא נראה אליו ה' אלא באקראי. ומשם ילקוט ראובני כתבו שמשה היה שלם בכל רק חסרון מעט שפירש מהאשה. וזיכנו ה' וראיתי ס' עץ הדעת טוב לרבינו מהרח"ו זלה"ה מכ"י קדש ממש שכתב בסוד אלף זעירא דויקרא וקצור תורף דבריו הוא כי נודע כי על ידי ה' זעירא של בהבראם נבראו שמים וארץ והיא ה' אחרונה שבשם הויה הנקראת שכינת עוזו ובחינה זו לבדה שוכנת בתחתונים ונודע כי המשכן הוא תבנית שמים וארץ ומה ששוכן בו אינו רק אות א' ממילוי ה"א אחרונה זהת"ד בקצור:

מג. **אותיות** התורה הקדושה אינם הסכמיים ח"ו אלא יש באותיות הקדש רוחניות פנימי וחיות העולם ומתייחסים בצורתם הגשמיית לפנימיות נשמתן כי כל אות רומזת בצורתה לרוחניות ידועות ולבחי' ידועות מבחי' הספירות ולכל אות יש צורה רוחנית ואור נכבד נאצל מעצם הספירות משתלשל ממדרגה למדרגה בדרך השתלשלות הספירות עד שיגיע ויתלבש האור ההוא באות ההוא ונמצא שהאות ההוא כסא והיכל לרוחניות ההוא ולפ"ז כשהאדם יזכור ויניע אות א' מאותיות התורה בשפתיו אז בהכרח יעבור הרוחניות ההוא המתייחס לו למעלה עד כי מהבל פיו תהיינה צורות קדושות עליונות ומתקשרות בשרשן בעצם האצילות ולא זו בלבד אלא בכתיבתם רוחניות העליון שורה עליהם וז"ס קדושת ס"ת ומ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים וסוד פריחת האותיות כנז' בשבירת לוחות וכיוצא. מז"ה חסד לאברהם עין הקורא נהר י"א והוא ז"ל האריך הרבה בדרוש הזה ע"ש באורך ויאורו עיניך:

מד. **אברהם** אע"ה קיים כל המצות אפילו עירובי תבשילין ולכך לא השיא בתו ליצחק אפילו אם היתה גדולה ואין צורך למ"ש התוס' בתרא דף קמ"א ואעיקרא על דברי התוס' קשה בלאו הכי מאי קשיא להו הרי לוט גנהו הכתוב וכתבו התוס' עצמם סנהדרין דנ"ט משום דעתידה תורה לאסור. מפרשים:

מה. **אברהם** אע"ה יצא מכלל ב"נ להקל ולהחמיר וכשמקיי' המצות יש לו שכר כמצווה ועושה ואם יעבור על המצות יענש. רבינו מהר"י רוזאניס בפרשת"ו של מלך דרוש ג' ויש לצדד דה"ד בלאוין אבל בעשין שכרו כמי שאינו מצווה ועושה. ספרי הקטן ראש דוד דף ט' ע"א:

מו. **אברהם** אבינו ע"ה היה משתדל וטורח בתחלה עם היצר הרע עד שעשה היצה"ר טוב ושוב לא שלט בו יצר הרע. ש"ס פ"ק דבתרא ופירוש התוס' שם. וכן מפורש בירושלמי פ"ט דברכות שעשה א"א היצר הרע טוב ע"ש.

מז. **אברהם** אע"ה אע"ג דקיים כל התורה כולה אשתהויי אשתהי הן לא הובא את דמו ומראש פרעו"ת עד שנצטוה כדי לזכות למעלת גדול המצוה ועושה משפטי שמואל בתשובותיו סימן י"ג. אמנם בשוחר טוב מזמור טו"ב רז"ל ביטלו את המעוררי"ן כל שישנו בנותן טעם לשבח וז"ל בא וראה כמה חיבב הקב"ה את הגרים שלא מל אברהם אבינו אלא בן צ"ט שנה שאלו מל בן כ' ובן ל' לא היה גר יכול להתגייר יותר מל' לפיכך גלגל הקב"ה עמו עד שהגיע לצ"ט שנה כדי שלא תנעול דלת בפני הגרים וכו' ע"ש ומאמר זה אשתמיטתיה להרב מתנות כהונה בב"ר סדר לך לך ע"ש ודו"ק. ועיין מ"ש הרב הגדול מהר"ר יוסף דוד ז"ל בספרו הנחמד צמח דוד דף ג'ן ע"א וכמדומה שגם מהרב ז"ל נעלם מאמר מדרש שוחר טוב עיין בדבריו ודוק.

מח. **אברהם** אע"ה היה ירא לימול ובא עקרב ועקצו וחתך ערלתו. מדרש ורמז הרב אברהם היכיני זלה"ה בעצ"ם היום הזה בעצ"ם ר"ת בעקיצת עקרב צדיק מל. אמנם בילקוט על פסוק וכרות עמו הברית אמרו רז"ל שהיה מתירא לחתוך מה עשה הקב"ה שלח ידו ואחז עמו והיה אברהם חותך שנאמר וכרות עמו הברית שהי' הקב"ה אוחז ואברהם חותך ע"ש ואפשר שזה רמוז בתורה ואתנה בריתי ואל תירא אברהם ביני וביניך ביניכ"ו זה תמול ודו"ק:

מט. **אברהם** אבינו ע"ה אעפ"י שלא נצטווה בפריעה הוא קיים מצות פריעה ע"ד כל המצוות שהיה מקיים אפי' עירובי תבשילין תוספות יבמות דף ע"א:

נ. **אסתר** המלכה שכינתא אסתירת לה מאחשורוש ויהיב לה שידה באתרא ואתהדרת היא בדרועיה דמרדכי ומרדכי דהוה ידע שם המפורש וע' לשון עבד כל דא בחכמתא רעיא מהימנא פ' תצא דף רע"ו ע"א. וכתב הרב זרע ברך ח"ג ברכות דלכן אמרה אסתר וכאשר אבדתי אבדתי דעד עתה היתה נותנת שידה במקומה ויען המלך לא היה מדבר אלא על ידי תורגמן לכך היתה יכולה ליתן חיצונית שהוא אינו מדבר עמה וממ"ש רז"ל שצריך אדם לספר עם אשתו שמא היא חיצונית וכמ"ש רעיא מהימנא שם נראה דלא ניתן רשות להחיצונית להחליף הקול כדמות אשתו בו בפרק. והשתא דאסתר הולכת להגיד כי היא בת מלכים ממשפחת שאול ואיש בושת ודאי ידבר עמה בעצמו שלא ע"י מתורגמן וא"כ בזמן היותו עמה ידבר לה והחיצונית אינה רשאה לשנות הקול ומוכרח שתהי' אסתר עצמה עמו ועל זה אמרה וכאשר אבדתי אבדתי ע"ש באורך וצ"ל דאסתר

נתפחדה מזה אבל חסד עליון חופף עליה וניצולה ולא שלט בה אויב כמו שנראה מרעיא מהימנא שם:

**ורבינו** האר"י זצ"ל גילה דהשידה הזו היה הרע שבה והיה בה כח בחכמ' מרדכי ואסתר להפרידה. והוינן בה מאשר כתבו בשם רבינו האר"י דושתי צד הרע של אסתר וז"ש ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה וכיצד יתקיימו שני כתובים הבאים. וניחא לנו בעניותנו דושתי חלק הרע וימש חשך. אך בחלק הטוב שהיא אסתר גם יש בו בחינת רע בטוב. וכפי רעיא מהימנא והאר"י זצ"ל שהיתה נותנת לו צד הרע שבה. נמצא אחשורוש דבקה ברעו"ת נפשו בתחילה הרע גמור של אסתר שהיא ושתי. ועד אחרן הרע שבטוב אסתר וז"ש יתן המלך לרעות"ה הטובה ממנה דגם באסתר גורם רע"ה לעצמו אך שרע שבטוב הוא יותר טוב מרע של ושתי והוא אומר הטובה ממנה דלגבי הרע של ושתי היא טובה אבל אינה טובה לגמרי כי הטוב של אסתר לא שלט בו ורמוז זה בכתוב הזה מאחר שאסתר ברוח הקדש נאמרה ודו"ק:

נא. **אשר** אמרו בשם האריז"ל כי אשר עומד בפתח גיהנם וכל מי שהוא יודע משנה הוא מצילו וזהו מאשר שמנה לחמו שמנה אותיות משנה. כך כתב מורינו הרב חזון נחום בהקדמתו משם ס' מדרש תלפיות:

ב"ן. **אשר** כשעשה ראובן אותו מעשה הלך אשר וסיפרו לאחיו ונזפוהו וכשהודה ראובן התירוהו. ספרי פ' וזאת הברכה. ושם נאמר שאשר הליץ בעד לוי כי לו יאתה שירות הלויה. ע"ש ובס' הקטן פני דוד שם פ' הברכה הבאתי גירסת ראב"ן ורבינו הרקח ומ"ש הם ז"ל בפירוש הספרי הלז:

ג"ן. **אביגיל** היא רוח יעקב אבינו ע"ה דיהיב ללאה ולפי שעבד יעקב ללבן בא ההוא רוחא דיליה דיהיב בלאה באביגיל ונשאת ללבן הוא נבל לעבוד אותו. ודוד הע"ה גלגול אדה"ר הוצרך להוציא מנבל טיפה זו שעדיין היתה ביד הנחש ולכן דוד הוצרך לעשות כיעקב ללבן לשמור צאן נבל ואח"ך לקח אביגיל לאשה וזהו שאמרה אביגיל לדוד אשר הביא שפחתך לאדוני בלשון זכר ולא אמרה הביאה לרמוז כי שרשה זכר ולא נקבה ולכן נכתב אביגל פעם אחת חסר יו"ד לרמוז שנמשכת מיעקב אבינו ע"ה שעשה הגל עם לבן וזהו אביגל. רבינו האר"י בסוף שער הגלגולים שסידר מהר"ש ויטאל ז"ל.

נד. **אכילה** אל יחשוב האדם שהקב"ה רוצה שיאכל האדם בעה"ז להנאת גופו ולמלאות כריסו אלא הוא לתקן כי בזמן שאדם הראשון עירב טוב ורע נתקלקל הכל אפי' האבנים והצומח וזה העירוב הוא שמניצוצות הקדושה נתערב הכל בעולם אפי' בדומם כמ"ש ארורה האדמה בעבורך ולכן סידר הקב"ה בעולמו שמן הדומם יצא צומח ומן הצומח

יתקיים הבעל חי וכו' וכמה טורח יש בדגן עד שיהיה ראוי למאכל אדם כמו שהנפש תעבור בגיהנם כמה עונשים משונים זו מזו אחר יציאת הנפש מהגוף עד שיעלה למעלה ויהיה ראוי לידבק בשכינה ממש וכו' וג"כ אכילת הצומח התדבקות לגופו וקודם שיבא לגדר הזה כמה הם העונשים שיש לצומח כי הקצירה כמו המיתה ואח"כ העימור והדישה והברירה והטחינה וההרקדה והלישה והאפיה בתנור ושוה לגיהנם ואח"כ האכילה שהיא ההתדמות לאוכל ע"י ברכת המוציא סיבה אחרונה ליציאת הנצוץ להתדמות האדם רבינו האר"י בספר הגלגולים פ' ל"ח ע"ש באריכות:

נה. **אסתר** המלכה היא בחי' מ' כי כן מילוי אדני גי' תרע"א ובהסיר העשר אותיות שרשיות נשאר תרס"א היא אסתר גורי האר"י זצ"ל וכתבנו בעניותנו בדרושים מיסוד רז"ל וחכמי המדע דבזכות דוד הע"ה ניצולו מהמן הרע וא"ש כי בחי' דוד מ' ומטו אהדדי עם אסתר המלכ"ה. ודוד גימט' זהב וכן מ' רומזת לזהב ואפ' דבזכות דוד ואסתר אשר בחי' זהב טח מראות המן עיניו ולא נתן זהב במחיר ישראל אלא כסף שאמר המגיד והביאו שכחת לקט ערך גלות אלמלא המן נתן זהב ולא כסף לא היה ח"ו תקומה לישראל כי זהב הוא מצד הדין וכל מאי דאתעביד על ידי כסף הוא מצד חסד ויש תקנה אבל זהב אדום דין ומצד הדין אין לו תקנה. והאריך הרב עמודיה שבע' בס' קרבן שבת פ' עשירי לפרש ענינים מתוקים בהקדמה זו וגם אני בעניי הארכתי ע"פ הקדמה זו בקונט' כסא דוד דרוש הששי ושם ביארת"י הקדש ע"פ מאמרי רז"ל והמפרשים הקדמונים דהמן בחר לתת זהב שהוא גימט' דוד שלא תגן עליהם זכות דוד הע"ה שהוא גימט' זהב. ודא תברתיה דע"י שנתן כסף ניצולו ע"ש באריכות:

נו. **ארח** חיים דע כשהאדם נפטר המלאכים המלוים לאדם מניחין הנשמה במקום שיש ל"ב אלף רבבות נתיבות וכלם נקראים מוקשי מות דרכי שאול ובכל נתיב אש אוכלה ויש שם מזיק דמות כלב וכשהנפש רוצה לכנס לאיזה נתיב הכלב צועק ומלאכי חבלה והמזיקין באין ותופסין הנפש וקולעים אותה לגיהנם ודוד הע"ה אמר על זה הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי ובין אותם הדרכים יש דרך אחד ששמו ארח חיים שנאמר ארח חיים למעלה למשכיל והוא גם כן חשך בתחלתו ואח"כ כלו אור שנאמר וארח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום וכל שאר נתיבות חוץ מזה תחלתן וסופן אש אוכלה וחשך ואפלה וכלם הולכים עד גיהנם מדרש רז"ל הביאו רבינו מהרח"ו זלה"ה בכתיבת ידו יד הקדש:

ז"ן. **אכילה** דע כי ביום ברוא אלהים אדם על הארץ בחינת אדם היה מבורר. ואדה"ר ע"י תפלתו ביירר חלק החי וזהו שקרא להם שמות. אבל חלקי צומח ודומם לא נתקנו

ולא בירר אדה"ר כל הצריך להם. וזהו טעם שלא הותר אכילת בשר לאדה"ר כי האכילה הוא לברר והבע"ח כבר היו מבוררים רק הצומח הותר באכילה לבררו ואחר שחטא אדה"ר חזרו כל הבחי' להתקלקל ובחינת נשמות ב"א ובחי' נפשות אשר היו מבוררים ירדו וחזרו בעמקי הקלי' טוב ורע ועד נח לא היה כח לברר הבע"ח ע"י האכילה ובבא נח ובניו הותרו לאכול בשר כי היה להם כח וע"י יוכלו להתברר והצדיקים יכולים לברר מכל הבחינות ואפי' מדומם להעלותו לבחינת אדם והרשעים אדרבא מקלקלים ומה שהוא בחינת אדם מורידין אותו עד הדומם על ידי מעשיהם הרעים. ויש רשעים שיתגלגלו בבע"ח ויש בצומח ויש בדומם בסוד כי אבן מקיר תזעק. וצריך לכוין באכילה לברר הסיגים שבמאכל ההוא. והב' לתקן הנפשות המגולגלות. ואם יהיה האוכל צדיק אפשר לתקן המגולגלים ואם יהיה רשע אדרבא פוגם נפש המגולגל ולפעמים יתגבר עליו ויחטיאהו. וזה שלפעמים יבא האדם לידי עבירה חמורה והוא סיבת נפש המגולגל שנכנס בו ומחטיאו לפי רשעותו. רבינו האר"י זצ"ל בשער המצות פ' עקב וזה תורף דבריו ע"ש באריכות:

ח"ן. **אכילה** שאינה סעודת מצוה בחול מה שאוכל יותר מצרכו ומתענג הוא הולך לסט"א זהר הקדוש ורבינו האר"י זצ"ל.

נט. **אכילה** לא נתקבצו בני אדם למיתה ואין כל בריה יורדת לידי צער אלא מתוך אכילה ושתיה ושמחה שאדם אוכל ושותה ומשמח וכו' סדר אליהו זוטא פ"ב מאמר ארוך ע"ש.

ס. **אברי** הנשמה נתונים בתוך אברי הגוף ואם יעבור עבירה בעין להסתכל בדבר איסור יסתם עין הנשמה ונתכסה בקליפה ואינו רואה הרוחניות ואינו רואה סודות התורה והספר לפניו וכן האזן יתחרש אזן הרוחני ולא ישמע הדברים רוחנים וז"ש אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם לעצמכם שלא תהיו כמו הצלם שעינים להם ולא יראו מז"ה חס"ל עין הקורא נהר ס"ח עש"ב.

סא. **אליהו** הנביא זכור לטוב כתוב בסוף האדרא רבא קדישא דלא נמצא כי שלחו הקב"ה לעשות נס לרב המנונא סבא. וכתב הרב המקובל מהר"י צמח ז"ל דאע"ג דהוא נמצא בכל המילות אשר בכל ישראל המפוזרים בד' כנפות הארץ מ"מ שם בברית מילה שולח ניצוץ א' לכל מילה. אמנם באדרא ולעשות נס לרב המנונא היה צריך להיות בכל בחינותיו ולכן היה עם רב המנונא ולא בא לאדרא עכ"ד וזה מעין דוגמא למה שכתבתי בעניותי לתרץ קו' הראשונים דמאחר דאליהו זכור לטוב הוה שכיח במתיבתא דרבנן אמאי נשארו הבעיות בתיק"ו ולא פשיט להו ואתנח לן דאשר נמצא עם האמוראים לא היה בכל בחינותיו אך לעת"ל יבא בכל בחינותיו ויתרץ ויפשוט הכל. כמ"ש בעניותי

לעיל אות ל' ועמ"ש מז"ה בחס"ל עין יעקב נהר נ"ו וע"פ האמור יובן נמי מ"ש פ' הפועלים דף פ"ה דא"ל רבי לאליהו זכור לטוב מ"ט נגה ליה למר א"ל אדאוקימנא לאברהם וכו' והרי הוא כמבוא"ר.

**ובענין** מה שברח אליהו זכור לטוב מאיזבל כתבתי בעניותי בקונט' צוארי שלל בהפטרת פנחס ע"ש באורך. ועתה ראיתי מ"ש בזהר הקדוש ח"א דף ר"ט שכיונתי קצת אודה ה' מאוד ומ"ש עוד שם בצוארי שלל א"ש ההי"ב:

סב **אדם** הראשון קרא שמות ובאותה שעה גזר שור יהיה מלך בבהמה. אריה בחיה נשר בעופות. והיה דורש השמות שור לשון אשורנו שהוא רואה לעולם בעול והוא נאה למלכות שהוא גדול משאר בהמות על כן נזכר בתורה בראשונה שור שה כשבים. אריה כל הרואה אותו מיד יראה נופלת בלבו. ומנהגו כל מקום שיראה שילכו שם בהמות ילך בהשכמה ויקיף בזנבו בתוך העפר שבשדה וכל בהמה שתכנס שם בתוך העיגול לא תצא עד שיקח חלקו וזהו שכתוב ומצודו עלי הקיף נשר בעופות לכך הזכירו בתורה תחלה בעופות טמאים לשון אשורנו שרואה למרחוק וגם שנושר הנוצה שלו שנאמר תתחדש כנשר נעוריכי והוא מלך בעופות וזהו שנרמז באיוב אם על פיך יגביּ נשר ס"ת מלך רבינו אליעזר מגרמיזא בפירושו עה"ת כ"י.

**ואני** הצעיר ראיתי לאחד מהטבעיים מבני ברית‌נו שכתב בכ"י טעם לשמות כמה חיות ובהמות ושרצים שעל ענינם ומהותם קראו בשמותם. ושם כתב ממיני נחשים שיש בהודו ובאמריקה בשינוים רבים. וחכמת אדה"ר לא לבד שכיוין בשמות לכל טעמים האמיתיים שיש בשמות. אלא שידע שרשם ואחיזתם למעלה הן הטהורים הן שאינם טהורים ולפיהן אחיזתם ובחינתם ויניקתם למעלה הכי קרא שם לכל א' מה שלא ידעו המלאכים וכמו שכתבתי בעניותי במקומו.

**נשמט** אות מדבר על **אויר**. ונכלל לקמן במערכת תי"ו גבי תורה אות י"א:

## מערכת ב

א. **בנים** ישראל יש לנו דין בנים עם הקב"ה כביכול וזה נלמד ממתנת הארץ כמ"ש הרב מהר"ש אלגאזי ז"ל והבאתיו בס' הקטן ראש דוד דף פ"ז ושאר דוכתי. וגם מוכח שדין בנים יש לנו משמירת שבת דאין משתמשין בשרביטו של מלך וכמ"ש המפרשים והבאתיו שם בראש דוד דף מ"ט ע"ד. ושם פ' בהר ופ' שופטים מבואר מיסוד הרב פרשת דרכים ושאר מפרשים דמהצדקה ותחיית המתים ומד' מינים והסוכה והתשובה והדגלים מכל א' מהן מורה דיש לנו דין בנים:

ב. **בנים** פלוגתא דר' יהודה ור"מ פ"ק דקדושין דלר' יהודה אם עושים רצונו של מקום נקראו בנים ולר' מאיר בכל גוונא מקרו בנים. והרשב"א בתשובה סי' קצ"ד וסימן רמ"ב כתב דאע"ג דקי"ל ר"מ ור' יהודה הלכה כר"י הכא קי"ל כר"מ דקראי דייקי אליביה. אמנם אחר זמן ראיתי להרמב"ן בפירושו על התורה פ' האזינו על פסוק בניו מומם דנקיט כרבי יהודה ע"ש ודו"ק ולדעת ר' יהודה אפשר לרמוז פ' ועתה בנים שמעו לי כי רז"ל אמרו על כמה פסוקים אין ועתה אלא תשובה וז"ש ועתה אם תחזרו בתשובה אז יש לכם דין בנים כי כשקבלתם לחזור בתשובה אומר אליכם בני"ם שמעו לי:

ג. **ברכות** דוד הע"ה תקן ק' ברכות לפי שהיו מתים ק' בכל יום עמד ותקן ק' ברכות ונעצרה המגפה תנחומא פ' קרח והמברך ק' ברכות יש לו שכר אלף זהובים כמבואר פ' כסוי הדם דעשר זהובים על כל ברכה ובאמירתן נזכה לעוה"ב וזה רמז לכ"ן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום לכן גי' ק' ארחות חיים דף ד' ואור זרוע הביאו הרב תורת חיים בקמא דף צ"א ע"ש רמזים אחרים. וכתב הרב פנים מאירות בחיבורו על התורה הנק' כתנות אור פ' נצבים שהמברך מאה ברכות נצול מק' תוכחות שבמשנה תורה צ"ח הכתובות וב' הרמוזות בפ' כל חולי וכל מכה אשר לא כתוב ע"ש ואפשר דק' ברכות לתקן ב' נונין ועיין לקמן מערכת נו"ן אות ה' ודוק היטב.

ד. **ברכות** אמרו בירושלמי פ' כיצד מברכין ר' חזקיה ר' ירמיה ר' אבון בשם רשב"ל אמרת לה' אדני אתה טובתי בל עליך אם אכלת וברכת כביכול כאלו משלך אכלת ועוד האריכו שם. ואתיא כי הא דאמרו בגמרין פ' כ"מ ר' לוי רמי כתיב לה' הארץ ומלואה וכתיב והארץ נתן לבני אדם ל"ק כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה והיינו כמ"ש בירושלמי אם אכלת וברכת כביכול כאלו משלך אכלת.

**ושמעתי** משם הרב המופלא חסידא קדישא כמהר"ר חיים ן' עטר זלה"ה שהיה מדקדק מאי קשיא ליה לר' לוי דאיברא דלה' הארץ ומלואה אך בחסדו הארץ נתן לבני אדם ומאי רמי וניחא ליה דהא קשיא ליה דכיון דאנחנו עבדים איך קאמר והארץ נתן לבני אדם הא קי"ל מה שקנה עבד קנה רבו ותי' כאן לאחר ברכה דאחר הברכה יש לנו דין בנים והנתינה היא נתינה ע"כ שמעתי והנני יוסיף לבאר דברי הרב ז"ל כי הנה ממ"ש פ"ק דברכות דיסורין ממרקין ק"ו משן ועין דעבד יוצא בהן לחירות מוכח דיש לנו דין עבדים כנענים דעבד יוצא בשן ועין ואנו יש לנו [עם] ה' [דין] כעבד כנעני וכן אמרו בפסיקתא על פסוק אחפש את ירושלים בנרות שנהיה חפשים יען הכנו בעינינו ע"ש ומאחר שכן מה שקנה עבד קנה רבו ואינה מתנה, האמנם אמרו כלום יש עבד נותן שלום לרבו ומעין דוגמא יש סברא דאין העבד מברך לרבו ומדהרשנו הקב"ה לברכו מוכח דדין בנים יש

לנו והמתנה שנותן האב לבנו היא מתנה ולאחר ברכה א"ש והארץ נתן לבני אדם. כן נראה לפרש דברי הרב הנז':

**ולמדנו** מפירוש הרב הנז' דמהברכות מוכח דדין בנים יש לנו ובזה יובן פ' ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך ורבותינו דרשו ועתה אין ועתה אלא תשו' ודרשו מה ה"א שואל מעמך אל תקרי מה אלא מאה דחייב לברך ק' ברכות ויש לדקדק מה קשר יש לתשובה עם מאה ברכות אמנם עפ"י האמור ניחא דהתשובה מועלת לישראל דיש לנו דין בנים ואב שמחל על כבודו כבודו מחול וגם ק' ברכות היא הוכחה דדין בנים יש להם ונמצא דדא ודא אחת היא התשובה והברכות ועוד הארכתי בדרוש כ' מספרי הקטן כסא דוד ע"ש.

ה. **בריאת** האדם נעשה אדם אמר לעולמות בי"ע כי הוא יתברך ברא כל ד' עולמות אבי"ע ולקשר כלם ברא האדם כי יש בו מכל העולמות ואל העולמות אמר נעשה אדם כי עולם הבריאה יתן בו חלק הנשמה ועולם היצירה רוח שהוא חלק המלאכים ואין לך אדם מישראל שאין לו חלק אדם מלמעלה ועולם העשיה נתן בו חלק הנפש. ואח"כ הוא יתברך נתן בו חלקו וז"ש ויפח באפיו נשמת חיים. וחלק זה כשאדם חוטא מסתלק קודם כדי שלא יפגום בו ואינו פוגם אלא בשאר חלקי העולמות וכשהאדם יעשה מצוה גם אל המלאך נחשב כאלו עשה מצוה ואוכל משלו כיון שבאדם יש חלק המלאך והשי"ת רצה שכלם יאכלו שכר פעלם ובמשפט ולא בדרך צדקה. והמלאך שאינו בעל בחירה לעולם לא היה אוכל משלו אם לא על ידי אדם כי שם חלקו ומעשה הטוב יחשב אל המלאך כאלו עשאו. לקוטי תורה לגורי האר"י זצ"ל פ' האזינו ושם האריך הרבה:

**ובזה** מצינו טוב טעם לחקירת הראשונים מה טעם בא האדם לעה"ז דטרם בואה הנשמה לעה"ז נהנית מזיו השכינה ואחרי בואה לעה"ז גם כי יצדק הבן אדם וילמוד בתורה ויקיים המצות ויצא זכאי סוף דבר יזכה ליהנות מזיו השכינה וא"כ כל הטורח הזה למה ובפרט כי הן בעון רובא דעלמא לא זכו ואין היציאה כביאה וא"כ למה ה' ציוה ונבראו ובאים לעה"ז ומרן הק' תירץ במ"ש דאכיל דלאו דיליה בהיל לאסתכולי וכו' כידוע והמגיד א"ל יישר כמ"ש בס' מגיד משרים. ועפ"י הקדמה הנפלאה הנז' תנוח דעתנו שלכך נברא האדם בעה"ז לקשר העולמות דלא סגי בלא"ה כמ"ש מז"ה והבאתיו בראש דוד פ' משפטים וגם שהמלאך יזכה ויאכל משלו ודו"ק היטב:

**ואחר** זמן ראיתי למז"ה בספר חסד לאברהם שעמד על חקירה זו והאריך בישוב ובכלל דבריו ישנו בנותן טעם האמור לקשר נר"ן במדות ע"ש ויומתק יותר ע"פ דבריו ז"ל עצמם שהבאתי בראש דוד ועפ"י דברי גורי האר"י ז"ל הנאמרים באמת כמבואר ודו"ק בדברי

מז"ה בחס"ל הנזכר עין יעקב נהר ד' ע"ש. ועמ"ש עוד מר זקני הרב בחסד לאברהם שם בעין יעקב נהר ל"ג ומשם באר"ה ודו"ק היטב:

ו. **ברית** כרותה לשפתים כמו שאמרו בש"ס במ"ק דף י"ח ובסנהדרין דף ק"ב עש"ב ואפשר כי זה טעם הכתוב ויפג לבו כי לא האמין להם דמאחר שהוא אמר ואחיו מת לא האמין דברית כרותה לשפתים. ובדידיה הוה עובדא דמשום דאמר עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה מתה רחל כמשז"ל. וכאשר ראה סימן העגלות אז ידע שלא מת כי המסורת שלא ימות א' מבניו בחייו קיימת ואלימא לאפקועי מפר ברית כרותה לשפתים. ועיין מ"ש בעניותי לקמן במערכת כ"ף אות י"ט בס"ד ע"ש באורך]:

ז. **ברית** מילה חתום שדי מלבר הוי"ה מלגיו. ואם פגם במקום שמות הקדש יתחלפו שטן נחש כי שטן נחש גימט' אחד כי נחש עם הכולל הוא שטן ואפשר שזה טעם יוסף הצדיק שאמר גשו נא אלי ואמרו רז"ל שהראה להם שהוא מהול והקשה הרא"ם דדילמא הוא מבני קטורה שהיו מולים. ועל פי דרכנו ניחא דכונת יוסף להראות להם שהוא מהול שיראו שדי חתום מלבר כי עיניכם הרואות שהיו צדיקים וקדושים וסוכים ברוח הקדש. ומוכרח שהוא יוסף שומר הברית כי בני קטורה הרשעים שאינם שומרים אותו נח"ש י"נחש ויש לרמוז גשו נא גימטריא שדי הוי"ה דמ"ה עם הכולל כי חתום שדי מלבר והוי"ה מלגיו וז"ש והגדתם לאבי את כל כבודי ואת כ"ל אשר ראיתם כל יסוד אשר ראיתם דחתום כדת בצל שדי:

**ואפשר** לומר דרך רמז ודרש כי חיוב פריה ורביה הוא בן ובת דקי"ל כב"ה ומילוי שדי גימט' ת"ק ובן ובת יש להם ת"ק אברים כי הבן רמ"ח ובת רנ"ב וזה רמז דחתום שדי וצריך להוציא שדי מלבר בן ובת שיש בהם ת"ק אברים כמספר מילוי שדי ודו"ק:

ח. **בני** חיי ומזוני במזלא תליין הם כח"ב בני מבינה בסוד אם על בנים חיי מחכמה בסוד והחכמה תחיה בעליה מזונות מכתר שמשם יורד כל השפע של מזונות לכל העולמות וז"ש מאין יבא עזרי א' כתר יוד חכמה נ' נ' שערי בינה וז"ס אי"ן מזל לישראל. הרב המקובל מהר"ר נתן שפירא בדרשותיו מכ"י ממש בעל מצות שמורים:

ט. **ברית** שכרת ה' עם אבותינו מועיל לנו מטעם שהיינו קנויים לפרעה קנין הגוף כעבד כנעני והוציאנו ה' וקנאנו קנין הגוף שמועיל ע"ס הדורות הרב נאות יעקב בפי' ההגדה דף ל' ע"ג:

י. **ברכה** בעמוד השחר שמשוררים הככבים והמלאכים מתקיימת הברכה אפילו ברכה דכל אדם זהר הדש מדרש הנעלם דף י"ב ע"א דפוס ויניציא:

יא. **ברכה** אפילו של הדיוט אם מברך בשם ה' או מברך לאדם גדול מתקיימת. כן כתבו המפרשים במ"ש אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך:

יב. **ברכה** אמרו רז"ל במדרש רות רבתי אלמלא ברכתן של זקנות נתקעקעה ביצת מלכות בית דוד בימי עתליהו:

יג. **ברכה** על ידי שאמר לבן לאליעזר בא ברוך ה' למה תעמוד בחוץ זכה שעל ידו יצא מכלל ארור ונכנס בברוך ועיין בזהר הקדוש ח"ג דף קי"א בר"מ ודף קנ"ח ע"א דאעיל מלה דא בפומיה דלבן ע"ש וזכה בזה בשביל לבן וז"ס מאמר רז"ל למנצח על מות לבן שהוא לבן וזכה לבן שיסדו לו מזמור באותו זכות שעשה עם אליעזר לקוטי תורה לגורי האר"י זצ"ל הנדפס בתהלים מזמור ט'.

יד. **ברכה** של מעלה אינה פחותה מאלף זהר הקדוש פ' ויצא דף קס"א ע"א ופירש בזהרי חמה למז"ה די"ס כל א' כלולה מעשר ועשר מעש' הם אלף ואפשר כי אלף הוא אותיות פלא וז"ש וברכתא דלעילא כלומר עד מקום עליון והוא פל"א ודו"ק:

טו. **באר** מים חיים. כד אתחבר חי וברוך (פי' יסוד ומלכות) כדין אקרי באר מים חיים זהר הקדוש פ' ויצא דף קס"ד ע"א.

טז. **בדי** עצי שטים אלו המסייעים לעוסקי התורה וצפית אותם זהב שבמקום שעתיד הקב"ה לעשות צל לעוסקי התורה עתיד לעשות למחזיקים בה שנאמר כי בצל החכמה וכו' ואומר עץ חיים היא למחזיקים וכו' פסיקתא זוטרתא לרבינו טוביהו פ' תרומה כתיבת יד (שלא נדפס אלא מויקרא ואילך) ובקונטרס פני דוד הבאתי מה שפירש רבינו אפרים בפי' על התורה כ"י דרך רמז בזה ע"ש באורך.

טו"ב. **ביצה** העיד לי ת"ח חסיד נר"ו שראה בעיניו בתוך ביצת תרנגולת ביצה קטנה בקליפה ואחר זמן רב ראיתי להרב פרי חדש בי"ד סימן פ"ו ס"ק ה' שמביא מס' שער השמים (והוא לחתנו של הרמב"ן אביו של רלב"ג) שהוא ראה בעיניו ביצה קטנה בתוך גדולה וכתב עוד כשתעמוד התרנגולת מלהטיל ביצים תטיל ביצה בחלבון לבד ע"ש. עוד העיד לי החכם החסיד הנזכר שראה בעיניו תולעת כאצבע בתוך ביצה שהיתה שלימה ככל הביצים. ועוד ראה ביצה א' שצד החד שלה היה מעוקם ואמר שמסורת בידם שהבית שתמצא בה ביצה כזו הוא סימן שמזל אנשי הבית יתהפך ח"ו ע"כ דברי החכם נר"ו:

ח"י. **בת** שבע היא חוה ודוד אדה"ר וז"ש ראויה בת שבע לדוד משנת ימי בראשית דייקא. והבאתי הקדמה זו באורך בספרי הקטן ראש דוד פרשת קדושים ומשם באר"ה מ"ש בעניותי ע"פ הקדמות זו ואחרות ע"ש באורך בס"ד:

יט. **בתו** של יעקב כנסת ישראל והקב"ה חתנו כביכול וכו' אגדתא דבראשית בס' שתי ידות להרמד"ל דף קס"ה ע"ב.

כ. **ברכה** כל נמצא בעולם רמוז ואחוז למעלה ואפילו עשב קטן בחינת עליו ושרשו וקלחו וזרעו פרחו וציצו גודלו ארכו ורחבו ריבועו ועיגולו הכל תלוי ברמז העליון כפי אחיזתו במלאכו ומלאכו בשרשו בספירה וספירה בא"ס והנהנה בהיתר בברכותיו גורם ממש סוד הקרבן וכו'. והרשע שהוא נהנה בלא ברכה מעל שהיה העשב או הירק או הפרי קדוש נאחז באלהות מלמעלה למטה וזה כרת אותו וכו' ויורד למטה לחיצונים וכו' וכל מעשה עכו"ם הצומח להם בשדה אינם אחוזים בקדושה וכו' ולכן כלי מעשה העכו"ם צריכין טבילה ודגן שלהם פטור מן המעשר כתבן שלנו וכן עיסתם פטורה מן החלה שאין הקדושה מתפשטת אליהם כלל. מז"ה חס"ל עין הקורא נהר מ"ב דף י"ט ע"ד ע"ש באריכות:

כא. **בית** המקדש פריך בירושלמי פ"ג דע"ז איך נבנה על (ידי) [גבי] הר והלא כל מקום שאתה מוצא הר גבוה בידוע שיש שם ע"ז ומשני על ידי נביא והביאו התוס' שם:

**והרב** כמהר"א רוזאנים זלה"ה תירץ דמצא מדרש רז"ל שהתפלל על אבן השתיה יהי רצון שיכבשו רחמי את כעסי ויגולו רחמי על ישראל וכו' ואמרו בזהר הקדוש דכל מקום ששרתה קדושה אין עוד כח לשרות סט"א ומאחר שהקב"ה בעת הבריאה התפלל שם שוב אין רשות להסט"א לבא שם זהו תורף דבריו ז"ל:

כב. **בעלי** חיים טמאים יש שיש להם קרן א'. וחמור הבר יש לו במצחו קרן א' והוא קלוט ברגליו. ובהודו שורים שיש להם קרן א' במצחם ופרסותיהם קלוטות. ויש שם ב"ח אכזריים דומים בגופם לסוסים וראשם לאיל ורגליהם דומין לרגלי הפיל וזנב הב"ח האלה דומה לזנב חזיר ולפעמים הולכים הלוך וגעו וממצחם יוצא קרן א' שחור ארוך וכל זה אמת ואין ספק בדבר. פר"ח י"ד סימן פ' ס"ק ב'. משם ס' שלטי הגבורים. ואני הצעיר ראיתי במגדל לונדריס חיות משונות מבהילות ותקיפות כמעט יותר מאריות וקשורות במשא כבלי ברזל. ושם ראיתי נשר יפה מאד ואמרו שהיה לה מאה שנה וכך כתוב בספריהם. גם ראיתי חתול ממזר מלביאה וחתול והוא צורת חתול יפה מאד אך יש לו גבורת האריה והוא קשור בכמה כבלי ברזל במקום חשך וערפל חתולת"ו. ועוד שם כמה מיני חיות מאמריקא. ובס' צל עולם כתב שיש בהינדיא ושאר איים צורות בני אדם משונים וצורות חיות משונות וכיוצא אילנות ודגים משונים כמה מיני שינויים ע"ש ותראה פלאות ובס' רבינו אפרים כ"י פ' ויחי בסוף מגאוני אשכנז קדמונים ע"פ בנימין זאב וכו' כתב זאב א' יש שקורין לו לו"ף גאר"ו והוא בן אדם ומשתנה לזאב ובשעה

שמשתנה לזאב רגליו יוצאין בין כתפיו כך בנימין בין כתפיו שכן. ובשעה שנכנס זאב זה לבית סגולה ליקח דשן הצבור באש וישליך אילך ואילך ולא ינזק כך עושין במקדש בכל יום היו משליכין דשן אצל המזבח עכ"ל בקיצור:

## מערכת ג

א. **גאולה** אמרו רז"ל על פ' גם כי יתנו בגוים שבזכות התורה נגאלו והיינו בזכות המשניות. ואפשר לתת טעם מלבד אשר כתבנו בעניותנו בדרושים כי עמלק זו כחו בזכות אמו תמנע כי רצתה לידבק בזרע אאע"ה ובאה ליעקב ולא רצה ונעשית פלגש לאליפז כמ"ש הרב יערות דבש ח"א דף כ"ה וכתב שם דכנגד זה זכתה רחל שהכניסה לאה במקומה ואח"כ נעשי' אשה שניה כפלגש וכשהחריב אדום בה"מ רחל מבכה על בניה שיש לה זכות נגד אמם ומשו"ה אין נופל אלא ביד בני בניה של רחל עכ"ד. ורבינו האר"י זצ"ל כתב תמימה משיבת נפש עדות ר"ת תמנע. ונראה דזכות תורה אלים לאפקועי זכות תמנע. ומשו"ה בגאולה העתידה שימחה זכר עמלק לא אפשר אלא בתורה דמהניא לבטל זכות אמו תמנע. וכתב גדול א' קדמון שיעקב אע"ה בזכות שלא רצה לישא תמנע שלא לחלל זרעו זכה ונקבר גופו ועצמותיו בא"י ונביא דבריו לק' במערכת יו"ד בס"ד אות ט"ו:

**ובזה** נבין כוונת הכתוב אלהים מושיב יחידים ביתה שהקב"ה זיווג ליעקב אע"ה עם רחל ולאה לאפוקי תמנע. ועי"ז מוציא אסירים בכושרות שיצאו ישראל ממצרים בזכות אמהות הכשרות כמ"ש ברבה פ' במדבר ובתנא דבי אליהו וכתב הרב החסיד מהר"ש ז"ל בפירוש זקוקין דנורא שהעיקר בעבור רחל שהכניסה צרתה. ולפי דרכנו אהני להוציא ישראל ולבטל זכות תמנע בזכות רחל וגם רמז מוציא אסירים מגלות זה בכושרות אמהות והעיקר רחל דמהניא לבטל זכות תמנע. אך סוררים עמלק וזרעו שכנו צחיחה שיתבררו כל ניצוצות הקדושה שבהם שהם חיותם וישארו גל של עצמות וימחה שמם:

**ואפשר** זכ"ה מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לועז ואמרו בזהר הקדוש פ' ויצא דף קנ"ד ע"א מושיבי עקרת הבית דא רחל אם הבנים שמחה דא לאה ע"ש הכונה דהגם דרחל עקרת הבית הכניסה לאה במקומה והולידה בני אל חי וז"ש אם הבנים שמחה לאה שרחל זכתה לזה וע"י זכותה גרם בצאת ישראל ממצרים בזכות רחל וזהו בית יעקב שעליה כתיב עקרת הבית ובזכותה יצאו מעם לועז:

ב. **גלות** בבל היה על ע"ז והוא בסקילה לכן נשרף בית המקדש ונכשלו באנדרטי. ובעון ש"ד נמסרו להריגה בימי המן ונתבטל בנין בית המקדש כי הוא בסייף. ובעון ג"ע שהוא בחנק באו לכליה בימי יון וכל כלה גזרו שתבעל להגמון ולפי שהוא בחנק היה בה"מ קיים ובעון לשון הרע הגדול מכלם גלות אדום ארוך וחמור ואין תקון אלא בתורה שהוא תקון לה"ר. ס' ברכות טוב דף ה' משם המקובלים ע"ש. וזה פשט הכתוב זכרו תורת משה עבדי וגו' הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא וגו' קרי בחיל שנעסוק בתורה ויבא אליהו זכור לטוב לבשר הגאולה. ואחר זמן מצאתי במדבר רבה פי"ד עשיתם התורה קוו לאליהו וכו' ואומר זכרו תורת משה עבדי הנה אנכי שלח לכם את אליה עכ"ל עלץ לבי אכן נתבאר הטעם שהוא לתקון לה"ר.

ג. **גר** שנתגייר כקטן שנולד דמי בחון לשון הזהב שאמרו גר שנתגייר ולא אמרו גוי שנתגייר להורות כי זאת לפנים ממעמד הר סיני שקבלנו התורה שם נמצא נפש הגר הזה הבא אחר זמן רב מאד להתגייר וכמשז"ל דנפשות הגרים עמדו במעמד ה"ס ונמצא שמאז הימים נפש זו עמדה ונשא"ת במעמד הנפלא של ה"ס אלא דאשתהויי אשתהי עד הזמן הזה ושפיר אמרו גר שנתגייר:

ד. **גרים** חקרו המפרשים מאחר דאמרו רז"ל שהקב"ה הקנה לע' שרים לכל שר אומה מע' אומות וקנו בגורל היכי מצי הגר הזה להפקיע עצמו מתחת השר ההוא של אותה אומה ותירצו דקי"ל כל האמור בפ' מלך מלך מותר בו וכיון שזה יוצא מרשות הדיוט ובא לרשות גבוה מלך מלכי המלכים הקב"ה יפה עשה כי ה' רב ושליט ומלכותו בכל משלה ועוד תירצו תירוצים אחרים לחקירה זו:

ה. **גרים** כתבו רבני אשכנז דישראל קדושים וכל דבר קדושה צריך תוספת ולכן נתוספו עליהם גרים ודרך דרש כתבתי בעניותי דאמרו רז"ל ברישׁ ויקרא רבה ישובו יושבי בצלו אלו הגרים יחיו דגן נעשו עיקר בישראל וכו' והכונה שהם תוספת אמנם אח"כ נעשו עיקר הא למה זה דומה למקבל שבת מבעוד יום ואותו התוספת לגבי דידיה משוי ליה עיקר וכן הגרים נעשו עיקר ועוד הארכתי קצת במאמר זה בספרי הקטן ראש דוד פ' מקץ ופ' יתרו בס"ד ע"ש.

ו. **גרים** הם מדקדקים במצות מתוך חיבתן ארחייהו למידק לעשותו כמשפטן. כה אמר הרב אברהם הגר הן לו הובא בתוס' קדושין דף ע' והמפרשים נשתמשו הרבה בסברא זו:

ז. **גרים** אמרו במכילתא סוף פ' בשלח שאין מקבלים גרים מעמלק אך מדברי הרמב"ם מוכח דגם מעמלק משכחת לה שיהיו גרים ויש לו ראיה מגמרין כאשר כתבתי אני בעניי במקומו..

ח. **גרים** אמרו רז"ל יראי ה' אלו הגרים וכתבתי אני הדל באחורי תרעא דף קפ"ד ע"א דהטעם שדרשו רז"ל יראי ה' אלו הגרים היינו משום דבחינת הגרים היא בשכינה וכמ"ש גר צד"ק ואמר רבינו האר"י זצ"ל שלא יאמרו בהשכבה תחת כנפי השכינה כי זו בחינת הגרים אבל ישראל בחינתם היא למעלה עכ"ד ונודע דהשכינה נקראת יראה ולזה נקראו הגרים יראי ה' ע"ש:

**והן** עתה ראיתי במדבר רבה ריש פ' ח' כי רז"ל עצמם גלו טעמן שאין להם בית אב ואין הכתוב יכול לומר ע"ד מה שאמר בית אהרן בית הלוי בית ישראל רק הם עצמן יראי ה' ע"ש ומ"מ עדיין צריכין אנו למודעי דנהי דלא מצי לומר כאינך אבל מה טעם כינה לגרים בשם יראי ה' ואפשר לומר כמו שכתבנו בעניותנו באחורי תרעא. ודו"ק:

ט. **גרים** מאדום באים אך לא מישמעאל ושמעתי מרב מקובל זלה"ה כי אדום הוא בנגה ודמי לתקלא שגונבת מהקדושה ולזה יש גרים דאם גונבת תחזיר אבל ישמעאל מבחוץ ואינו גונב לכן ליתיה בחזרה ע"כ שמעתי:

**ואני** הדל מצאתי בספר משיבת נפש כ"י להרב המקובל מהר"י צמח זלה"ה משם רבינו האר"י זצ"ל וזה תורף דבריו בקצור. אמרו רז"ל כי אדום וישמעאל א' מצד ימין וא' מצד שמאל ואשר מצד שמאל מפריס פרסה ואינו מעלה גרה ואותו שמצד ימין מעלה גרה ואינו מפריס פרסה וזכה להיות מעלה גרה מצד הגר וזכה למילה ולא לפריעה ולא זכה ה"ג מל כיצחק לח' ותחלתו טהור וכו' ולכן אין גר צדק בא מהם אל הקדושה. ובזהר הקדוש פ' יתרו דף פ"ז א"ע אמרו דאי שאר קריבוי אתגיירו אקרון גרי צדק ע"ש ובחון לשון הזהב דקאמר קריבוי וידוע דישמעאל פרזל מערב וכו' ודו"ק. והאחר אינו מעלה גרה ואחריתו טוב שמפריס פרסה ולכן באים גרים מהם עכ"ל בקצר אמיץ. ובלקוטי הבאתי הדברים באורך ואני בעניי כתבתי איזה ציצים ופרחים בהקדמה זו ושם כתבתי דמזה ישכיל האדם כי כל הדברים של ענייני העולם הם בדקדוק גמור כלם אחוזי שרש למעלה.

**גם** כתבתי אנכי עפר דרך אפשר דאהני' להו מה שעשו היה בבטן קדושה של רבקה אמנו ואפשר שזה כונת רז"ל שני גיים בבטנך אלו אנטונינוס ורבי דנקט הני כי אנטונינוס היה הטוב שבעשו ונתגייר ורבינו הקדוש ניצוץ יעקב אבינו ע"ה רמז לה כי הוצרכה לזה וצער"ה הפך לבן שמכחה יתגיירו ושם הארכתי בעניותי ע"ש באורך:

יוד. **גלגול** בכל גלגול נתקנין ניצוצות רבות ועולים במדרגתם הראויה להם. ושאר ניצוצות שעדיין לא נתקנו באים בגלגול פעם אחרת ובזה תבין לכל גלגול שאינם ממש

הראשונים רק בחי' ניצוצות ממש. לקוטי תורה לגורי האר"י זצ"ל על פסוק ויהי נא פי שנים ברוחך אלי וזו הקדמה יקרת הערך פנת יקרת ליתובי דעתא בענין הגלגולים:

יא. **גיהנם** אין הרשעים הולכים תכף לגיהנם. כי לפעמים לפי עונם אחר פטירתן הולכים מדחי אל דחי ביסורין קשים ואח"כ באים לגיהנם ונשארים י"ב חדש וכמו שאמר רוח א' לרבינו מהרח"ו זצ"ל ובדרושים פירשתי בזה דקדוק לשון רז"ל בור כרה וכו' ולבסו"ף ויפול בשחת יפעל ושם הארכתי קצת בעניותי בס"ד:

יב. **גיהנם** אינו שולט בשבת ור"ח אבל ביו"ט שולט אמנם מהזהר הק' פ' תרומה דף ק"ן ע"ב מוכח בהדיא דבי"ט לא יש גיהנם דאמרו שם בשבתי ובירחי ובזמני וחגי נורא אשתכך וכן לקמן ע"ש בכל הלשון:

**וראה** בעיניך דהקדים ירחי לזמני וחגי שקדמו ר"ח למועדים ולכי תידוק ר"ח קדם לשבת נמי שהרי יום הששי שנברא אדם היה ראש השנה אחד בתשרי ואח"כ יום שבת קדש ובהכי ניחא לשון הברייתא בפ"ב דביצה דף י"ז ע"א דקתני י"ט שחל להיות בשבת והדר קתני שבת שחל להיות בר"ח ובתוספות ישנים הרגישו בזה ותירצו ונדפס דיבור זה בש"ס דפוס פפד"מ. ודרך דרש אפשר דשבת היה עיקר משבת בראשית ואח"ז בצאת ישראל ממצרים היה פסח ושאר מועדים וצודק לשון י"ט שחל להיות בשבת כי שבת קדם אמנם ר"ח קדם לשבת כי יום הששי היה ר"ח ואח"כ בא שבת וגם יום שבת ביום ב' דר"ה ותרי יומי כיומא אריכתא לפי שליל שבת לא היה חשך ויצדק שבת שחל להיות בר"ח ואגב ר"ח נקט חש"מ וכל דברי רז"ל בדקדוק עצום ורב ודו"ק. כ"כ הרב החסיד מוהר"ר אליעזר נחמן פואה בספר גרן ארנן כ"י והבאתיו בשמו בספרי הקטן ברכי יוסף א"ח סי' תי"ט. ואחר זמן רב מצאתי שכן כתב המרדכי פ' ערבי פסחים ע"ש.

יג. **גלות** על ענין מכירת יוסף נשתעבדו במצרים ובמרה מדת הדין רצתה שיהיו בשעבוד עוד ז' פעמים על חטאתם והקב"ה. נתן להם השבת לכפר וכשחיללו השבת בבית א' גלו. ובבית שני ע"י שנאת חנם נתעורר חטא וישנאו אותו במספר שבע על חטאתכם וכו' זהר חדש סתרי תורה דף מ"ז דפוס ויניציא:

**ולפי** שיטה זו כל הגליות היו בעון מכירת יוסף. גם גזרת המן אמרו באסתר רבתי שהיה על מכירת יוסף ע"ש. ובהכי ניחא שהגאולה ע"י מרדכי ואסתר שהם משבט בנימין שלא חטא במכירת יוסף. גם היה בתפלת משה רבינו ע"ה כמ"ש במדרש שהיה בו בחי' יוסף כמ"ש הרב המקובל מהר"ן שפירא זלה"ה ובזה נגאלו. ובקונט' פני דוד פ' ואתחנן פירשתי בזה וזכרת כי עבד היית במצרים ע"כ ציוך ה"א לעשות יום השבת ועתה ראיתי

שכך פירש בז"ח עצמו פ' תשא דף ע"א ע"ש עלץ לבי בה' ואני בעניי הרחבתי קצת ע"פ מ"ש בדף מ"ז ודו"ק היטב:

יד. **גזל** חמור מע"ז ג"ע ש"ד ואינו נמחל מדרש רבה ריש פרשת בהר. ומי שיש בידו הגזל אין תפלתו מקובלת כמשז"ל:

טו. **גאולה** העתידה בזכות מרע"ה והוא תבע יקרא דאורייתא ואם לא יתעסקו בתורה אינם נגאלים זהר חדש דף י"ג ע"א ועמש"ל במערכה זו אות ב' ודו"ק:

טז. **גורן** האטד ציוה יעקב אבינו ע"ה להוליכו שם כי שם הוא שיטים לכפר עון זמרי. זקן אהרן שמן הטוב פ' ויחי ע"ש שהאריך והוא חידוש גדול:

טו"ב. **גמירי** אין יצה"ר שולט אלא במה שעיניו רואות. פ"ק דמס' סוטה דף ח' סוף ע"א ועיין לקמן מערכת יו"ד אות י"ג בס"ד:

יח. **גיהנם** לעתיד לבא כביכול יורד לגיהנם ונעשה גן עדן כ"כ הרב אספקלריא המאירה בסוף הספר ע"ש.

יט. **גד** נולד מחופה עור כמו בגד וזה רמז בא גד בגד והוא סי' טוב לכל הנולדים כך. רבינו אפרים בפירושו על התורה כ"י פ' ויצא:

כ. **גיד** הנשה כל אדם יזהר כשישן לא ישים ידו על גיד הנשה שחלומות יבהלוהו. רבינו אלעזר מגרמיזא בפי' כ"י ריש פ' וישלח:

כא. **גלות** מצרים לברר ניצוצי קרי של אדה"ר בק"ל שנה שפירש מאשתו והיו הניצוצות בארץ חם ערות הארץ אחר שהיו בדור המבול ודור אנוש ודור הפלגה וסדום (ואפשר לרמוז מאפס ותוהו נחשבו מאפ"ס ר"ת מבול אנוש פלגה סדום) ולזה היה גלות ישראל מחמר ולבנים ועבודה קשה להוציא לאור כל הניצוצות. כ"כ רבינו האר"י זצ"ל בכמה מקומות ובדרושי פסח ע"ש. ואפשר שזהו בעצם כונת הכתוב וכאשר יענו אותו עי"ז יוצאים ניצוצות הקדושה ע"י העינוי כן ירבה וכן יפרוץ כי נתקנים הניצוצות ובאים לאור עולם והוא נמשך בעצם הריבוי מחמת העינוי ודו"ק:

כב. **גלות** מצרים כונת פרעה להחליף מלאכת האנשים לנשים להרגל עבירה שהיו צריכים האנשים ללמד אומנות לנשים והאנשים ללמוד מן הנשים ותנן לא ילמד רווק סופרים ואשה לא תלמד סופרים עיר בנימין פ"ק דסוטה:

כג. **גדול** המצווה ועושה פירשו התוס' בע"ז דף ג' שהוא דואג תמיד לבטל יצרו ולקיים מצות בוראו והרב תורת חיים בקמא על דף פ"ז פי' בסגנון אחר מפני דכיון שהוא מצווה היצה"ר מסיתו היס"ת כפול לעבור אמימרא דרחמנא. והריטב"א פ"ק דקדושין על דף

ל"א טעמא טעים שנקרא גדול שהוא מקיים גזרת מלך ועמ"ש בשיטה מקובצת קמא שם על דף פ"ז:

כד. **גלות** השכינה הרב החסיד עיר וקדיש מהר"ש הלוי בן אלקבץ זלה"ה בס' ברית הלוי כ"י הביא מאמרי הזהר שנראים סותרים דמקצתם מוכח דגלות השכינה הוא דוקא בגלות זה המר ומקצתם מורה דבכל מקום שגלו שכינה עמהם ונשא ונתן בזה ומסיק דבגלות זה הוא בחינת שכינה בגלות כ"י אך במצרים וכיוצא אינה בחינה זו רק שהיתה שם והאריך מאד:

כה. **גלות** זה האחרון הגזרה היה אלף שנים כדכתיב נתנני שוממה כל היום דוה ואי ישתעבדון יתיר לא על פום גזרת מלכא הוא אלא על דלא בעיין למהדר לקבליה זהר הקדוש פ' שמות דף י"ז ע"א ועמ"ש אני בעניי בענין זה בחקירות וצדדים בקונט' שם הגדולים ח"ב דף ו' ועיין בז"ח במדרש הנעלם ויצא דף מ"ה דפוס ויניציא ושם פ' אחרי דף ע"ו ע"ד ע"ש.

כו. **גיהנם** שלשה פתחים יש לגיהנם א' פתח המינות האומרים עזב ה' את הארץ וכל באיה לא ישובון. הפתח השני פתח התאוות ג"ע ומאכלות אסורות ושאר העבירות כי אעפ"י שמאמינים בה' יתקפם יצרם לעבור. הפתח הג' הוא למבטל תורה והוא הפתח הגדול. כי עוברי בעמק בבא קמא הנם מעטים. ובבא מציעא יתר על הראשונים אך בבא בתרא הן רבים בוקעים בתוכו כי לא יתנו אל לבם שהוא חטא והאריך בזה הרב החסיד מהר"י יעב"ץ ז"ל בס' אור החיים פ' י"ג.

ז"ך. **גאולה** הגאולה בשם אלהים גאולה שלימה שאין מדת הדין מקטרגת אך אם הגאולה בשם הוי"ה ב"ה מדת הדין מקטרגת. ס' יד אבישלום פ' שמות בשם הרב מהר"ם אלשיך ז"ל. וכפי זה אפשר לדקדק הכתוב דבמזמור י"ד כתיב מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב ה' שבות עמו ובסימן נ"ג כתיב ישועות ישראל בשוב אלהים כי הישועה כשהיא בשם אלהים מדה"ד היא ישועה שלימה ולכן כתיב ישועות ישראל אך כשהיא בשם הוי"ה מדת רחמים כתיב ישועת דאפשר למהדה"ד לקטרג ודו"ק ובסגנון אחר פירש הרב החסיד מהר"ר יוסף פייאמיטה ז"ל בהקדמת גאולת השכינה וישראל הבאתי דבריו בליקוטי בס"ד:

כח. **גיהנם** בסוף חגיגה א"ר אבהו א"ר אלעזר ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהן ק"ו מסלמנדרא וכו' אר"ל אין אור של גיהנם שולט בפושעי ישראל ק"ו ממזבח הזהב וכו' כך היא נסחתנו בגמרא. ופירשו המפרשים דגבי ת"ח קאמר אין אור של גיהנם שולטת בהן כלומר דאין אור של גיהנם שולט בת"ח כלל ועיקר ומשום הכי נקט שולטת בהן. אמנם

בפושעי ישראל קאמר אין אור של גיהנם שולט בפושעי ישראל כלומר שאין הגיהנם מכלה אותם ומ"מ הם מצטערים בגיהנם על חטאתם ואינו שולט להומם ולאבד נפשם כמו העכו"ם. ולשיטה זו ת"ח אינם הולכים לגיהנם רק לתקן אשר חטאו באים בגלגול וסובלים כמה מיני עצב"י צער העיבור ולידה ויסורין רבים ומיתה ובזה הם נתקנים.

**ויש** שיטה אחרת דגם הת"ח הולך לגיהנם לטהר הנפש ולקבל עונשה כראוי לה. אמנם אם אירע שבסלמנדרא היה עליו טינופת ולכלוך ונתנוהו באש ודאי האש בוער הלכלוך והטנוף ובהגיע אל הסלמנדרא עמד האש ולא שלט בסלמנדרא כן הת"ח אם נפשו נתלכלכה בחטאתיו מכניסין אותה בגיהנם וכל הלכלוך והזוהמא אשר על הנפש נשרף בגיהנם ובהגיע אל הנפש עצמה אין אור של גיהנם שולטת בהן דייקא בנפשם אבל הלכלוך והטנוף שעל הנפש נשרף נשארה הנפש נקיה משא"כ פושעי ישראל שמלבד שגיהנם שורף הלכלוך והטנוף הסובב על הנפש גם נוגע קצת אל הנפש שמצטמקת ונכווצת אמנם אין שולט לכלות נפשם ח"ו:

כט. **גזל** עכו"ם אסור כמפורש בש"ס ובפוסקים והנה צורף עון חילול ה' החמור מכל העבירות ורבינו האר"י זצ"ל גילה שהגונב מהעכו"ם גורם שהשר של האומה ההיא יש לו יכולת לגנוב מהקדושה. ובס' החסידים סי' תרס"א כתוב שאחר שהעכו"ם מת מלאכו בקבר הגיד לו שישראל גזלו והוא לא ידע. וצעק הגוי מת על הישראל שגזלו וענשו מן השמים לישראל ע"ש. ועיין שם בס' החסידים סי' תקצ"ח עומק תשובת הגזל:

ל. **גלות** מצרים הטעם שהתורה רוחנית ואינה חלה על האדם שיש לו יצה"ר ומחשבות רעות וגאה וגאון וזה הטעם שהאומות לא יוכלו לקבל התורה ולכך הכניע הקב"ה לישראל בגלות מצרים להחליש כח היצה"ר ותוכל לשכון בם התורה. ילקוט דוד פ' שמות. ומכאן תשובה לגלות המר הזה הארוך והיסורין ודוחק השעה להפליא כי בעזה"י כשיבא המשיח נזכה ללמוד רוחניות התורה מפיו כביכול כדכתיב וכל בניך לימודי ה' ולכן צריך הכנעה ויסורין לזכות לסודות התורה הקדושה:

## מערכת ד

א. **דינה** נוצרה בבטן רחל ואח"כ בנס הלכה לבטן לאה. ויוסף נוצר בבטן לאה והלך לבטן רחל בנס תרגום המיוחס ליונתן ן' עוזיאל פ' ויצא ומהרש"א פ' המפלת הביאו בשם פענח רזא. ובהקדמה זו מתישבים כמה וכמה ענינים וכבר בעניותי כתבתי קצת בזה בס' הקטן ראש דוד בס"ד:

ב. **דינה** העלו עצמותיה לארץ ישראל כעצמות שאר השבטים וקברה בארבאל אצל נתאי הארבלי ס' מנחה בלולה פ' וישלח אמנם מז"ה חס"ל עין יעקב נהר מ"ט ביאר כל ענין דינה ימי חייה בפרטות וכל מה שאירע לה ע"ש באורך ועמ"ש עוד בעין משפט סוף נהר כ"ה דדינה נשאה ז' אלופים וכו' ע"ש וצ"ל דבגלגולה היו קצתם ודו"ק:

ג. **דור** המדבר לא נכנסו לארץ ישראל שהיו בני עריות דקודם מתן תורה וכמו שמתה רחל בדרך הרב עיר בנימין ח"א סוטה סי' ר"ז:

ד. **דשא** כתב הרב הלבוש בריש ח"מ רמז נאה בפ' תדשא הארץ דשא כי ר"ת דשא הוא דין שלום אמת כי על ג' דברים אלו העולם עומד ובתחלת בריאת העולם התחתון מיד אחרי הגלות הארץ שהיתה ראויה לישוב הב"ח והאדם אמר ה' תדשא הארץ דשא וכו' דשא מיותר אלא רמז דין שלום אמת הוא עשב מזריע זרע השלום וכו' ע"ש וכתבנו בעניותינו דלהיות עיקר הכל הוא השראת שכינה בישראל הנה הני תלת מילי הם סיבה להשראת שכינה ולכן עליהם העולם עומד כמ"ש בקונטרס חסדי אבות ע"ש באורך:

ה. **דרך** כבושה לרבים וארח אינו ידוע וסתום כן אמרו בזהר הקדוש ובזה פירש רבינו האר"י זצ"ל בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך כי כאשר בדרכים שהם נגלים תשים כל מעיניך בו יתברך הוא יעזרך בארחות סתומים אשר לא תדע להזהיר:

ו. **דוד** המלך אדה"ר נתן לו ע' שנה שחי תתק"ל והי"ל לחיות אלף והע' נתן לדוד גם אמרו בזהר הקדוש ח"א דף קס"ח כי אברהם אע"ה נתן לדוד ע"ה ה' שנים ויעקב אבינו כ"ח שנה ויוסף הצדיק ל"ז שנה הם ע' ויש לחקור דכבר אדה"ר נתן לו ע' שנה ואמאי הוצרכו האבות לתת לו עוד ע' שנה. ואם נתנו לו הי"ל לחיות ק"מ והוא לא חי אלא ע' ותירצו המפרשים דע' שנה של אדה"ר כשחטא נפגמו ואינם מועילים לדוד הע"ה ולכן האבות ויוסף נתנו לו ע'. א"נ שדוד הע"ה לא היה ישן כלל ולא טעם טעם מיתה ונמצא שחי ע' שנה מן הימים וע' שנים מהלילות:

ז. **דוד** הע"ה אם חי ק' שנה לא נחרב בה"מ כי היה מתקן תקונא דלא יעדי. נהירנא שכ"כ הרב ברכת טוב פרשת ויקרא משם הזהר הקדוש וכעת אין הס' בידי וכמדומני שכן אמרו בזהר חדש. ואפשר שזה רמז נאם הגבר הוקם על משיח אלהי יעקב הכונה נאם הגבר שאם הוקם ע"ל גי' ק' שיחיה ק' שנה אז הוא יהיה משיח אלהי יעקב שיהיה משיח ממש ולא יהיה גלות ולא חרבן ודו"ק:

ח. **ד'** אצבעות רומזים לד' מלכיות והגודל כנגד ישראל והוא מופרש מהם לרמוז שישראל מופרשים ומובדלים מהעכו"ם ומעשיהם. זרע ברך ח"ג פ' נח בשם הרב מגלה עמוקות:

ט. **ד**' מדרגות בבעלי תשובה והי מינייהו בצדיק גמור והי מינייהו עדיף. חובת הלבבות הביאו הרב משכנות יעקב דף ק"ץ והאריך בזה יעו"ש.

יוד. **דוד** המע"ה אמרו במדרש קהלת רבתי ע"פ וראיתי את כל מעשה האלהים דף ק"ו ע"ב. וטוב רואי בהלכה כל מי שרואהו זוכר תלמודו ע"ש. ובזה פירשו ז"ל פ' יראיך יראוני וישמחו כמ"ש בעירובין אימתי שמחה לאיש כשמענה בפיו וזהו יראוני ויזכרו תלמודם וישמחו שיהיה מענה בפיהם כי תלמודם שגור בפיהם:

יא. **דוד** הע"ה בשעה שהכניס שלמה הע"ה את ארונו של דוד באותה שעה חיה דוד שכן דוד אומר העלית משאול נפשי חייתני מיורדי בור וכו' ורוח הקדש אומרת ושבח אני את המתים שכבר מתו שמות רבה פ"ח וכתב הרב מהר"ש יפה שאמר שכבר מתו שאז היה חי דוד הע"ה. ועיין בספרי הקטן ראש דוד פ' האזינו דף זק"ן ע"ב מה שפירשתי בעניותי בהקדמה זו בס"ד:

יב. **דוד** הע"ה כבר נודע דהוא בחי' מ' ועמ"ש בספר כנפי יונה ח"ד סי' י"ב ברמז שם הקדוש של דוד ודו"ק ואפשר לרמוז בשמו הקדוש יחוד קבה"ו בסגנון זה אות ד' היא מ' כנודע ואות ו' ז"א ואות ד' ד' מוחין עסמ"ב והיינו יחוד קבה"ו. והנה עזרא כתב דברי הימים וכתב דוד מלא יוד כזה דויד. ואפשר במ"ש בז"ח שאחר פטירתו היה ז' שנים בג"ע עד שעלה למדרגתו [ואפשר] דאז נתוסף בו יוד לרמוז שלמות התקון כי דויד גימט' כ"ד נגד כ"ד צירופי אדני. ועיין בזהר ח"ב דף ק"מ ודברים אחדים דף ס"ה ע"ב. א"נ דיוד נוספת רמז לד' מוחין דאבא כי יוד היא רומזת לאבא ואז יש זיווג כמ"ש בזהר הקדוש סימנא לזיווגא אמר ר"ש וגם אמנם אחותי בת אבי. ולכן עזרא ברוח הקדש רמז זה בכתיבת דויד ביוד ולא נכתב במלכים דלא מסיימא מלתא:

**ואפשר** דזה שאל דוד הע"ה עשה עמי אות לטובה שיתוסף יוד בשמו דויד. והנה בדואג נכתב דוי"ג וז"ש עשה עמי אות האות עצמה שניתנה בדויג לרעה לי עשה אות לטובה להורות שלמות התקון וא"ש ההי"ב:

יג. **דג** יש בים שקורין סירינ"ה מחציו ולמעלה כדמות אשה בתולה ומחציו ולמטה כתבנית דג ומקום משכנה בסלעים ומקומות מסוכנים בים ועמ"ש בספר צל עולם חלק ב' שער יוד ע"ש. ומדי עבור איזה ספינה תתחיל לשורר ולזמר בקול נעים הרבה עד כי תפיל חבלי שינה על כל אנשי האניה ואח"כ נכנסת לתוכה והורגת ואוכלת יושביה. ס' קטן נקרא צמח צדיק פרק י"ז. ופ"ק דבכורות ריש דף ח' פירש"י בני ימא דגים יש בים שחציין צורת אדם וחציין צורת דג ובלעז שיריינא ובמוסף הערוך ערך סרני הביא מאי דאמרו בת"כ להביא את הסרני וכתב דהיא מין חית הים מחציה ולמעלה אשה מחצי'

ולמטה דג ושבזמנו ראוה שר וספנים בים מלכות נורווי׳גא כחום היום יושבת על שרטון ובשומעה קול צללה מיד בתוך הים ע״ש:

יד. **דורש** באגדה יש לו כח למחול עונות ישראל ואם אומר קדיש על האגדה נמחלים לו כל עונותיו ואפי׳ נחתם לו גז״ד לרעה הקב״ה מוחל לו ומכפר עונותיו וכן השומע דרוש מפי חכם בחכמת הקבלה הנקרא אגדה נמחלו לו כל עונותיו מז״ה חסד לאברהם עין הקורא נהר ל׳ דף י״ז ע״ד והלאה. והפוסקים נקטו מ״ש בסוטה אמאי קאים עלמא איהא שמיה דאגדתא אגדה כפשטא ואפשר דכיון דבאגדה גנוזים בה סתרי תורה כמ״ש רבינו האר״י, זצ״ל אמירת מדרשי רז״ל אהני וקריאתה זו הלילא:

טו. **דוד** הע״ה חטא במחשבה באביגיל ובסיבה זו לא נתקן המלבוש שלו לגמרי כי הקב״ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה וזהו ולא יחם לו יחם גי׳ נח שלא היה נח לו בבגד הנשמה שהיא כנגד המחשבה ועל זה יעצוהו לכבוש יצרו באבישג ותהי למלך סוכנת שהיה בסכנה בכל רגע וכו׳ ולכך בקשו אבישג שהיא אביגל בחילוף למד בשי״ן באי״ק בכ״ר גל״ש וכו׳ ס׳ הלקוטים מגורי האר״י זצ״ל:

טו״ב. **דוד** הע״ה תקן פגם הירך בנצח על ידי שירות וזמירות והוא היה סיבה לגאולת ישראל על ידי מרדכי ואסתר. הקדמה ארוכה מבוררת ומיומנת מדברי הזהר הקדוש והרמ״ק ז״ל כתבה באורך הרב החסיד מהר״ר אברהם גאלנטי ז״ל בספר קול בוכים. ואני בעניי פירשתי כמה ענינים ומאמרי רז״ל בהקדמה זו בספר הקטן דברים אחדים דרוש י״א ובמקומות אחרים בס״ד:

ח״י. **דוד** הע״ה. נשמתו היתה בעמקי הקליפות והיה תחלת ביאתה והיו מתגברים להחטיאו ומשו״ה לא נחשב לו עון כשאר אדם וז״ש רז״ל אלמלא אתה שאול וכו׳ רבינו האר״י זצ״ל בשער הגלגולים ואפשר שזש״ה דבקה לעפר נפשי חייני כדבריך כלומר הביטה וראה כי קודם בואי לעה״ז דבקה לעפר שהם הקליפ׳ נפשי שהיתה עד עפר בעמקי הקליפ׳ ולכן חייני כדברך ושא לחטאתי וכיוצא בזה פירשתי איזה כתובים בעניותי בדרושים בס״ד:

יט. **ד׳** מתו בעטיו של נחש בנימין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד וכלהו גמרא בר מישי דמפרש ביה קרא דכתיב בת נחש וכו׳. שבת דף נ״ה. ובזהר ח״א דף נז ע״ב אפיק כלאב ועייל לוי וקאמר דאינון תלתא ואית דאמרי אוף נמי ישי ע״ש. הביטה וראה דמאי דקאמר בגמרא דמפרש ביה קרא בת נחש. בזהר הקדוש מייתי ליה בשם אית דאמרי. ובזהר הקדוש פ׳ בשלח דף נ״ד ע״א דקאמר דאינון דמיתו בעטיו של נחש יהון מארי דעיטא דמלכא משיחא ע״ש. וראה בעיניך מפלאות תמים דעים דכנגד

מה שלקו בעטיו של נחש יזכו להיות מארי עיטא של משי"ח גימ' נח"ש שהוא יבטל הנחש כל קבל עטיו של נחש עיטא דמשי"ח המבטל נחש ודו"ק:

כ. **דבקות** העליון לא יושג אלא מצד החשק והאהבה שהיא מעלה נפשיית ובזה תגבר הנפש על החומר וידבק האדם בקונו וכל העולם תחת רגליו ופועל בעולם כרצונו וכל המלאכים על ענייני העולם תחת ידו לעשות רצונו כענין מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וכו' מז"ה חס"ל עין הקורא נהר נ"ך עיין שם באורך:

כא. **דבור** כל דיבור שמדבר האדם אם הוא של מצוה נעשה מלאך אחד ואם הוא של טומאה נברא מלאך רע ואם הוא של בטלה נברא מלאך של בטלה. והתפלה והתורה שאדם מדבר בוקע את הרקיע ועולה למעלה ואם הוא דיבור רע מטמא נשמתו וחלק דיבור הקדושה עולה למקום טומאה הדומה אליו ונשאר החלק הקדוש חבוש בבית האסורים וכמה טורח עושה לקונו עד שמוציאו משם ועוד האריך ע"ש. מז"ה חס"ל עין הקורא נהר ס"ח וכן אמרו בזהר הקדוש בשלח דף מ"ז ע"ב ההיא מלה דנפק מפומיה דב"נ סלקא ואתער אתערותא לעילא אי לטב אי לביש וכו' ע"ש:

**ובליקוטי** רבינו מהרח"ו כ"י האריך בזה וכתב דכל מה שמדבר האדם הדיבור הוא חלק מחיות נשמתו והראיה כשיוצאה הנשמה לא נשאר לא הבל ולא דבור ונמצא שאותו ההבל שהוא מדבר הוא חלק נשמתו ולכן נצטוינו שלא לדבר דברים בטלים שמפסיד בהם חלק נשמתו וזה פירש הרב רבי שמעון טירנו זלה"ה פ' לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה הכונה לא יחל דברו כי כל דיבור אם טוב ואם רע עושה פעולה למעלה ובורא סניגורין או קטיגורין וז"ש ככל היוצא מפיו יעשה אם טוב ואם רע זהת"ד מהרח"ו ז"ל ובלקוטי תורה הנדפס יש טעיות בזה ע"ש פ' עקב. ובזה פירשתי בעניותי כמה ענינים בדרשותי ובס' הקטן פתח עינים בנדרים ובמקומות אחרים בס"ד:

כב. **דוד** הע"ה הראהו הקב"ה ברוח הקדש מזמור למנצח בנגינות מזמור שיר אלהים יחננו וכו' כתוב על טס של זהב מופז עשוי בצורת מנורה וכן הראה אותו למשה רבינו ע"ה. והיה דוד הע"ה נושא זה המזמור כתוב ומצוייר וחקוק במגינו בטס של זהב כצורת מנורה כשהיה יוצא למלחמה והיה מכוין סודו והיה נוצח אותם ואויביו נופלים לפניו. קונטרס מנורת זהב כ"י מועתק מכ"י הרב מהר"ר חיים באכנר זלה"ה בעל אור חדש על דיני ברכות והעיד הרב מהר"ח הנז' שהוא העתיקו מכתיבת יד הקדש של הגאון מהרש"ל ז"ל ושם כתוב סודות ונפלאות הרמוזות במזמור הנזכר:

## מערכת ה

א. **הליכה** לשון הליכה הוא בעצה כמ"ש פ"ק דסוטה וילך איש מבית לוי שהלך בעצת בתו. הרב החסיד מהר"ש הלוי בן אלקבץ בריש ספרו הנחמד שרש ישי פירוש רות:

ב. **הוד** והדר נותן הקב"ה למי שיגע בתורה שנאמר גדולים מעשי ה' שהם לוחות העדות דרושים לכל חפציהם הוד והדר פעלו. שוחר טוב מזמור ק"ד.

ג. **הדור** מצוה יותר משליש אוכל פירות בעה"ז והקרן קיימת לעוה"ב. תוספות בבא קמא דף ט' ע"ש.

ד. **הבלים** דאורייתא נשמות דההוא עלמא רכבן עלייהו. תקוני זהר חדש דפוס ווינציא דף ח' ע"ב:

ה. **הדור** רש"י ז"ל פרשת חיי שרה על פ' ותפול מעל הגמל פירש ראתה אותו הדור ותוהה מפניו ובספר מנחת יהודה כתב וז"ל לפי שראתה את יצחק שהיה בא מגן עדן והיה בא כדרך שהמתים הולכים רגליהם למעלה וכו'. ופ' הדור לשון כי בעי למהדר שהיו רגליו למעלה כדפרישת עכ"ל וזה חידוש גדול ואינו מובן:

ו. **הא** חתיכת כסף עשויה בצורת הא לשאת אותה עליו מועיל לעין הרע. ילקוט ראובני פ' ויחי וכן נהגו בארץ הצבי רבים:

ז. **השתחואה** לפני ה' הוא דבר נפלא והיתה לבא"ר תוקף מעלת השתחואה נכח פני ה' בילקוט שמואל א' רמז פ' ע"ש באורך. ואמרו רז"ל בזכות ההשתחויה נגאלו ממצרים ועמ"ש ה"ה מהרי"ד בס' צמח דוד דף קל"ב ע"ד ע"ש:

ח. **התעוררות** כשיבא לאדם התעוררות ללימוד או לתשובה או לצדקה צריך להחזיק בו בשתי ידים וזה שמעתי בשם הרב המובהק מהר"ר יהודה הכהן זלה"ה מרבנן קשישאי אשר בעה"ק ירושלים ת"ו שפירש פסוק צינים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם הכונה דלפעמים יחם לבבו באש של גבוה לעשות מצוה או צדקה וכיוצא ואח"כ יתקרר חומו והיצה"ר בטענות יבטל דעתו וז"ש צינים פחים נושא הציני"ה שיתקרר החום של קדושה ויבטל העולה על רוחו להטיב זהו דרך עקש היצה"ר וגונדא דיליה שומר נפשו דייקא ירחק מהם ולא יתקרר בעבודת ה' ע"כ דבריו ז"ל ואפשר לרמוז דרך עקש ע' הוא עשו מקור הסט"א ות' איש גי' קש גונדא דחימה וזהו עקש ובעיקר ההקדמה פירשתי בעניותי כמה כתובים בספרי הקטן ראש דוד פרשת קדושים דף פ"ג ובמקומות אחרים:

ט. **השקפה** לטובה ע"י מתנות עניים כי כל השקפה בכתוב לרע חוץ מהשקיפה ממעון קדשך וברך וכו' דע"י הצדקה מתהפכת מדה"ד למדת רחמים ובזה פי' מהר"י רוזאניס בפרשת דרכים מאז"ל ישב עולם לפני אלהים אימתי בזמן שחסד ואמת מן ינצרוהו

הכונה דק"ל לרבא בר מרי מאי קאמר ישב עולם לפני אלהים והלא ארז"ל בראשית ברא אלהים בתחלה עלה במחשבה לברא העולם במה"ד ראה שאין העולם מתקיים שיתף מדת רחמים ואיך הכא קאמר ישב עולם לפני אלהים מדה"ד ותירץ בזמן שחסד ואמת מן ינצרהו והצדקה מהפכת מדת הדין למדת רחמים וקרי ביה ישב עולם לפני אלהים זהו תורף דבריו ז"ל עיין בספרו הנורא באורך במתק ודשן עדיו:

**ואני** ברגליו אעבורה לרמוז זה בפ' בראשית ברא אלהים שס"ת אמת הכונה ברא אלהים דבתחלה עלה במחשבה לברוא העולם במדה"ד ראה שאין העולם מתקיים שתף רחמים ויקשה דלמה נכתב מחשבתו יתברך ותו איך מחשבתו יתברך אינה מתקיימת כאשר הקשה הרב תורת חיים ותירץ לפי דרכו. אמנם לפי דרכנו יובן והוא דאמרו בסדר אליהו אין אמת אלא צדקה שנאמר אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף ולזה רמז אמת בתיבות עצמן בראשית ברא אלהים בס"ת דהיינו צדקה דע"י צדקה מהפך מדה"ד למד"ר ונמצא יכול העולם להתקיים בדין כי הצדקה מהפכו למד"ר. ובזה פירשתי בעניותי מאמרם ז"ל אין ירושלים נפדית אלא בצדקה שנאמר שמרו משפט ועשו צדקה ובדברי מרן בבית יוסף וכבר כתוב בספרי הקטן דברים אחדים דף פ"ח:

יוד. **הוראה** אמרו פ"ב דיומא לא משכחת צורבא מרבנן דמורה אלא או מלוי או מישכר ואני בעניי כתבתי בדרושים דבירושלמי פאה אמרו שיעקב נתן חומש מכל אשר לו וכפ"ז ק' דבבנים לא מצינו כי אם לוי והוא מעשר וניחא לי ההדיוט דהפריש יששכר לתורה דהיה דרך נס וסייע הקב"ה בעיבורו כמ"ש רז"ל ומשו"ה הפרישו לתורה ולכן שבט יששכר תמיד עוסקים בתורה וכמ"ש אלדד הדני דאף אחר החרבן עוסקים תדיר בתורה. ונמצא דלוי ויששכר קדש הם וחלק גבוה ולהכי הן הן יורו:

**והמפרשים** חילקו כמה חילוקים בזה והארכנו בעניותנו בס' הקטן ראש דוד פ' שמיני וכסא דוד דרוש הששי ושאר מקומות ואזכיר בקצרה חילוקי המפרשים. א) דלא אמרו זה דאין מורה אלא מלוי ויששכר. כי אם בת"ח בחור והיינו דאמרו צורבא מרבנן. ב) דאם עוסק בתורה וג"ח אפי' משאר שבטים זוכה לזה. ג) דאם הוא עניו זוכה להלכה. ד) אם הוא מלך זוכה לזה. ה) לא נאמר כי אם ביחיד אבל ברבים אפילו משאר שבטים מכונים לאמת ושרשי החילוקים האלו הנה הבאתי במקומות הנז' בס"ד ע"ש באורך:

יא. **הרהור** רבי חנינא סגן הכהנים אומר כל הנותן דברי תורה על לבו מבטלין ממנו הרהורי חרב והרהורי רעב הרהורי שטות הרהורי זנות הרהורי יצה"ר והרהורי אשת איש הרהורי דברים בטלים הרהורי עול בשר ודם וכו' וההפך. אבות דרבי נתן ריש פ' כ':

יב. **הנהגה** לעולם ינהג אדם עצמו בי"ח מדות אלה. א) עניו בביתו. ב) חסיד בישיבה. ג) ערום ביראה. ד) חכם בתורה. ה) פקח במעשים טובים. ו) נאה ומתקבל על הבריות. ז) מודה על האמת. ח) דובר אמת בלבבו. ט) מודה ועוזב. יוד) אוהב ה' בכל הבא עליו. יא) מתאנח על כבוד ה' וכבוד ישראל כל ימיו. יב) חומד לכבוד ירושלים ובה"מ וקבוץ גליות ישראל יג) נאה בביאתו לבה"מ. יד) ירבה ד"ת. טו) שואל ומשיב בבה"מ. טז) שלא יתנמנם בבה"מ. טו"ב) ישאל שאלותיו וכו'. חי) יכנס לגופה של תורה סדר אליהו רבה דף ס"ז:

יג. **התבודדות** היא מעלה גדולה ליחד מחשבתו אליו ית' ולתורתו ואמרו הראשונים בד קדש ילבש ואני השפל רמזתי בכל דרכיך דעהו ר"ת בד"ד. דעהו שיכוין בכל דרכיו ליחד ה"ו זו"ן:

יד. **הר** סיני הגם דנעבד במחובר אסור לגבוה אפשר דה"ד אם נתלש דכך היא הבעיא דבעי רמי בר חמא המשתחוה להר אבניו מהו למזבח אבל הר סיני דלא נתלש אף אם עע"ז עליו מותר לגבוה לא כן תבור וכרמל שנתלשו וז"ש ההר חמד אלהים לשבת"ו דייקא. כמ"ש בספר הקטן ראש דוד פ' ויצא ומיהו מהירושלמי דפריך על בה"מ לא משמע כן כמ"ש שם בהשמטות:

**ובב"ר** פ' ויחי אתמר בי מדרשא דהר סיני לא נעבדה בו ע"ז ע"ש. ועמ"ש בראש דוד שם בענינים אלו:

טו. **הנהגת** הבית צריך שתהיה ע"פ האיש ולא ע"פ האשה ואז אין מקרה רע יקרה באותו בית מפני שהאיש מדת רחמים והשכינה שורה בבית המתנהגת עפ"י מדת רחמים מז"ה חס"ל עין יעקב נהר נ"ח והאריך שם בחילוקים רבים.

## מערכת ו

א. **ויו** בראש התיבה מולדת התיבה שני פעמים הרב ווי העמודים וסמוכות שלו מרז"ל שדרשו ע"פ ויתן לך יתן ויחזור ויתן:

ב. **ויו** אות חיים רומז לתפארת וזה שאלה רחב ונתתם לי אות אמת סימנא דחיי בעאת מינייהו ועל אות זה לטובה נאמר וישם ה' לקין אות. ובתשובתו נתכפר לו נע ונשאר נד ונכנס הוי"ו ונעשה נוד וזהו וישב בארץ נוד ויתרו היה הטוב מקין שנפרד מהרע וכן כתיב וחבר הקני נפר"ד מקין ועל כן כשנתגייר שנגמר להתקן ליקח הטוב מקין הוסיפו לו וי"ו כי היה נקרא יתר וקראוהו יתרו. ויעקב אבינו ע"ה כתיב ביה תתן אמת ליעקב אמת בחינת וי"ו ולכן יעקב אבינו לא מת:

**כל** זה הקדמות זהר הקדוש והתקונים ורבינו האר"י זצ"ל ונכתבו בליקוטי והארכתי בהם למקומותם במושבותם:

ג. **ותיקין** פירשו בירושלמי והביאו רבינו שמשון פ"ו דמסכת דמאי ותיקין אנשים כשרים מחמירים על עצמם ע"ש.

ד. **ויהי** נועם אין במזמור זה אות ז' שכל האומרו אין צריך לכלי זיין מהר"ר דוד אבודרהם ז"ל משם מדרש ומ"כ שטוב לומר ז' פעמים בכל יום ויהי נועם אחר תפלת שחרית ולכוין ישאונך פן תגוף באבן רגליך על שחל ופתן להנצל מקלי' יפת בר עשו הרמוז בר"ת. ויש שאומרים אותו ישר והפוך:

ה. **ווי** לן דמייתנן ווי לן דמייתנן הכפל דמי שלא תקן תיקון הצריך לנפשו צריך לבא בגלגול פעם אחרת והיינו דאמר להו שיעינו אחריו הי תורה והי מצות דמגנו עלן דבחסרון שהי"ל להוציא לאור התורה הנוגעת לנשמתו מן הקלי' כי הוא חלקו שקבל מסיני ובחסרון מצות צריכים לבא בגלגול:

ו. **ותרנות** היא מילתא מציעתא בין הכיליות והפיזור והוא מדת נדיבות מסטרא דקדושה ולכן כשם שעניני הקדושה קשה לקנותם ונוח לאבדם וצריך כשרון מעשים ועזר משדי כן הנדיבות לפעמים גם מי שהוא נדיב ישוב לאדמתו מתוך חומר"ו אשר בעפר יסודו והקשה את ערפו ואמץ לבבו. ושמעתי מגדול אחד שהיה אומר שזה כונת הכתוב ורוח נדיבה תסמכני שתמיד יהיה לו רוח נדיבה ולא תזוז ממנו כלל:

ז. **ויהי** מסיק פ"ק דמגילה דכי כתיב ויהי בימי הוא לשון צער אך ויהי לחוד איכא הכי ואיכא הכי אך אמרו בזהר הקדוש ויהי טפסרי דצערא אית ביה ועיין במדרש רות רבתי ואסתר רבתי.

ח. **והיה** לשון שמחה כך אמרו בגמרא ובמדרשים והטעם פשוט כי וה הוא שמחה וכדאמרינן בין ווי לוה ניצול ריב"ז ועד"ה אפשר לרמוז כי כל כונתינו בתורה ובמצות הוא ליחד ה' בו' ולהמשיך מוחין מאו"א שהם יה ובזה רמזתי אני בעניי סמיכות פרשיות ואתחנן עקב אשר אנכי מצוך היום לעשותם והיה עקב הכונה אשר אימא אנכי מ' מצוך לשון צוותא שתחברו מ' עם היום שהוא ז"א לעשותם לתקנם והיה ותכונו ליחד זו"ן ו"ה ולהמשיך מוחין מאו"א י"ה וזהו והיה וזה תהיה כונתכם בכל המצות וא"ש לפי הפשט החקים והמשפטים אשר אנכי מצוך היום והיה והשתא כשיש יחוד מ' נקראת שמחה וזה רמז אין והיה אלא לשון שמחה כשיהיה יחוד זו"ן ומוחי או"א הרמוז בתיבת והיה הוא לשון גי' שכינה שמחה אז נקראת שמחה וא"ש ההי"ב:

ט. **והיה** אין והיה אלא מיד כן שנינו בספרי פרשת והיה כי תבא ע"ש:

יוד. **ודוי** עיקר הוידוי הוא עזיבת החטא ויעיד יוצר הכל שלא ישוב עוד לכסלה כמ"ש הרמב"ם ה' תשובה וזה פירשו הראשונים על חטא שחטאנו לפניך בודוי פה כלומר שהוידוי היה מן השפה ולחוץ ולא גמרנו לשוב וחזרנו לסורנו ועל זה אנו מתודים על הודוי כי ודוי כזה עוד יוסיף המקטרג לקטרג על הודוי עצמו וכמ"ש בזהר הקדוש:

יא. **ודוי** חסיד אחד אמר להרמב"ם שלא היה רוצה להתודות ביה"כ כסדר הוידוי המסודר שהוא יודע שלא חטא באלה ואין לדבר שקר לפני המלך והשיבו הרמב"ם אלו ידעת אתה הנלבב כמה חומר עבודת ה' יתעלה וכמה צריך לעבוד האלוה הזה והיית מקיף העבודה הראוי והמוכרחת לאדון הזה היית יודע בודאי שאין כל יום שאין אתה עושה כל האמור בוודוי ועוד נוסף כהנה וכהנה וכל אדם נדון לפי גודל חכמתו שהרי מצינו שדוד הע"ה נכתב עליו עון אשת איש והיא היתה מגורשת מאוריה ועון הריגתו אף כי היה חייב מיתה ועון ציצית של המלך שאול אף כי היה רודפו והיה חייב מדין רודף מדין מחתרת וכל כיוצא בזה לפי מה שהוא האדם כן משפטו ושאתו ואף על דבר זה שדברת עתיד אתה ליתן את הדין עד כאן אמרי קדוש זה מצאתי בכתיבת יד מכהר"ר חיים סאראגוסי ז"ל מבני בניו של הגאון הקדוש מהר"ר יוסף סאראגוסי זצ"ל בעל הנס וכמהר"ח הנז' שמע מהרב הגדול מהר"ר אברהם סכנדרי זלל"ה ששמע מפי סופרים איש מפי איש מפי הרמב"ם זצ"ל:

**ודבריו** חיים וקיימים ובזה יובנו כמה ענינים קשים שמצינו במאמרי רז"ל ובדברי רבינו האר"י זצ"ל ודרך כלל למדונו רז"ל ואמרו שהקב"ה מדקדק עם חסידי' כחוט השערה וכמה כלול במלות קצרות אלו. והטעם הוא פשוט שלתוקף זהר בהירות עליונות נשמתם אפי' פגם כל שהוא עושה רושם וטעון ליבון:

**אכן** בענין הודוי רבינו האר"י זצ"ל כתב שהוא מתודה עליו ועל כל בני ביתו ועל כל שהוא משרשי נר"ן שלו ועוד כי כל ישראל ערבים והוא נענש על מה שחטא חבירו בסוד כל ישראל ערבים זה לזה כי כל ישראל הם גוף אחד ולכן הוידוי לשון רבים:

יב. **וי"ו** להוסיף או לחלק איכא פלוגתא בין ר' יאשיה ורבי יונתן כנודע וכתב הריטב"א הובא במקובצת למציעא דף צ"ד בשם גדולים דפלוגתייהו בלאוין אבל בעשין לכ"ע להוסיף ועפ"ז פירשו הרב אש דת והבאים אחריו כמה כתובים וענינים. והרב מהר"ר איסרלן בפסקים וכתבים סימן ע"ג כתב דכשכללם אח"כ הוי להוסיף ועוד חילק דבצואות ושטרות לא אמרינן וי"ו לחלק. ומהרשד"ם בתשו' א"ה סי' מ"ח דמחלוקתם הוא בדברי הכתוב אך בלשון בני אדם הוא להוסיף. אכן האחרונים חלקו עליו והביאו ראיות. וכל חילוקים אלו יועילו לדרוש כידוע:

יג. **וידוי** המתודה חטאתו וחטאת כל ישראל גורם לטהר המדות העליונות ולנקותם מאותו הפגם ויורד שפע מלמעלה ומעבירו ומטהרו והיינו נושא עון ועובר על פשע והוא מימי הטהרה לרחוץ חלאת הפגם. ואומרו ואתה צדיק על כל הבא עלי הרי קבל יסורין ושעבד עצמו אל הב"ד עליון וגוזר יסורין לכפרה והסט"א שמחים בכח הדין הנשפע עליהם ליסרו. וזהו הבא ליטהר בודוי ותשובה מסייעין אותו ביסורין לכפרה ומקרבין אותו. מז"ה חס"ל עין יעקב נהר ל"ז:

יד. **וידוי** דע כי החטא נמשל לחבל של שני חוטין והעון לחבל של ח' חוטין והפשע נמשל לחבל של עשרים חוטין בסוד בושה חרפה כלימה ר"ת בח"כ ודע כי הכפרה לחטא מחילה לעונות סליחה לפשעים וסדר הודוי כך מתבייש אני מחטאי ונחפר מעונותי ומוכלם מפשעי אנא ה' כפר נא וכו'. ודע כי שגגה ג' פעמים בעבירה אחת נעשה עון וצריכה מחילה. ורבני אשכנז כתבו כי' שוגג שני פעמים, הוא זדון וסמוכות שלהם ממ"ש פ"ב דביצה אההוא סמיא דשגג ב' פעמים ולא עירב וא"ל שמואל פושע את. ואם עשאה עשרה פעמים נעשה פשע וצריכה סליחה. ומי שעבר במזיד ג"פ נעשה פשע וצריך סליחה. מז"ה שם נהר ל"ח:

טו. **ודוי** המתודה ומתחרט ובוכה ושב אל ה' בכל לבו ומגביר התשובה על כל אותם הענפים הרי העונות נעשות לו כזכיות מפני שבהיותו מגביר אור התשובה על אותו מקום הפגום מאירו ומזכך אותו ואינו משבית אותו וכובשו כמו הצדיק אלא מתקנו ומאירו מהתשובה ולזה זדונות נעשות לו כזכיות שממש יזכך אור נקודת התשובה באותם המאורות השמאלים שחטא בהם. מז"ה חס"ל שם נהר ט"ל והלשון הועתק מס' כ"י מוגה. ובזה יומתק מה שפירשתי בעניותי פ' אהבת צדק ותשנא רשע ע"כ משחך אלהים אלהיך שמן ששון מחבריך מר ואהלות קציעות כל בגדותיך הכונה אהבת צדק תשו' כמשז"ל נוראות בצדק אהבת מאהבה ותשנא רשע כמ"ש הרמב"ם הטעם. ופירש על כן וכו' מחבריך צ"ג ונ"ט מר ואהלות קציעות נעשו זכיות כל בגדותיך וע"פ האמור יומתק דהצדיק אינו אלא כובשו ומשביתו אך אתה מאירו ומזככו ונעשה מר ואהלות קציעות שימשך אור התשובה בצד שמאל שחטא כל בגדותיך ודו"ק היטב כי קצרתי:

טז. **ודוי** וחרטה, יש קושיא עצומה איך הרשע שהלך כל ימיו אחרי שרירות לבו ולבסוף נתחרט ואמר ודוי חטאתי וכו' איך נמחלים לו כל עונותיו בדיבור חטאתי וכו' יש לומר כי כל שעה שהישראלי חוטא ועובר על מאמר יוצרו הקב"ה מתמלא כעס וחימה. והפ' שמח והכל לפי שיעור החטא ומדריגת החוטא וכשהישראלי מתחרט על מעשיו ואומר חטאתי פ' מצטער לרוב. והקב"ה שמח שמחה גדולה. והדאגה שמקבל פ' בחרטה הוא

כפלי כפלים מהשמחה ששמח בשעת העבירה. והשמחה ששמח הקב"ה בעת החרטה היא כפלי כפלים מהכעס שכעס הקב"ה בשעת החטא. בעבור שנחשב לפני המקום בשעת החטא כאלו השוה לפ' למקום ח"ו ובשעת החרטה כאלו הפילו עד תהום רבה וזה כאשר תהיה החרטה בלב שלם. מז"ה חס"ל שם נהר מ'.

**ובמערכת** תיו אות כ"א כתבתי דברי המפרשים בחקירה זו בסגנון אחר ע"ש ודו"ק:

טו"ב. **ודוי** אפשר לרמוז דע"י הוודוי בלב שלם תיבת ו"י שנאמר עליו כשחוטא ממשיך הארה מקודשא בריך הוא ושכינתיה שלם ד"ו כי דל"ת היא רומזת לשכינה כנודע ואות וי"ו רומז לקב"ה כי וי"ו רומז לתפארת והיא אות החיים כנודע ונכנסו אותיות דו בין הוי שהיה כשחטא ונעשה ודוי.

**עוד** אפשר לרמוז שעיקר הודוי שיכנע לפני ה' ויבוש ויכלם מאד על חטאו. כי החוטא לשר וכ"ש המלך האדיר ממ"ה הקב"ה. הדין הוא שימות וברוב רחמיו מרחם עליו ומעביר אשמתו ומקבלו בתשובה כי חנון ורחום הוא ורב חסד. לכן תיבת ודוי גימטריא השם המיוחד הוי"ה ברוך הוא שמספרו כ"ו כמספר ודוי שם רמז שיהי' נגד עיניו למי חטא. וגם שה' ברחמיו מרחם עליו בשם ה' שהוא מדת רחמים ככל צדקותיו:

ח"י. **ודוי** עיקר הודוי לצייר שחטא בהחלט ושלא לבקש שום מין התנצלות וזה הפרש בין שאול הע"ה לדוד הע"ה. דשאול כשאמר חטאתי לא החליט ואמר כי יראתי את העם וכו'. אבל דוד הע"ה תכף אמר חטאתי בהחלט וכה ענהו גם ה' העביר חטאתך וכו' הרב בינה לעתים דרוש מ"ז:

יט. **ודוי** כתבו הראשונים דטעם הוידוי דקי"ל מודה בקנס פטור כי הקב"ה כובש עדותו כ"י ואינו מעיד והו"ל מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור. ובזה פירש הגאון מהר"ר אברהם ברודא ז"ל דרכים נחמדים ונכתבו בהקדמת יפה ענף. ועמ"ש אני השפל בספר הקטן דברים אחדים דף ל"א בס"ד. ובקונטרס חדרי בטן פ' תבא כתבנו עוד רמזים בודוי בעניותנו ע"ש:

## מערכת ז

א. **זיווג** כל מה שנא' זיווג למעלה כביכול כמעט בכל המקומות הוא חיבור חסדים עם גבורות למתקם. ספר הלקוטים מהאר"י ז"ל פ' אמת מארץ תצמח:

ב. **זיווג** עם אשתו בחול זרעו כפרד וגם אלו הבנים שיולידו זרים הם. לקוטים מהאר"י ז"ל ע"פ כסוס כפרד:

ג. **זיווג** עליון אם יהיו כל העולם רשעים ח"ו איך יהיה זיווג למעלה דצריך מעשה התחתונים כי כן ייסד המלך לכן חנוך שהוא מט"ט ואליהו שהוא סנדלפון לא מתו והם חיים והם מעלין מ"ן והוצרך א' לת"ת וא' למ'. לקוטי האר"י זצ"ל על פסוק חנוך לנער יעויין שם באורך דברים נפלאים:

ד. **זיווג** א"ר שמעון לעולם יקיים אדם מצות עונה בזוגתו לש"ש שכל אותם וכו' אף שהיא עקרה וזקנה אינם הולכים לאבוד אלא ה' מצוה למלאך הממונה שישמרם לעת"ל ויהיה לכל א' גוף ויהיו לו בנים רבים כל שהיה חושב האדם שהיו הולכים לאיבוד שלא היתה אשתו מתעברת כלם יהיו לו בנים ובנות ויכיר כל א' אביו ואז תאמרי בלבבך מי ילד לי את אלה ואני שכולה וגלמודה שהייתי חושב שהולכים לאיבוד ואלה מי גדל יתברך שמו יש מדור א' שמתגדלים שם טיפות קדושות שלא נעשו באיסור כלם הם נגנזות בהיכלא חד דמלכא. זהר הקדוש בכ"י הביאו הגאון מהר"ם גאלאנטי הזקן בתשובה כ"י וחתים עלה חתימתו בכתב ידו קדש ממש:

ה. **זהב** הארץ ההיא טוב אמרו רז"ל אין תורה כתורת א"י ואפשר שהטעם כי תורה שבע"פ היא כנגד השכינה והיא בחינת דין וארץ ישראל מתיחסת לשכינה ולכך אוירה מחכים שהארץ בחינת השכינה ותורה שבע"פ בחינת ה' והזהב בחי' דין ולכך אמרו ז"ל וזהב הארץ ההיא טוב אין תורה כתורת ארץ ישראל ודו"ק:

ו. **זמרי** היה עשו ופנחס יצחק ובא להורגו לתקן מה שאהבו בתחלה כן כתבו גורי האר"י זצ"ל ואפשר דלכך כתיב הנני נותן לו את בריתי שלו"ם גי' עשו במקום עשו שהרג תמורת מלחמה שלו"ם:

**ודע** דכתוב בספר הגלגולים דבת יפתח היתה גלגול כזבי ואפשר דלכך כתיב בפנחס לפנים ה' עמו דמקודם הרג כזבי והיה ה' עמו ועתה שבא לידו להצילה מנדר יפתח ולהתיר נדרו ולתקנ' נמנע. ובגלגולי הנשמות להרמ"ע שקבל ממהר"י סרוק ז"ל כתוב דמטרוניתא דתבעה לרב כהנא ספ"ק דקדושין היתה כזבי ורצתה להכשיל לרב כהנא ניצוץ מפנחס גם כתוב שם דכזבי נתקנה באשת טורנוסרופוס שנשאת לרבי עקיבא ע"ש.

ז. **זיווג** אם מתה אשתו ויש לו בנים לא ישא אחותה דא' ממאה הוא שזוכה להיות לו בנים משתי אחיות ס' החסידים סימן תע"ז:

ח. **זנות** כי בעד אשה זונה עד ככר לחם ככר לחם אותיות רמ"ך כח"ל שני ממונים להעניש על הזנות. דבערבי קורין לסוסיא נקבה רמך. וכחל במ"ק פרד. [והיינו כחל עם הכולל] ושם נוה"ר ממונה להכניעם לכן כשישוב יכוין ידוד המחזיר שכינתו לציון

ס"ת נוה"ר ונהר יוצא מעדן. הרב אספקלריא המאירה דף ע"ו ריש קדושים בשם הגאון הקדוש מהר"ר שמשון מאיסטרפולי זלה"ה ובערבי שלנו קורין לסוסי' כחלי.

ט. **זיווג** בענין הזיווגים חקירות גדולות וגלגולי ישוביהם עיין בספר הנחמד חס"ל למז"ה עין הקורא נהר ס"ה באורך וברוחב ע"ש וינוח דעתך:

יוד. **זיווג** מעוברת ומניקה לשם שמים ולקיים מצוה בקדושה מתיחדים איש ואשתו בסוד נשמתם ובהכרח יפעלו בשרשם אף אם בלתי ראוים להוליד בגשמי מז"ה חס"ל עין הקורא נהר ס"ו ועמ"ש לעיל בסמוך אות ד' מזהר כ"י:

יא. **זיווג** עם היות במותר לו הוא מסוכן לשרות שם סט"א ולכך צריך להתקדש מאד ברתת וזיע ולכסות עצמו וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים מז"ה חס"ל עין הקורא נהר ס"ז:

יב. **זיווג** מי שזוכה לאשת חיל היא תתעורר ותגע בבהן רגלו הימנית ובהן ידו הימנית ותנוך אזנו הימנית ותכוין לדחות משם ג' שרים מהסט"א ואלו הם הסימנים שמסר יעקב אע"ה לרחל אמנו ע"ה מז"ה חס"ל עין הקורא נהר ס"א ע"ש באורך:

יג. **זנות** יחזקאל סימן י"ו ותבטחי על יפייך ותזני על שמך פירש הרב הקדוש מהר"ר שמשון מאסטרפולי זלה"ה (בלקוטים שבס"ס קרנים ד"א) שיש קליפה אחת המפתה לבני אדם לזנות ושם הקליפה לר"י סוד לאה רחל יעקב שביטל זו הקליפה ופ"ד שנים לא ראה קרי וז"ש ותזני על שמך על אותיות שמך כלומר אותיות הקודמות לאותיות שמך הם אותיות לר"י שם הקליפה הנז' והגיד להם הנביא שהקליפה החליקה אמריה בפתויה שיחטאו בזנות עכ"ל ואפשר לרמוז פ' יד ליד לא ינקה רע ר"ת לא ינקה רע לר"י שם הקליפה כי כיון שהתחיל יד ליד שם נפל ביד הקליפה לר"י העוד לנו בעניותנו רמזים אחרים הנה הנם בלקוטי בס"ד:

יד. **זכות** אבות. כתבו התוספות בשבת דף נ"ה דגם אם זכות אבות תמה ברית אבות לא תמה ור"י סבר דזכות אבות לצדיקים לא תמה והרב יפה תואר סוף פ' ויקרא יש לו שיטה אחרת דאע"ג דזכות אבות תמה היינו לעשות נס או הצלה שלימה בזכותם אבל להצלה פורתא לעולם לא תמה וגם על ידי בקשת רחמים יזכור ה' זכות אבות להושיע. והראשונים פירשו ואף גם זאת בהיותם בארץ וגו' להפר ברית"י זאת ר"ת זכות אבות תמה פירוש ואף גם זכות אבות תמה לא מאסתים וכו' להפר בריתי דברית אבות לא תמה ודו"ק היטב ובזהר ח"א דף קס"ה כתב הרב אספקלריא המאירה דמוכח מהזהר דסבר דלא תמה זכות אבות לעולם ע"ש.

טו. **זדון** הצבור הקב"ה ברחמיו יתברך מחשיבו כשגגה הרב כתנות כתנות אור סוף פ' האזינו והוכיח כן מרז"ל עש"ב.
טז. **זיווג** בשבת. לא מזדווגי חבריא בר בזמנא דלא ישתכח אלא זיווגא דקב"ה ונפקי בנין קדושין בנין דקב"ה וכי איכא דינא אסתכל קב"ה באלין בנין ומרחם עלמא. זהר הקדוש יתרו דף פ"ט ע"ב בקיצור ע"ש באורך.
טו"ב. **זכירת** יציאת מצרים. יש לחקור מדוע גלות מצרים וגאולת מצרים נזכרו כל כך ויש חיוב לזוכרם כמש"ה וזכרת כי עבד היית וגומר ויוציאך וגומר למען תזכור את יום צאתך וגומר ושאר גליות וגאולתן אין חיוב מדברי קבלה ומדרבנן לזכור הגלות ולזכור הגאולה:
**ורבינו** האר"י זצ"ל בשער המצות כ"י (שסידר מהר"ש ויטאל זלה"ה) פ' ראה לימדנו להועיל ולפי שמתוך דבריו הקדושים נלמוד כמה וכמה הקדמות וידיעות ויש בהם כמה חדושים ראיתי לרגל המלאכה להעתיק דבריו בקצור ישמע חכם ויוסף לקח וז"ל טעם זכירת יציאת מצרים מכל שאר הגליות בבל ומדי ויון. נודע כי ארץ מצרים טמאה מכל ארצות ח"ל ונקראת ערות הארץ ושכינה גלתה עמהם במצרים וכו' ונודע מ"ש בס' הזהר פ' בא כמה מיני קטרין וכשפים עשו המצריים ע"י כחות הטומא' לשעבדם לשלא יוכל אפילו עבד א' לצאת משם גם נודע מה שנתבאר אצלנו בטעם שכינה בגלות מה ענינו. כי הנה הסיבה שע"י חטאו של אדה"ר עירב טוב ברע וכל הנשמות של הקדושה נפלו בתוך הקלי' ואין בהם כח לצאת משם לולא רחמיו ית' שבכל צרתם לו צר ושכינת עזו הולכת עם ישראל בגלות בתוך הקלי' וכיון שנכנסת לשם מלקטת אותם הנשמות משם והנה הקלי' הם ע' כנגד ע' אומות וצריכים ישראל לגלות בין כלם כדי ללקט הנשמות שנפלו בתוך כל הקליפה שלהם וכאשר יגמור לקיטות כל הנשמות שנפלו בקלי' מן הע' אומות ואז הוא זמן דמטו רגלין הנז' פ' פקודי אז כתיב בלע המות לנצח וגו' וז"ס כי הוצרכו ישראל לגלות בכל ד' רוחות העולם בכל ע' אומות וא"צ שכלם יחד יגלו בכל אומה ואומה. אמנם כיון שאיש א' מישראל לבדו גלה באיזה אומה נחשב כאלו כל ישראל גלו שם. וכמו שאדה"ר פגם בכל העולמות לכן כשנפלו ממנו [הנשמות] הכלולות בו אל הקלי' נתערבו בד' רוחות העולם אשר מכלם ניטל עפרו וכל א' מע' שרים שהם כללות הקלי' כלם כל א' נטל חלקו. ואותם הנשמות אין כח בהם לצאת משם אלא בבחי' מצות ותפלות ישראל והם מבררים אותם מתוך הקלי' ומוציאין אותם משם ומעלין אותם למעלה בבחי' מ"ן וכו' וזש"ה עת אשר שלט האדם באדם לרע לו אשר שלט האדם דקלי' באדם דקדושה שהם הנשמות כי הם לרע לו כי ע"י כן מוציאין

מתוכן הנשמות טהורות ולרע להם היתה שליטתם. ואם תאמר ומה אכפת להם בכך דע כי הקלי' הם מתים ואין להם חיות מצד עצמם כלל וכו' ולכן כל תאות הקלי' והיצה"ר הוא לרדוף אחר האדם להחטיאו לתועלתם כי אוחזים בנשמות הקדושה הנק' חיים ונזונים מהם וע"י הם חיים והנשמות בתוך הקלי' עומדות כנשמה בגוף המחיה אותו ולכך רודפים כל החיצונים ונדבקים בכל מקום שיש קדושה וכו' ובזה תבין עונש הרשע שחילל והכניס הקדש בתוך החול ומחיה הקלי' וממית הקדושה בהכנסה תוך המות גם בזה תבין איך ע"י חטאו של אדם גרם כל הגלות עד ימות המשיח. ועתה צריכים אנו להבין למה לא נזכרו כי אם ד' גליות בבל מדי יון אדום כיון שגלו ישראל בכל ע' לשון וגם נבין למה באלו ד' גליות גלו כל ישראל אך בשאר כל הע' אומות לא גלו כלם אלא כיון שגלה שם א' מישראל כאלו גלו כלם.

**והענין** הוא דע כי כמו שבקדושה יש ד' אותיות הוי"ה שהם השרשים אשר מתפשטין ע"ב הויות וע"ב שמהן שהם ענפי השרשים והן הם ד' נהרות הגן. כן בקליפות ד' נהרות פישון גיחון וכו' שרשים ומתחלקים לע' אומות כמשז"ל שם הא' פישון זו מלכות בבל ושם הב' גיחון מדי' וכו' ולהיות כי כל הע' כוללים בד' נהרות אלו. לכן כל ישראל גלו בכל אומה מאלו הד' שהם בבל מדי ויון ואדום אבל שאר ע' אומות הם פרטיים וענפים וכל אומה מהם לקחה חלק פרטי מן הנשמות ולכן אין כל ישראל צריכין לגלות שם זולתי אותם בני אדם אשר נפלו ניצוצות נשמותיהם באומה ההיא וכו' ובזה תבין ענין גלות מצרים שקדם לכלם לפי שהוא רמז לנהר הראשון העליון שבהם ובתחלה יורדת השכינה ומתלבשת בתוך הקלי' הנקרא ראש והולכת ונכנסת מדרגה אחר מדרגה עד סיום הרגלים. וכד מטו רגלין ברגלין כדין כתיב ועמדו רגליו ביום ההוא כנז' פ' פקודי ולכן בגלות מצרים וגלות בבל גלו כל ישראל כלם להיות כי מצרים הוא הראש גם בבל כתיב אנת הוא רישא דדהבא אבל בגלות יון ובגלות אדום לא גלו עשרת השבטים כי כבר הגלם סנחריב. ואינם מכלל הראש הכולל כל ישראל. אמנם שם נתפזרו ונתערבו ניצוצות אותם ב' שבטים וחצי שגלו ביניהם ומכ"ש שאר האומות שאינם רק ענפים ובחינות פרטיים ומי שצריך הוא גולה שם לבדו והדברים מבוארים:

**ועתה** נבאר ענין גלות מצרים למה נזכר יותר מכל שאר הגליות והטעם הוא כי במצרים היו כל ניצוצות הראש של כל ישראל מעורבים בהם ולא נגאלו משם עד שיצאו ונתבררו מתוכם כל הנשמות וז"ס וינצלו בני ישראל עשאוה כמצולה שאין בה דגים שהם ישראל הנמשלים כדגים כמש"ה וידגו לרוב בקרב הארץ או כמצודה שאין בה דגן והם ישראל (אמר שמואל כמש"ה קדש ישראל לה' ראשית תבואתה וכתיב אוכלי עמי אכלו לחם)

מה שאין כן בכל שאר הגאולות של בבל ומדי ויון שלא נגאלו לגמרי מתוכם ונשארו בחי' קצת נשמות שלא נתבררו וכדוגמתם נשארו ישראל למטה תחת יד בבל ומדי ולא עלו בבנין בית שני כדי לברר הנשאר שם. האמנם כללות ישראל יצאו מגלותם ולכן נקראים גאולות אבל אינם שלמות כדוגמת מצרים וזה טעם איסור לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם כי כיון שנתבררו כל הנשמות מתוך הקליפ' ההיא כל החוזר שם לשתעבד תחת יד הקליפה ההיא מחלל השכינה והקדושה ללא צורך ומכניעה תחת הקלי'. ובזה נתבאר טעם חומרת זכירת יציאת מצרים מכל שאר הגליות יען כי היא לבדה גאולה שלימ' אמיתית. ואמנם גאולה העתידה גדולה אף גם מגאולת מצרים והטעם הוא כי הנה בגאולת מצרים אעפ"י שלא נשאר בה בעצמה שום ניצוץ של קדושה כי הכל נתברר עכ"ז עדיין בכל הארצות זולתה לא נתבררו החלקים אשר נתערבו בתוכם מזמן חטאו של אדה"ר. ובזה יתבאר טעם למה גלות מצרים היתה אחריה הפסק וחזרו ישראל לגלות בין העמים כדי לברר שאר הנשמות שבשאר האומות אבל גאולה העתידה אין אחריה עוד גלות כלל לפי שאין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות להתברר מכל האומות כלם בסוד ושב וקבצך מכל העמים והיא גאולה כוללת בכל ע' שרים שבקלי'. גם בזה יתבאר טעם מש"ה ועת צרה היא ליעקב וכולו וכתיב כי יבא כנהר צר וכו' ובא לציון גואל. ונודע בדברי רז"ל ענין חבלי משיח כי אז סיום ברירת הקדושה שברגלי אדם דקלי' ועם תגבורת החיצונים וחלישות הקדושה המועטת אשר שם וכו' וזה טעם גאולות שעברו שבכלם לא נתבטלה האומה ההיא ששעבדו בישראל כי בהיותם משעבדים בהם כדין זנבא שליט שהיא הקלי' ההיא השולטת על הקדושה וכל השפע כלו נמשך אליה וממנה נמשך לשאר האומות חלקם וז"ס כל המצר לישראל נעשה ראש כי מצרים נקרא בית עבדים ובגלות ישראל במצרים מלכו בכיפה ואחר שיצאו ישראל מתוכם וניטלה חיותם מתוכה הושפלו כמש"ה מן הממלכות תהיה שפלה אבל לא נתבטלה האומה ההיא לגמרי כי שרש הקלי' שבע' אומות קיימת ונשמות קדושה בתוכם והם נותנים למצרים חלקי שפע ומצרים טפלים אליהם ועד"ז בבל ומדי ויון וכו' אבל לעת"ל שכל הקדושה תתברר מתוך כל הע' שרים יסתלק חיותם ואין להם שום יניקה ושום חיות כלל ואז יתבטלו הקלי' הנק' מות לגמרי כמש"ה בלע המות לנצח ולא יהיה גלות אחריה לעולם עכ"ל הרב בקצור:

**ומ"ש** הרב ז"ל דבשאר ע' אומות א"צ שיגלו כל ישראל אלא א' מהם וכו' הם דברי רז"ל בשיר השירים רבה שאו' המשיח א' מכם גלה לברטניא א' מכם גלה לברבריאה הרי הוא כמו שגלו כל ישראל והם דברי הרב ז"ל ואפשר שישראל היו סוברים שצריך כל

ישראל או רובם בכל ע' אומות ע"ד ד' גליות. ובא המשיח ואו' להם שדוקא בד' מלכיות הראשיים הוצרכו ישראל אבל בע' אומות תיסגי בחד כמ"ש הרב ז"ל:

**ורואה** אני מ"ש הרב ז"ל דבבבל גלו כל ישראל [כמו] מצרים אבל לא [כמו] יון ואדום שכבר עשרת השבטים גלו וכו' ולכאורה הרב מרח"ו ז"ל אגב שטפיה כתב כן דעשרת השבטים גלו כמה שנים קודם גלות בבל. ובבבל לא היו אלא ב' שבטים וחצי בגלות. ואם כונת הרב עמ"ש פ"ק דמגילה ובערכין דף ל"ג דירמיה החזיר פליטים מעשרת שבטים ומלך יאשיהו עליהם וא"כ כיון דאיכא מכל שבט איזה מהם הו"ל ככל ישראל א"כ גם ביון ואדום כן היא כי הני שהחזיר ירמיהו מעשרת שבטים נתערבו עם שבט יהודה ובנימין עד היום הזה. ואפשר דמה שאמר לו רבינו האר"י זצ"ל היה על גלות מצרים שהוא הראש. ואח"כ בד' גליות שבט יהודה ובנימין והנמצא עמהם מעשרת שבטים כי הגם דבבל בחינת ראש אינו כמצרים ודו"ק היטב:

**ומה** שפירש רבינו ז"ל עת אשר שלט האדם דקלי' באדם דקדושה וכו' מה טוב ומה נעים לפי מ"ש התוס' בכמה דוכתי שר"ת כתב דהיכא דכתיב האדם גוי בכלל אבל כי כתיב אדם הוא ישראל וכ"כ הרא"ש בתוספותיו ונתן טעם לדבר ע"ש וא"כ דייק קרא עת אשר שלט האדם דקלי' כי האדם רומז לעכו"ם באדם רומז לישראל וק"ל:

**ומאי** דאסברה לן דגאולה העתידה גדולה שהיא מכל ע' אומות וכו' אפשר להסמיך זה למאמרם בילקוט סוף מיכה כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות אראה לבנים מה שלא הראתי לאבות במצרים כתיב נורא תהלות עושה פלא וכאן כתיב אראנו נפלאות וכו' ואפשר דאע"ג דעל מכות מצרים כתיבי כמה קראי נפלאות. הכא מיירי בבירור וזה לא היה כי אם פלא אחד בירור מארץ מצרים לבד ומשו"ה כתיב נורא תהלות עושה פלא אבל לעת"ל שיהיה הבירור מכל ע' אומות כתיב נפלאות:

**ואם** נצרף מ"ש המפרשים דאם לא עשו העגל היה חירות עולם והיה מתקיים שעבוד ד' מלכיות בארץ מצרים כי שם נמצאו מכל ע' אומות אך הן בעון העגל נתחייבנו בשעבוד ד' מלכיות עכ"ד בקצור. ונאמר דגם לשיטת רבינו האר"י זצ"ל כן הדבר דבכח קבלת התורה נתקן עון אדה"ר ונ' אשר בע' אומות היו יוצאים באשר שעבדו בהם במצרים וכח קבלת התורה אלא שגרם החטא. אפשר לומר דאמטו להכי כתיב בכמה קראי נפלאות על מצרים דאם לא עשו העגל היו נפלאות שמתבררים כל ני' הקדושה אשר בע' אומות אבל לפי האמת לא היה אלא פלא אחת שלא נתברר אלא של מצרים ולעת"ל יהיה נפלאות כאמור ודו"ק היטב כי קצרתי. ומלשון הרב ז"ל הנז' דחיתי בפתח עינים מ"ש

בס' בת עין משם מהרח"ו ז"ל דלא חלו בו ידים יד הקדש מהרח"ו ז"ל ע"ש בברכות על דף ט' ע"ש ודו"ק.

ח"י. **זכירות** כתב רבינו האר"י זצ"ל שקודם ק"ש באמור וקרבתנו מלכנו נזכור מעמד ה"ס לשמך הגדול זכירת עמלק שכ"י אין השם שלם וכו' להודות לך זכירת מרים שהפה נברא להודות דוקא ולא לדבר לה"ר וכו':

**ויש** ליתן טעם על זכירות אלו במעמד שלשתן כי ידוע משז"ל דעמלק בא על ביטול תורה. והגאולה העתידה כתוב בז"ח שהיא בעבור משה רבינו ע"ה והוא תבע יקרא דאורייתא וכו' והגלות הזה בעון שנאת חנם וכמשז"ל וגם בעבור תקון לה"ר כמ"ש המקובלים א"כ א"ש הני זכירות בקשר אמיץ דנזכר מעמד ה"ס שהיינו באחדות ולזה קבלנו התורה. והאחדות והעסק התורה אהניא לן לקרב הגאולה ולמחות זכר עמלק. וצריך לזכור ממעשה מרים הנביאה ולא לדבר לה"ר ובזה נזכה לגאולה שלימה בב"א ודו"ק היטב כי קצרתי ובמ"א כתבתי בעניותי באורך בס"ד:

## מערכת ח

א. **חול** כתיב וכחול ארבה ימים כתוב בס' קטן שמו צמח צדיק פרק ל' כי הוא עוף אשר חי שט"ו שנה וכאשר יזקין ויקריב אל אפיסת הכחות מקושש עצים מעצי בשמים יבשים ועושה לו קן ונכנס בו והופך פניו נגד השמש ומרחש ומכה בכנפיו הרבה עד הבעירו אש בקן ההוא מחוזק חום השמש אשר נגדו והוא חזק בהסכמתו כי עם הרגישו האש בוער אינו זז משם עד שנשרף כי יודע ממה שהטביע בו הטבע כי הוא עתיד להתחדש ולסוף ט' ימים נולד מהאפר ההוא ושיירי גופו תולעת קטן אשר חי גדל בכח טבעי עד מקשה ל' יום נעשה עוף כמו שהיה בתחלה ולא נמצא כי אם אחד יחיד בעולם עכ"ד:

**והנה** רש"י בפירוש הכתוב הזה באיוב סי' כ"ט פירש דלא נקנס על העוף הזה מיתה שלא אכל מעץ הדעת ולבסוף אלף שנה מתחדש וחוזר לנערותו ודברי קדשו ז"ל לקוחים הם בידו מרז"ל בבראשית רבה פ' י"ט ושם מבואר דלסוף אלף שנה יוצאה אש מקנו ושרפתו ונשאר בו כביצה וחוזר ומגדל אברים וחי ר' יודן בר סימון אמר אלף שנים הוא חי ולסוף אלף שנים גופו וכנפיו מתמרטין ומשתייר בו כביצה וחוזר ומגדל אברים וחי עכ"ל. ולפי שיש באופן חידושו מחלוקת לכן רש"י ז"ל קצר וכתב ולסוף אלף שנים מתחדש דאתי ככ"ע אך באופן כילויו לא פירש דבפלוגתא לא מיירי הכא הן אמת דלמ"ד יוצאה אש מקנו א"ש הכתוב ואומר עם קני אגוע וכו' כמבואר:

**ובסנהדרין** דף ק"ח ע"ב אמרו דנח ברכו לעוף זה שלא ימות שנאמר וכחול ארבה ימים

ואפשר להסכים זה עם מ"ש בב"ר דעוף זה לא אכל מעץ הדעת ולא נקנסה עליו מיתה דאפשר דאע"ג דלא אכל מעץ הדעת העולם נדון אחר רובו וכמ"ש בזהר הקדוש סוף פ' תשא דאע"ג דיהושע לא היה בעגל אתעדי מיניה ההוא זיינא ומית דקב"ה דן עלמא לפום רובן דבני אנשא וא"כ אלמלא לא בעי רחמי נח על העוף הזה דלא ימות. דין הוא שימות ככל המון העולם. ונח לא בעא עליה רחמי אלא משום דלא אכל מעץ הדעת דאי לא לא הוה מצלי עלי' צלותא כי האי ונמצאו כל דברי חכמים קיימים:

**אחר** זמן בא לידי ס' צמח דוד להרב הגדול מהרי"ד ז"ל שנדפסו מחדש וראיתי לו ז"ל שעמד בזה לאשוויי המדרש עם הש"ס וכתב דמהר"ש יפה גם כן העיר בזה וע"ש מה שתירצו הרבנים הנז' ודו"ק:

ב. **חידושים** הקב"ה כביכול אוהב ובוחר החידושים שמחדשים הת"ח וזש"ה יבחר אלהים חדשים סדר אליהו רבא סוף פ' עשירי וכתוב בקונטרס כ"י משאלות שהיה שואל רבינו יעקב ממרוי"ש זלה"ה מן השמים והיו משיבים לו בכתב. ובתשובה אחת על מה ששאל אי שרי לכתוב חידושים בחול המועד. השיבו לו מן השמים. אוהב הקב"ה כל אותם המחשבים מחשבות וסברות בלבבם כהלכה חמורה ופסקים חמורים אהוב ונחמד לפני המלך העליון עכ"ד והטעם פשוט את שיש בה ידיעה בתחלה מפום ממלל רברבן רבינו האר"י זצ"ל כי הקושיות שהם בהלכה היא מצד הסט"א וכשהוא יגע לתרצם משבר הסט"א ומוציא לאור ההלכה לאמת (הלכה מ' אמת ת"ת) וגם חידוש דין שמברר הוא מברר אותו ניצוץ קדוש שהיה מוטמע בסט"א ומשו"ה אוהב ה' שערי ציון המצויינים בהלכה וחדי קב"ה בפלפולא:

**ובזה** אפשר לומר במ"ש בסנהדרין דף כ"ד במחשכים הושיבני כמתי עולם זה תלמוד בבל כי הדורות הראשונים היו נשמות גדולות והיו מבררים כנגד נשמתן מהקליפות בלי טורח ומשא ומתן והוו נהירין שמעתתיהו כי הקושיות מסט"א ובימי האמוראים שהיו בבבל היו מבררין למטה והיה צריך שקלא וטריא וכח הרבה לברר. וז"ש במחשכים בבל שיש שליטת הסט"א הושיבני לברר כמתי עולם סוד מלכים דמיתו מת"י עול"ם ומיהו בארץ ישראל גם בזמן האמוראים להיות קדושת א"י תדיר ואוירה מחכים גם בו בפרק היה נהירא שמעתתא והיינו דר' זירא צ"ם לו לשכוח לימוד בבל וליהנות מלימוד ארץ ישראל:

ג. **חשך** כשיבא המשיח יהיו ט"ו ימים חשך כחשך מצרים וימותו הרשעים זהר הקדוש פ' שמות על פסוק כי הנה החשך יכסה ארץ דף ו':

ד. **חזקיה** המלך ע"ה כתת נחש הנחשת. אפשר במ"ש פ' חלק דהיה רוצה הקב"ה לעשות לחזקיהו משיח אלא שעכבה מדה"ד לפי שלא אמר שירה. וכתב רבינו האר"י זצ"ל דחזקיהו הי"ל ניצוץ משיח ע"ש וכשיבא משי"ח יתבטל נח"ש גימט' משיח. ואהני ניצוץ משיח לחזקיה לכתת נח"ש הנחושת שטעו אחריו אלא שלא היה משיח ממש בעצם דעיכבה מדה"ד ומ"מ לזה עזרוהו מן השמים:

ח. **חשדא** חושד בכשרים לוקה בגופו. הטעם כי החושד סובר שאינו חוטא והנגעים באים תחלה לנכסיו להתעורר לשוב שכבר יודע שהוא חטא אבל החושד סבר שאינו חטא לכך הוא לוקה בגופו תחלה הרב יערות דבש ח"א דף ע':

ו. **חוטא** לחבירו עונשו גדול מחוטא לקונו ולכן תראה כי חטא ער הוא חטא אונן ולא פרסם הכתוב חטאו מפני שהיה רע לשמים. ואונן מפני שהיה רע לבריות שכל פעם שרש נשמת ער מתעוררת לבא והוא גורם לדחותה פרסמו הכתוב והיה אם בא וכו' וירע בעיני ה'. הרב המקובל כמהר"ר נתן שפירא בעל מצות שמורים זלה"ה בדרשותיו כ"י ויש לדחות קצת דשאני אונן דהיה רע לשמים ורע לבריות:

ז. **חלבנה** ח' סט"א שנתחברה עם לבנה וכמו חמץ מצה מח' נעשה ה' כן חלבנה מח' נעשה ה' והיא הלבנה. הרב יערות דבש ח"א דף ב' ע"ד.

ח. **חוטא** פוגם מאד בכל ענין ובפרט כי הנפש כשנשתלשל' ממקום מחצבה משם ולמטה בכל ספיר' ובכל עולם נשאר דיוקנה שם וכשחוטא פוגם בכל אותם שרשי נשמתו ונסתמים הצנורות ואין מימי ההשפעה נוזלים הרב מהר"א גאלנטי בספר קול בוכים על פסוק נחפשה דרכנו ושם תראה יתר על כן כמה פגמים פוגם החוטא ע"ש באורך:

ט. **חצות** לילה כתב הרב קב הישר פ' ע"ג כי חצות לילה הוא סוד הנוקבא היוצאת מהחזה דהיינו מחצית וזה פירוש מ"ש בזהר הקדוש דקב"ה אקרי חצות לילה ועמ"ש אני בעניי בקונטרס פני דוד דף מ"ד ע"ד ע"ש ודו"ק:

יוד. **חנה** היתה גלגול רחב שבאה אח"כ בחבר בעלה של יעל ויעל באה בעלי. ס' הגלגולים למרן האר"י זצ"ל ובס' הלקוטים ע"פ ותשר דבורה ונמצא כי בגלגול שעבר חנה חבר היה אדון יעל שהוא עלי ואפשר שזה רמזה לו חנה לעלי זאת אומרת לא אדוני כלומר אין אתה אדוני כי אנכי אדונך כי בגלגול שעבר אני בעלך ואתה אשתי כי אשה קשת רוח רחב הזונה שהיה חבר כמ"ש הרב זלה"ה וז"ש רחב פי על אויבי עש"ב:

יא. **חנה** נתנבאה על קרח שנא' מוריד שאול ויעל ובכל זאת לא היו מאמינים שיעלו עד שנחרב בהמ"ק שנאמר טבעו בארץ שעריה ובאו אצל קרח ותפשם מיד האמינו ואמרו

כשיעלו אלו השערים אף אנו נעלה עמהם. דברי הימים של משה. ועיין מאמר רז"ל שהביאו התוס' פ"ק דקדושין דף ל"א וכי תאוה נפשך למען דעת פירוש המאמרים הנז' רוץ מצא בספרי הקטן דברים אחדים דף קמ"ז ע"ג ותנוח דעתך:

יב. **חציו** עבד וחציו בן חורין פטור מן הראיה ואמרו בתקוני הזהר הק' דף קל"ז ע"ד דפום קושט' ומאן דאיהו חציו עבד דיצר הרע וחציו עבד דיצר הטוב פטור מן הראיה בזמנא דנפקא נפשא מגופא לית לה רשו לאסתכלא בשכינתא ע"ש:

יג. **חכמה** דוד הע"ה היה סובר שהחכמה היא בראש ולזה פתח אשרי אותיות ראשי ושלמה הע"ה סבר כי החכמה היא בלב ולכן משלי המם גדולה שהי' באמצע אותיות כמו הלב שהוא באמצע הגוף ודוד הע"ה אמר על שלמה בני אם חכם לב"ך שכוונת לאמת שהחכמה בלב ישמח לבי גם אני דבכל אדם מתקנא חוץ מבנו. זרע ברך ח"ג ברכות דף כ"ה ע"ד:

יד. **חבוט** הקבר אמרו רז"ל מה יעשה אדם וינצל מחיבוט הקבר יהיה אוהב צדקות ואוהב תוכחות ואוהב גמילות חסדים ומכניס אורחים לתוך ביתו ויתפלל תפלתו בכונה. ופירש מז"ה בחס"ל עין משפט נהר ג' דהכונה שיתקן ז' מדות מצד הת"ת אוהב צדקות שכן הת"ת אוהב צדק עליון וצדק תחתון. מצד הגבורה אוהב תוכחת. מצד חסד אוהב גמילות חסדים לא שיעשה לבד אלא שיאהב לעשות ויעשו אחרים ויעשה מאהבה. ומכניס אורחים נצח והוד ויתפלל נגד מלכות עם היסוד בת"ת שזהו כונת התפלה וכו' יעויין שם באורך בדברי קדשו ז"ל:

**ולנו** בעניותנו אפשר לומר כפי הפשט דהני מילי אשר מצילות מחבוט הקבר סגולתם להפוך מדת הדין למדת הרחמים ולדבקה בו יתברך וכלפי כי חבוט הקבר על אשר נהנה מתענוגי העה"ז ודבק בסט"א וגם שבחטא אדם הראשון נשרו הנשמות תוך הקליפות והקליפה האחוזה בנפש צריכה להפרידה כאשר לימדנו להועיל רבינו האר"י זצ"ל ולכן אלה המצות מסוגלות. צדקה וג"ח שהן מהפכות מדה"ד למדת רחמים כמשז"ל ולכן ירחמו עליו כשם שהרבה צדקה וג"ח והפך מדה"ד למדת רחמים והכנסת אורחים תקון הירך אשר אחיזת הסט"א בו בסוד נחשירכן נחש ירכן ואוהב התוכחות הוא גורם מיתוק הדינים כי אהבה חסד ותוכחת גבורה. ותפלה בכונה הוא מיחד קבה"ו ומשם יושפע עליו שפע קדושה ונמצא כי דברים אמורים מסוגלות ויש בהן טעם כעיקר:

טו. **חטאים** של צדיקים אם לא נפרעו בעה"ז מנכין מזכיותיהם לעוה"ב וכן להפך רבינו נסים גאון הביאו בספר חסידים סימן תר"ד והוא חידוש בעיני וכמדומה שרבים חולקים על זה:

טז. **חרב** אברהם אע"ה היה לו חרב שחקוק עליה שם המפורש ונתנה ליצחק ויצחק ליעקב ועשו כשהוצרך להלחם עם נמרוד מכר בכורתו ליעקב בשביל אותו חרב שהיה שוה ממון הרבה והלחם והעדשים שנתן לו לא היה אלא לקיים המכר. אמרי נועם פ' תולדות ובזה יתפרש אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי. ומ"ש שהלחם והעדשים לא היה אלא לקיים המכר. נהירנא שכיוצא בזה ראיתי בפסיקתא זוטרתי כ"י מן האדום האדום הזה גם זהובים אדומים שאל לו עשו כי בתבשיל לא היה נותן לו ומ"ש ויאכל וישת אחר שנתן לו ממון האכילו והשקהו:

טו"ב. **חכמת** התורה. ראיתי בס' מנחת קנאות להרב הישיש כמה"ר אברהם קונקי ז"ל כ"י בעל אבק סופרים שחילק חלקי לימודי התורה ובעבור מתק ודשן עדי"ו יצא עת"ק נועם אמריו וז"ל:

**החכמה** הא' שיהיה בקי בכ"ד ספרים עם הנקודות והטעמים ערוכים בכל ושמורים לועז אותם ללועזים. ואת האימים בשוה קריתים ואת הזוזים. עד שיבדקו אותו בכל אלה וימצא בדוק. ועל צבאם דגל חכמת הדקדוק:

**החכמה** הב' שתהא משנתו שגורה בפיו עם כללות פירושיה המפורסמות. ועל צבאה דגל גירסותיה השלמות:

**החכמה** הג' שיהיה בקי באגדות ופירושי' וישי' למישור העקוב. ועל צבאה דגל הגרסאות המתחלפות בעין יעקב:

**החכמה** הד' שיהיה בקי בארבעה טורים עד שיהיו כל פרטם ובחינתם מחוורות לפניו כשמלה וסדין. ויודע מספר כלם בדין. וידו אוחזת בספר היד להרמב"ם המפליא לעשות. ועל צבאה דגל השלחן ערוך ומפתו מאסף לכל המחנות:

**החכמה** הה' דרכי העיון בים התלמוד והתוס'. ומתנאיה שיהיה קל העיון חוצב להבות. נעים הויכוח בפנים צהובות. מודה על האמת אפילו שיצא מפי התנוקות. ישר העיון ושונא הקושיות. ועל צבאה דגל ירדן הפוסקים המקיפים זה הים גדול והיו למאורות:

**החכמה** הו' דרכי ההוראה. אשר איש את רעהו חיים בלעו אלמלא מוראה. ומתנאיה סדר המערכה בראיות מוצקות צודקות. ושמירה מעולה מן הסותרות ומעיקות. ושמירת סדר דבריו המאוחר והמוקדם. בנועם השיחה וקצורה אשר הכינה גם חקרה ויאמר לאדם. ומתנאיה הענוה עם כל אדם אשר יברך יבורך. ואפילו שכנגדו קשתו דרך. ובקולמוסו לבו חרך. בגבורות ישע ימינו ינצחנו בהלכה במענה רך. ויתרצה שהצליח במלחמה אשר נגד איש ריבו ערך. ולכד את קרית ספר המבצר והכרך. ואם נפשו אוותה לפלפל בהלכה אחת ושמה ראומה. ישתדל להפוך בה עד שממנה יקח להוראתו משאת מאומה.

ולא יראה כמגבב להגדיל הקונטרס. או כמפרסם חכמתו שהוא גבור עריץ. וכולי האי ואולי שתהיה חרפתו מעוטה שהכניס במלאכת ההוראה מלאכת השיטה. ומתנאיה בקיאות הלשונות מפני קבלת העדיות. והידיעה בחכמת המספר וערך המטבעות. בחליפין בפונדיון ובקולבונות. מפני הבעלי דינים המתחלפים והסוחרים החריפים ודתיהם שונות. כדי שקודם שיבעיתוהו בידיעתם יבעיתם בידיעתו עשרת מונים ועל צבאה דגל הזכירה. והבקיאות בשני תלמודים ובאחרונים:

**החכמה** הז' דרכיה דרכי נועם אשה יפ"ה ושר"ת טעם. היא החכמה המקובלת מנאמן לנאמן. הראוי לסמוך עליו ככלכל והימן ומתנאיו שיהא חכם ומבין מדעתו שזה השער לה' ומה טיבו ותשלום ראשי הפרקים שמסר לו רבו חריף בחכמת הציור הדק עד שיצייר הדברים המבעיתים בלבו ושידע להעתיק הציור ההוא ולהוציא בעצם דקותו לאויר העולם ולא יחטיא בקולמוסו בדקות הענינים והשערת כל נעלם להמיר כונתם ממצב למצב ולהכניס לב הקורא במצוקה מחמת שהשחית תמונתם בעת ההעתקה ועל צבאה דגל הענוה ופלך השתיקה:

**החכמה** הח' חכמת הדרשה אשר החכם בחכמתו מוליד ומזמן ונבון דבר בתבונתו מכלכל ואומן. והיא דולה ושואבת מכל שבע חכמות הקודמות כפתילה השואבת מן השמן. ומתנאיה שידבר אמת עד שפיו ולבו שני עדים נאמנים המעידים על אודותיו מפני שזאת החכמה הונאתה קרובה לחפות דברים בפיו ובשפתיו. ולהוציא המטבע הפסול ברבים כאבני חפץ ועצי אלמוגים. עובר לסוחר כאלו הוא כסף מזוקק והוא כסף סיגים ויגנוב דעת הבריות ויושבי הערים. ובדבר אשר זדה נמצא מערים. ואם יהיה מלביש הדת מלבוש נכרי מעשה רוקם ידע נאמנה שעל כל אלה יביאהו האלהים במשפט ונקם ינקם ומתנאיה קשר הדרשה וסדור עניניה שיהיו נוחים זה לזה כבשמים ראש ומסכימים זה עם זה ומקיפים וחוזרים לראש. דרך נחת ודרך כבושה. עד שיקראו לפניו אבר"ך וטוב לדרשה ומתנאיה להזהר מהגזל או להחליט דבר מיד בעליו אשר לא עמל בו ולא גדלו בשנותו את טעמו להוסיף עליו או לגרוע ממנו כאדם העושה בשלו. כי עון זה יאבד ממנו טובה הרבה הראויה לו ומתנאיה תערובת חלקיה שיהיו ממוזגים לשבר אזן השומעים עד שיהיו נראים כאוכלים ושותים וחוגגים. ושתהיה דרשתו כגנה זרועיה תצמיח עם ציציה ופרחיה בגוונים מתחלפים דשייכי אהדדי כבגדי חופש עם שלוח הלשון והמלצת הענינים בביאור מספיק השוה לכל נפש. ומתנאיה השערת כמותה לדעת אם דיה שעתה ועל צבאה דגל מבוא השער. בנחת ולא בצער שיכיר וידע אותו ידיעת השורש ולא ידיעת הענפים. ויכנס בו ולא דרך גנות וקרפפים:

**החכמה** הט' המשרתת כל החכמות והידיעות עד שיהיו נמכרים באטלז ונשקלים בליטרא היא חכמת מעשה הכתב הוא אשר בכחו ימחץ רהב וכל רכבי הרכש עם כל שלטי הגבורים יפנו אליו עורף ולא פנים הפכו ביום קרב. ובעוזו יכחיש המוחש ויהפוך מזרח עולם למערב יתן לו מכהו לחי ישבע בחרפה ולחיכו יערב. עליו יאמרו המושלים נאמני פצעי אוהב כחומץ לשרב. ומתנאיה שלא יהא נתפס בקולמוסו אצל יודעיו. ואל יבטח בשגגותיו על רעיו ומיודעיו. כי רבים ישמרו נפילתו. לא משנאתו אותו רק מקנאתו. ושתהיה כתיבתו יפה ומיושרת עד שתהיה מוכתרת בנימוסה ובעטורי סופרים מעוטרת. ומתנאיה חכמת המליצה בכל שעריה ונתיבותיה הרבים. שיהיה בקי בהם ומלא מכלם כאשר ימלאו העבים. ולהזהר שלא תהיה מליצתו עמוסת התלאה קלה מסובים. ושתהא עריבה וצחה כוללת הרצון חוצבת להבים. ומכתה אנושה ונרגשת בדקדוק ההרגשה ושסועה משרתת בשתי שדראות ושני גבים:

**החכמה** הי' היא חכמת השיר בכל שעריו ונתיבותיו. ובכל התנאים אשר גבלנו בחכמת המליצה צריך שיכלכל עטו ואודותיו. וביותר שיהא נזהר מאד מלהכשל באחד מתנאיו וכלליו. כי משרתיו הבאים בשעריו יתגאו במהלליו. לא ישאו לפשעו אפילו שיהיה כחוט השערה כי שגגתו עולה זדון אצלם כאלו בא על נערה מאורסה ואת מקורה הערה. ועל צבאה לעלוקה שתי בנות הב הב. דגל רבוי השקר והכזב באופני השבח והגנות לעיניהם עד שיהיו כזבי"ם לכל דבריהם. עכ"ל הרב מהר"א קונקי ועוד האריך לעומת מחברתו. דרך ויכוח עם זולתו. כפי ענין הקונטרס ומהותו ואני הדל הצעיר כצעירתו. הנה הבאתי דבריו. והשערתו. לבר בי רב ושעשע יונק על שפת"ו ומלאתי את דבריו ועונה בתלמידים יתר חכמות לקול תתו:

**החכמה** הי"א חכמת הצירוף חכמה רמה ונפלאה והרב יצחק דמן עכו זלה"ה תלמיד הרמב"ן היה מתעסק בחכמת הצירוף והיו באים מלאכים ומגלים לו פעולות כמו שראיתי מכ"י מהרח"ו זצ"ל. גם ראיתי ס' גדול בחכמת הצירוף להרב הגדול מהר"ר יוסף צאייאח ז"ל בכ"י שחיברו בעה"ק ירושלים שנת ש"ט אבל לא ראיתי שכתבו משם רבינו האר"י זצ"ל שום דבר מחכמת הצירוף אך זה ראיתי בספר כ"י מכתב מהרח"ו זלה"ה איזה קונטרס מפעולת הרב יצחק דמן עכו ז"ל כאמור וראיתי קונטרס כ"י בחכמת הצירוף על י"ב דרכים נראה שהרב המחבר היה קדמון מאד ובתוך דבריו אומר הלכה ראשונה מס' המלכות שחיבר רבינו דוד הלוי תמ"ך ועמקו דרכיו מאד. וכבר מז"ה חס"ל בעין הקורא נהר י"א כתב שחכמת הצירוף מסוכנת מאד. ורשאי אדם להשתדל בה לדעת גדולת האל ושיהיה בן העה"ב עם אותם המשיבים טעם בידיעת סתרי תורה אבל

לא כדי לעשות מעשה עכ"ד:
**החכמה** הי"ב היא חכמת ס' יצירה להתעסק בפירושיו המובחרים. ולהיות בקי ברל"א שערים והיא מכלל חכמת הצירוף וראיתי שיר מיוסד על פ"ג דס' יצירה וכה תוארו אבות הכל בעש"ן הם מולידים ותולדותם שלש בנים ידידים. ראשית הכל אר"ג שמו ומשנהו אב"ק עמו. וגם שח"ר צעירמו. אך ראש משנה תמיד חונה ולא יפנה אל צדדים. אל נא תלאה הבט וראה. בל"ב רואה בלימודים:
**וספר** יצירה נתיחס לאברהם אע"ה וכתב הרב של"ה דאאע"ה מסרו ליצחק אע"ה ויצחק ליעקב אע"ה והוא מסרו לבניו הגדולים בני לאה ויוסף שהיה קטן לא נמסר לו והשבטים היו מתעסקים ובוראים נערות וטלאים והיו מטיילים עם הנערות ואוכלים אבר מן החי מן הכבשים ויוסף לא ידע שנעשו בס' יצירה ע"ש. וכבר מוזכר בסנהדרין דף ס"ה שהאמוראים היו מתעסקים בזה ועד אחרן זקנו של הרב מהר"ץ ברא גברא כמ"ש לקמן במערכת יוד אות ז"ך.
**החכמה** הי"ג חכמת השרטוט כמוזכר בזהר הקדוש פ' יתרו וברזי דרזין והתקונין וז"ח ורבינו האר"י זצ"ל לא רצה ללמד חכמה זו הנפלאה למהרח"ו ז"ל כנודע:
**החכמה** הי"ד חכמת ידיעת שרשי שמות המלאכים גבוה מעל גבוה וגבוהים עליהם וכל א' איה מקום כבודו בעולמות ובספירות ופעולתן ותשמישן והיא הנקראת קבלה מעשית. ורבינו מהרח"ו זצ"ל אסרה וכתב דהמשתמש בה בהכרח ידבק ברע ומלבד שמטמא נפשו יענש בגהנם וגם בעה"ז מסורת היא כי יעני או יחלה בחולאים וישתמד הוא או בניו או ימות הוא ובניו עכ"ד ומיהו מבואר שם דקבלה מעשית היינו על דרך התנאים שנכנסו לפרד"ס דהיינו ביצירה כן עד"ז יעשו בעשיה וזהו קבלה מעשית כלומר בעולם העשיה ומיהו כתב מהרח"ו ז"ל דמשתמש בשמות הקדש בכלל ודאשתמש בתגא חלף. ופוק חזי מעשה נורא שכתב בס' מצות קטן מצוה ג' ובשו"ת יכין ובועז ח"א סימן קל"ה דף נ"ד ע"ג הביא המעשה הזה וע"ש במה שהאריך ובס' לקוטי גורי האר"י זצ"ל סימן תס"ח הביא המעשה בשינוי. וכתב בס' חסידים סימן ר"ו בני אדם שמטריחים על המלאכים אומרים לו על המשיח וכו' ולבסוף יהיה לבשת וגם לחרפה לכל העולם וכו' ע"ש:
**החכמה** הט"ו לידע שיחת עופות חיות ובהמות ושיחת דקלים וכו' ואמרו פ' הישן על רבן יוחנן בן זכאי שהיה יודע שיחת מה"ש וחיצונים ושיחת דקלים ושם בעין יעקב מביא שגאון אחד ידע שיחת דקלים ובגמ' בגיטין דף מ"ה על אדם אחד בימי רב עילישׁ דידע לישנא דצפוראי. ובהלכות גדולות גיטין ריש דף פ"א בענין אבוה דשמואל קאמר

דגויה מדיתא ידעה בלישנא דצפורי ע"ש ורבינו האר"י ז"ל היה יודע כל זה ונוסף עוד ידיעות רבות מגלגולי הנשמות והיה קורא מה כתוב במצח וכמה חטא ומה חטא ובאיזה זמן וכמה גלגולים בא ועל מה בא לתקן והיה מכיר בדפק באיזה ספירה ומדה חטא כי עשרה מיני דפיקות יש רמז י"ס ורמוז בתיקונין וע' בחס"ל למז"ה עין יעקב נהר ל"ו ועיין בסוף זהר הקדוש והיה הרב ז"ל עושה יחודים על הצדיקים ומגידים לו כל רצונו וכהנה וכהנה דברים המבהילים כמו שהעיד רבינו מהרח"ו זלה"ה עליו:

**מכל** זה שכתבו יוצא לנו שני תועליות גדולות זה יצא ראשונה להכיר מיעוט ערכנו וערך חכמתנו ואנחנו לא נדע שום חכמה ואפילו מהפשוטות והראשונות על בוריה בשלימות וכיצד אנו מתרצים ורוצים ושואלים שיקראונו משכילים וחכמים ולא אתנו יודע עד מה והרי בתקונין בההוא עובדא דבעלי קבין אמר לתנאים בשביל שלא ידעו פי' הבל הבלים אמר קהלת לאו אתון חכימי דרא אלא טפשי דרא והרמ"ז בפי' לזהר ח"ב על דף ס"ח למד מהזהר שם דמי שאינו מעיין בסתרי תורה מתבייש בעוה"ב ע"ש והאמוראים בירושלמי אמרו אם הראשונים אנשים אנו כחמורים וכו' ואנחנו השפלים והדלים למה ידמונו ומה נענה ומה נאמר ואין אני מדבר על גדולי הדור הי"ו רק עלי וכיוצא כי להכיר קוצר ידיעתנו וחסר"ו של אדם חסר תבונות. וראוי לקנות ההכנעה והשפלות והני מילי א' ממאה לא נצרכה אלא להעיר נרדמים וכשיקץ יתן אל לבו הוא עצמו וימצא חסרונו"ת ועידויין מאד מאד ודי בזה:

**וזאת** שנית מאחר שכל כך חלקים יש בתורה ובכל חלק וחלק ידיעות התומ"ה רבו כמו רבו ועתידין ליתן דין וחשבון על אשר היה בידינו ללמוד ולא למדנו כמשז"ל דלעוה"ב שואלים אם למד מקרא משנה ותורת כהנים וגמר' ומעשה מרכבה ושיעור קומה וכו'. אם כן איפה נתעורר לבל נאבד הזמן בדברים בטלים וחידושי המלחמות וכיוצא אשר מאבד כמה שעות בדברי הבל ושחוק וקלות ראש וכיוצא לקבוע כמה שעות ביום ובלילה לדברים אשר שנא ה' או לקרות בספרי חידושים ללשונותם כי הכל הבל ומה יערוך המסתכל לבד באותיות תורה לכל דבריה' וחידושיהם. ק"ו אם ילמוד. ויחרד האיש כי עתיד ליתן דין וחשבון על הלימוד ונענש כמו שאמרו במדרש הנז'. אך אם לא למד חידושי עולם בספריהם אינו נענש ואין שואלים עליהם ואדרבא אם לא למד [ובפרט אם] באותה שעה למד בתורתנו הקדושה שכרו גדול מאד ועושה נ"ר ליוצרו. ואפי' החכמת הלמודיות כ' הרב מהר"ר צמח בשו"ת יכין ובעז ח"א סי' קל"ד דף מ"ז ע"ב כי אין חיוב על השגת המושכלות ולמוד החכמות ולא נצטוינו בתורה ולא ציוונו חכמים על לימודם וכו' ושם ע"ג כתב כי אין חכמה ולא ידיעה אלא חכמת ידיעת המקרא

והמשנה והתלמוד והרי"ף והרמב"ם וד' טורים וכיוצא בהם והמתעסק בזולת זה יגיעתו לריק ואין שלימות לנפש וכו' אלא בזה הלימוד עם עשיית המצות ולא (כצ"ל) בהשגת המושכלות על דרך שסוברים הפלוסופים. וכ"כ רבינו האי גאון בתשובה הביאה בספר מאירת עינים כ"י לרבינו יצחק דמן עכו ז"ל ואפס קצה תשובת הגאון הביאה הרב הכותב בעין יעקב פ"ב דחגיגה ע"ש והרב צמח ביכין ובעז שם האריך לבטל דברי פלוסוף מבני עמנו אשר כתב נגדו ובדף נ"ב כתב שלא היתה כונת הרמב"ם במורה רק לידע להשיב לאפיקורוס וכו' ע"ש שהאריך מאד בדברים נכוחים והרמ"ז בפי' הזהר כתב דמה יקרו דברי האומר כי פילוסוף גי' בער ואני אומר כי הוא רע"ב ללחם לחמה של תורה וגם ער"ב העריב שמשו. ולבסוף בע"ר בוער באש גיהנם לא עשה כן הרמב"ם ז"ל שלמד כל התורה ואח"כ היו לרקחות ולטבחות החכמות כמ"ש באגרותיו ובזמנינו זה מי גבר כהרמב"ם שיספיק שכלו ללמוד כל התורה ויהי' לו זמן ללימוד החכמות ויהי' מלא יראת ה' וענוה כהרמב"ם ז"ל וחסידותו ותורתו וגדולת נשמתו הצילוהו כידוע ודי בזה ובזהר הקדוש פ' משפטים דף קכ"ד ע"ד אמרו וז"ל ר' חמא אמר ושם אלהים אחרים דא מאן דאתעסק בספרין אחרנין דלא מסטרא דאורייתא לא ישמע על פיך דאסיר אפי' לאדכרא לון ולמילף מינייהו טעמא כל שכן על אורייתא עכ"ל וכבר הרב עיר וקדיש מהר"ם די לונזאנו ז"ל בשתי ידות בדרך חיים הפליג לדבר בסכנת לימוד הפלסופיא והביא דברי הזהר הקדוש ודברי הראשונים ואחרונים ע"ש באורך:

**וכבר** ידוע דקובע עתים לתורה שאמרו רז"ל הוא שמתעסק בצרכי פרנסתו לזון בניו ובני ביתו ולזה אמרו שחייב לקבוע עתים. אבל מי שיש לו כמה עתים ומתעסק בדברים בטלים יום ולילה עד חצות אעפ"י שקבע עתים לתורה לא יצא י"ח כמ"ש במדרש שמואל הקובע עתים מפר ברית וכבר הארכנו בעניותנו במקומו:

ח"י. **חכמות** שבע חכמות יש. הגיון. חשבון. שיעור. רפואה. ניגון. אלהות. ורבותינו זכרם לברכה בקיאים בכלם ונוסף עליהם חכמת הכישוף. כך מ"כ במקרא מכ"ד ספרים על קלף כמו מקרא הללי במסרות וכו' כתובה שנת הרכ"ו. ובס' צל עולם הנדפס באמסטרדם שנת תצ"ג והוא ס' קדמון מלא מחידושי עולם והיה באוצרות יחידים מאז בכ"י. מנה שבע חכמות בסגנין אחר ומי שיש בידו ס' זה יראה דברים מבהילים. ושם כתב שהקדמונים בנו בתים בראשי ההרים והיו יגעים כמו מאתים שנה עד שמצאו שבע חכמות ע"ש באורך. ובספר נחמד ונעים שחיבר המפורסם תוכ"ן הרבה בעל צמח דוד בהקדמה כתב שאברהם אע"ה לימד החכמות במצרים בימים אחדים שהיה שם ואח"כ יעקב אע"ה ויוסף הצדיק ע"ה לימדו לחרטומי מצרים החכמות ושם כתב מי ומי

המפורסמים בחכמת התכונה וההנדסה ע"ש באורך. ונראה שזה היה בימים קדמונים ואח"כ הז' חכמות היו בישראל ובגלות באו לידם ונשכחו מישראל כמ"ש הרמב"ם במורה ח"א פ' ע"א. וכתבו כי ארסטו' למד משמעון הצדיק ואלכסנדר תלמידו השליטו בירושלים עה"ק על ספרי שלמה הע"ה ומשם למד וחיבר ספרים וקראם על שמו כמ"ש בסדר הדורות סוף דף ל"ז ודף ל"ח ע"ש:

**ובכלל** חכמת המספר היא חכמת גורל החול שהיודעה על מתכונתה כהראב"ע מצא חכמה והיא רמוזה בתקונין ולמעלה ממנה חכמת הזאיירג"י הנפלאת והנשגבת אשר גורל החול עקב לסוליתה ובכלל הרפואה חכמת הטבע. ומשם יפרד לחכמת האלקימייא הנעלמת. וידעתי נאמנה בבירור גמור שרבינו מהרח"ו ז"ל היה בקי בחכמות הנז' חולאלקימייא זאיירג"י במעלות אח"ז. ובכלל חכמת השיעור היא חכמת צורת הארץ הנקראת גיאוגראפי"ה ומלבד ספריהם הדפיסו בכמה לשונות צורת ד' חלקי עולם והים. והגם שברוב חקירתם לא מצאו מקום עשרת השבטים ונהר סמבטיון. אין ראיה מאלו שסיבבו העולם במצות מלכים. כי בפרס יש מדבר גדול ובו חיות רעות ואחר המדבר הם עשרת שבטים ונהר סמבטיון. ולא יכלו ללכת למדבר גדול מסיבת החיות רעות ומשו"ה לא מצאו איה מקום עשרת השבטים. ומלבד כמה ספרים המאמתים ענין עשרת שבטים ואלדד הדני הבא בימי רב צמח גאון ועוד אשר שם ספורי"ם יקננו. עוד בה ראיתי כתב באוצר המעמד של קק"י ריגי"ו וחתומים בה רבני ירושלים עה"ק תוב"ב הרבנים המפורסמים כמהר"ר יעקב צמח המקובל והרב מהר"ר יצחק ן' גאמיל זקנו של מופת הדור מהרח"א והרב מוהר"ר אברהם ן' חנניא תלמיד מהרימ"ט ודעמיהו זכר כולם לברכה ואני הצעיר מכיר רוב החתימות באמיתות מפסקי הרבנים וחתימותיהם אשר תחת ידי ויכולני להעיד עליהם ובקצור מופלג אכתוב מ"ש בכתב הנז' בקיצור שהיו כמו ל' שנה ששליח פרס החכם השלם הדיין המצויין כמה"ר גד נאבד בדרך ופרש אחד בא להורגו ואמר שמע ישראל וירף ממנו וא"ל שהוא מעה"ק והלך הפרש לעשרת שבטים והביא לו ב' צרורות מעפרות הזהב הגדול לעה"ק וקטן לשליח וכתב מבני משה לבני ירושלם ת"ו והגיד לו ענין עשרת שבטים ונהר סמבטיון כמ"ש באלדד הדני ועוד האריכו בכתב זה. וכתב זה כתבו ע"י השליח הרב המקובל כמה"ר נתן שפירא ז"ל והרב הנז' נח נפשיה שם בריגי"ו והכתב הונח באוצר הועד:

יט. **חנוך** רוחו וגופו החומרי כאחד עלו למעלה כי נהפך גופו ללפידי אש ונשמת חנוך עלתה אל מקום הנשמות לג"ע העליון. אבל אליהו ז"ל נתפשט גופו מרוחו ונתלבש בלבוש אחר וגופו הראשון נשאר גנוז בסערה וכשהוא יורד למטה לעשות שליחות

מתלבש בו. והאבות מעלתם יותר כי נעשו מרכבה אל השכינה וכו' מז"ה חס"ל עין הקורא נהר ל':

כ. **חרות** על הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה אפשר לפרש במ"ש רבני אשכנז כי במצרים קושי השעבוד היו פ"ו שנים ונשארו שמ"ד ממספר ת"ל שני הגלות וכתב הרב לב אריה פ' וארא שזש"ה וזה לך האות כי אנכי שלחתיך כי מש"ה הוא אחד יתר על שמ"ד ולכן אתה גואלם עש"ב וכתב הרב תורת חיים בחולין דף צ"א כי השמ"ד שנים הנשארים הם שני הגלות בד' מלכיות עש"ב וכל ת"ח העוסק בתורה לשמה יש בו ניצוץ משה רבינו ע"ה ולכן העוסק בתורה שתורתו אומנתו הוא בן חורין כי ניצוץ מש"ה מבטל שמ"ד וז"ש פ"ק דבתרא דאין פורענות אלא בשביל ע"ה. ובזה אנכי עפר מגדל צמחים ציצים ופרחים לתורה בדרשותי בס"ד:

**והן** עתה אומר דבר פשוט במאי דהתנא נקט לשון שלילה אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה ולכאורה יקשה דהאיכא שרי הגוים יחד עשירים שאננו ובהיות ישראל על ממלכתם הלא שרי יחדיו מלכים ובני מלכים בני חורין ושרים ישורו. אך הכוונה דהגם דאיכא עשירים ושרים שהם בני חורין מ"מ יצרם מתגבר עליהם במאכלם ומשקם ולבושם וכיוצא והם משועבדים ליצרם הרע אך הת"ח התורה מצילתו מיצה"ר ובכח התורה מתגבר על יצרו והוא בן חורין ממנו. ויפה אמר אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה ודו"ק:

כא. **חנוכה** עיקר הגזרה היתה לפי שהתרשלו בעבודה וע"כ גזרו לבטל התמיד וטמאו השמנים לבטל הדלקת המנורה וכשחזרו בתשובה והושיעם על ידי הכהנים ע"כ נעשה הנס בנרות תחת אשר הערו למות נפשם על העבודה. הרב בית חדש סימן תר"ע:

**ובענין** הפך והשמן הרב בה"ז בס' ברכת שמואל כ' ענינים תמוהים ונפלאים הבאתיו בסוף ספרי הקטן דברים אחדים ע"ש באורך:

**והנה** בקונטרס פני דוד סוף פ' אמור כתבתי ששמעתי בקצת אותיות א"ב רמז לחנוכה. ועתה ראיתי בעטרת זקנים סי' תרע"א מעין דוגמא בסגנון אחר וידוע דהכל באותיות א"ב וממ"ש בפני דוד וממ"ש בעט"ז עלה על לבי בתוספת נפך לרמוז בכל אותיות א"ב באופן זה ומיני ומיניהו יתקלס עילאה אותיות אבגדהוז"ח גי' ל"ו כמספר נרות חנוכה. אותיות אבגדהוז"ח וכו' פי' כי בכל לילה מח' לילות מדליק נרות כמספר האות דהיינו בליל ב' נרות ב' וליל ג' נרות ג' וכן עד ליל ח' שמנה ורמוז זה באותיות שמנה הראשונות מא"ב כל לילה נרות כמנין האות של הלילה ועתה אמת אגיד כי שמעתי נוטריקון בפ' ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור ועתה ראיתיו בספר רבינו

אפרים ז"ל עה"ת כ"י בשינוי לטובה וראיתי לכתבו פה וכאשר יוחנן השמיד יונים מבית קדשנו ציונו שנדליק נרות תמניא יומי מחנוכה יניחנה מצד ימין מהיוצא ובתלמוד פירשו רבותינו ע"ה חייב להדליק משחשיכה ואחר העברת נושאי התרמודאי עברה מצות דליקתן עלינו להדליק הכל יחד אנשים ונשים ראוים. ט' רמז למצוה ט' טפחים למטה מעשרה. יכלמנסע"פ ר"ת י' כשר למעלה מעשרים נר סוכה עירוב פסול. צקרש"ת ר"ת צורך קדושה ראוי שמש תוסיף. א"נ צדיקים קדושים רצחו שונאי תורה:

**ואני** הדל קבלתי רמז נאה בפ' זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו מאת נשיאי ישראל ועתה ראיתי שנכתב בעטרת זקנים ויען יש שם ט"ס ראיתי לכתבו. זרע אמונים תקנו ח' נרות כהלכה תכף הפתח משמאל זמנה בשקיעת חמה בשעור ידוע ולגמור מהלל המדליק מברך שתים חוזה אחד תדליק ותוסיף מאורם איסור תשמיש נשים שכנים ידליקו או ישתתפו ימים שמנה ראוי אותו לזכור ובקונטרס פני דוד פ' תצוה דף ס"ד ע"א כתבתי בעניותי רמז לחנוכה בפ' ויקחו אליך ע"ש:

**ועוד** כתבתי במקומו טעם לקריאת שם חנוכה במ"ש בס' בן גוריון סוף פ"ך דכשחזרו לירושלים ובנו מזבח ויתנו בשר זבח ואש קדושה לא מצאו ויצעקו אל ה' ותצא אש מן האבנים אשר על המזבח וכו' ויהי האש על המזבח עד הגולה השלישית ויעשו חנוכת המזבח וכו' ע"ש וא"כ ראוי לקרוא חנוכה שיצא אש וחינכו המזבח והיה נס האש תדירי עד הגלות וגם מנורה גי' אש שנעשה הנס במנורה ובאש ודו"ק כי קצרתי:

## מערכת ט

א. **טעם** לכל תרי"ג מצות יש כמה טעמים נכנסו לפרד"ס וכבר רז"ל והמפרשים יש בהן בנותן טעם על כמה מצות וגם לחקים יש בהם טעמים גדולים אלא שלא נתגלו לנו. והראשונים פירשו שזה כונת הכתוב כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב הכונה דחק נאמר על דברים שאין להם טעם ומצות שיש בהם טעם נקראים משפטים והיינו דקאמר קרא כי חק לישראל הוא דזה הוא חק לישראל נקרא חק שלא יש טעם. אבל לפי האמת טעמו ונימוקו עמו וזהו משפט לאלהי יעקב דהוא ית' יודע הטעם ונקרא משפט לאלהי יעקב:

ב. **טעם** יש לכל ענייני העולם ולכל צורת הפירות והאילנות ואיכותן כמ"ש בזהר הקדוש דיש בכל דבר מפלאות תמים דעים. ואפי' לפי הפשט התנאים והאמוראים כל רז מהם לא נעלם כי שיח ושיג להם להגיד לאדם וכמו שמצינו בתלמוד בכמה דוכתי כי ההיא דפ' במה מדליקין דשאל השואל להלל הזקן מפני מה ראשיהן של בבליים סגלגלות

וכיוצא בשאלות אלו והיה נותן טעם לכל ע"ש ובספרי הקטן פתח עינים שם כתבתי בעניותי דרך דרש בשאלות ותשובות ההם ע"ש:

**ואמרו** פ' המוציא דף ע"ח ע"ב ר' זירא אשכח לרב יהודה דהוה קאי אפתחא דבי חמוה וחזא דבדיחא דעתיה ואי בעי מיניה כל חללי עלמא הוה אמר ליה. א"ל מ"ט עזי מסגן ברישא והדר אמרי א"ל כברייתו של עולם דברישא חשוכא והדר נהורא מ"ט הני מכסיין והני מגליין הני דמכסינן מינייהו מכסיין והני דלא מכסינן מינייהו מגליין מ"ט גמלא זוטרא גנובתיה משום דאכל כיסי מ"ט תורא אריכא גנובתיה דדייר באגמי ובעי לכרכושי בקי מ"ט קרנא דקמצא רכיכא משום דדיירא בחילפי ואי קשיא נדיא ומתעורא דאמר שמואל האי מאן דבעי דליסמייה לקמצא לשלופינהו לקרניה מ"ט האי תימרא דתרנגולתא מידלי לעילא דדיירי אדפי ואי עייל קוטרא מתעורא:

**והנה** במאמר זה יש לפני שתי דרכים אחד שמצאתי בכתבי הרב החסיד המפורסם כמהר"ר יוסף פייאמיטא זלה"ה אב"ד ור"מ דקק"י אנקונה בדרשותיו כ"י. והשני שאמרתי בעניותי ולפי שמהשני דרכים אלו יש ללמוד כמה הקדמות אמרתי אציגה נא הצג על הארש ממדב"ר קדמו"ת שכלם מתאימות:

**מראש** מקדמ"י אר"ש החלו עולין דברי הרב הנז' ויען דברי הרב באו בארוכה אקצר ואעלה על אר"ש דבריו בקצור והילך פירושו. מ"ט עזי מסגן ברישא מלכות עשו קודם בעה"ז ואח"כ ישראל כי זה גרם כל הצרות והשמדות. והשיב כברייתו של עולם ויהי ערב עה"ז הבל ויהי בקר עה"ב אור וקיים ובחר לנו עה"ב הקיים. מ"ט הני מכסיין טובת ישראל ושכר ישראל וג[ד]לותן וסופן מכוסה וא"ה עכו"ם כל דבריהם מגולין ושררותם ושלותם מגולה. והשיב הני דמכסיין מינייהו שמתכסים במעשיהם ועתידין להתכסות בתפארת גדולתם ויש ממשות בכל דרכיהם לכן נתכסה מהם הכל כדי שיעשו לשמה אבל עכו"ם גילה הכל ואלו עוברין. מ"ט גמלא קצרא גנובתיה אמרו רז"ל את הגמל בבל וכן הוא אומר אשרי שישלם לך את גמולך מפני מה גלות בבל קצר ע' שנה והשיב משום דאכל כיסי שנטמעו בקוצים עבירות גדולות ונשים נכריות והיתה התורה משתכחת לכך קצר הגלות שלא יאבדו ח"ו. מ"ט תורא אריכא גנובתיה משל לגלות זה שנקרא תורא כמשז"ל והשיב משום דדיירי באגמי ובעי לכרכושי בקי פי' שילחם לגרש הדעות זרות וכו' ומהחומת ברזל שנעשית בין הארץ ובין השמים בחטא הראשונים נעשית כגלד דק ורוח קמעא של המשיח מעבירו וז"ש ובעי לכרכושי בקי. מ"ט קרנא דקמצא רכיכא הוא השבלול ואז"ל שנבנית על שרטון וקרנא רכיך וכו' ושאל איך רכה להתיר לשואל. והשיב דיירא ביני חילפי שאם לא יפרקו עול. מ"ט האי תימרא דתרנגולתא מידלי לעילא. הת"ח

שנמשל לתרנגול מתוך דוחק וצרות נושא עיניו למרום. והשיב דדיירי אדפי יושב במקום גבוה כי דרך החכמה להגביה דעתו ואם יהיה להם עושר יתגאו ויעלה עשן הגאוה לעורם לכן הת"ח הם בצער ושפלות למען ידעו דרך ה'. זהו תורף דברי הרב בקצור נמרץ זלה"ה:

**ולי** ההדיוט אפשר לרמוז במאמר זה שאל"ו בראש מ"ט עזי מסגן ברישא. כוונתו חלקי יצה"ר מדוע באים כאשר ילד יולד לפתח חטאת רובץ ויתחזק י"ג שנים עד שיבא יצה"ט ילד מסכן. הלא טוב לבא יצה"ט מקודם ואח"כ יצה"ר ובזה היה תקומה לאדם וז"ש מ"ט עזי מסגן ברישא יצה"ר וסיעתו עזים וקשים מ"ט באים בתחילה ע"ד ויבא הלך והדר אמרי רמז ליצה"ט וכחותיו על דרך אימרא יאי רך וטוב והשיב כבריתו של עולם ברישא חשוכא וכו' והקלי' קדמה לפרי וכך היא המדה בעבור היות שכר ועונש שאם היצ"ט היה י"ג שנים ואח"כ בא יצר הרע לא הי"ל כח להסית.

**אף** הוא שאל מ"ט הני מכסיין וכו' כלומר שכל טענות יצה"ט אינם נראות לעין והם מכוסות וטענות היצה"ר גלויות כי עין בעין מראה התועלת גופני בהנאות וטובות העה"ז המזומנות והיה צריך שדברי היצ"ט יהיו גלויות באותות ומופתים אך זה חלי דטענות היצה"ר הן נגלין והוא נכסה היצ"ט. והשיב הני דמכסינן מינייהו מיכסיין דדברי היצ"ט לשומעם לקיים תורה ומצות מכסינן מיניהו חלוקא דרבנן ולבוש רוחני לעה"ב ולכן מכסיין להרבות שכר לצדיקים והני דלא מכסיין מינייהו כי כל תאוות ועינוגי העה"ז גשמיים ועכורים ואין נעשה מלבוש רוחני להכי מגליין ושוטים שקלקלו הלך הלכו אישי"ם אחרי עיניהם תועים מדרך השכל:

**גם** שאל מ"ט גמלא זוטרא גנובתיה על מלכות בבל כמ"ש הרב הנזכר בהתחלה ונוסף נפך גם בשאלה בס"ד וכבר כתבנו בעניותנו במ"א בשם רבינו מהר"ר חיים ויטאל זלה"ה דגברה חוצפת נבוכדנצר הרשע מעין דור הפלגה שהי' רוצה לעשות בסט"א מדרגה ע"ג גימט' חכמה וז"ש אעלה על במתי ע"ב ע"ש וכן גמלא במספר ע"ג. וידוע דהמלך או שר שאנו שרויים בגלות אצלו גונב ממעשנו הטובים ומהקדושה וז"ש מ"ט גמל זוטרא גנובתיה הגניבה שלו היתה מעט שלא נשארו אלא ע' שנה. והשיב משום דאכלה כיסי שאוכלת קוצים והכונה שע"י ענין המן שנצטערו ישראל מאד מאד מטים להרג שבו בתשובה גמורה וקבלו התורה ועי"ז כנסת ישראל אכלה קוצים ע"ד ואכלת את כל העמים והם המן ובניו קוצים כסוחים ונתלו על הקוץ כמ"ש רז"ל יבא קוץ ויתלה על הקוץ ועל ידי זה היה הכנה דרב"ה לבנין הבית ע"י מרדכי ואסתר כמ"ש המפרשים ומשו"ה היו ע' שנה הגלות לבד:

**וזו** שאלה שאל מ"ט תורא אריכא גנובתיה על גלות זה כמ"ש הרב הנז' ולדרכנו אריכא

גנובתיה שבאורך הגלות הוא מאריך לגנוב מניצוצי הקדושה וכיוצא מישראל כל זמן שישראל אצלו. והשיב דדיירי באגמי ובעי לכרכושי בקי ופירש"י להבריח היתושים כלומר דישראל נפוצו בכל מקום אף במקום דאינו ישוב גמור דדיירי באגמי וכל זה לברר ניצוצות הקדושה ולהצילם מיד עושקיהם וזהו להבריח היתושים הסט"א ולברר ני' הק' ולזה צריך זמן גדול.

**ועוד** לו שואל כענין מ"ט קרנא דקמצא וכו' ונקדים שכתב הרב עיר וקדיש הרמ"ע זלה"ה דהסטרא אחרא גוזלת נשמה ובונה אותה בבנין הסט"א וכשיהיה זמן להוציא אותה הנשמה מקעקע כל הבירה בנין הסט"א כדין גזל מריש לדין התורה וכבר הבאתי הקדמה זו בעניותי בספר הקטן ראש דוד דף קכ"ו ובשאר דוכתי בקונטריסי. והנה קמצא אפשר לומר דהוא רומז לסט"א כי אות ק' שבראש קמצא רומז לסט"א ואותיות מצ"א גי' ס"מ וכונת שאלתו שאנו רואים דיבא איזה גר יחידי מעשו ונודע דניצוצות הקדושה הם חיות הסט"א וזהו הקרן שלהם וז"ש מ"ט קרנא דקמצא סט"א רכיכא דזמנין דמשכחת הנה זה בא איזה גר יחידי מהם ולמה הוא רכיכא להניח אותה הנשמה לצאת מרשותם והשיב דאי קשיא וכו' פי' דיירא ביני חילפי נפש הגר הבאה היא בין הקוצים הסט"א ואי קשיא אם הסט"א תתקשה ולא יניחנה לצאת. כשיבא זמנה האמיתי לצאת מקעקע כל הבירה וז"ש נדיא ומתעורא שנופל הבנין ולזה במתון יוצא נפש הגר:

**ויש** בו דעת להשאל מ"ט תימרא דתרנגולא מדלי לעילא רומז לת"ח שנקרא גבר כמ"ש באתרא דאית תמן גבר וגבר נקרא תרנגול. והפי' כדתרגמה רב יוסף הנז' מ"ט שהת"ח בדוחק ונושא עיניו למרום. והשיב דדייר אדפי(ה) כלומר מקום גבוה ורמז דנשמתו עליונים מעל דמעל ואי עייל קוטרא אם היה עשיר הוה עייל קוטרא עשן היצר הרע והרהורים רעים ומתעורא כי כמו שנפשם עליונה דבר קל פוגם בנשמה קדושה. ומשו"ה הוא תדיר בצרה שיוכנע החומר ואז יגביר כח הנשמה ויוכל ללמוד כרצונו או אפשר אם מעלה עשן הגאוה חכמתו מסתלקת ממנו כמשז"ל וז"ש אי עייל קוטרא ויעל עשנו יקפיד ויחרה אפו בגאותו מתעורא החכמה והמדע בלכתם ילכו וכה יאמרו בלכתם הרחק מאד מאד"ם כי הגאוה זו היא סימ"ת עין מעורת עיני חכמים ויותר מזה שקריתי לפניכם היום כתוב עלי בעניותי בקונט' כסא דוד דרש ח"י בס"ד.

ג. **טיפת** נילוס הוא שמי נילוס הן מיין נוקבין. ושרש הקדמה זו היא מוצאת מספר חס"ל למז"ה עין גדי נהר ז' ע"ש באורך וגם הר' עמודיה ז' ל"ו זכר שר חס"ל והניזון ממיין נוקבין חייו אינם חיים לכן התפלל אאע"ה לו ישמעאל יחיה יחיה לפניך והשיבו כ"י ברכתי אותו והברכה היא שבכל תקופת תמוז בכל שנה ושנה הקב"ה מטיל טפה כמו

כדור ממים זכרים לתוך נילוס והיא כמו שאור לעיסה ונעשים כל מי נילוס מים זכרים ואינם צריכים לגשמים. הרב עמודיה שבעה עמוד ג' סימן כ"ג ע"ש באורך:

ד. **טית** אות ט' רמז לישראל ולכן לא נכתב בלוחות ראשונות כדי שלא ידונו כאשת איש. הרב מר קשישא מהר"א מלובלין ז"ל בעל שו"ת יד אליהו הביאו משמו בנו ז"ל בספר פרחי שושנים דף כ"ג:

ה. **טעם** כשיאמר טעם לענין מועיל לזכרון כמ"ש בנדה דף כ"ד האי צורבא מרבנן דאמר מילתא לימא בה טעמא דכי מדכרו ליה מדכר:

ו. **טובתן** של רשעים רעה לצדיקים הכי אמרינן ביבמות דף ק"ה ופירש"י ששונאין את הרשעים וקצה נפש הצדיק בהנאתן הלכך לאו הנאה היא ולכאורה יקשה על פירושו סוגיא דשמעתא וכמו שהק' הרב עיון יעקב. אמנם אני בעניי באתי לכלל ישוב לתרוצי סוגיא בספר הקטן פתח עינים שם ביבמות בס"ד:

ז. **טובה** מרדות א' בלבו של אדם יותר מכמה מלקיות הכי אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי פ"ק דברכות דף ז' ע"א:

ח. **טוב** לב אין להעריך כמות הדבר כמו שאמרה נעמי לרות שאמרה בשביל פרוסה שהאכילני בעז וכו' ואמרה לה נעמי אין להעריך כמות הדבר אבל יש לראות איכותו וטוב לבבו של בעז וראוי הוא לברכה ברוך הוא לה' אשר לא עזב חסדו לא על הדבר עצמו אלא על נושאו הרב עיר וקדיש הרשב"א הלוי ז"ל בספר שרש ישי על פסוק זה:

ט. **טהרות** מי שעוסק בסדר טהרות הוא תיקון לפגם הברית ואפשר שזהו שהתפלל דוד הע"ה שלימוד התהלים יהיה חשוב כאלו עוסק בנגעים ואהלות כמ"ש רז"ל בריש מדרש שוחר טוב שיהיו התהלים תקון אות ברית קדש ומתוך זה ניכר שלא חטא ח"ו בבת שבע כיון שדבריו מועילים לתקן פגם אות ברית קדש:

יוד. **טהרות** כתבו התוספות פ"ק דברכות דף ה' ע"ב ד"ה הא לן והא להו דאמוראי ארץ ישראל היו נזהרין בטהרות. וראיתי מה שכתב מופת הדור הרב הגדול עיר וקדיש מהרח"א זלה"ה בספר הבהיר ישרש יעקב על זה לישב על פי דבריהם מה שהקשה הרב המוסמך מר זקנו ז"ל עמ"ש התוס' והר"ן פ"ק דנדרים על דתן ואבירם דמצורעים לא היו דבתוך העדה היו יושבים דהתנן אלו בהרות טהורות שהיו בו קודם מתן תורה ותירץ עפ"י דברי התוספות הללו דהיו נזהרין בארץ ישראל בטהרות וא"כ גם באלו הגם דהותרו מ"מ היו נזהרין לענין טומאה כאשר היו נזהרין בארץ ישראל בזה"ז דליכא טומאה עכ"ד ועם נשיקת הרצפה אין הנדון דומה לראיה דמ"ש התו' הוא דהם מטמאים והגם כי הן בעון בטלה הטהרה היו נזהרין משום דהם מטמאים ועל כל פנים יועיל מיהא שלא

להוסיף טומאה על טומאה אמנם הני מצורעין דקודם מתן תורה טהורים לגמרי כי כה אמר ה' כי יהיה מן הדיבור ואילך מה שייך זהירות בזה ומשמרת הטהרה ולמה ירחיקום וגם מה שתירץ הרב ז"ל שם עפ"י דברי התוס' בנדה דף ע' יש להשיב כמו שכתבתי אני בעניי בספרי הקטן שער יוסף דף צ"ב ע"ג וע"ד ע"ש באורך:

יא. **טהור** מי יתן טהור מטמא לא אחד הראשונים פירשו במ"ש בסנהדרין דף ט"ל אמר ליה ההוא אמגושא לאמימר מפלגך לעילאי דהורומיז מפלגך ולתתאי דאהורמיז א"ל א"כ היכי שביק ליה אהורמיז להורמיז לעבורי מיא בארעיה. והנה ידוע דדם האשה בעבור נעשה חלב וזה מורה כי ה' אחד דאי לא היכי שביק לעבורי הדם למעלה דתהפך לחלב. וז"ש מי יתן טהור מטמא דחלב טהור נעשה מהדם טמא לא אחד מוכרח לומר כי הוא אחד עכ"ל:

**ואפשר** לפרש דרך רמז בסוגית בכורות דף ז' זה אתה אוכל ואי אתה אוכל שרץ טמא ואח"כ מדייק שרץ טמא אי אתה אוכל אבל אתה אוכל מה שמשריץ שרץ טמא ואיזה זה דבש ונמצא דצריך ב' לימודים להוציא לאור דין הדבש שמותר וז"ש מי יתן טהור מטמא דס"ד דהדבש טמא דכל היוצא מן הטמא טמא כדדייק רב ששת לא אחד לא סגי בלימוד אחד רק צריך שני לימודים להתיר הדבש כדבר האמור. והרב פרי מגדים בחלק משבצות זהב י"ד סימן פ"ג פירש בדין כלבית לדעת רש"י ע"ש.

## מערכת י

א. **יצחק** אע"ה אמרו רז"ל הביאוהו המפרשים דרוש שמואל פ' תולדות ואמרי נועם פ' וארא. אמר הקב"ה לאבות אם תמעטו אות אחד משמכם אז אדלג קץ מצרים. אמר אברהם אם אחזור ה"א לא אהיה אב המון גוים. אמר יעקב אם אתן יוד ישאר עקב. אמר ישחק קח ש' ותן צד"י ישאר רד"ו עכ"ל ובמאמר זה יש כמה הערות ובעניותי כתבתי עליו בספר הקטן ראש דוד פ' שלח ופני דוד פ' וישב ובקונטרס זרוע ימין כתבתי דראיתי בלקוטי תורה הנדפס בריש תהלים שכתב יושב בשמים ישחק טעם למה כתוב ישחק בשי"ן ולא בצד"י כי זה מדבר על הגאולה העתידה במהרה בימינו שתהיה הישועה ע"י בינה עילאה באמצעות הגבורה ובינה נקראת שין שורקת נה"י תתלבש בישחק דגבורה לעשות נקמה בגוים עכ"ל וכבר ידוע דיצ"מ היה מסטרא דבינה כמ"ש בזהר הקדוש בכמה דוכתי. ואפשר דזה כונת ישחק אע"ה שנתן השי"ן דרומז' לבינה עילאה כדי שהגאולה תהיה ע"י בינה עילאה והיינו ממ"ט שערי בינה כמ"ש הגאון מהר"א בס' מעשה רוקח. ואהני ג"כ לגאולה העתידה שתהיה משער הן' דבינה:

**וכבר** אמרו דורשי רשומות וארא אל אברהם וארא גי' יצחק וכן לעתיד נחמו נחמו גימטריא יצחק גם בספר ילקוט ראובני פ' בשלח כתוב משם ס' ברית מנוחה פי החירות מקום ממוסך בזו החיה אריה והוא של רחמים מבעוד שהוא סתום אין חירות לישראל ובעוד שהוא פתוח חירות לישראל ושם ראו צורת יצחק עומד ומתחנן לפני בוראו על פדות בניו עכ"ל:

**למדנו** דיצחק אבינו ע"ה זרוע המיומן לבניו בני ישראל שנתרצה לתת שין משמו והוא מתפלל על פדות בניו. ובימות המשיח כתיב נחמ"ו [נחמ"ו] גימט' יצחק ולעת"ל מבואר בש"ס בשבת דף פ"ט דטרח להצילנו ע"ש באורך. ואפשר לומר דיען יצחק אע"ה בגלות מצרים הוא נתרצה לתת ש' ולקח תמורתה (ס') [צ'] לכן הוא לבדו היה מתפלל בפי החירות. ויען כי כונתו שכינה עילאה באמצעות הגבורה משם יבא ישועת ישראל לכן במקום החיה אריה היה מתפלל כי אריה גי' גבורה. ובזכותו' נגאלנו ממצרים ולא ישבנו כי אם ר"ט שנה גימט' יצחק עם הכולל. וזה רמז רד"ה אלי כי רד"ה גי' יצחק עם הכולל ובזכות יצחק אל תעמוד בגלות. גם יצחק גי' הרג עם הכולל ולכך היה מתקן ש"ד דאדה"ר במוסרו עצמו להריגה. גם גבורה אותיות בו הרג והוא אותיות הגבור:

ב. **יצחק** אע"ה כשהתחיל לדבר ליעקב תחלת דיבר אמר הנני ולעשו התחיל ואמר מי אתה. הענין שאמרו בזהר הקדוש שהנחש לקח מ' מכל עץ הגן ואח"כ באו אותיות ו"ת ד' פעמים ותרא ותקח ותאכל ותתן ונתחברו עם אות מ' והיה מות. ורבקה ג"כ אמרה ו"ת ד"פ ותעש אמו ותקח ותלבש ותתן ואם ח"ו יצחק היה פותח במם היה נעשה מות כראשונה ולא היה תקון. אבל פתח באות ה' שנפתח המם ונעשית ה' ובאו הברכות. אך לעשו פתח במ' מי אתה. וזה סימן שנהפכו כל הקללות עליו הרב הנשי"א בעל מצת שמורים זלה"ה בדרשותיו כ"י:

ג. **יעקב** אע"ה אמר לאמו והבאתי עלי קללה דרש ר"ת שמו יעקוב יבא עלי קללה ולא ברכה ואמו אמרו שהר"ת הוא יבא עלי קללתך בני. הרב הנז' שם:

ד. **יעקב** אע"ה לא מת כמ"ש פ"ק דתעניות ומהר"מ אלשיך כתב דיעקב אע"ה היה לו שתי נשמות נפלאות יעקב ישראל ובסילוקו נסתלקה נשמת ישראל ונשמת יעקב נשארה בו וז"ש יעקב אבינו לא מת. וכתב הרב פנים מאירות בספרו הבהיר כתנות אור על התורה פ' שמיני דיעקב בחינת אות וי"ו והיא אות אמת תתן אמת ליעקב ואות ויו הוא סימנא דחיי וכתב משם המקובלים דנשמת יעקב אע"ה היתה בקנה של אדה"ר שלא נהנה מעץ הדעת ובהקדמה זו כתבתי איזה ציצים ופרחים בספר הקטן פני דוד פ' ויחי ע"ש ועמ"ש לקמן מערכת קוף אות כ"א:

ה. **יעקב** בנים קטנים ישראל בנים גדולים. מאמר רז"ל הביאו הרב זרע ברך ח"ג על ברכות דף י"ט ע"ב מהספר. והרב הנז' לא מצא רמז לדרשא זו כי אם שסוף תיבת יעקב היא ר"ת בנים קטנים ע"ש ולי הדיוט נראה דדרשו רז"ל כן דרך הכתוב מי יקום יעקב כי קטן הוא:

ו. **ישראל** אמרו הקדמונים כי הוא ר"ת יש ששים רבוא אותיות לתורה והם כנגד ששים רבוא ישראל כי כל נשמה יש לה אחיזה באות אחד מהתורה הקדושה. אמנם רבים חתרו למען דעת בירור חשבון זה ומז"ה בחס"ל עין הקורא נהר י"א כתב דחשבון אותיות התורה ומילואן ומילוי מלואן כמספר ס' רבוא. וזה שנים רבות שאלני הרב החסיד מהר"ר שאול סג"ל זלה"ה אב"ד בק"ק האג שטרח לכוין חשבון זה ולא עלה בידו. וגם אני בעניי נלאתי לצדד כמה צדדים וחשבונות רבים ולא מצאתי מנוח. ואחז"ר בא לידי ספר חס"ל בכ"י שהיה בגנזי הרמ"ז ז"ל ומשם ניכר כמה טעיות והשמטות וחלופים יש בחס"ל הנדפס ושם ראיתי דבסוף הלשון כתוב וצ"ע במקום ודוק אשר בדפוס וא"כ גם מז"ה עצמו העתיק דברי המקובלים וכתב וצ"ע כי אינו מובן החשבון:

**וראיתי** בס' כף ונקי כ"י להחכם השלם החסיד קאליפה מלכא מק"ק אגאדיר שכתב ששמע דשער הנ' נעלם ממשה רבינו ע"ה ולכך יש נונין בפ' ויהי בנסוע לרמוז לו' שערי בינה וס' ויהי בנסוע גדול ככל התורה ולא זכה ממנו כי אם פ"ה אותיות ויש אומרים כי הם אותיות שנשארו נעלמים בכח הקריאה כי כל חולם שורק קבוץ ראוי להיותם בויו וכל צירי סגול וחירק ביוד. והרב של"ה כתב דלמשה רבינו ע"ה נתגלה לו בשמים שער הו' ובעגל נאבד ובהקדמת שמע שלמה דפוס אמשטרדם כתוב דס' רבוא אותיות הם על דרך שכתב הרב הלבוש סימן ל"ב שעד"ה יש אות נחשבת לב' ויש אות נחשבת לג' וכו' ועמד על החשבון ועלה בידו:

**וחזה** הוית בלקוטי גורי האר"י זצ"ל על פ' תכון תפלתי קטורת שכתוב וז"ל ראויה היתה תורה שתהיה ששים רבוא אותיות ובגניזת האור הראשון נגנז שלישן העליון כמו שנתמעטו כנפי החיות ונשארו מ' רבוא ותתקמ"ה כמספר הרקיעים שמט"ט עולה בהן והוא מארי משנה והוא גימט' תנ"ן הת"ם:

ו. **ישראל** אותיות אש לר"י רמז דבתורה הנקראת אש ניצול מקלי' לר"י המפתה לזנות וגם ניצול מעמלק גימט' לר"י ועמ"ש בקונט' זה לעיל מערכת זיין אות י"ג בס"ד כן כתבתי אני הצעיר בס' הקטן דברים אחדים דרוש כ"ד עפ"י הקדמות רז"ל והמקובלים ע"ש באורך:

ח. **ישראל** אף כשאינם עושים רצונו של מקום אינם חסרים מס' רבוא. ג' שריגים הפטרת במדבר משם המפרשים.

ט. **יהושע** היה לו התקשרות בנשמתו עם ג' רעים של אברהם אע"ה ענר אשכל ממרא ונרמז בפ' ויהושע נער לא ימיש מתוך האהל. נער אותיות ענר. אשכ"ל ס"ת לא ימיש מתוך האהל. יהושע גימט' ממרא ועוד ק"י כשני חייו. הרב הנשי"א בעל מצות שמורים בדרשותיו כ"י:

יוד. **יצר** הרע הנחש הקדמוני שרש כל הדינים תלוים בו ולהיות כי אדה"ר עשה שמץ דבר עבירה ששמש ביום לפני הנחש והנחש להיות בו שרש הדינים נתעבו יותר בו בנחש ונתקנא באדה"ר וזוהי תחילת הויית יצה"ר בעולם והטיל זוהמא בחוה ונזרק יצה"ר בתוכה ואכלה מהעץ וסחטה ענבים ושתתה ונתישב ונשתרש היצה"ר בה ונתנה מן העץ לבעלה בלי ידיעתו ואחר שאכל לגימה ראשונה נזרק בו יצה"ר ואח"כ אכל עוד ברצונו ונענש ונמצא כי נתהוה מדין רך לקשה ומקשה לקליפה ומקליפה ליצר הרע הרב הגדול מהרי"ד זלה"ה בס' צמח דוד דף י"ד ע"ג מכתבי האר"י זצ"ל ויראה המעיין מ"ש רבינו מהרח"ו זצ"ל בשערי קדושה בביאור היצ"ט והיצ"ר על מתכונתו והרב מר וקציעה טרח להביא לשונות הזהר לפי פשטן:

יא. **יצה"ר** שבע שמות נקראו לו כמ"ש בש"ס פ' החליל וטעם השמות ולעומתן שבעה חומרות בחמץ להתרחק מהם פירשתי הכל בפרטות בעניותי בקונטרס שמחת הרגל בלימוד א' לפסח בס"ד דרך דרש ורמז ע"ש באורך:

יב. **יצה"ר** לבטלו אמרו פ"ק דקדושין אמר הקב"ה בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין. וכתבנו בעניותנו בדרושים כמה טעמים בזה דרך דרש ורמז. והאריך הרב החסיד מהר"ם די לונזאנו בראש דרך חיים על חיוב עסק התורה דלפי עסקו בתורה כן תגדל נפשו ותהיה יראתו ואם עוסק הרבה בתורה אינו צריך לספרי מוסר ואם ימעט לימוד התורה לא יועילו בו ספרי מוסר כלל ע"ש באורך וברוחב אמרי קדוש ויאורו עיניך. (ב) ולימוד המשניות מסוגל ביותר לבטל היצה"ר כמ"ש הרב עיר וקדיש מהר"א בס' ראשית חכמה ודע שכתב הרב מגן אברהם א"ח סי' נ"א דאם לומד המשניות ואינו מבין כמעט אינו נחשב לימוד ולפחות צריך שיבין פשט ופירוש המילות. (ג) יקום באשמורת ויעסוק בתורה ומבטל היצ"ר וז"ש הבא להורגך השכם להורגו כ"כ מז"ה חסד לאברהם ז"ל בכ"י. (ד) יקרא ק"ש בכונה כי עון במילוי עין וו נון גי' רמ"ח וק"ש רמ"ח תיבות מבטל היצה"ר כן מצאתי בקונטרס ישן על קלף כ"י משם רבינו יהודה החסיד זצ"ל ובזה מבואר מ"ש פ"ק דברכות אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש. ואפשר דזה כונת התרגום המיוחס ליונתן בן עוזיאל סוף בלק דאינון בכיין וקריין ק"ש דכיון דהסט"א והיצה"ר גבר כי זמרי עשה זר מעשהו וממנו יראו וכו' להכי היו קריין שמע ובכיין לבטל היצה"ר. (ה)

כשינשק המזוזה יסתכל בשם שדי ויכוין שאחורים של שדי הוא שם קדוש כה"ת מע"ב שמות גם יצר במילוי יוד צדי ריש ס"ת שדי ויועיל לבטל היצה"ר כ"כ רבינו האר"י זצ"ל (ו) העניו והשפל באמת אין סט"א שולט בו ולכן מזמור לדוד ה' לא גבה לבי הוא מזמור קל"א כמספר פ' לומר שאינו שולט על העניו כן כתב משם הרב החסיד מהר"ר אברהם לוי ברוכים זלה"ה והטעם פשוט כי העניו מרכבה לשכינה כמ"ש פ"ק דסוטה דכתיב אני את דכא ועל כן אין סט"א שולט בו וזה פשט מאי דאמרינן וה' עמו אפשר שכינה עמו ובא לידי חטא כלומר דאין שולט סט"א בו בהיות השכינה עמו ודוד הע"ה העניו מרכבה לשכינה (ז) יתענה על חטאתיו והסט"א אינה יכולה להדבק במי ששרוי בתענית הרב עיר וקדיש מהר"ם פאפירש זלה"ה:

יג. **יצה"ר** שלשה מיני יצה"ר יש בעריות יצר לראות וליראות יצר הרהור של תאוה וחימוד של חימום ויצר לב בוער וחושב אחריה אע"פ שלא ראה אותה ומ"ש דאין יצה"ר שולט אלא במה שראו עיניו הוא יצר של חמום התאוה. ס' חסידים סי' קע"ב.

יד. **יצר** הטוב הוא עם הילד במעי אמו שיודע כל התורה ובשעת לידה נכנס בו יצר הרע ואז מגרש יצר הטוב עד שמתפקח ונכנס בו יצר הטוב פסקי תוספות נדרים אות ס"ב ודברי התוספות הללו (ואינם בידינו תוס' העיקרי' דנדרים שמתוכן נעשו פסקי התוס' הנז') נעלמו מהרב באר שבע ומכמה אחרונים כמ"ש בעניותי במקום אחר ועתה ראיתי להרב שני לוחות הברית דף ס"ז ע"ב שהאריך הרב בענין זה ודעתו הקדושה כיונה אל האמת דהיצה"ט נתון במעי אמו והיצה"ר בצאתו מרחם דוחהו וישב ודרש הרב ז"ל בזה באריכות. אך אגב רהטאי לא ראיתי שזכר פסקי הנז' והם תניא דמסייע ליה ע"ש:

טו. **יעקב** אע"ה. כתב הרב הקדוש מהרח"ו זלה"ה אמר לי מורי ז"ל כי שמע מחכם אחד גדול הדור רבינו קולונימוס כי מצינו דיעקב אע"ה נקבר גופו ועצמותיו בארץ ישראל ויוסף הצדיק ע"ה נקברו עצמותיו ולא גופו ומשה רבינו ע"ה לא גופו ולא עצמותיו והסיבה כי ארץ ישראל כנגד אשת חיל יראת ה' ולפי שיעקב אע"ה לא נשא את תמנע אחות לוטן כמשז"ל לכך זכה שיקבר בא"י גופו ועצמותיו ויוסף הצדיק לפי שחטא מיהא במחשבה נקברו עצמותיו. ומשה רבינו ע"ה לקח אשה כושית והגם שלא קרב אליה היה כבעל עם אשתו לכן גם עצמותיו לא נקברו בארץ ישראל אלו דברי רבינו קולונימוס ומורי ז"ל הוסיף על דבריו כונת הפ' ותדבר מרים ואהרן במשה על אודות האשה הכושית וכו' כי לעיל אמר אלדד ומידד מתנבאים ואז"ל שיפטר משה ויהושע מכניס ותדבר מרים ואהרן כענין זה לדעת למה לא נכנס משה לארץ כי עדיין לא היה חטא הסלע שהיה אחר מיתת מרים לכן עתה אהרן ומרים אמרו שהטעם כי אשה כושית לקח כמ"ש רבינו

קולונימוס ומשום דהיה מקום לומר שהטעם כמ"ש בזהר דא"י סיהרא ולכן יהושע פני לבנה נכנס ולא משה פני חמה ולפ"ז שבח הוא לו מניעת כניסתו לא"י לז"א הרק אך במשה וכו' הלא גם בנו ואנו שוים אליו בנבואה ולמה אנחנו נכנסים והוא לא נכנס אלא מוכרח שאשה כושית לקח והם לא ידעו כי גם הם לא יכנסו לארץ. אז הודיעם הקב"ה שהטעם הוא לשבח כמ"ש בזהר ומ"ש הלא גם בנו אינו כן אם יהיה נביאכם וכו' לא כן עבדי משה והוא לבדו פני חמה ולכן לא נכנס לא"י הנקרא סיהרא קדישא וכמ"ש בזהר היש בה עץ עץ חיים שהוא ת"ת הנק' חמה אכנס עכ"ל ושוב ראיתי בלקוטי תורה הנדפס מקרוב שכתב זה בקצור פ' בהעלותך. ואחר זמן ראיתי למז"ה חס"ל עין הארץ נהר כ"ד שהביא דברי הרב קולונימוס לחוד ע"ש. ולפי מאי דלימדנו רבינו האר"י זצ"ל דמ"ש רבינו קולונימוס בטעם משה רבינו ע"ה היה ס"ד דאהרן ומרים ואין האמת כן אפ' דזש"ה אתה החלות להראות את גדלך זו מתן תורה ולא עכב אשר היתה עמי אשה כושית אעברה נא וכו' ויאמר ה' אלי רב לך אתה בחי' עליונה ולא תכנס לשבח כי אתה כפני חמה ודוק כי קצרתי:

טז. **יום** אחד יש בשבוע לכל אדם שבאותו יום יצליח ולא ימות באותו יום וז"ש ושוב יום אחד לפני מיתתך דיש יום אחד בשבוע שאינו מת בו. רבינו האר"י זצ"ל:

טו"ב. **יציאת** מצרים יצאנו ברד"ו שנה ומעת התחלת הגלות אחר שמת לוי קי"ז שנה עד יציאתנו ותוקף הגלות פ"ו שנה כמבואר ברז"ל. וכמה טעמים מינים ממינים שונים נאמרו על שלא ישבנו עד תשלום ת' שנה. ואני בעניי כתבתי בזה והבאתי דברי הראשונים בשמחת הרגל ברמז קדש ורחץ טו"ב טעמים ויותר נמצאו בתוך פירושי ההגדה בשמחת הרגל ובזרוע ימין וגם בדרושי שבת הגדול בראש דוד ודברים אחדים וכסא דוד יע"ש באריכות:

ח"י. **יציאות** מצרים. אחר שיצאו ישראל ממצרים מה עשה הקב"ה חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח וציוה לישראל בכל שנה ושנה שיעשו ימי הפסח בהשבתת חמץ ואכילת מצה וסוד הענין הוא כי היותר רשע שבישראל אעפ"י שירבה להרשיע ולפשוע אי אפשר להכנס בהיכל ן' של טומאה עד שירשיע ויפשיע ת' יום רצופים זה אחר זה ובכל שנה ושנה שלשים יום קודם הפסח הקב"ה עושה להם לישראל משוא פנים ברוב חסדיו ומתחיל להוציא נפשותם מהיכלות הטומאה מעט מעט שעור א' חלק אחד משלשים בכל לילה באופן שבליל ביעור חמץ כל פושעי ישראל עומדים בפתח היכל החיצון מהן' שעור חלק אחד משלשים מהשעור הכמות שהיו נכנסים ליל שלשים וא' קודם פסח ובליל פסח אין נכנסים כלל ועיקר וכלם פטורין ובני חורין וכו'. מז"ה חסד

לאברהם עין הקורא נהר נ"ז דף כ"ג ע"ד מדפוס אמשטרדם ובעניותי זיכני ה' לפרש כמה ענינים בהקדמה זו היא נפלאת בעינינו בקונטרס כסא דוד דרוש ו' בס"ד:

יט. **ימים** שיש בהם נפילת אפים הם רכ"ב ואותן הימים משמש מרכבה בינונית שהוא מט"ט וכו'. מז"ה חס"ל עין הקורא נהר מ"ה דף כ' ע"ג ושם מנה רכ"ב ימים הנז' בפרטות ע"ש.

כ. **ישי** אבי דוד היה סובר דמואבית אסורה ולכן ציוה לשפחתו לבא אליו לטהר זרעו והשפחה גילתה לאדונתה אשת ישי ובאה היא והרתה מדוד ושמרה סוד השפחה. רז"ל כפי מה שפי' הרמ"ע מפאנו במאמרות ועיין מ"ש מהרח"א במוצל מאש סי' ס"ח. ומצאתי בס' ישן כ"י להרב כמה"ר יעקב סקלי שהביא מרז"ל דאשת ישי כשנתעברה מדוד והוכר עוברה חשבו שהיא הרה לזנונים שידעו שישי פירש ממנה זה זמן רב וחשבו בניה להרגה ואמר להם ישי שלא יהרגוה והולד יהיה עבד לאחיו כאסופי וכשנולד לא היה אוכל עמהם והיה נמאס ובזוי ונתנוהו בצאן זהו תורף דבריו ז"ל:

כא. **יעקב** אע"ה המנחה ששלח לעשו כל מקנה הצאן והבקר היו פסולים ובעלי מומין ומקנה הצאן היו ת' וארבעים והוא תיבת מת וסך כל הבהמות הטהורות והטמאות הם תקן נת"ק לראשו של עשו מז"ה עין הקורא נהר מ"ח ע"ש באריכות:

**ורז"ל** אמרו והביאו רש"י בפירושו שלמדנו מכאן לעונה האמורה בתורה ועיין מ"ש רש"י וצריך טעם מה ראה יעקב אע"ה לשלוח כדי עונה לכל מין ופירש הרב מהר"ש פרימו במשז"ל שעתיד עשו לשלם דורון זה הן וגם ולדותיהן וולדי ולדות וכו' ולכן שלהו לו כל מין הנקבות שצריך לענה שיולידו כמנהג ויתחייב בולדות וכו' זהו תורף דבריו בקיצור נמרץ:

כב. **יצה"ר** בסוכה דף נ"ב א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן יצה"ר מסיתו לאדם בעה"ז ומעיד בו לעוה"ב שנא' מפנק מנוער עבדו ואחריתו יהיה מנון שכן באטב"ח דר' חייא קורין לסהדא מנון ומקשים איך מועיל עדות יצה"ר דהוא שונא גמור והוא פסול ועוד יש להעיר אמאי רמז עדותו בדרך חילוף אותיות באטב"ח דר' חייא ויראה לי הדל דדבר מפורסם אין צריך עדות כמ"ש פ"ק דכתובות פתח פתוח כשני עדים דמי והכא בעל עבירות בורא כמה מקטרגים וכל דרכי שרשי אחיזת נשמתו כלם אחוזי הסט"א ומלאים טנוף וכדי בזיון ולכך אינו עדות גמור. ולרמוז זה בא סהדא בחילוף לומר שאינו עדות גמור:

**וטעם** שבא בחילוף אטבח אפשר כמ"ש רבינו אפרים בפי' עה"ת כ"י כי תקנה עבד עברי וז"ל תקנה גימט' הנך כי ך' מספרה ת"ק ואותיות הנך אין להם זוג בא"ב דאטב"ח והן

מעידות על הקב"ה שהוא יחיד ואין לו זוג והלך זה ומכר עצמו לעבד ולא זכר שהקב"ה יחיד ואין זולתו עכ"ל בקצור. ולכן מנון דפירושו שהיצה"ר נעשה לו אדון הוא סהדא באטב"ח כי הנך אין לו זוג ומעיד על הקב"ה שהוא יחיד וזה לא זכר שהקב"ה יחיד ועשה להיצה"ר אדונו ומעיד עליו והניח אדון הבל וא"ש כי תיבת מנון פי' שליט והוא סהדא ודו"ק כי קצרתי:

כג. **יצירה** כאשר האדם פוקד לאשתו ומתעברת גבריאל שולח ולוקח הטיפה והקב"ה אומר לנפש א' שתכנס בטפה זו ומלאך מוליך הנפש לאוצר הצלמים שיבחר צלם כרצונו ארוך או קצר שלם או בעל מום חלש או גבור יפה או מכוער ואומר לה בעולם שאתה הולך הוא חיי שעה ואחר התחיה חיי עולם וכל מי שהוא ארוך יותר מבני דורו יהיה קצור משאר בני אדם וכן עני ועשיר יפה ומכוער ויש בוחר במזומן ויש במאוחר ויש מי שבוחר בבינוני שבמוקדם ושבמאוחר וא"כ אין שום א' יכול להתרעם על השי"ת כי הוא בחר כך וז"ש רז"ל לצביונם נבראו עיין בחולין דף ס' ומה שפירש רש"י שם ע"ש ודו"ק לדעתם נבראו. וכשאדם מזדוג עם אשתו כשיכוונו שניהם למצוה ולטובה יצא ולד צדיק גמור באור מקיף ופנימי וההפך בהפך. ואם האב כיון לטובה והאם לרעה יהיה לו אור מקיף טוב ופנימי רע ובהמשך הזמן יכוף המקיף לפנימי ויעשהו טוב וכשהוא להפך יכוף המקיף הרע הטוב הפנימי ויהיה רשע. ואם תגבר כח האב בילד יהיה מהיר קל כנשר ורץ כצבי ואם תגבר כח האם יהיה כבד ועצל. מז"ה חסד לאברהם מעין ד' עין יעקב נהר י"א ע"ש שהאריך הרבה. ואפשר לרמוז דאור פנימי מהאם בפ' פנימ"ה ממשבצות זהב לבושה כי ממנה ימשך אור לבוש פנימי בחינת זהב דין ודו"ק:

כד. **יהודה** היה לו יתרון על כל האדם בכח הדבור כי לו ניתן סגולת הדבור. מז"ה חס"ל עין יעקב נהר י"ג. ואפשר ז"ש ידבר נא עבדך דבר ואמרו רז"ל דבר דבור על אופניו כלומר יודע אני בעצמי שיכולני לדבר דבר דבור על אופניו ודוק:

כה. **יהודה** נדוהו אחיו על אשר יעץ על מכירת יוסף ומשו"ה לא הוליד בנים הגונים עד שהלך לכזיב לפייס אחיו שיתירוהו ומשו"ה נתקיים שלה. הגהת הזהר ח"א דף קפ"ח ובש"ר פ' מ"ב מפורש וירד יהודה שנדוהו ע"ש:

כו. **יהודה** כתב הרב כלי חמדה ששמע מהרב עיר וקדיש מהר"ר שלמה הלוי בן אלקב"ץ ז"ל שיהודה הרגיש שהיה יוסף וז"ש לו ב"י אדוני כלומר אדוני מכלל הי"ב. ובודאי שמצא סמך מרז"ל:

כז. **יצירה** בסנהדרין דף ס"ה אמרו דרבא ברא גברא על ידי ספר יצירה. ומתבאר שם כי חסר לו כח הדברי והוא בהמה בצורת אדם כמ"ש אני בעניי בקונטרס צוארי שלל

בהפטרת ואתחנן ע"ש:

**ועתה** ראיתי דברי מז"ה בחס"ל עין יעקב נהר ל' מסכימים למ"ש בעניותי בצוארי שלל ושם כתב מז"ה דצורת האדם הנברא ע"י צירופי אלפא ביתא דס' יצירה לא תהיה בו רוח ונשמה אלא חיות בעלמא כחיות הבהמה והרכבתה עם היות שהוא מעולה מחיות הבהמה זה יהיה מפני תכונת צורתו שהיא משובחת מצורת הבהמות וכו' ולזה כאשר יגוע ויאסף לא יהיה הענין אלא שישובו חלקי גופו אל היסודות כמיתת הבהמות ולכן אין בהריגת אדם זה שום איסור זהו תורף דבריו ושפיר קאמינא בצוארי שלל שם דמה שנסתפק הגאון מהר"ר צבי בתשובה אם יצטרף למנין וכמה דיות משתפכות בזה אעיקרא אין כאן ריח ספק והרי זה דומה להסתפק אם הבהמה תשלים מנין ע"ש ועיין לעיל במערכת ח' אות טו"ב בחכמה הי"ב. וכתב הגאון מהר"ר צבי ז"ל בתשו' הנז' שזקנו מהר"ר אליהו ז"ל ברא גברא ע"י ספר יצירה ע"ש. וראיתי בשו"ת בנו הר' יעבץ בס' שאלת יעבץ ח"ב סי' פ"ב ששמע מהרב אביו ז"ל מה שקרה באותו הנוצר על ידי זקנו הגאון רבי אליהו בעל שם ז"ל כי אחר שראהו הולך וגדל מאד נתירא שלא יחריב העולם על כן לקח ונתק ממנו השם שהיה דבוק עדיין במצחו ועל ידי כך נתבטל ושב לעפרו אבל הזיקו ועשה בו שריטה בפניו בעוד שנתעסק בנתיקת השם ממנו בחזקה ע"ש:

כח. **יוסף** הצדיק ע"ה כתב הרב המושלם מהר"ר יש"ר מקנדיא בס' כח ה' כי מי ששמו יוסף מסוגל שיתקנאו בו וכן יוסף גימ' קנאה ע"ש ואפשר דז"ש אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אתא לנחומיה כי שם יוסף הוא עלול שיתקנאו בו ואל יחר בעיניכם כי כך היא המדה למי ששמו יוסף וזה כיון באומרו אני יוסף אחיכם אשר מכרתם וכו' ודו"ק:

כט. **יוסף** הצדיק ע"ה הוא שופריה דאדה"ר ולכן עשה יעקב אע"ה ליוסף כתונת פסים שהיה אור שאדה"ר לבוש בו דיעקב שופריה דאדה"ר ועשו הוא נחש דבא בעקיפין על אדה"ר ולכן נטל ממנו הברכות ולבוש אדה"ר ונתן הכתנת ליוסף לבוש אדה"ר דזיו אקונין של יוסף דומה לו. והשבטים סברו דיוסף אינו ראוי להיות מכלל השבטים דהוא משרש קליפה ויצא ירבעם ממנו לכן מכרו אותו כדי שיהא נאבד מן העולם. ולהיות יוסף שופריה דאדה"ר להכי ויתר לדוד הע"ה ל"ז שנה זה תורף דברי המופלא מהר"ר בצלאל בספר קרבן שבת פ"ח מהזהר ומהרמ"ע ומהמפרשים. ואני בעניי עפ"י הקדמות אלו פירשתי כמה ענינים ומצאתי טעם לכמה דברים כמו שכתבתי בספרי הקטן פני דוד פ' וישב ופ' ויגש ע"ש באורך:

ל. **יששכר** ניתן לו סגולת ההרהור והעיון בתורה והיה לו בזה יתרון על כל האדם מז"ה חסד לאברהם עין יעקב נהר י"ג ע"ש:

לא. **יששכר** קרא לבנו יוב כמו שכתוב פ' ויגש ופ' פנחס כתיב ישוב ופירש"י הוא יוב. וכתב בספר דבק טוב פ' פנחס שבימים קדמונים נקרא שם אליל אחד יוב ובשביל כך בא יוב לפני יששכר אביו בקובלנא רבא על שכינה שמו בשם ע"ז ונתן לו אות משמו והיא השין ונקרא ישוב ובספר רבינו אפרים עה"ת כ"י פ' ויחי בסוף מגאוני אשכנז הקדמונים כתב יששכר נכתב בשני שיני"ן כדי לשים א' על יוב שהיה מבניו לקרוא לו ישוב לומר שהיו בעלי תשובה ועל כן נקרא יששכר כאלו נכתב בחד שין עכ"ד ובחומש שנדפס באמשטרדם עם ספר החינוך יש שם הגה"ה בפרשת ויחי ושם מביא זה משם נחלת יעקב והשיג עליו במ"ש בקריאת שם יששכר באריכות ע"ש:

לב. **יששכר** בגימטריא רחל מסרה סימנין ללאה רב' אליעזר מגרמיזא ברמזי התורה כ"י. ואפשר דלהיות כי לאה אמרה נתן אלהים שכרי אשר נתתי שפחתי לאישי ועומק כונתה במ"ש ליעקב אע"ה כי שכר שכרתיך בדודאי בני לזה הזמין לה הקב"ה שם יששכר דהוא גימט' רחל מסרה סימנין ללאה להורות כי כל הזכות יש לרחל חלק גדול כי היא הסיבה הראשונה בזיווג לאה כי מסרה לה סימנין ודו"ק:

לג. **יעקב** אע"ה ידע שנשמות ישראל הם בצאן לבן וטרח יעקב אע"ה עד שמשך כל כח הצאן אצלו וכו' ולבן היה רוצה להחזיר ליעקב אע"ה וליקח הכל ופיתהו לתת לו עושר ואם ח"ו היה חוזר נאבד העולם ח"ו הרב נזר הקדש ועמ"ש בעניותי בקונטרס פני דוד פ' וישלח דף כ"ה בס"ד

לד. **יצחק** אע"ה שהיה רוצה לברך את עשו כונתו היה לתקנו ולהביאו אל הקדושה ולהמשיך עליו ברכה שיהא ירא ה' ויחזור בתשובה וה' לא רצה אלא שיתברך יעקב וישאר עשו כמות שהוא רבינו מהרח"ו זצ"ל בדרשותיו כ"י:

לה. **ישראל** אנחנו תחת ממשלתו יתברך והיא שעמדה לנו כי האומות הם תחת השרים וכשתתמלא סאתם מעביר ראשון השר בחטאם ואחר כך מאבד האומה אבל ישראל שאנחנו עבדיו והוא כביכול מלך ישראל גמירי דלא כליא שבטא ולא יכלו ישראל ח"ו כשם שהוא יתברך חי וקים לעד גם זרע ישראל חיים וקיימים. זהר הקדוש הביאו הרב פנים מאירות בחיבורו כתנות אור על התורה פ' יתרו. ואפשר דזכ"ה כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול כי הואיל ה' לעשות אתכם לו לעם והרי הוא כמבוא"ר ואפשר דזכ"ה בירמיה סימן נ"א הבל המה מעשה תעתועים בעת פקודתם יאבדו לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הכל הוא ושבט נחלתו ה' צבאות שמו ואתה תבא"ר על פי האמור:

לו. **יצה"ר** לכאורה יש לו טענות חזקה שהחזיק בגוף האדם נעל גדר ופרץ דהיינו נעל סתם האור אחז שמורות עיניו אין רואה דרך הישר גדר עשה מחיצה בינו לשמים ופרץ

הרבה להשחית ופרץ כמה פרצות. גם נשתמש בשדה ואכל פירותיו כמה שנים וההחזיק ונשתמש כדרך תשמישו עין רואה נסתכל בנשים ובהבלי העולם אזן שומעת דברי נרגן לה"ר אתיא תו"ך ומרמה. לב חומד וכלי המעשה גומרים וכיוצא נשתמש בכל אבריו דרך תשמישן כמה שנים והחזיק חזקה גמורה:

**אבל** בקושטא הבל יפצה פגום יוצא דקי"ל בח"מ סימן קמ"ט אין מחזיקין בנכסי קטן וכתב מור"ם דאפילו הגדיל ועברו ג' שנים אינה חזקה הואיל וירד לשדה כשהוא קטן. גם כתב הרב החסיד מהר"ר ליב זלה"ה בספר הנחמד דעת חכמה פ"ד שעל ידי העונות נכנס טומאה בפנימיותו וגם מלאכי חבלה יסובבהו בחיצוניותו וכן אמרו זהר הקדוש פ' תזריע כי הן בעון בורחת הקדושה וסט"א שם מזומנת לשרות בו וכתוב בפסקי תוספות נדרים והבאתי לעיל אות י"ד דכשבא היצה"ר מוצא היצ"ט באדם שהיה במעי אמו ומגרש אותו. וחוזר היצר טוב בהיותו בן י"ג שנה. ולפ"ז אגלאי בהתיה דהיצה"ר שאין זה מחזיק רק גזלן ואלם ובליעל דהיצ"ט קדם והיה במעי אמו והוא באלמותו גרשו והוציא האדם לתרבות רעה וגרם דהקדושה שבו ברחה ובאה הסט"א וישבה בו וכל זה גזל ומעשם רעים אשר לא יעשו והדין עם היצה"ט להוציא לאור האברים שנשתמש בהן היצר הרע בגזל ודמיונות והטעאות ומלט העיר בחכמתו היצה"ט וה' עמו שהלכה כמותו:

לז. **יראת** חטא. בברייתא דר' פנחס בן יאיר אחר מאי דקתני תורה מביאה לידי זהירות זהירות מביאה לידי זריזות זריזות מביאה לידי נקיות וכו' וקתני פרישות טהרה חסידות ענוה ואח"כ תני ענוה מביאה לידי יראת חטא:

**והקשו** המפרשים דתני יראת חטא בסוף אחר כל המדות והמעלות והוא תימה כל מי שיש בידו מעלות ומדות הרמות והעצומות אין בו יראת חטא ואיך אפשר להשיג אחת מהם בלי יראת חטא:

**ואפשר** לומר דתנא דווקנ' הוא דתני יראת חטא בסופה להורות דלא מיירי ביראה הפשוטה רק חדשות הוא מגיד ונקדים אשר פירש הרב מהר' משה אלשיך זלה"ה בפ' אליהוא ויחר אף אליהו בן ברכאל הבוזי ממשפחת רם באיוב חרה אפו על צדקו נפשו מאלהים ובשלש' רעיו חרה אפו על אשר לא מצאו מענה וירשיעו את איוב כי לכאורה יפלא אשר אליהוא תפיס חבלא בתרי רישי ומזכה שטרא לבי תרי וממ"נ אם ג' רעי איוב דבריהם לעו א"כ איוב צדיק ואם איוב אינו צדיק יפה אמרו ריעיו ופירש הרב ז"ל כי הנה איוב עצמו הי' צדיק וכל אשר הי' אומר מצדקתו ומעשיו הטובים הכל אמת והיה ירא אלהים וסר מרע. אמנם דא עקא כי נפשו אשר בקרבו היא של תרח וסובל יסורין לכפר על תרח. וז"ש באיוב חרה אפו על צדקו נפש"ו דייקא כי האף אמנם גופו טהור

אבל נפשו בגלגול שעבר חטאה ומה זה היה לאיוב לצדק נפש"ו. ובג' רעיו חרה אפו אשר לא מצאו מענה וירשיעו את איוב שהם היו מרשיעים את איו"ב דייקא בגלגול זה וזה שקר וא"כ דברי אליהו נחמדים מזהב עכ"ד הרב מהר"ם אלשיך. ואני הדל מצאתי שכיוין הרב ז"ל לדעת הרמב"ן ז"ל בשער הגמול כי שם רמזה בנועם שיח ע"ש:

**ובזה** אמרתי בעניותי מ"ש בסנהדרין דף פ"ח איזהו בן העה"ב שייף עייל שייף נפיק ענותן ושפל ברך וגריס באוריתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשי"ה דאחר שזכה לכל המעלות החמודות וללמוד תורה תדיר בכל זאת לא מחזיק טיבותא לנפשי"ה כי לא ידע אם נפשו נפש החוטאת ונתגלגלה בו לתקנה. ואפשר דהיינו יראת חטא דנקט בברייתא דרבי פנחס כי אחרי אשר במעלות אח"ז טוב וחסיד. לא נתקרר דעתו ונכנסה יראה בלבו כי האף אמנם יודע צדיק מעשיו הטובים מ"מ הוא ירא חטא נפשו שמא נפשו לא טהורה והרבתה אשמה לשעבר ונשא הצעי"ר עליו ענייה ומרודה והיינו יראת חטא דקתני:

לח. **יראת** ה' הנה יראת העונש נקראת יראת הרע אמנם תהיה היראה לבלתי הכעיס ח"ו אדם לקונו וכו' ואם יודע יותר יאמר איך אכניס הקליפה פנימה אל הקדש וכו' ואם יודע יותר יאמר אוי לי בי תלוים יחוד עליונים ותחתונים ויחוד המדות העליונות ואבטל ח"ו יחודם לא אעשה זאת. וכל בחינות אלו הם נקראות יראת חטא והם בערך ל"ת אמנם בערך מצות עשה הוא להיות אדם ירא ומצטער איך אעשה ליחד המדות האלו כדי שלא יהיה קצף הדין גובר צריך אני להיות עושה מצוה כדי שיתמיד יחודם וכו' ע"ש באורך. מז"ה חס"ל עין יעקב נהר מ"ג:

ט"ל. **יראת** ה' כל מי שהוא ירא מן הקב"ה סופו ליעשו' מלך ממי אתה למד מאברהם וכו' במדבר רבה פ' בהעלותך. וכן אמרו ברבה פ' ואתחנן ע"ש ואני בעניי בדברים אחדים דף ע' ודף ע"א כתבתי דאיירי ביראה עליונה מאד ע"ד שביאר מהר"ש פרימו ביראה דנקט רבי פנחס אחר כל המעלות והארכתי בענין זה שם. ועיין מה שכתבנו בסמוך אות ל"ז ודו"ק היטב כי קצרתי מאד:

מ. **ימים** אשר חי אדם מישראל בעת פטירתו יהיו נקראים ויתיצבו כמו לבוש ואם סיגל בהם תורה ומצות כן קרבו אליו ואם חטא בהם גרע יומוי ולא יבואו למספר וכו' זהר הקדוש ויחי דף רכ"א ודף רכ"ד ע"ש באורך ובספר הקטן דברים אחדים דף פ"ו ע"ד הבאתי דרך נחמד בזה במאמרם ז"ל יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים וכו' וכתבתיו משם המפרשים. ואח"כ ראיתי שהרב קב הישר פירש דרך הזה בשם רבו ע"ש.

מא. **ישראל** יש בהם חלקים יש עובד וזוכה לנפש בלבד וזה יהיה עליו השגחה מעולם האופנים ויש עובד יותר ומתדבק בתורה ומצות בחשק גדול ומתרחק מיצה"ר יותר וזוכה

לרוח עם הנפש ויושגח מחיות עם אופנים. ויש עובד יותר ומתרחק מיצה"ר יותר ויזכה לנשמה דכסא הכבוד ויזכה אל השגחה יותר פרטית ויקרא עבד שלם. ויש מדרגת בנים שהם שלמים בעבודה יותר ויותר והטעם שהעבד יעבוד לרבו ע"מ לקבל פרס שמי שלא למד דרך סוד כלל וישלים העבודה בתכלית השלימות יזכה למדרגת עבד שלם שבהיותו מתפלל או עושה מצוה כונתו כפי הדברים היוצאים מפיו רפאנו ברך עלינו וכיוצא וכן המצות לפי פשטן והכל ע"מ לקבל פרס אבל הבן יודע סוד כי רפאנו ברך עלינו להמשיך הברכה והשפע לספירות וכן במצות וזה בן עובד שלא ע"מ לקבל פרס מז"ה חס"ל עין יעקב נהר מ"ז ע"פ ס' מוגה. ושם האריך עוד הרבה ע"ש באורך:

מב. **יוסף** הצדיק ע"ה כל זמן שהי' קיים זכותו היה מגן לכל הי"ב שבטים ולא היה השטן יכול לקטרג. מז"ה חס"ל שם נהר מ"ט:

ג"ם. **יוסף** הצדיק ברכו אביו בן פורת עלי עין שלא ישלוט בו ובזרעו עין הרע ואמרו ז"ל אל תקרי עלי עין אלא עולי עין ופירש הערוך כל מה שמעיינין להם בעין הרע לא יזיקו' אלא מועיל להם ומעלין ביותר ורבינו גרשום פירש שהן עולים עלי עין כדבר שיושב למעלה מן העין ורבינו הננאל פירש עלי עין כמדבר אל העין ואומר בואי במקום אחר ואל תזיקני ע"ש:

מד. **יוסף** הצדיק שמר את השבת כמשז"ל ע"פ וטבוח טבח והכן ומצינו שאז"ל ויבא הביתה לעשות מלאכתו שהיה שבת ואפשר דס"ל דיצאו מכלל ב"נ להחמיר ולזה היה שומר שבת בסעודות ולענגו ועושה מלאכה דכתיב לא ישבותו. כ"כ אני הדל בספר הקטן ראש דוד פ' ויחי דף ל"ח:

מה. **ישראל** נמשלו לדצח"מ דכתיב בית ישראל ולכל האילנות ולכל שלחין כמ"ש ברבה פ' תצוה מקראי וכתיב ואתן צאני והטעם כי הם מבררים מדצח"מ מעין מ"ש בתקונין דף קי"ז כ"י שכינה בכל מה דשלטא אתקריאת בשמיה ע"ש. ספר הקטן דברים אחדים ריש דף פ"ג וע"ש עוד טעם אחר בס"ד:

מו. **יצחק** כדי שאברהם יוליד יצחק ברא עולם חדש חוץ ממערכ' הככבים ואין לככבים חלק בו כי אם ה' לבדו דכתיב כי חלק ה' עמו. ה"ה מהרי"ד בספר צמח דוד דף נ"ב ע"ד משם מהר"י גיקיטילי' ופירש בזה כמה מאז"ל ע"ש באורך:

מז. **ירמיהו** הנביא ע"ה היה גלגול שלמה הע"ה והיה לו קירוב דעת הרבה עם נבוכדנצר וציוה לנבוזרדן עליו מאד ומצאתי במדרש איכה כ"י חידוש וז"ל אמר הקב"ה לירמיה לך ענתות שכל זמן שירמיה בעיר לא היו אויבים נכנסים לתוכה ולכך שלחו הקב"ה לענתות והלך ומיד שיצא נכנסו שם האויבים והדליקו את העיר ושרפו ביהמ"ק וכשחזר

ירמיה לבא לירושלים ובא עד חצי הדרך ועלה על הר אחד קרוב לירושלים כשלשה מילין וראה העשן וכו' מיד קרע ירמיה בגדיו ונתן אפר על ראשו ומיהר לבא הולך ובוכה וצועק וכו' ומיהר לבא כי כבר עברו ימים רבים שהיה ירמיה נער ונבוכדנצר וירמיה היו מטיילים יחד ואותו היום לא היה נבוכדנצר מלך כי אם עני ונבזה והיה אומר מי יתן והייתי מלך על כל העולם כלו הייתי בא על ירושלים ושורף בית המקדש והעיר והורג הכל והשאר אוליכם בשבי. ראה ירמיה ברוח הקדש שהשעה עומדת לו וכל היוצא מפיו עתיד להיות. שאל ממנו תן לי ירושלים א"ל לא אתן שוב א"ל תן לי בה"מ א"ל לא אתן שוב א"ל תן לי תנוקות של בית רבן א"ל לא אתן א"ל מה תתן לי א"ל כל מה שתוכל להציל ולהוציא מעיר מחצי היום עד הערב. ולכך מיהר לבא לירושלים ולא בא עד הערב ואינו יכול להציל איש וזהו שנאמר אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב עכ"ל מדרש איכה כ"י:

**וטעם** הקרביי"ם הללו קירוב דעת ירמיהו עם נ"נ הם מפלאות תמים דעים כי שלמה הע"ה גייר מלכת שבא ובא אליה וילדה בת ומן זרע הבת היה נבוכדנצר כמו שכתבו ז"ל וירמיהו הע"ה היה גלגול שלמה הע"ה ומשום הכי נבוכדנצר אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי והיה מכבד לירמיהו ומצוה עליו מאד. והדברים עתיקים:

מח. **ישראל** נקראו כל אחד מאבותינו הקדושים כמ"ש רז"ל בבראשית רבה פ' תולדות יצחק וז"ל יעקב נקרא שמו ישראל וכו' יצחק נקרא שמו ישראל דכתיב ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב. אברהם נקרא שמו ישראל וכו' ומושב בני ישראל וכו' ועוד אמרו שם יצחק נקרא אברהם וכו' ע"ש וכתב בספר צמח דוד דף קל"ה ע"ד דאברהם אבינו ע"ה נקרא אברהם ע"ש אב המון גוים נתתיך והוא הוליד יצחק וישמעאל וגם יצחק הוליד יעקב ועשו וא"ש אב המון גוים אבל יעקב לא נקרא אברהם שכלם צדיקים גוי אחד בארץ. ואברהם ויעקב לא נקראו יצחק דרמז שם יצחק לא שייך בהו ואברהם ויצחק לא נקראו יעקב דיעקב ע"ש וידו אוחזת בעקב ולא בהו עכ"ד. ואני בעניי כתבתי בברכי יוסף א"ח סימן קצ"ט דאז"ל דכל האבות נקראו אברהם וכבר כתבתי במחב"ר שם כי אחר זמן בקשתי ולא מצאתי כי אם מאמר ב"ר פ' תולדות הנז'. והאמת דנראה ממאמר הנז' דיעקב אע"ה לא נקרא אברהם וכמ"ש בהדיא הרב הגדול מהרי"ד ז"ל וטעמא טעים כדבר האמור. אך לא תברא מהא לעיקר הדבר דאתאן עליה בברכי יוסף כאשר יראה המעיין:

מט. **יום** שבת קדש בראשית היה מאיר לילה כיום באופן שאדה"ר שנברא יום הששי לא ידע בחשוכא עד מוצאי שבת קדש שהיו ל"ו שעות יום מדרש שוחר טוב מזמור צ"ב

ובספר יערות דבש דף ע' בזה ישנו בנותן טעם לתרי יומי דר"ה דהוא כיומא אריכתא ולמשז"ל דביה"כ לית ליה רשו לאסטוני ע"ש באורך ובס' הקטן דברים אחדים דף נ"ז ע"ב:

נ. **יום** יציאת מצרים יומו כלילו דאמרו בזהר הקדוש פ' בא דף ל"ח ע"א ותנא הוה נהיר ליליא כיומא בתקופת תמוז וחמא כל עמא דינוי דקב"ה הה"ד ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה עכ"ל ורבני אשכנז כתבו משם רז"ל דבחצי לילה החמה היתה זורחת כיום ועמ"ש הרב מר קשישא מהר"ר אליהו מלובלין זלה"ה בשו"ת יד אליהו סי' נ"א ובמה שכתבתי אני הדל בקונטרס שמחת הרגל בפי' ההגדה דף ל' בס"ד:

נא. **יום** שיצאו ישראל מרעמסס לסוכות היה כשלשה ג' פעמים י"ב שעות שהם ל"ו שעות הביאו הגאון בעל ברכת הזבח בחיבורו הנחמד על התורה הנקרא ברכת שמואל פ' בא ע"ש באורך ובמה שכתבתי אני בספרי הקטן דברים אחדים דף מ"א ע"ג בס"ד:

נב. **יעל** משז"ל ז' בעילות בעל אותו רשע וכתיב ותכסהו בשמיכה ואמרו רז"ל שמי כה שלא חטאה הענין כי סיסרא גלגול עשו וכשבא על יעל לא השליך הטפה ברחמה אלא נפלו הטפין בן רגליה ושידה היתה מוכנת שם ובעלה ז' פעמים. ויעל תקעה היתד ברקתו ולא הרגתו בחרב וכיוצא כי ראתה ברוח הקדש כי בראשו הם ניצוצות הקדושה מצד עשו שהוא גלגולו ועשו היו בראשו ניצוצות הקדושה ולפיכך תקעה היתד ברקתו לקבל אותם ניצוצות הקדושה שבראשו ומאותם הניצוצות יצא ר' עקיבא ובזכות זה שעשתה יעל נתגלגלה בעלי הכהן ששמש בכהונה גדולה במשכן שילה באהל מועד וז"ש מנשים באה"ל תבורך. ה"ה מהרי"ד ז"ל בצמח דוד דף קט"ן ע"ב משם רבינו האר"י זצ"ל ובזה פירש כמה ענינים ע"ש:

נג. **יתרו** היה הטוב שבקין כמש"ה וחבר הקני נפר"ד מקין ומשה רבינו ע"ה היה הבל והוסיפו לו אות וי"ו שהיה נקרא יתר היא הוי"ו שנתן לקין כמש"ה וישם ה' לקין אות והיא אות וי"ו ועתה זכה בה יתרו ולפי שבתחלה קין כפר לית דין ולית דיין עתה אמר ואתה תחזה וכו' במינוי הדיינים. ולפי שהרג הבל על התאומה יתירה עכשו נתן צפורה שהיא התאומה יתירה למשה שהוא הבל רבינו האר"י זצ"ל ועמ"ש אני השפל בראש דוד ופני דוד בס"ד:

**ורז"ל** אמרו ששמע מלחמת עמלק ובא ופירשו רבני אשכנז דאמרו פ' חלק שתמנע האבות לא קבלוה ונעשית לפלגש לאליפז ומשו"ה יצא ממנה עמלק דצערינהו לישראל דלא אבעי להו לרחקה ע"ש בש"ס וקודם זה היה יתרו בספק שמא לא יקבלוהו ישראל

בעת גדולתם וכי שמע מלחמת עמלק דלקו על שריחקו לתמנע ולכן בא עתה ולא ירחקוהו כי כבר ראו מה שאירע להם על תמנע:

נד. **ישראל** יש על ראשו שם הוי"ה אלהים ועל א"ה שם אלהים לבד וגם הוא בהיפוך מי אלה. רבינו האר"י זצ"ל ועמ"ש ה"ה מהרי"ד זלה"ה בספרו הנחמד צמח דוד דף קס"ז ע"ג שישנו בנותן טעם לדבר עיין בדברי קדשו באורך שפירש דרכים נחמדים הלא בספרתו:

נה. **יוסף** חקר מורינו הרב הגדול מהר"י זאבי ז"ל דלפי מ"ש הרמב"ן ז"ל שהמצות משפט אלהי הארץ והאבות לא קיימו בח"ל המצות וזה טעם שנשא יעקב שתי אחיות א"כ איך יעקב אע"ה נח דעתו כשנשבע יוסף כיון שיוסף היה בח"ל גם יוסף אמאי שמר שבועת פרעה שהשביעו שלא יגלה שיודע לשון הקדש נוסף על ע' לשון. וניחא ליה להרב ז"ל דכיון דיוסף ידע שלא ישוב עוד לא"י וישאר בח"ל קבל על עצמו לקיים המצות אף בח"ל כך שמעתי מעטרת ראשי אבא מארי ז"ל ששמע מפה קדוש מורינו הרב הנז'.

**ואני** בעניי נראה לי דהגם דגוים ליתנהו בבל יחל כדאמרו בירושלמי דנזיר מ"מ כשרי העכו"ם היו נשבעין ומקיימין והויא להו כסניף מצות ברכת ה' שהיא מז' מצות בני נח שאם נשבע בשמו ואינו מקיים הוא מזלזל ח"ו וכן אבימלך השביע לאברהם אע"ה והיה בעיני הגוים דבר חמור לעבור על השבועה והנשבע ועובר על שבועתו הוא מחלל השם הנה כי כן נשבע יוסף וקיים כמו שהיו עושים כשרי א"ה:

נו. **יום** הכפורים אמרו בילקוט ונשא השעיר עליו את כל עונותם זה יעקב מלמד שביוה"כ נוטל הקב"ה כל העונות ומשימם ע"ג הפ' וכו' והטעם פירש מהר"א אשכנזי ז"ל במ"ש בח"מ סי' כ"ט העדים שאמרו שקר העדנו נאמנים לעצמו ומשלמים מביתם וארז"ל כי ביוה"כ השטן מדבר טוב על ישראל ואומר יש לך אומה בארץ כמלאכי השרת והו"ל כאומר שקר העדנו שהרי כל השנה עולה ומשטין וכפי הדין נאמן על עצמו ואחרי שכל מה שהעיד כל השנה שקר היה וישראל נשארו נקיים והקב"ה שיש לו אותו חוב על ישראל אינו מאבד אלא ישלם הפ' מביתו וישא כל עונתם:

נז. **יעקב** אע"ה היה מסופק אם ישא אשה תחלה כי כשישא יכול לעבוד עבודה ולא מי שאינו נשוי כמ"ש בזהר הקדוש ע"פ אדם כי יקריב מכם ונדב ואביהוא אוכחן אבל יש רעותא דבטל מהתורה דריחיים בצוארו ויעסוק בתורה תחלה והכריע להלכה דעבודה נדחי' מקמי תורה וע"כ הלך ללמוד אצל שם ועבר וז"ש המדרש למלפני ולמעבדני דהיה מסופק על הלימוד או על העבודה והכריע עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ הרומז למקרא ומשנה כמ"ש במדרש. הרב זרע ברך ח"ג דף כ"ט ע"א ע"ש באורך:

ח"ן. **יוסף** הצדיק ע"ה היה בקי מאד בחכמות והיו שגורות אצלו והיה יודע לישא וליתן בפלפול גדול והיה יודע לעשות משלים כדי שיוכלו לעמוד בני אדם בפשטי דבריו כמו שהיה עושה שלמה הע"ה וז"ש רז"ל צפנת פענח צפונית מופיע ונחות לו לאומרם ור' חזקיה אמר צפונות מופיע בדעת ומניחן רוחן של בריו' בהו ע"י משלים כמו שפירש הרב יפה תואר ולפי שהחכמים אם יגלו ממקומם מגרעות נתן לחכמתם כמ"ש פ"ק דמגילה זיל לגביה עמון ומואב דיתבי אדוכתייהו וכו' על כן התפלא פרעה על יוסף הצדיק שהיה גולה ומטולטל ומכרהו לעבד ובכל צרתו עמד טעמו בו וז"ש רז"ל הנמצא כזה אם אנו הולכים מסוף העולם ועד סופו אין אנו מוצאים כמוהו כלומר הגם שהחכמים יהיו במקומם שקטים ושאננים בביתם ובחומתם ואנחנו נלך אליהם. עם כל זה אין אנו מוצאים כמוהו. והיינו דקאמר ליה אחרי הודיע אלהים אות"ך שאתה גולה ושרוי בצער עבד ובבית הסוהר את כל זאת אין נבון וחכם כמוך. כך פירשתי בעניותי בס' הקטן ראש דוד על הסד"ר. ומורינו הרב מהר"י זאבי ז"ל והרב עיר וקדיש מהר"י חאבילייו זלה"ה זה כתבתי אגב רהטאי ואח"כ נזכרתי שדרך הרב מהר"י חבילייו ומורינו הרב הנז' הם בסגנון אחר והמה בכתובי"ם אצלי במקום אחר כפי אשר שמעתים וכמדומה שאחר הזמן שנדפס ספר אורים גדולים למורינו הרב ז"ל ראיתים שם בחלק הדרושים ע"ש כי לעת הלום אינו בידי. פירשו במ"ש דיש חכמים שברוח חכמתם ויראת חטאם הקודמת לחכמתם מוציאים הדבר מעמקי הקלי' ויש שאינם זוכים לזה אחר שכבר יצא לאור חידוש אחד הם בחריפותם קולטים מהאויר אותו חידוש וזה היה ענינם של דואג ואחיתופל שהיו קולטים מהאויר החכמות שטרחו אחרים והוציאום לאור. וכיוצא אירע למרן ז"ל שביראתו וחכמתו הוציא לאור פירוש דברי הרמב"ם אשר לא נגלה לשום חכם מזמן הרמב"ם עד זמנו ואחר שהוא טרח והוציאו לאור בא צורבא מרבנן ופירש אותו הפירוש בנקל ונצטער וא"ל המגיד כי הוא ז"ל זכה והוציאו לאורה ואח"כ כל מי שהוא חריף יכול לקולטו מהאויר. ומשו"ה דקדק תנא לומר כל שיראת חטאו קודמת לחכמת"ו ולא אמר יראה קודמת לחכמה וז"ש הנמצא כזה כלומר גדלה מעלתך ועומק חכמתך שאפילו אחר שהוצאת הדבר לאור אין החכמים החריפים יכולים לקלוט חכמתך וז"ש הנמצא כזה אחרי הודיעך וכולה ודו"ק:

## מערכת כ

א. **כליות** יועצות במראה אשר חידשו הנקרא טי"ל איסקופי"ו אמרו חכמי הנתוח הנקראים נאטומיסטאס כי נראים ורדים דקים מאד הרבה מחוט השערה ובהם רואים

שיש קנים חלוקים דקים מאד מאד מן הכליות למוח ובמוח בתים קטנים רבים ומהלב נשפע רוח חכמה לכליות ועולה למוח אלו דבריהם וז"ש כליות יועצות שמכינות החכמה מהלב ועולה למוח. ואתיא כי הא דאמור רבנן כליותיו של אברהם אבינו ע"ה נובעות חכמה שהיה השפע הבא מן הלב לכליות נובע כנהר שאינו פוסק:

ב. **כוכבים** רז"ל אמרו פ' אלו עוברין לא מצא בת ת"ח ישא בת גבאי צדקה לא מצא ישא בת מלמדי תנוקות וכתבו התוס' והא דאמרינן והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע אלו גבאי צדקה ומצדיקי הרבים כככבים אלו מלמדי תנוקות צ"ל דזהר הרקיע עדיף מזהר הככבים וכתב הר"ן בחידושיו והיה זה זר אצלי כמה שנים עד שראיתי בחכמת תכונת הגלגלים שהדבר כן שהככבים מקבלים אורם מאור השמש ולפי שהרקיע גוף דק ובהיר מאד אינו מקבל אורה ממנו אבל הירח והכוכבים מתוך שהם גופים עבים מקבלים כמו שאנו רואים שאור השמש ניכר יותר באבנים ובארץ ממה שניכר במים ובאויר ונתבאר שם הענין בדבר שאין בו ספק וכתבתי זה להודיע שדבר ה' בפיהם ז"ל אמת:

ג. **כבוד** אב ואם קי"ל דאב שמחל על כבודו כבודו מחול אמנם בס' חסידים סי' תקע"ג כתב דהגם שאביו מחל נענש בדיני שמים. ורבינו האר"י זצ"ל כתב דכשהצדיקים בג"ע כשרוצים להעלותם מעלה יותר מדקדקים על מה שעשו בקטנותם בני ז' או ח' שנים לאביהם ולאמם:

ד. **כבוד** אב ואם אם הם רשעים איכא פלוגתא בין הרמב"ם והטור אי הבן חייב לכבדם או פטור ולכל הדברות לצערו ולזלזלו נראה דאסור והט אזנך ושמע מה שאמרו בזהר הקדוש ח"א סוף דף קס"ד דרחל אמנו ע"ה נענשה על אשר ציערה לאביה בענין התרפים אף שנתכוונה להפרישו מע"ז ולכן מתה ולא זכתה לגדל לבנימין ע"ש והוא פלא.

**ולכאורה** קשה ממ"ש גבי חזקיה הע"ה שגרר עצמות אביו וכו' והודו לו ובספרי הקטן פתח עינים על קמא דף צ"ד תירצתי בזה דמ"ש בזהר הוא כשהאב בחיים ברם לאחר מיתה שרי שיהיה לו כפרה כמו שעשה חזקיה ע"ה ואוסיף נפך קצת דמלבד חילוק הפשוט בין כשהוא בחיים לאחר מיתה עוד בה דאחז כשנפטר כבר ראה וידע האמת שחטאתיו היו בעוכרי נפשו ואז יש לו נחת רוח מאד שחזקיהו יעשה טצדקי שיתכפר לו וניחא ליה טובא בזלזול שעשה לו ולכך יפה עשה חזקיהו המלך ע"ה והודו לו חכמים כי אביו עצמו רצונו בכך ועמ"ש אני בעניי בקונטרס שומר הפתח על זה ודו"ק היטב.

ה. **כבוד** אב ואם דקי"ל דאם מחלו כבודם מחול כתב הריב"ש סי' ר"ך בשם הראב"ד ז"ל דכבודו מחול אמרו אבל בזיונו אינו מחול. ואני בעניי חקרתי בדרושים כי מרבית מהמפרשים כתבו דישראל להם נאה התשובה דאב שמחל על כבודו כבודו מחול ויש

לנו דין בנים וא"כ אם חטא ישראל בחטאים שהם זלזול ח"ו כהנהו דפ' חלק דנאמר עליהם כי דבר ה' בזה וכן הני דבזהר הקדוש אמרו דעבדין קלנא לשכינתא השתא נפל פיתא בבירא דאין בזיונו מחול. עפ"י הקדמה זו פירשתי בס' הקטן מחזיק ברכה א"ח סי' קט"ו פי' ברכת סלח לנו אבינו כי חטאנו מחול לנו מלכנו כי פשענו ע"ש אחר שנדפס קונטרס מדבר קדמות הן עתה נשאתי את עיני קדמה מזרח"ה השמש יצא על הארץ ס' שלמי צבור לרבי"ן חסידא הרב המפורסם עיר וקדיש מהר"י אלגאזי זלה"ה אנא חזיתה ביד צומ"ר לדרכו היה מהלך ובידו רצפה הס' הנז' ובתורת שאלה בא לידי ואחזה אנכי לרחימתין עזיזא הרב החסיד כמהר"ר אברהם חיון נר"ו הוסיף תוספת טובה בארש טובה ורחבה האי תור"ה לשלמ"א תורת השלמים ומידי עוברי צופה הייתי להרב המגיה הא"ח הא"ח ראתה עינינו שהביא בדף קכ"ד מ"ש בעניותי בס' ברכי יוסף ומחב"ר והוא עורר את חנית"ו וכתב וז"ל ודברים אלו באו סתומים ולא יכולתי להולמם שהרי מעיקרא באו דבריו על הברכים לענין חקירת הטור דאמאי בהני תרי ברכי דרבנן תקנו ז"ל לומר אבינו וכו' ודרוש דרש והנה צור"ף הזכרת האב וכו' דתשובה וסליחה וכו' מדין אב דכבודו מחול ועל זה היתה חקירת חכם שהרי אומר מחול לנו מלכנו ומה תקן לזה דכל לגבי דידן כ"ע דיליה ומצי מחיל דאכתי הדרא קושיא לדוכתיא חקירת הטור דמה צורך הזכרת האב בהני ברכי טפי משאר ברכות גם מ"ש משם הפוסקים שאין האב יכול למחול על זלזולו ועפ"ז דרש דרש ופי' כונת הברכה דגבי אבינו מזכיר חטא דוקא לא פשע שהוא זלזול משא"כ במלכו' הזכיר פשע וכו' ולא ידעתי מנין לו לחלק בהכי וכו' דהא דכ"ע דיליה אימא דלא אהני אלא לחלק בין מלכותא דארעא למלכותא דרקיעא. ואולם האמת הוא דכל כי האי מילתא שאנו מתפללים ונפשנו לשאו"ל הגיע בריצוי ופיוס אפי' האב יכול למחול היכא דמפייסי ליה והפוסקים שזכר לא ידעתי מי הם כי לדעת הסמ"ג והטור ומרן אפילו בזיון וגדוף וחירוף יכול למחול אפילו דלא מפייסו ליה ואפילו לדעת הר"ן ספ"ק דר"ה והריב"ש הובא בכ"מ סוף ה' ת"ת והכנה"ג סימן רכ"ד וסימן של"ד דמחלק בין כבוד לביזוי מבואר דה"ד היכא דלא מפייסו ליה וכ"כ להדיא בס' דינא דחיי דף יו"ד מעתה האמת יורה דרכו שהתירוץ הנכון הוא מ"ש הטור ז"ל עכ"ל:

**והנה** הגדתי היום שראיתי בספרים חדשים דרכו קסת"ם האריכו למענית"ם עמ"ש בספרי הקטנים ברכי יוסף ומחב"ר וכן בשאר קונטריסי. ומריש כי חזינא לרבנן כי שיח וכי שי"ג להם מסתכל הוית לדבריהם דרבנן ומכי חזיתנהו למקצת דבריהם כמעט שעברתי מהם כי לקוצר דעתי לא באו אל נכון. קסתי הוסג אחור ועלתה הסכמתי שלא

לכתוב על דבריהם כי לא אלמן ישראל והאיכא ממעיינ"י הישועה בעיון ישר יחזו פנימו ויוכיחו בין שנינו:

**ואולם** האי גברא רבא בריתי היתה אתו החיים והשלום ומוחזקני בו גבר חכים ונהי"ר הדר לכל חסידיו את העוס"ק אשר עס"ק בתורה לשמה על כן המו מעי לו רח"ם ארחמנ"ו ואהיה שעשועים בדברי קדשו. בריש כל אתוון אמר מר כי דברי לא יכול להולמם. אני ענית"י מהו"ד תורתו יהלמנ"י צדיק דמ"ש ומה תקן וכו' דאכתי הדרא קושיא וכו' גם מ"ש וכו' ועפ"ז דרש דרש ופי' כונת הברכה וכו'. הנה מדבריו מוכח שהבין כי במחב"ר דוד בשתים כי תחילה יישבתי חקירת החכם דכ"ע דיליה ועל זה השיג דשבה והיתה חקירת הטור לאיתנה ומה תקנתי בזה. ואח"כ פירשתי הברכה במ"ש הפוסקים דאב שמחל על זלזולו אינו מחול ופירשתי הברכה וע"ז תמה כמה תמיהות. ואם זה כיוין עמו הסליחה דלא כתבתי לישוב חקירת החכם אלא ישוב אחד לבד עפ"י הפוסקים ותו לא וזה פשוט למסתכל בדברי וא"כ הא דכתב דמה תקנתי וחזרה חקירת הטור אין לו מקום דלפי דעתי הקצרה אנכי תקנתי ופירשתי הברכה דתואר אבינו מועיל לחטא ותואר מלכנו לפשע וכמו שהוא נר"ו כתב אח"כ:

**ומה** שהקשה דמנא לי לומר דהא דכ"ע דיליה אהני אפי' לזלזול. אומר אני דזה אינו צריך ראיה והדעת נותנת דכיון דכ"ע דיליה אין מי יאמר לו מה תעשה ועושה רצונו ויכול למחול אפי' זלזול. ויש ראיה על זה דהא בקדושין דף ל"ב אמר רב יוסף דרב שמחל על כבודו מחול דכתיב וה' הולך לפניהם יומם ודחי הכי השתא התם הקב"ה עלמא דיליה הוא ותורה דיליה מחיל ליה ליקריה. והרי אף כשעשו העגל לא סרו העננ כבוד וה' הולך לפניהם יומם וא"כ אף דח"ו זלזלו והיה רוצה לכלותם עכ"ז מחל ליקריה ומקרא מלא בנחמיה סי' ט' אף כי עשו להם עגל מסכה וכו' ויעשו נאצות גדולות וכו' את עמוד הענן לא סר מעליהם ביומם להנחותם בהדרך וכו' וא"כ תפשוט דכ"ע דיליה אהני גם לזלזול. וכבר ידוע מ"ש בזהר הקדוש דאע"ג דיהושע לא חטא העדיו מיניה עדיו ומית דהעולם נדון אחר רובו וכו'. ומ"ש והפוסקים שזכר לא ידעתי מי הם. עמו הסליחה דהרי הוא נר"ו הזכירם תוך כדי דיבור הר"ן והריב"ש סי' ר"ך ושם כתב דהכי ס"ל להראב"ד וגם פוסק קדמון כ"י כתב כן בשם רב אחאי גאון. וכבר ידוע דלענין דרשא כל שיש סברא אחת בפוסקים לדעת זה יום יום ידרשו"ן בעלי הפרשי"ם ומאי קשיא ליה. ותו דאפי' לדעת הרמב"ם ודעמיה דוקא בצנעא יכול למחול אבל בפרהסיא אינו יכול למחול וא"כ יש מקום לחקירתנו אם עשה עון וזלזל באביו בפרהסיא אינו יכול למחול וה"ה אם עבר עבירה בפרהסיא כביכול מצד דין אב אינו יכול למחול ומ"ש דאפי' לדעת המחלק בין

כבוד לביזוי ה"ד דלא מפייסו ליה וכו' עיין בשו"ת בית שלמה להרשב"ח י"ד סימן י"ב. ומטיבותיה דמר חקירתנו במקומה דהא דשרי למחול כי מפייסו ליה לאו מדין אב אלא דכך היא המדה דכי נכנע ומבקש מטו ומפייס בין הרב בין האב מוחלים. והנה כי אמרינן דגוים אין להם תשובה מטעם שאינם בנים גם כי יצומו ויכנעו ויעשו כתשובת נינוה אין תשובתם תשובה. אמנם ישראל כאשר יעשו תשובה וידוי חרטה תשובה מקובלת דהם בנים ואב שמחל על כבודו מחול. והשתא בבזיון בפרהסיא להרמב"ם ולהראב"ד אף בצנעא בטל דין אב וסגולה זו דאב שמחל כבודו מחול. והן לו יהי דהפושע שב בכל לבו בכל התנאים מדה"ד מקטרגת דלא יתקבל והרי הוא ככל הגוים דסגולת אב כבודו מחול אזדא לה ואיננה. והגם דבדיני אדם סגי בדאפייסו ואיפייס אבל החוטא לממ"ה הקב"ה יש מקום לומר דדינו כגוי וסגולת אב פקעה. ולזה ישבתי דטענת כ"ע דיליה אהניא לקבל ישראל בתשובה ומ"ש דהתירוץ הנכון כמ"ש הטור אני בעניותי אומר דהגם דרבינו הטור בכל מקום מוכת"ר מאה כתר"י. גם רבינו הטור ניחא ליה שיאמרו ישוב אחר דע' פנים לתורה. ובדרושים כתבנו בעניותנו דזה טעם ר' עקיבא שאמר אבינו מלכנו ונענה וזה שסידרו רז"ל בצלותא דריש שתא אם כבנים אם כעבדים וכיוצא ע"ש באורך ודו"ק היטב. וניחא לן בעניותין דאז התשו' מועלת מטעם אחר דהא דאמרינן דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול היינו במלך דעלמא אך כלפי שמיא מצי מחול דכ"ע דיליה כמ"ש פ"ק דקדושין. אלא דלגוים אין תשובתם תשו' דח"ו הם אינם מודים דכ"ע דיליה היא אבל ישראל קדושים מודים ויודעים דכ"ע דיליה ואז מלך שמחל על כבודו כבודו מחול וגם אם ח"ו זלזלו ובזה פירשתי בעניותי איזה ענינים בס"ד:

ו. **כפרה** אני בעניי בדרושים כתבתי דהרמב"ם פסק פ"י דשגגות דהבעל חייב בקרבנות אשתו וכלפי מה שהכתובים ורז"ל מדמים לישראל עם הקב"ה כדין אשה ובעלה. א"כ כביכול הוא חייב בקרבנותנו ובכל שהוא לכפרתנו. והגם דכתבו התוס' דהבעל אינו חייב בנדרים ונדבות של אשתו שאם יקניטנה תדור הרבה וכו' הא לא שייך כלפי מעלה וכ"י חייב גם בנדרינו ונדבותנו וזה א' מהטעמים שאנו מקריבין קרבנות ולה' הארץ ומלואה כי כמה מילי לא תקנו ברכה כדי שנאמר כדר' לוי כאן לאחר ברכה. והגם שיש לתרץ בזה איזה תירוצים לפי דרכנו ניחא טובא דהגם דאלו קרבנות לא לנו כי אם לה' מ"מ ממנו נקח כי כ"י הוא חייב בכפרתנו ומזה יש להוליד ציצים ופרחים כאשר עיניך תחזינה בס' הקטן ראש דוד פ' ויקרא ומקומות אחרים:

ז. **כל** המצר לישראל נעשה ראש כתבו משם הרב הגדול מהר"ש אלגאזי זלה"ה דכשהוא ראש ניטלה הבחירה ממנו דכתיב לב מלך ביד ה' וזו היא לטובת ישראל שלא יוכל להרע דלב מלך ביד ה' ובדרושים בעניותנו כתבנו בזה.

ח. **כפרה** ה' מכפר על המחשבה וסגי בחרטה בלב ויחר"ט חרט"ה גדולה. אך אם חטא בדבור מוחל אדני וצריך קול וז"ש ממעמקים קראתיך ה' מעומק הלב אדנ"י שמעה בקולי. הרב יערות דבש ח"א דף מ"ג ע"א.

ט. **כילי** מי שהוא כילי בחכמתו או במעותיו בא בגלגול אשה. ונמצא דהכיליות גורם שיטמא בנדה שהיא טומאה חמורה ומברך שלא עשאני אשה ובמעשיו שעושה גורם שיהיה אשה. ואשה נדיבה היתה גלגול כילי ובאה לתקן ויולדת בזכות בעלה שנתלבשו בה ניצוצי נקבה. מעיל צדקה סי' תתשצ"ח.

יוד. **כרוז** מכריזין בשמים פ' עבר עבירה ובעבור זה הכרוז נטמא המקום ומטבילין המקום לנקותו מקול הכרוז ההוא. הרב קב הישר פ"א:

יא. **כונה** הדבר ידוע כי הכונה התמימה בעבודת ה' אין למעלה הימנה וה' יראה ללבב הלא תראה בנות לוט שאמרו רז"ל שסברו שנאבד כל העולם כמו המבול ולא נשאר כי אם הן ואביהן ומ"ה נזקקו לו והגם שטעו טעות גמור כי לא נאבדו כי אם סדום ובנותיה וכל העולם בהשקט. מ"מ ה' ראה טוב לבם שנתכונו לדבר מצוה ויצאו משם חמדת ישראל עובד ישי דוד שלמה וכל מלכי ישראל עד מלך המשיח. ולפי שכונתם לטובה לכן נקבות מואביות ועמוניות מותרות. ומכאן נראה בעין תוקף מעלת המחשבה והכונה טובה:

**וגדול** אחד כתב דר' חייא היה לובש תפילין תפורין בפשתן כסברתו במכות דף י"א וההלכה להפך וכי ס"ד שלא הי"ל לר' חייא שכר מצות תפילין ח"ו אלא לפי כונתו גמולו ישלם לו עכ"ד:

**אמנם** חזה הוית בחידושי הריטב"א למכות שנדפסו מקרוב שכתב שם דגירסת תפלי טעות דליכא מ"ד הכי אלא ספרי גרסינין והוא ס"ת וגם ל"ג דבי חביבי שהוא ר' חייא ע"ש. והרב המקובל כמהר"ר מרדכי אצבאן ז"ל הזהיר מאד על הכונה בהקדמת ספרו הנעים זובח תודה וכתב שהאריך בספריו בזה ורק הזכיר שם ראיה אחת מהירושלמי דתעניות פ"ג לוי בר סיסי באו גיסות לעירו נטל ס"ת ועלה לגג אמר רבש"ע אין בטלית חדא מילה מס"ת יעלון ואי לא יזלון. מיד אזלו. תלמידיה עבד כן יבשה ידיה ואזלו תלמיד תלמידיה עבד כן לא יבשת ידיה ולא אזלי. ובודאי שכלם אמת יהגה חיכם שלא ביטלו

שום דבר אך בחלקו"ת שאין מקיימי המצות שוין והכל תלוי בכונת עשיית המצות בלב שלם וחשיקה והתלהבות ע"ש באורך:

יב. **כת"ם** פז בגימ' סרניק"ם ובאותו שם נגלה הקב"ה על האדם בשעת פטירתו צדיקים רואים אותו ומשלימין לו נפשם ומשתחוים לו שנאמר לפניו יכרעו כל יורדי עפר רשעים רואים אותו וחורקים שיניהו. שנאמר רשע ראה וכעס שיניו יחרוק ונמס וז"ש סר צלם מעליהם גימט' סרניק"ם עליהם. רבינו אפרים בפרישתו על התורה כ"י פ' תרומה:

יג. **כלה** שעיניה יפות אין כל גופה צריך בדיקה הכונה כי האשה עינה צרה באורחים ואם עיניה יפות כלומר שהיא עין טובה והיא עלתה על מדות הנשים שיש לה נדיבות א"כ אין כל גופה צריכה בדיקה כי אפי' במה שהנשים מדתן צרות עין היא פירשה ממדתן והיא טובת עין כ"ש בשאר מדות טובות שודאי יהיו לה כמד' חברותיה נשים צדקניות הרב כלי יקר פ' חיי שרה:

יד. **כהנים** כתב רבינו האר"י זצ"ל דלעתיד לבא הכהנים יהיו לויים. והלויים יהיו כהנים והאריך בסודן של דברים:

טו. **כפוי** טובה. אמרו רז"ל כל הכופה בטובתו של חבירו כאלו כופה בטובתו של מקום. ראה זה חדש כתוב למ"ר רבינו יוסף הלוי אבן מיגאש ז"ל הובא בשיטה מקובצת קמא עמ"ש פ' החובל בירא דשתית מיניה מיא לא תשדי בי' קלא ושם נאמר שרבינו הגדול רבו הרי"ף חלה ונכנס אצל אדם אחד במרחץ שהיה לו בביתו ונהנה מהמרחץ וזימן אותו בעל המרחץ שישב אצלו עד שיבריא וכיבד אותו הרבה ועשה עמו טובה והבריא ובמשך הזמן מטה ידי האיש ההוא וירד מנכסיו ונשבר בערבונות עד שהוצרך לשום המרחץ ולמוכרו לבע"ח ואמר הרי"ף לא אורה ולא אדון במרחץ ההוא לא במכר ולא בשומא ולא בשום דבר לפי שנהניתי ממנו. ואם היה זה בדומם שאין לו הרגשה ק"ו לבני אדם המרגישים בהיזק ותועלת וכו' עיין שם באורך:

**ואמרו** רז"ל בשמות רבה פרשה ד' מי שהוא פותח פתח לחבירו נפשו חייב לו וכן אתה מוצא באליהו בשעה שהלך אצל הצרפית האלמנה מת בנה התחיל מתחנן ואומר הגם על האלמנה וכו' ולא עוד אלא שכל הפותח פתח לחבירו חייב בכבודו ויותר מאביו ואמו אתה מוצא בעת שנלקח אליהו מאלישע וזכה ליטול פי שנים ברוחו הי"ל לילך אצל אביו ואמו להחיותם כמו שהחיה בן אכסניא שלו וכן אליהו היה לו להחיות אבותיו כמו שהחיה את בן הצרפית אלא שמסר נפשו על אכסניא שלו. ומה שיש לדקדק במאמר זה תריץ יתיב הרב מהר"ר זלמן ז"ל בהקדמתו לס' ים של שלמה יבמות ע"ש. ואמרו במדבר רבה פ' מטות ראוי היה למשה שינקום ממדין אלא שנתגדל שם. וכן אמרו רז"ל

שהיאור והעפר לא לקו ע"י משה רבינו ע"ה שהגינו עליו ומזה למד הרי"ף לחוש על הדומם כמדובר. ואמרו בזהר הקדוש פ' שמות דף כ"א ע"א כהן מדין ר' תנחום אמר אע"ג שהיה עובד ע"ז בשביל שעשה עמו חסד היה רועה צאנו כדין וכשורה במרעה טוב שמן ודשן:

**ושמעתי** מגבר דחיל חטאין חזרן במצות ירא ה' זלה"ה ששאלו לו היכן נמצא בתורה עונש כפוי טובה והשיב שאדום עמון ומואב הורישם ה' קני וקנזי וקדמוני. ואדום אמר לא תעבור בי פן בחרב וכו' אף שא"ל אוכל בכסף תשבירני וכו' ולא רצה ועכ"ז לא הקפיד עליו ה' אך על עמון ומואב הקפיד דכתיב ע"ד אשר לא קדמו וכו' מאחר שהיה כפוי טובה שאברהם שם נפשו בכפו להציל לוט וז"ש ע"ד אשר לא קדמו וכו' זה דוקא יספיק לענשם משום שהיו כפויי טובה. ולסניף אמר ואשר שכר וכו' אבל עיקר הטעם הקדמי' ברישא ע"ד אשר לא קדמו שהיו כפויי טובה ע"כ דבריו הגם שיש להשיב עליהם. וזה כתבתי שלא להיות כפוי טובה שבעת צערו ודחקו ומכאוביו הפליא חסדו לי לכן לזכותו כתבתי זה וכבר לימדנו הרב פנים מאירות ורבינו יהודה החסיד דאין צריך להזכיר שמו כי הוא יתברך יודע כל נסתרות ושפתותיו דובבות והשיב לאדם כפעלו כעל גמולות כעל ישלם. והרב של"ה פ' ויחי כתב שיוסף הצדיק ע"ה הניח אדמת הכומרים להם שלא להיות כפוי טובה על שדברו טוב כשהעלילה עליו אדונתו ואפי' שהיו כומרים לע"ז ע"ש. ומצאתי במפרש דברי הימים ב' סי' כ"ד גבי זבד בן שמע' העמונית ויהוזבד בן שמרי' המואבי' שהרגו ליואש שנכתב מי היו לומר יבואו בני כפויי טובה שכפו בטובתו של אברהם אע"ה שנלחם עם המלכים להציל לוט והם שכרו לבלעם לקלל בניו ויפרע מיואש שכפה טובתו של יהוידע והרג את זכריה בנו עכ"ד ודו"ק היטב ועיין מה שכתבתי בעניותי בס' הקטן דברים אחדים דף מ"ו ע"ב בס"ד. וכתב בס' החסידים סי' קפ"ה הכפוי טובה ממהרים ליפרע ממנו כנבל שהיה כפוי טובה לדוד ע"ש:

**וכתב** עוד בספר חסידים סי' תרס"ה וז"ל אין מדה רעה כמו הכפוי טובה אפי' נגד הבהמה אמרה תורה אל תהי כפוי טובה שנאמר ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו וכו' כתיב לא תדרוש שלומם וטובתם כל ימיך לעולם ודוד דרש שלום חנון בן נחש מפני אביו עכ"ל ופירש המפרש וז"ל ר"ל שלא יהיה כפוי טובה כדכתיב ויאמר דוד אעשה חסד עם חנון בן נחש כאשר עשה וכו' עכ"ל ונראה דדעת ס' חסידים כדעת רבינו אליעזר ממיץ בס' יריאים סי' רצ"ו שכתב דהגם דעמון ומואב כתיב בהו לא תדרוש שלומם מ"מ תשלומי ש' מותר כההיא דדוד וכו' ומרן בכ"מ פ"ו דמלכים הביא דברי הרא"ם וכתב ויש לתמוה עליו שאמרו חז"ל במדרש. ושיירי הלשון נשמט

אבל הדבר ברור דכונת מרן להקשות על רבינו מהר"א ממיץ מהמדרש במדבר רבה ריש פ' פנחס דאמרו שם וז"ל את מוצא במי שבא עליהם במדת רחמים לסוף בא לידי בזיון ומלחמות איזה זה דוד ויאמר דוד אעשה חסד וכו' א"ל הקב"ה אתה תעבור על דברי אני כתבתי לא תדרוש וכו' ואתה עושה עמם ג"ח וכו' ע"ש וזה הפך הרא"ם וזה כונת מרן וכ"כ הרב דת ודין פ' שלח והשתא יקשה גם על ס' חסידים שהוא הפך רז"ל וק"ק על הרב הגדול מהר"י מטראני ז"ל בדרשותיו פ' ויחי שהביא דברי הרא"ם ולא זכר שרז"ל במדרש אמרו הפך דבריו ואפשר לישב קצת דברי ס' חסידים שכונתו להביא ראיה מס"ד דדוד הע"ה שסבר שכדי שלא להיות כפוי טובה מותר לדרוש וכל כך היה חמור בעיניו ענין כפוי טובה עד שנכנס בזה לחלק דתשלומי ש' מותר והגם דמן השמים פשטו ליה איפכא נקוט מיהא מה היה חמור בעיניו ענין כפוי טובה והוא דוחק. ובמ"א כתבתי שליש ישו"ב לדברי רבינו מהר"א ממיץ ז"ל שלא יקשה עליו המדרש ואכמ"ל ודו"ק היטב:

טז. **כוכבים** הם בעולם העשיה והם שמשים ועבדים לכחות היצירה ולזה פעמים יחסו גידול הצמחים למלאך ופעמים לככב והכל לכונה אחת מז"ה חס"ל זלה"ה עין הקורא נהר ל' ע"ש באריכות:

טו"ב. **כלה** צריך שתהיה נצבת בימין החתן כדכתיב נצבה שגל לימינך ס"ת כלה ואפשר לרמוז כי ר"ת נצבה שגל לימינך גי' שדי אדני עם הכולל וע"ש סגולה לשלוט הוא עליה. אך אחר ז' ברכות אין ראוי שהאשה תשב בימין בעלה. מז"ה חס"ל שם נהר מ"ח:

ח"י. **כתנות** עור בילקוט אמר בגדי כהונה וק' איך הלביש לחוה בגדי כהונה שהיא אשה ובפרט דיש בו כלאים. ובתקונים אמרו כתנות עור תפלין והא ניחא דמיכל בת שאול לבשה תפלין. וחקר במה נכתבו אלו התפלין. הא בעינן ממשקה ישראל ומן המותר בפיך ולא הותר להם בשר לאכילה ותירץ צמח דוד למהרי"ד ע"ש באורך דף כ"ג ע"ד:

יט. **כמעט** כסדום וכו' אמר ר"ל לעולם אל יפתח אדם פיו וכו' שנאמר כסדום היינו מאי אהדר ליה שמעו דבר ה' קציני סדום. כדאיתא בברכות דף י"ט ופ"ק דכתובות. ואמרו רז"ל ברית כרותה לשפתים כמ"ש במ"ק דף י"ח ובזהר הקדוש אמרו דיש כת נקראים אוררי יום והם לוקחים הדיבור ההוא שאמר האדם ומניחין אותו עד שיבא שעה ויקטרגו ויתקיים. גם מפורש בזהר הקדוש דלענין זה אין חילוק ואפילו דיבור של הדיוט עושה רושם וגם אדם קדוש שיש לו תורה ומ"ט צריך ליזהר מאד. ומי לנו גדול ממשה רבינו ע"ה בשביל שאמר ואם אין מחני וכו' הגם דעשה מצוה גדולה מאד מאד. מ"מ הדיבור ההוא עשה רושם ולא נזכר שמו בפ' ואתה תצוה. ומ"ש הרגני נא הרוג אירע לו כמ"ש

בזהר הקדוש וכמו שכתבנו באורך בס' הקטן דברים אחדים דף צ"א ע"ש וגם במקום אחר כתבתי בזה בס"ד:

**וראיתי** להרב החסיד מהר"י אלגאזי בס' קהלת יעקב בחלק לשון בני אדם דף קס"א ע"ג שכתב וזה לשונו ראובן שאמר לשמעון אתה מכזב כמו ממזר הדבר ברור דהוי כאלו קרא אותו ממזר ורמז לדבר כמעט כסדום היינו וכו' שמעו דבר ה' קציני סדום תשו' הרדב"ז הנדפסות מחדש סימן תצ"ב וצ"ע מהא דאל יפתח אדם פיו לשטן וכו' עכ"ל הרב קהלת יעקב. והנה על הרדב"ז ק"ק דשמעתיה דהרב תרומת הדשן בפומיה תדיר ואמאי לא זכר שכ"כ מהרא"י בכתביו סימן נז"ר ותו ק' איך לא זכר הרדב"ז דברי הזהר הקדוש פ' משפטים דף קכ"ב במי שאמר כרשע עבדת וא"ר אלעזר דלא אתחייב ומייתי מכמה קראי והוי הפך דבריו. ומ"ש על הרדב"ז הרב קהלת יעקב וצ"ע מהא דאל יפתח אדם לכאורה אינו מובן דהא התם יליף מכסדום היינו ואתיא כהרדב"ז והרב מהרא"י שם בכתבים הביא דאל יפתח אדם דמייתי מקציני סדום. ומאי ק"ל על הרדב"ז. ואם כונתו דשאני התם דלענין פותח פיו חמיר אפילו בכף הדמיון אבל בעלמא לא זהו דחיה בעלמא אבל לכתוב על זה וצ"ע קשה. ועוד ראיתי להרב קהלת יעקב שם דף קמ"ג ע"ד אות קי"ד שכתב וז"ל כף הדמיון כתב מרן בב"י ח"מ סימן ת"ך דכל האומר לחבירו כממזר דינו כקוראו ממזר. וצ"ל דאע"ג דבכל דוכתא אמרינן כף הדמיון היה ה' כאויב ולא אויב ממש היתה כאלמנה ולא אלמנה ממש הכא שאני שכונתו לומר פסול לבא בקהל כמו ממזר דמשום זלותא הוא והא איכא וזה פשוט עכ"ל וק"ק דהוא לשון מהר"ר צבי בתשובה סימן ע"ז ומה שהוסיף לכתוב הרב וזה פשוט ק"ק דאיך יאמר פשוט בדבר שהזהר הקדוש נראה להפך דהזהר איירי במי שאמר כרשע עבדת ולדידהו איכא זלותא ופטריה ר' אליעזר ודעמיה. והרב מהר"ר צבי כתבה לזו לישב לפוסקים דלא תקשי להו קראי כמבואר בדבריו אבל אין לומר וזה פשוט בדבר שהזהר חולק. ונראה דכונתו דהוא פשוט לדעת הפוסקים שיסברו כן דיש חילוק בין הכתובים לנדון:

**אחרי** כתבי [ראיתי] להרב ז"ל עצמו בספר הבהיר נאות יעקב בחלק מענה לשון אשר שם דף כ"ג ע"ב גבי כ"ף הדמיון דמייתי מרז"ל בכמה דוכתי שכף הדמיון אינו השואה וכתב וז"ל וצ"ע עמ"ש מרן הב"י ח"מ סימן ת"ך דכל האומר לחבירו כממזר דינו כקוראו ממזר וצריך לדחוק דאף ע"ג דבכל דוכתא הכ"ף משמע לדמיון ולא הדבר ממש שאני האומר לחבירו כממזר שכונתו לומר אתה פסול לבא בקהל כמו ממזר דמשום זילותא הוא והא איכא ועיין בתשו' הרב צבי סימן ע"ז עכ"ל והרי הכא כתבה הוא ז"ל עצמו בלשון וצריך לדחוק והורה גבר תשובת הר"ב מהר"ץ. ולכי תידוק גם בלשון שהבאתי

כתב וצ"ל דאע"ג דבכל דוכתא וכו' וא"כ מ"ש וזה פשוט היינו דצ"ל כן לדעת הפוסקים כמו שכתבתי ובאו דבריו מכוונים שוו בשעוריהם העריכ"ו למענית"ם:

**ומלבד** מ"ש דיש לדחות ראי' הרדב"ז מקציני סדום ואף הרדב"ז כתבה בלשון רמז לדבר והיינו דשאני התם בפותח פיו דחמיר ומינה דלא תברא מיני' לזהר הקדוש. עוד הן בה דל"ק לזהר וממילא דנסתרא ראית מהרא"י והרדב"ז דאין דברי הזהר אמורים אלא כשיכול לומר בלי כף ואמר בכף כגון היה השם כאויב דח"ו יכול לו אויב ואמר כאויב שאינו ממש וכן היתה כאלמנה מצי למימר אלמנה וכן המבזה הוה מצי למימר רשע ממזר. אבל בקרא דכתיב כסדום לא אפשר לומר כמעט סדום היינו דכשאומר שאירע לפ' כמו שאירע לפ' דרך משל אם אומר אירע להמן כמו שאירע לעמלק צריך כ"פ דמדבר בשנים ואם יאמר אירע להמן אירע עמלק אינו צודק וכן כמעט סדום אינו צודק וא"כ אף שאומר כסדום הוא ממש. אבל אמר אתה כממזר או כרשע היה יכול לומר ממזר רשע. והגם דבזהר הקדוש קאי על כרשע עבדת. היה לו לומר רשע מה עבדת. וכונת הכתוב לולא ה' צבאות הותיר לנו שריד כמעט היה עושה כמו שעשה לסדום מפני שמעשיהם מעשה סדום ממש ואין כף הדמיון. ומ"ש מהר"ץ ואחריו הרב החסיד הנזכר דנתכון לבזות בנדון הפוסקים יש להשיב אם איתא הול"ל בלא כ"פ אלא שנזהר לומר כממזר לומר שאינו ממזר. וכבר כתבתי אני בעניי בפרט זה בספר הקטן פתח עינים על יומא דף כ"א ובמקומות אחרים בס"ד:

כ. **כוסות** ד' כוסות שתקנו כנגד ד' מדות טובות שעשה הקב"ה לישראל. א' שהיו צריכים לירד בשלשלאות של ברזל וירדו בכבוד. ב' שהקל להם הגלות שקושי השעבוד לא היה אלא פ"ו שנה או שנחסר ק"ץ שנים. ג' שנתן להם הקב"ה כח לסבול עבודת פרך. ד' שנתן להם שכר על הגלות אף שהיה בחטאם. ה"ה מהרי"ד בצמח דוד דף קל"ה:

## מערכת ל

א. **לשמה** פירש לשמה על דרך הפשט שיכוין דוקא לעשות נחת רוח ליוצרו לבד ולא לתועלת גופו ונפשו ואפילו לזכות לעה"ב. מהרח"ו זצ"ל:

ב. **לומד** פוסק או צופה בנשים נענש גם על הלימוד ס' חסידים סי' תתקמ"ד. ועל זה ידוו הדווים:

ג. **לבנה** גימט' אני ה' שהוא יחוד קב"ה ושכינתיה כי אני הוא מ' ה' ז"א. וכתב הרב שפתי כהן על התורה בפ' לכן אמור לבני ישראל אני ה' כי אני ה' גימט' פ"ז אחד יותר על מספר אלהים ובזה יצאו ממצרים וזה שכתוב וזה לך האות כי אנכי שלחתיך אות

יתר על אלהים עכ"ד והטעם מבואר שהוא יחוד קבה"ו ובס' איומה כנדגלות כתב שיש בפסוקי ברכת כהנים פ"ז (תיבות) [אותיות] מיברכך עד אברכם וברכת כהנים בלי תנאי ומתקיימת אף אם יחטאו כמשז"ל ואפשר דזה רמז אני ה' ודוק כי קצרתי.

ד. **לוי** כשנולד פתחו למעלה ואמרו מי יתנך כאח לי וכו' זהר הקדוש שמות דף י"ח ושם דף י"ט השכינה נקראת על שם לוי. ולפי הפשט היינו שחשקה להתלוות עם דודה. ועוד י"ל לפי פשט הסוד כי לוי מצד הגבורה ומלכות הוא שם אדני אותיות דינא ואמרו שם פ' שמות דף י"א מבית לוי דא כ"י דאתיא מסטרא דשמאלא. ודרך רמז כי לוי אותיות שניות משם שדי במילוי שין דלת יוד ואותיות שניות משדי במילוי והם אותיות ראשונות מהמילוי הוא לוי. ושם שדי רומז ליסוד ומילוי גימט' אלהים רומז ליסוד ומ'. ודרך דרש כי באבא יסד ברתא ומלוי ע"ב הרומז לאבא גימט' לוי וא"ש ההי"ב:

ה. **לוז** עצם קטן שנשאר לעולם ואמרו רבותינו זכרונם לברכה שנשבר הסדן והוא לא נשבר ועיין זהר הקדוש ח"ב דף כ"ח ע"ב ואם נתחייב כרת גם הוא הלוז נרקב ויכרת ולא יזכה לתחיית המתים. לקוטי גורי האר"י זצ"ל על פ' פני ה' בעושי רע להכרית מארץ זכרם. ועיין במדרש ויקרא רבה פרשת י"ח ובזהר הקדוש ח"א דף ס"ט ע"א ושם במדרש הנעלם דף קל"ז ע"ש:

ו. **לב** הוא עיקר החיות הגוף ואי אפשר לחיות בלא לב אפילו רגע וכמ"ש הרב מהר"ר צבי בתשובותיו סי' ע"ד והנמשך על עוף שפתחה ריבה ולא מצאה לב והעוף בריא והוא הכשיר ע"ש כמה דברים שבלב והלב מלך באברים כמ"ש בזהר נשא דף קכ"ו ועיקר העבודה לה' בלב כמ"ש בסנהדרין דף ק"ו רחמנא לבא בעי וכמ"ש הרב תורת חיים בשיטתו ולא כאשר דימו העולם ומתנחמים בזה ולפי האמת נוחם יסתר כי אדרבא בגמרא נאמר שהעבודה צריכה בלב בלי שום צד תערובת פניה וכמו שמבואר שם בגמ' דרבא עם היות דמתני תליסר מתיבתא בעוקצין היה מתאונן שלא הגיע למדרגת רב יהודה בעבודה ע"ש. ואפשר דלכן התחלת וסוף התורה הוא לב שהוא עיקר העבודה ובדרושים הארכתי בעניותי בכמה פרטים בזה בס"ד:

ז. **לשון** הרע תיקונו בתורה כמ"ש בערכין דף ט"ו ומצאה החקירה מקום לנוח דקי"ל אין קטיגור נעשה סניגור והגם דמסיק פ' ראוהו ב"ד דדוקא בפנים מכל מקום בקטיגור עצמו לא שנא וכמ"ש התוספות ביבמות דף ז' והכי אתמר בי מדרשא ובגמרא דמערבא על לולב הגזול וא"כ הלשון שהוא הקטיגור עצמו איך יהיה סניגור בלימוד תורה. ואתנח לן בעניותין במ"ש הרב גור אריה דכשבא לתקן העון עצמו לא נאמר והכא בא לתקן עון לה"ר עצמו א"נ במ"ש פ"ק דקידושין דמתקדשת ומתגרשת בשטר ולא שייך אין קטיגור

נעשה סניגור דמילי דהאי שטרא לחוד ומילי דהאי שטרא לחוד איכו השתא מילי דלה"ר לחוד אמרי"ם המאררים. ומילי דאוריתא מזהירים ומאירים כלם טהורים:

ח. **לשון** הרע כתבו ז"ל שהמדבר לשון הרע על חבירו נותן זכיותיו לחבירו ולוקח עונותיו וכשילך לעוה"ב ויענישוהו על איזה עון יאמר אני לא עשיתי וישיבוהו אמת שלא עשית אבל אותו שדברת לשון הרע עליו עשאו וקנית אותו ממנו בלה"ר שדברת עליו. ואפשר שזש"ה תנה עון על עונם ואל יבואו בצדקתך ואני עני וכואב ישועתך אלהים תשגבני. תנה עון אשר יש למי שדברו לה"ר עליו על עונם. ואם עשו זכיות אלו המדברים לה"ר אל יבואו בצדקתך בשכר מצות שאתה משלם בצדקתך כמ"ש הרמב"ן ע"פ וצדקה תהיה לנו. כי זכיותיהם יהיו לאשר דיברו לשון הרע עליו. ולא על עצמי אני אומר כי איני רוצה זכיותהם וז"ש ואני עני וגם איני רוצה שיענשו בעוני ואני אסבול וזהו וכואב. ישועתך אלהים תשגבני מהעונש. רק אני אומר לעלמא:

ט. **לבנה** בחידושה. יורדי הים אין מפליגין עד אחר ה' ימים לחידוש הלבנה. ונזהרים שלא להקיז סמוך לחידושה. הפשתן שימצא במשרה או בתוך היורה לבשל בחידוש הלבנה לוקה וכמה מלאכות צריכות שמירה שלא לעשות בעוד שהלבנה מתחדשת הרב החינוך סימן ת"ג:

יוד. **ליצנות** ולשון הרע מלבד גודל עונשם כמפורש בכתובים ובש"פ ובזהר הקדוש הפלא ופלא דע כי משחיתים פועלי און כותבים דברי ליצנות ולשון הרע שהאדם מדבר ובפטירתו מצערים הנפש מאד. הרב קב הישר פ"ג.

יא. **לב** מלך ביד ה' אל כל אשר יחפוץ יטנו וזה טעם היו צריה לראש שיהיו מלכים לסלק מהם כח הבחירה ויהיה לבם בידו יתברך שאם היו בעלי בחירה ח"ו כלו ישראל כך כתבו משם הרב הגדול מהר"ש אלגאזי זלה"ה וכמש"ל במערכת כ"ף אות ז'. ובזה פירש מז"ה כמה"ר יצחק זלה"ה בן הרב חס"ל ז"ל מ"ש יוסף הצדיק ע"ה אל תיראו כי התחת אלהים אני שאני מלך ולב מלך ביד ה'. ובזה שמעתי מעטרת ראשי אבא מארי זלה"ה משם גדול א' דה"ט דשמואל הנביא ע"ה אמר לשאול קרע ה' את ממלכות ישראל מעליך וכו' ולא נתירא ואח"כ אמר איך אלך ושמע שאול וכו' והטעם דבתחילה עדיין היה מלך ולב מלך ביד ה' אך כשא"ל למשוח מלך אחר נתירא משאול דהוי הדיוט ובעל בחירה. וזה כתבו המפ' שהי' תוקף הנס בהמן שלא היה מלך וז"ש רז"ל לולי וכו' בקום עלינו אדם ולא מלך:

**ואני** הדל כתבתי בדרושים דעם היות דכך היא המדה לב מלך ביד ה' אם המלך יחטא חטא גדול יצא מכלל זה ויונח למקרה ופגע ויהיה בעל בחירה ע"ש באורך:

יב. **לולב** ומיניו אמרו רז"ל דהוא סי' שישראל נצחו בדין. והרב עיר וקדיש מהר"ם זכות ז"ל בפירוש הזהר דקדק מלשון הזהר ויחי דף רכ"א ע"א דהמלאכים מכירים באורות עליונים שאליהם רומזים ד' מינין וכשישראל הם זכאים אותם הרשימין שהם החסדים מאירים למעלה ויודעים אז המלאכים שישראל נוצחים וזה עיקר להודיעם מאן נצח ולא לקיחת המינים בעלמא וכמה שנים נוטלים אותם ואפ"ה באות צרות ח"ו אלא הכל תלוי ברשימין:

יג. **לוח** ואינו משלם הוא מאבד זכיותיו שכך הקב"ה אינו משלם לו שכר מצותיו. הרב צמח דוד דף קפ"ח ואני הדל פקפקתי על דבריו כמ"ש בפתח עינים באבות דף נ' ע"ב:

יד. **לוט** עשו ישמעאל היו הרע של אדה"ר ולכן אברהם הי"ל צער עם ישמעאל ולוט ועשו רודף ליעקב. ה"ה מהרי"ד בס' צמח דוד דף צ"ג ע"ד ורמז ה' ז"ל פסוק מוקש אדם יל"ע ר"ת ישמעאל לוט עשו וזהו מוקש אדם הרע של אדה"ר וכו' ע"ש.

טו. **לא** יפתח אדם פיו וכו' כתב הרב ש"ך עה"ת. פ' תצוה דה' רמז לו שמשה רבינו יצוה לישראל שלא יפתחו פיהם לשטן כי עין בעין יראו דאף דהוא מסר עצמו על ישראל והצילם שאין ערך למצוה רבה זו עכ"ז לפי שאמר מחני עשה רושם שלא נזכר שמו פ' תצוה וע"כ הוא יצוה זה עצמו לישראל ובזהר ח"א דף קע"ה ע"א תנינן לעולם אל יפתח אדם פיו וכו' בגין דנטיל ההיא מלה וקטריג בה לעילא ותתא כל שכן מלה דחכם או מלה דצדיקא וכו' ועיין מה שהאריך הרב הקדוש בעל ראשית חכמה על זה. ומאד מאד יש ליזהר בזה ועמ"ש אני בעניי בדרושים גם לעיל בקונטרס זה מערכת כ"ף אות י"ט כתבתי בעניותי קצת בזה ע"ש:

## מערכת מ

א. **מצות** הקב"ה ברקיע ששמו ערבות זורע המצות ומוציאות פירות. שוחר טוב על פ' בצאת ישראל ממצרים. והרב הגדול מהר"ר יוסף דוד זלה"ה בס' הנחמד יקרא דשכבי דרוש ו' דף י"א כתב דעל פי הדין אין הקב"ה חייב לשלם הפירות כמ"ש מור"ם בהגה"ה ח"מ סימן רצ"ב דהמשתמש בפקדון והרויח אין צריך לתת הריוח למפקיד אך הוא ית' בחסדיו הרבים ועצומים נותן גם הפירות ע"ש באורך:

ב. **מצות** שלוחיו יתברך ושלוחו של אדם כמותו וצריך לכבדם הרב עיר בנימין ח"ב ריש פאה משם רז"ל.

ג. **מן** מעשה נסים והוא ר"ת מן ואע"ג דאמרו בפרקא דחסידי ואין נהנין ממעשה נסים שאני הכא דהקב"ה נותנו למזונותם וזש"ה היא הלחם אשר נתן ה' לכם לאכלה ומאחר שהוא ית' נותנו לזה מותר גמור ומצוה ליהנות ממנו:

ד. **משיח** בכל דור ודור הקב"ה שולח ניצוץ משיח שאם נזכה יגאלנו ולהאיר העולם אם יהיו צדיקים בתורתו שלא יאבד העולם או להחזיר דורו בתשובה ולקיום הברית ולסבול יסורין. לקוטי גורי האר"י ז"ל על פ' מכתב לחזקיהו:

ה. **מילה** מלבד היותה מצוה גדולה עד מאד עיקר התורה וקבלת האלהות וקיום העולם. ובא וראה כי ברית גימט' תורה עם הכולל ונכרתו עליה י"ג בריתות ואפי' אברהם אע"ה לא נקרא שלם עד שמל ועוד בה כהנה וכהנה כידוע מרז"ל. עוד יש בה כמה סגולות א' עוצרת המגפה. ב' רואה פני שכינה. ג' זוכה לנבואה שלימה. ד' אינו רואה פני גיהנם. ה' אויביו נופלים תחתיו. ו' תפלתו נשמעת. הרב עיר וקדיש הרשב"א הלוי זלה"ה בספרו הנחמד מנות הלוי דף קצ"ג:

**ודע** שהמילה להבדיל בין הטמא לטהור ומה שלא נברא כן כדי שלא יאמרו שתי רשויות הם ח"ו והמילה לאמת אחדותו והשבת להורות על החידוש ומשו"ה מילה דוחה שבת ושם אלהים יש בו אותיות מילה והא' להורות על אחדות ובשביל המילה מתקיימין שמים וארץ כדכתיב אם לא בריתי וכו' ה"ה מהרי"ד ז"ל בצמח דוד דף נ"ג משם הקדמונים בספריהם ובס' עוללות אפרים יש רמזים בכל פרשה למילה ע"ש והרמב"ם כתב שהמילה אות גשמי למאמיני יחוד ה' שיקבצם ולא יוכל מי שאינו לומר שהוא מהם כי פעמים יעשה אדם לתועלת או התנצלות אבל המילה לא יעשה בו או בבנו רק מתוך אמונה אמיתית. וכתב שערי אורה אלמלא שקבלו ישראל ברית בשר שהוא המילה לא זכו לקבל תורה שהיא ברית הלשון:

ו. **ממון** כל אות מולדת במילוי דוגמתה כזה מ"ם ו"ו נו"ן רמז דהגם דיש לאדם ממון עינו לא תשבע עושר ורוצה מילוי ממון:

ז. **משה** שפיר קאמר הכי אתמר בש"ס בכמה דוכתי ופירש רבינו האר"י זצ"ל דכל ת"ח מופלג בדורו יש בו ניצוץ משה רבינו ע"ה:

**ומה** עמקו דברי הרב תרומת הדשן סי' חל"ק דפסק דת"ח מופלג בדורו יש לו דין רבו ומלבד דהרב תרומת הדשן דינא קמשתעי לפי פשטי הסוגיות ועוד הן בה סליק שפיר הלכתיה דרב מסתברא לפי האמור דכיון דת"ח מופלג בדורו יש בו ניצוץ משה רבינו ע"ה אמטו להכין דינו כרבו אשר בקרבו אור בו זיו יקריה דרבן של ישראל:

ח. **משה** רבינו ע"ה קבל לתקן כל מה שחטאו השבטים עם יוסף ובזכות זה יצאנו ממצרים דאי לאו הכי היה מקטרג חטא יוסף ומעכב יציאת מצרים לעולם וז"ש ויקח משה את עצמות יוסף עמו פי' עוצם ותוקף ענין יוסף עמו שהוא יתקן הכל וז"ש וחמושים עלו וכו' לפי שויקח משה את עצמות וכו' הרב עיר וקדיש מהר"ר נתן שפירא בעל מצות שמורים זלה"ה בדרשותיו כתיבת ידו יד הקדש:

ט. **משה** רבינו ע"ה היו כלולים בו שם ונח וז"ש ידעתיך בש"ם וגם מצאת ח"ן ושם הוא גלוי באותיות משה וזהו ידעתיך אך נח הוא בדרך מציאה כי אינו רמוז הרב הנז' בדרשותיו כ"י משם ס' הגלגולים פ' נ"ז:

יוד. **מודים** אנחנו לך פי' משתחוים ואמרו מודים לפי שגימט' שלו ק' שכל האומר מודים כהוגן הוי כאלו קיים ק' ברכות דעת זקנים פ' עקב בפי' התוס':

**ודברי** רבותינו בעלי התוספות כדברי המקובלים כמ"ש הרב מהר"ן שפירא בדרשותיו דלפי שפגמו בשתי נונין היו מתים ק' בכל יום עד שתקן דוד הע"ה מאה ברכות וזהו מודים גימט' ק' לתקן השתי נונין כמו שהבאתי אפס קצה דבריו של גדול הנז' במערכת נון בס"ד:

יא. **מחשבה** רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה אך מחשבת ע"ז הקב"ה מצרפה למעשה שנאמר למען תפוס את ישראל בלבם כמ"ש פ"ק דקדושין וכתבו המפרשים טעם לזה דמחשבות אדם אין מי שיודעם אלא הקב"ה וא"כ בי דינא דלעילא דלא ידעו המחשבות אינם יכולים להעניש והקב"ה אינו מעיד על זה כי אב אינו מעיד על בנו אבל בע"ז שיצא מרשות הגבוה לא שייך אין אב מעיד על בנו ומעיד כ"י על המחשבה:

**ויש** לפקפק בטעם זה דקי"ל כר"מ דבכל אופן נקראו בנים וכמ"ש הרשב"א בתשובה וא"כ אף שעבד ע"ז בן מיקרי ואין אב מעיד על בנו. ואפשר לומר דזה שהקב"ה אינו מעיד על המחשבה מטעם אין אב מעיד על בנו אינו מצד הדין דלגבי דידיה לא שייך הא מכמה טעמי אלא כ"י עושה לפנים משורת הדין ובע"ז מוקי ליה אדינא ועמ"ש הרא"ש פ"ק דר"ה ובמה שכתבתי בעניותי בס' הקטן פתח עינים על דף י"ז ודו"ק היטב:

יב. **מחשבה** רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה כתב הרב משכנות יעקב דף ע"ו ע"ד דאם עבר ושנה מצטרף גם המחשבה והוא חידוש וצריך סעד לסומכו. והרב אספקלריא המאירה דף ע"ז כתב דבג"ע העליון מענישין על המחשבה:

יג. **מגיד** מן העסק שהאדם עוסק בתורה ובמצות מזה נבראו מלאכים קדושים וזה כפי עסק התורה שאם היא לשמה יהיה המלאך הנברא קודש ונאמן בדבריו ואם הלימוד בחסרון ושבוש וטעות ח"ו כן יחסר אור המלאך. וגדול כח המלאך הנעשה מהתורה יותר

מנעשה ע"י המצוה וז"ס המלאכים מגידים לאדם עתידות וסודות ויש שאינם מתגלים להם כל עיקר ויש מגידים אמיתיים ויש משקרים קצת והכל כפי ערך לימוד התורה וקיום המצות אם שלמים הם או לא מז"ה חסד לאברהם עין הקורא נהר י"ט דף ט"ו ע"ד ואפשר רמז מגיד לאדם מה שיחו כלומר המגיד יבא לאדם מה שיחו כפי שיחו בתורה אם היא לשמה ונקיה גם המגיד יהיה שלם וכן אם יש חסרון בלימוד גם במגיד יהי כן ודו"ק:

יד. **מחזיק** לת"ח ועושה לו צרכיו בזכותו יושיענו מן המלאך המות שלא ימיתהו בסכין פגום ומגהינם כי הצדיקים מתים ע"י סכין בדוק מסטרא דקדושא והם נקרבין ע"ג המזבח למעלה. מז"ה חס"ל עין הקורא נהר ל"ב דף ח"י ע"ב ע"ש באורך:

טו. **מסתכל** בנשים ובעריות אף אם לא ידמה בשכל לעבור עבירה סוף סוף יצייר בשכלו צורה ההיא ויהרהר במה שאינו ראוי והצורה מצטיירת בשכלו ויפגום הנפש ואם מסתכל בתורה וכיוצא יתקן הנפש. מז"ה חס"ל שם נהר ל"ג שם. והרב הקדוש מהרח"ו זצ"ל פירש בס' עץ הדעת טוב מכתיבת ידו יד הקדש ממש אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם אל תפנו שלא להסתכל בנשים כמו שדרשו בזהר הקדוש שאם יסתכלו יולידו אח"כ אפי' בנשיהם במחשבה זו ויהיו בנים לע"ז וז"א ואלהי מסכה לא תעשו לכם. עכ"ד. ושוב ראיתי שהם דברי הזהר הקדוש עצמו פ' קדושים דף פ"ד ע"א ע"ש ואפ' לרמוז בזה כי בנים זרים ילדו ס"ת גי' צ"ו שהוא ע"ז. ומכ"י ראיתי בשם הרב מהר"י צמח ז"ל שר"ת כזב"י. ובילקוט שמואל רמז ק"ח אמרו כשם שא"א לאיש לזון עיניו מאשה אחרת כך א"א לאשה לזון עיניה מאיש שאינו שלה:

טז. **מצות** העושה מצות בידו חוץ מכונת המצות יכוין לטהר פגם ידיו וכן כשעושה ברגליו לתקן אשר פגם ברגליו ולהוסיף כח וגבורה למעלה בקדושה המכוונת כנגד אברים אלו. וכן בכתיבת מצוה יכוין לתקן אבר שבו רומזת המצוה וק"ו כשמקיימה ס' יש נוחלין דף ז' ד"א בהגה"ה ע"ש באורך:

טו"ב. **מליקה** טעם מצות מליקה למהר קרבן הדל שלא יתבטל ולא יבדיל כדי שיהא מהודר הרב החינוך סי' קכ"ח ע"ש באריכות:

ח"י. **מתוק** טעם הרקחת הדבש דכתיב וכל דבש לא תקטירו להורות לאדם שלא ירדוף אחר המתוק לחיכו שם סי' קכ"ו ומשם הרמב"ן נתן טעם כדי שיהא שיתוף רחמים בדין ולא מתוק לגמרי עיין בדבריו:

יט. **מינוי** לא ימנו שני אנשים במינוי אחד והם רחוקים בטבעם והנהגתם שאפי' בבעלי חיים הקפידה תורה משום צער בעלי חיים לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו שיש להם דאגה גדולה לשכון עם מי שאינו מינן הרב החינוך סי' תק"ע:

כ. **מצות** אמרו בזהר שהאדם צריך לעשות מלבוש מתרי"ג מצות ואיך יהיה התקון הזה אמנם אפשר במצות ציצית שהיא שקולה ככל המצות ובתנאי שישמור כל ל"ת והמצות שיבואו לידו ועי"כ נחשב כאלו קיים תרי"ג מצות וצריך לאומרו בפיו ולא סגי במחשבה דהרי ידיעתו יתברך כביכול אינה מכרחת והדיבור מכריח ונמצא יתרון הכשר לדיבור הרב החסיד בס' דעת החכמה פ"ו ע"ש באורך ובזה יש טוב טעם למצות ציצית שיהיה בבגד אמנם להורות נתן דהבגד רוחני יושלם ע"י מצות ציצית השקולה כתרי"ג מצות וזה טעם הדין דהוא חובת גברא ולא חובת מנא דגברא בר חיובא להשלים תרי"ג לעשות בגד רוחני ודו"ק:

כא. **מלך** בימי אחשורוש היו חושבים למלך שהוא אלוה. הרב יערות דבש ח"א דף נ"ט ובזה יש קצת התנצלות ליואש שעשה עצמו אלוה שטעה בסברא חיצונית הזו שסברו דכיון דהמלוכה מאלוה האמיתי אלהי השמים ואלהי הארץ והוא המליך למלך אדם זה סלק השגחתו והוא השליט על הארץ והביאו ליואש ראיה שהיה בחדר המטות וחי כלומר דמאותה שעה ניתן לו כח מלכות ואולי דגם פרעה וכיוצא בו עשו עצמן אלוהות שסברו וטעו בסברא האמורה. שוב נזכרתי דפרעה היה מטעה ממש כמשז"ל על פ' הנה יוצא המימה ודו"ק:

כב. **משה** רבינו ע"ה הוא מצטער בכל גלות עמנו וז"ש היום שמי מנואץ ר"ת משה. ס' הלקוטים מגורי האר"י ז"ל ע"ש באריכות. ואפשר לרמוז כי ס"ת כל היום שמי מנואץ תיבת מציל כי בצער משה רבינו ע"ה מציל ישראל מצרתם.

כג. **משה** רבינו ע"ה קבל כל הכתרים שהיו לישראל והיינו ויתנצלו בני ישראל את עדיים ומשה יקח את האהל ובכל שבת מחזירם לישראל וז"ש ישמח משה במתנת חלקו וכו' ועיקר ההקדמה הוא תלמוד ערוך וכך כתוב אצלי בהגהות דברים אחדים כ"י על דף ס"ז ע"ב ד"ה ובזה פירשו כת הקודמין ויתנצלו וכו'. נ"ב שוב נזכרתי דהוא תלמוד ערוך שבת דף פ"ח אמר ר' יוחנן וכלם זכה משה ונטלן דסמיך ליה ומשה יקח את האהל ע"ש ובפירש"י.

**ושם** בספרי הקטן הנז' הבאתי באורך דברי מז"ה בס' חסד לאברהם מעין ב' נהר מ"ט בפי' ישמח משה ע"ש באריכות. וכתוב ג"כ בדברי גורי האר"י זצ"ל:

כד. **מצות** תרי"ג דאורייתא וז' דרבנן הם כת"ר ואמרו קדמונינו כי זה רמז שיש בעשרת הדברות כת"ר אותיות ואפשר לרמוז במ"ש הר"ד אבודרהם כי ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד גימט' כת"ר ע"ש וזה רמז כי בעשרת הדברות תר"ך אותיות והמצות דאורייתא ורבנן תר"ך לרמוז ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד:

כה. **מרדכי** הוא גלגול יעקב והמן הוא גלגול עשו ומאחר שפגם יעקב על שהשתחוה לעשו ז' פעמים לכן בא עתה מרדכי ולא רצה להשתחות להמן שהוא עשו כדי לתקן על מה שקלקל יעקב וזה היה סיבה למרדכי להכניס כל ישראל בסכנה גדולה כזו והטעם כנז"ל עכ"ל ס' ערכי הכינויים להרמ"ז ולכאורה היה ק' מדברי הזהר הקדוש פ' וישלח דף קע"א ע"ב דקאמר דהשכינה עברה לפניו והשתחוה לשכינה. ואפשר לישב במ"ש מהר"א גאלנטי דהשבטים לא ידעו שהשכינה עברה לפניהם [וסברו] דיעקב אע"ה השתחוה לעשו [ח"ו] ולכן גם הם השתחוו לעשו ויען שהקב"ה מדקדק וכו' לכן נחשב ליעקב כאלו השתחוה לעשו ובהקדמה זו בעניותי ביארת"י הקדש כמה מאמרים וענינים בקונט' כסא דוד דרוש ב' בס"ד ע"ש באורך. וגרגיר קטן אכתוב פה כי רז"ל אמרו שתמנע ציותה לעמלק שינקום נקמתה שלא רצה יעקב לישא אותה ולכן עמלק נלחם בישראל ואפשר דגם המן הרשע עודנו מחזיק לנקום נקם תמנע. וכן המן גי' לוט"ן שהוא אחי תמנע ויען יעקב אע"ה לא נשא אותה לשם שמים כדי שתהיה מטתו שלימה לכן יעקב אע"ה הגינה זכותו להנצל מהמן על ידי מרדכי שהוא גלגול יעקב אע"ה ובדרוש הנז' הארכתי בס"ד:

כו. **מעביר** ראשון ראשון לא נאמר זה לחסידים משום דהקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה גם לא נאמר זה אלא בעבירות שבין אדם למקום לא בעבירות שבין אדם לחבירו. וביותר הנה נדרש כשיש צועק וכאשר עיניך תחזינה משרים בספרי הקטן ראש דוד פ' בראשית דף ג' ע"ד והרב עיון יעקב בשבת דף נ"ה גבי אדה"ר כתב דנצטוה מפי ה' ובזה לא נאמר פעמים שלש עם גבר ע"ש ועפ"ז נראה סרו מהר וכו' אשר צויתים וליכא טענת מעביר ראשון ועוד ויעשו להם עגל מסכה וכל המודה בע"ז וכו' ונמצא שעברו על כל התורה ודו"ק:

ז"ך. **מי** הקדימני ואשלם אומר הקב"ה כמו שאמרו רז"ל מי מל שלא נתתי לו בן מי קיים מזוזה שלא נתתי לו בית וכו' וכתבו המפרשים דביראת שמים ליכא טענת מי הקדימני דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים גם מי שהוא זריז במצות לא נאמר בו מי הקדימני וסי' זריזי"ן מקדימי"ן למצות. ועוד מי שיש בו מחשבות טובות ודבקות בתורתו

ובמצותיו לא נאמר בו מי הקדימני. הרב מהר"י שאול בספרו הבהיר קול יעקב דף ג"ן ע"ש באורך:

כח. **מעוות** שנינו פ"ב דחגיגה איזהו מעוות זה הבא על הערוה וכו' ר"ש אומר אין קורין מעוות אלא מי שהיה מתוקן מתחלה ונתעוות ואיזהו זה ת"ח הפורש מן התורה. ובזה פירש הגאון מהר"ר העשל ז"ל יבושו זדים כי שקר עותוני אני אשיח בפקודיך כלומר שהיו קורין לדהע"ה מעוות דהוה ס"ל איזהו מעוות זה הבא על הערוה והם יבושו כי מעוות אינו אלא ת"ח הפורש מן התורה ואני אשיח בפקודיך ואיני מעוות שלא פירשתי וא"כ יבושו דקראוני מעוות:

כט. **מאורי** האש. הנה נחלקו הטבעיים יש אומרים שהגוונים הם טבעיים הנראים כמו ירוק שחור אדום לבן רק שהאור מאיר החשך המסתיר הראיה וכשהאור מסיר המניע תושלם כונת הראיה לראות הטבעיים. ונחלקו עליהם שהאור הוא הנותן צבעים לכל אחד כפי הכנת טבעו לקבל האור בדרך משל זכוכית המשולשת מקבלת ניצוצי השמש בצבע ירוק ואדום וכמו כן בכל הצבעים טבע זה הדבר הוא לקבל האור בזה הצבע אם ירוק או אדום כפי טבע המקבלים.

**ובזה** פירש הגאון מהר"ר צבי אב"ד דק"ק ברלין נר"ו מחלקת ב"ש וב"ה ב"ש אומרים בורא מאור האש וב"ה אומרים בורא מאורי האש וטעמא דב"ה דארבע גוונים של אור יש באור. ויש להבין מאי טעמא דב"ש לחלוק בדבר שהחוש מעיד. ותו לא מצינו ברכה שיהיה על החיבור וההרכבה של יסוד הדבר כי אם על ההנאה המגעת לנהנה והכא ההנאה הוא האור ומה לי בגוונים. אמנם ב"ש סברי שהצבעים הם טבעיים והאור מאיר עין הרואה לראות לכן סברי שיברך בורא מאור האש שההנאה אינה כי אם הראות. וב"ה סברי שהאור נותן הצבעים לפי טבע המקבלים ומגיע לו מהאור הרבה הנאות לפי כל צבע וצבע המראה לעין והרבה הנאות מגיע ממנו וראוי לברך מאורי האש ודפח"ח.

ל. **מודעא** רבא לאוריתא כן אמרו פ' רבי עקיבא ואמרו בתנחומא פ' נח דמה שלא היו רוצים לקבל היה תורה שבעל פה דוקא אבל תורה שבכתב אמרו נעשה ונשמע. והרב מהר"י מולכו כתב בדרשותיו כ"י דהמודע' היה על עסק התורה שלא היו רוצים לעסוק בתורה והרשב"א הביאו הרב הכותב בעין יעקב תירץ דמתנת הארץ היה בעבור שישמרו חקיו ותורותיו ינצורו ובטלה מודעא והמפרשים עשו מטעמים כל אחד לבטל המודעא ע"ש בספריהם:

לא. **מצות** כל א' מרמ"ח מצות עשה סגולה לידבק בשכינה, וכל ל"ת הוא להבדילנו ולהפרישנו מכחות הטומאה שלא ישלטו עלינו ולא יגעו בנו ודע כי שס"ה מיני כחות

הטומאה הם ראוים לחול על האדם ע"י מעשים רעים וכנגדן נצטוינו בשס"ה מצות ל"ת. והעובר על א' מהם מכין כסא לחול עליו א' משס"ה כחות הטומאה כנגד אותה עבירה ואפילו אחר הכנת הכסא אין רשות לאותו כח הטומאה לחול עליו עד שיתנו לו רשות מז"ה חס"ל עין הקורא נהר ס"ט ושם ביאר סוד נגעי בתים ונגעי בגדים עש"ב ועיין עין יעקב נהר ט"ז ע"ש ובזהר יתרו סוף דף פ"ב ודו"ק:

לב. **משיח** מסלק היסורים מעל בני העולם בעולם הזה וכשיפטר כל א' יקבל ענשו זהר הקדוש ח"ב דף רי"ב ע"א:

לג. **מ"ט** פנים טהור ומ"ט פנים אינו טהור ואלו ואלו דברי אלהים חיים. ויש מי שכתב דהכונה כי אין האור ניכר אלא מתוך החשך ואין האמת ניכר אלא מתוך השקר וכיוצא ונמצא דגם סברות הנגדיות מועילות הרבה ויש מי שכתב כי גם הסברות נגדיות הם אמת ויועילו לנושאים אחרים בשינוי מועט שיש בין הנושאים ונמצא שגם הסברות הדחויות בדין זה הם אמת בנושא אחר:

**אמנם** האמת היא כמ"ש הריטב"א בחי' עירובין פ"ק משם רבני צרפת מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים שאינו טהור והכל אמת וההכרעה מסר ה' לחכמי דור ודור ואשר יסכימו תקבע הלכה ועמ"ש בעניותי בספר הקטן ראש דוד פ' לך לך בס"ד:

לד. **מנורה** רבינו האר"י זצ"ל כתב שהמנורה בכלליה ופרטיה רמז לתורה. ומ"כ להרב מהר"א הכהן בעל שבט מוסר זלה"ה שכתב המנורה מכוונת כנגד התורה ז' קנים כנגד ז' תיבות בפסוק בראשית. י"א כפתורים כנגד י"א תיבות שבפסוק ואלה שמות. ט' פרחים כנגד ט' תיבות שבפסוק ויקרא. גובה המנורה י"ח טפחים וטפח י"ח לא היה שלם רק י"ז שלמים כנגד י"ז תיבות שבפסוק במדבר. כ"ב גביעים כנגד כ"ב תיבות שבפסוק אלה הדברים עכ"ל ולא ידעתי אם הם דברי הרב ז"ל עצמו או אם העתיקו מאיזה ספר למלאכתו מלאכת ה' והושמט שם הספר. ועמ"ש אני הדל בס' הקטן פני דוד דף ס"ב בס"ד. וכתב הרב זרע ברך ז"ל ח"א פ' בהעלותך משם הרב הגדול מהר"ר אברהם ז"ל כי בעבור זה חלקו הטבת הנרות חמשה לבד וב' לבד שהתורה הם חמשה ספרים ונחלקו לשבעה ספרים ע"י פ' ויהי בנסוע הארון וה' נרות רמז לה' ספרים ועוד ב' נרות דבצירוף הם ז' עכ"ד:

לה. **מצוה** גוררת מצוה וכתבו המפרשים דהגם כי טבע הענין דמצוה גוררת מצוה וא"כ במצות הנגררות לא היה מן הדין שהקב"ה ישלם שכר כמו המצוה הראשונה כיון דאלו המצות באות ממילא בלי טורח אמנם בחסד עליון הוא משלם לכל א' מהמצות נגררות משלם כאלו כל אחת היא ראשונה וחקר מורי הרב ז"ל דנהי דמחסדו יתברך משלם

כל המצות הנגררות אך בענין העבירות דעבירה גוררת עבירה וזה טבע הענין לא הי"ל להעניש על עבירות הנגררות ולכל הפחות יקל מאד מעונש העבירה. ומסתמות רז"ל והרמב"ם אין נראה כן. ותירץ דקי"ל תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב וא"כ הן לו יהי דהטבע מושך לעבירות אחרות לא יהא אלא אונס חייב:

לו. **מחזיק** לת"ח להנותו מנכסיו שיוכל לעסוק בתורה לעה"ב אף אם הוא עם הארץ מלמדין אותו ילקוט ראובני סדר ראה דף קס"ה ע"ג והרב מופת הדור מהרח"א ז"ל בספר עץ החיים כתב דמהני ליה למחזיק התורה שלומד הת"ח להצילו מיצה"ר ואע"ג דאמרו רז"ל דנשי הת"ח פלגן בהדייהו וא"כ השתא יהיה הלב מהסס כיצד יהיה דין התלמיד חכם החצי לאשתו והחצי למחזיק והוא ישאר נקי ויש לצדד צדדים. וכבר ראיתי בספר דרשות לרש"ם בהקדמת המביא הספר לדפוס ששמע מהרב הגדול המג"ן שהיה מצטער על זה ע"ש אמנם אני בעניי מצאתי במפרשים שהקב"ה נותן מתנת חנם לאשת ת"ה שכר שיעור החצי מתורת הת"ח ולא ינוכה מהת"ח מאומה ובזה יעלזו חסידים בכבוד תורה ירננו על משכבות"ם ובמקומו הארכתי בעניותי בענינים אלו בס"ד:

לז. **משיח** זמין הקב"ה לאחיא לכל אינון מלכין דעקו להו לישראל ולירושלים לאדריינוס לופינוס נ"נ סנחריב ולכל שאר עמין דחריבו ביתיה וכו' לאתפרעא מנהון באתגליא סחרני ירושלים זהר הקדש בשלח דף נ"ח ע"ב:

לח. **מלך** נצטוה בנ' מצות לא ירבה לו נשים וסוסים וכסף וסי' לדבר כס"א ר"ת כסף סוסים אשה ואם יקיים מצותו יגדל ויאריך על כס"א מלכותו:

ט"ל. **מלך** מותר ליקח י"ח נשים ושמעתי משם הרב מהר"ר יהונתן דטעמא טעים שכל אדם יכול ליקח ד' נשים והטעם כדי שתמיד בכל שבת לא יבצר שא' תהיה טהורה. ותנן הטיילין בכל יום א"כ המלך שהוא כמו טיילין צריך ל' נשים שלא יבצר בכל לילה א' טהורה רק שאמרו רז"ל כי החסידים הראשונים לא היו משמשין אלא מד' ואילך כמ"ש בנדה דף ל"ח וכפ"ז הסר מכל שבוע שלשה ימים בד' שבועות הם י"ב יום. הסר י"ב מל' ישארו י"ח ולכך נושא י"ח דבזה לא יבצר בכל לילה א' עכ"ד והוא המצאה וחורפא אף שיש להשיב על זה הרבה כמבואר באר לחי רואי:

מ. **מצות.** מצות עשה רמ"ח הם בת"ת ושס"ה לא תעשה הם במלכות וזש"ה אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת הכתובים בספר הזה אם לא תשמור לא תעשה לעשות מצות עשה את כל דברי התורה הזאת מ' הכתובים בספר הזה ת"ת וקיומם יהיה ליראת ה' (הוי"ה אדנות בשילוב) מר זקני הרב בספר חסד לאברהם עין יעקב נהר מ"ג:

**ודע** שאני הדל היה רשום בדעתי הקדמה זו דהעשין בז"א והלאוין במ' ובקונטרס צוארי

שלל בהפטרת האזינו כך כתבתי שהיה רשום בדעתי הן אמת חפשתי בתוכו"ת כתבי רבינו האר"י זצ"ל ולא מצאתי הדבר בבירור והעמדתי הדבר בטעם לצ"ד. והן עתה שש אנכי כי מצאתי בבירור כמו שהיה רשום בדעתי תהלות לאל ית':

מא. **מזלות** חוץ מתאומים אין להם פה ולשון זהר הקדוש יתרו דף ע"ח ע"ב והק' הר"ם די לונזאנו ז"ל דהאיכא בתולה דיש לה פה ולשון ותירץ הרמ"ז בפי' הזהר כי צורת המזלות הוא מקבוץ כ"כ ככבים זה כענין טלה כו' ואולי בשל תאומים יהיה איזה ככבים שמדמים צורת פה ולשון אבל בבתולה לא יש כי אם קבוץ ככבים המאירים ומדמה צורת ראש בה בלי הוראת פה ולשון אלא כעין ראש עגולה:

מב. **משקה** שסידר אבי התעודה הרמב"ם ז"ל לחולי הנפש בריש ס' הנמצא שחיבר והוא נדפס בשלוניקי שנת וי"ש מדבר"ה כעדן וז"ל משקה התועלת והבטחון קח שרשי השבת עיקרי השבח וההודאה ועיקרי השמחה והבטחון הסר מהם גרעיני היגון והדאגה וקח פרח רמוני הדעת והתבונה ושרשי ההמתנה וההסתפקות ותכתוש הכל במכתשת השפלות ובשל הכל בכלי הענוה ותלוש אותם במתק שפתים ותמרוס הכל במי החן והחסד והשקה לחולה ממחלת היאוש שני יעים בכל בקר ובכל ערב עם ג' יעים מימי הסברא ואמצעיות ותנקה הכל מפסולת הכעס והקפדנות ותערב הכל בתמצית הסבלנות לרצון יתברך אדון השבח וההודאה והשקהו בכלי שבחו יתברך על כל וינוח החולה וישקוט:

מג. **מקדש** שחרב כתב בספר עמודיה שבעה ריש עמוד ג' סימן י"ד משם ס' היכלות שלפי האמת לא נחרב המקדש אלא שלח הקדוש ברוך הוא מלאכים והביאו לבנים ועפר ומשרפות סיד ממקום אחר להשביע עינו של אותו רשע להחריב המקדש והמקדש עצמו נבלע בארץ:

**והרמ"ע** זצ"ל כתוב במאמר חקור דין חלק א' פ' כ"ו שהמקדש נגנז כי נסתלקו אבני קדש בנס להתנוסס במקום שאין היד שולטת והבית הזה יהיה עליון כמשמעו והאריך בזה ע"ש. ודברי הזהר פ' פקודי דף ר"מ הם על אבנין דיסודי ציון וירושלים ויסודי ביתא אלא דכתב שם הרמ"ע דק"ו למקדש עצמו. ובמ"א כתבתי בעניותי בזה:

מד. **מנהיגים** ושופטים לא יתענגו בעונש כי לא היתה התשוקה אליו וראוי למעט בעונש אפילו תהיה הדת עוזרת שעם היות העונש הכרחי לקיום הדת אינו מכוון לעצמו ומנהג הסנהדרין שלא יאכלו ביום שיהרג אדם על פיהם להעיד על זה השורש. פי' איכה להרב מהר"ר שמואל בר חביב די וידאש (והזכיר הרב בשיטה מקובצת מציעא) שנדפס בשלוניקי ש' וי"ש:

מה. **מתושלח** דע כי נגעי בני אדם שהולידה פ' מאדה"ר פרו ורבו מאד ונשתתפו עם מלאך המות והיו הורגים לכל מי שפוגעים בו. ולכן התענה מתושלח הצדיק ג' ימים וג' לילות ובקש רחמים מהקב"ה על זה ונתן הקב"ה רשות למתושלח הצדיק וכתב שם המפורש על חרבו והרג מהן מאה ותשעים אלפי רבבות ברגע א' עד שבא פ' בכורו של אדה"ר ועמד לפניו ונתחנן אליו וקבל עליו ומסר שמות שדין ולילין ונתן מלכיהם בכבלי ברזל והשאר ברחו ונסתרו במחבואות ים אוקינוס וזה החרב נגנז עמו כשמת מתושלח. וזהו מת ושלח לשון חרב דכשמת גנזו החרב עמו. זהו תורף קצור דברי רבינו מהר"א מגרמיזא ז"ל בכ"י:

מו. **מבול** הרבה צדיקים היו בדור אלא שנמחו בעון הדור. תנחומא פ' ראה. ולכאורה זה סותר מאמרם ז"ל דאברהם אע"ה לא בקש על פחות מעשר שבדור המבול היו שמנה ולא ניצולו ויש לישב. ועמ"ש בצמח דוד להרי"ד דף ל"ח ע"ד:

מז. **מנצפ"ך** אותיות גאולה כ' נגאל אברהם לך לך מ' יצחק כי עצמת ממנו נ' יעקב הצילני נא. י"מ פ' פקד פקדתי לעתיד ץ' צמח ותחתיו יצמח. פרקי רבי אליעזר. ובזה פי' הרב הקדוש מהר"ש מאסטורפולי מכנ"ף הארץ זמירות שמענו שאותיות מכנ"ף ממנצפך כבר שמענו שנעשו גאולה ועתה צבי חפצי לצדי"ק אות צ' דיהיה בה גאולה העתידה ודפח"ח. וה"ה מהרי"ד בצמח דוד דף ן' פירש דהקלי' כחם ממנצפ"ך ואבותינו כל א' תקן בזכיותיו כח הדין של אות א' ובה נגאל ע"ש באריכות:

מח. **מיתה** החיות ממיתות ואוכלות משא"כ אריה דאוכל גם כשהוא חי. הרא"ש בפסקיו סוף פ"ק דקמא:

מט. **מקושש** כונתו לשמים שישראל אחר מרגלים אמרו שאינם חייבים במצות וחילל שבת שיהרגוהו וידעו שחייבים במצות. מדרש רז"ל הביאוהו תוס' בתרא דף קי"ט ועמ"ש הרב עבודת הגרשוני בתשובה סימן תשעים. ועמ"ש מהרש"א בחי' אגדות שם:

נ. **משיח** בן יוסף מזרע אביה בן ירבעם. זהר חדש דפוס ויניציא דף פ"ט ע"ג:

נא. **משה** ר"ת משה שת הבל אבל עדיין חסר תקון ת' משת ואותיות ל"ב מהבל לכן וירא אליו מלאך בלב"ת שעתה יתוקנו לב"ת החסרים משת והבל. רבינו אר"י ז"ל ש' הפ' פ' שמות ובזה פירש הקדוש מהר"ש אסטרפולי ז"ל מאמרם ז"ל בלבת להשלים השם ודו"ק:

נב. **מסתכל** בנשים מומר לעבירה אחת הוא רבינו יונה ז"ל הביאו הרמד"ל בשתי ידות דף קכ"ט ע"ב:

נג. **מצות** בני נח הם ז' כידוע ופ' גיד הנשה אמרו דיש להם ל' מצות וביארם הרמ"ע מח"ד פכ"א מח"ג כי הם תולדות הז' מצות ועמ"ש בפירוש יד יהודה.

## מערכת נ

א. **נעשה** ונשמע פירש הרב תורת חיים בריש שיטתו לע"ז דכלפי שהחזיר התורה לעשו ולא רצה אמרו ישראל נעשה לא כמו עשו וכל קבל ישמעאל שהחזירה לישמעאל ולא רצה אמרו ונשמע ע"ש באורך ואפשר לפרש דאמרו נעשה ונשמע על דרך שאמרו מטפס ועולה מטפס ויורד דחסר בתחלה הירידה ולבסוף חסר העליה ורצו בזה דיכול כמה פעמים וכמו שפירש הגאון מהר"ר העשיל במאמר ברוך אתה בבאך ודוד מפרשה וכו' ולקמן אות כ"ו נצרף הני בי תרי עם שאר טעמים לך נא ראה:

ב. **נפילת** אפים צריך לומר תיכף אחר חזרת י"ח וטעמא טעים עד"ה הרב מהר"ם ריקאנטי פ' קרח ע"ש וכן כתב בכתבי הקדש לרבינו האר"י ז"ל ועיני ראו תשובה כ"י לאחד מרבני איטאליא הקדמונים שמכח דברי הרב מהר"ם ריקאנטי דן שיאמרו נ"א בעשרת ימי תשובה קודם אבינו מלכנו והפריז על המדה ובארץ ישראל המנהג לומר נ"א תיכף אחר העמידה אפי' ביום ב' וה':

ג. **נפש** חיה מי שאינו מתקדש בשעת הזיווג בניו לא יש להם אלא נפש חיה כבהמות זהר חדש דף י"ז מדפוס ויניציא ורבינו האר"י זצ"ל אמר כי רוב הדור בגלגול שעבר היו בבהמות זולתי השרידים אשר ה' קורא ופירש הרב אספקלריא המאירה שז"ש בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני דהגלגול הא' נקרא אב והיו בהמות לכן לא עמדו על ה"ס כמש"ה אל ירעו אל מול ההר ההוא:

**והטעם** שהבהמות אינם מדברות ה"ט דאתגבלון מעוביא רב' דעפרא יתיר מבני אנשא ולא זקפין רישא ולא מסתכלין ברקיעא דאלו אתגבלון מעפרא קלילא וכו' הוו ממללן זהר חדש דף י"ז ע"ג ופירוש ויהי האדם לנפש חיה שם ע"א עיין בדברי קדשו ודו"ק:

ד. **נר**"ן נפש המשכלת רות באה לעולם לעשות כל מ"ע ול"ת ולא הנשמה והרוח ולכן נצטוית הנפש על תפלה וברכת מזון כמ"ש ברכי נפשי את ה' והרוח ללמוד תורה והנפש מכינה לכלן כשישמור המצות ומחלון שהוא הרוח מכין לרות תכשיטיה נעמי שהיא נשמה באה ללמד לבנה מחלון לחזור בתשובה אלימלך נשמה לנשמה מלמדו פנימיות התורה דרך האמת שהוא התשלום ספר הגלגולים הביאו הרב צמח דוד חדש פ' נח דף ל"ח ע"א ורואה אני כי מימיו מן המקדש נובעים דברי הזהר הקדוש בזהר חדש דף ל' ע"ד ודף ל"ז ודף ל"ח ושאר דוכתי ואני הדל כתבתי בזה בקונט' כסא דוד דרוש ח' בס"ד:

ה. **נון** כפופה נון פשוטה נאמן כפוף נאמן פשוט הכי אמרו בשבת דף ק"ד. פירש רבינו אליעזר מגרמיזא תרין עלמין ה"א עילאה בינה ה"א תתאה מ' עולה הנקבה שהיא בישיבה והרב המקובל עיר וקדיש מהר"ר נתן שפירא זלה"ה בעל מצות שמורים בדרשותיו מכתב ידו יד הקדש פירש דהיינו מאי דאמרינן התם בשבת אתו דרדקי האידנא ואמרו מילי דאפי' בימי יהושע בן נון לא אתמר כותייהו הכונה אפי' יהושע בן נון שנקרא נון על שמם כמשז"ל מי ששמו בשם הדג הוא מכניסן לבני לארץ נון בנו יהושע בנו. והאריך הרב ז"ל מאד בענין זה ואנחנו בשם ה' אלהינו נזכיר קצת מדבריו וגם זה בקצור נמרץ. הביא משם הזהר הקדוש דתרין נונין אינון יקרא דקב"ה ובהו בריך יעקב לבנוי וידגו לרוב בקרב הארץ ות"א וכנוני ימא יסגון דתרין נונין אלין עיקרא דעלמא ומאלין אפיק קב"ה לעממיא דכתיב לא נין לו. ועתיד הקב"ה לאתבא אלין נונין לאתריהו דכתיב תשבן לקדמתן. ועוד האריך בזהר ופירש דכנגד נונין שבקדושה שהן תרי"ן ההי"ן כנז' יש בקלי' התנינים הגדולים ואמרו בתקונין דאדה"ר פגם באותיות א"י של אהיה ונשארו תרין ההי"ן בגלו' וגברה נ נחש ונפלה נ של שכינה. והשני נונין של קדושה הם שני שמות ע"ב השני יל"י גימט' ן' והשם של נ"ח מע"ב יי"ל גימ' ן' שערי בינה. ואברהם אע"ה התחיל לתקן כי תרח גלגול אדה"ר ופגם בצלמים ונדה וימת תרח בחרן ן' הפוכה שהי"ל לתקן ן' ואדרבא קלקל ולז"א לאברהם אע"ה לך לך מארצך ששם שולט נ נחש ממולדתך שנולד בטו' נדה ומבית אביך ע"ז אל הארץ אשר אראך ששם תתקן ב' נונין כמנין לך לך. ויצחק נולד לק' שנה שתקן קצת הב' נונין גימט' ק' ויעקב תקן הצילני נא וז"ש פר"א נגאל יעקב בב' נונין הצילני נא ולקח לאה ורחל עלמא עילאה ועלמא תתאה שהיו בגלות בין החיצונים כ"י והם התרי נוני"ן כנז' וביצ"מ שרפו מהתורה גבר עמלק ונכנס בין התרי נונין וז"ס עדותיך נאמנו מאד לביתך נאוה קדש ר"ת עמלק ושני נונין ה' לאורך ימים ר"ת יל"י שבכה שם זה בשבת אנו מוציאים הב' נונין מן הקלי'. ובגלות תמיד צריך לכוין להקים סוכת דוד הנופלת. מודי"ם גי' ק' לתקן ב' נונין והכריעה כרע כחוטרא ו וזקיף כחויא כנגד נ נחש להעלות נ של השכינה על נ של נחש וז"ס ליני הלילה נ גדולה עם יל"י ולכן יש ק' יום בשנה שצריך לחזור בתשובה ן' יום מפסח עד עצרת ון' מר"ח אלול עד הו"ר לתקן הב' נונין. זה תורף קצת מדרוש הנשגב של הנשי"א ז"ל בקצר אמיץ:

**ואני** ברגליו אעבורה דאפשר שזה טעם מ"ש בזהר הקדוש שאם דהע"ה היה חי ק' שנה היה מתקן כל העולמות כי בק' שנה היה מתקן ב' נונין וזה רמז אלי אל תעלני בחצי ימי ס"ת אלי אל תעלני שם יל"י גימט' ן' ואפשר דזה סגולת אמירת י"א פסוקים

שמתחילין ומסיימין בנו"ן שמתקן הב' נונין וגם י"א שפגם אדה"ר מאהי"ה ונשארו תרין ההי"ן בגלות שהם השני נונין ובקריאת פסוקים אלו מתקן י"א וגם הב' נונין. ובהכי ניחא מ"ש רבינו יהודה חסיד זצ"ל בכ"י דבאמירת פ' אלו מבריח סטן ממנו ולכן לא יש ס' בפסוקים אלו עכ"ד. ובפ' עדותיך נאמנו מאד הנז' לי ההדיוט אפ' לדורשו לשבח דע"י התורה ניצול מעמלק בכח ב' נונין עלמא עילאה ועלמא תתאה שנכנסים ומפרידים קלי' עמלק ולכך יש ב' נונין בין אותיות עמלק והוא ע"ד מה שרמזו ז"ל בפ' כפי תחרא כנודע וכיוצא פירשו במראה להרב אברהם ז"ל כי קדוש נכנס דו באמצע לבטל הת' דעשו הרמוזים בק"ש וכמ"ש במ"א באורך. וכיוצא בזה אני בעניותי רמזתי בפ' ושמתי פדת בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה כי נודע כי הפלונית יותר גשמית והיא גימט' ת"ף וכשה' ברחמיו גואל ישראל הארת קבה"ו הרמוזים באותיות דו מפריד בין ת"ף ונעשה פדות והיא גאולת ישראל. אך במצרים לא זכו ישראל כי אם לגילוי שכינה וכמ"ש הזהר הקדוש כי בארץ מצרים זכו למצה אות ה' לבד ואח"כ זכו למצוה. והנה כי כן ז"ש ושמתי פדת דהיה גילוי שכינה הרומז לד' אך לא זכו לוי"ו כי אם היה בכח ולכן פדת עם הוי"ו בכח. אך אח"כ יזכו למצוה ויהיה פדות מלא וז"ש למחר יהיה האות הזה אות וי"ו ויהיה פדות מלא והרבה עמו פדות שלח לעמו ובזה פירשתי בעניותי המסרה כמ"ש במקום אחר בס"ד. ובזה אפשר לתת טעם למשז"ל דהעמר מבטל עמלק כי ן' ימי עמר מכניעין ן' נחש שרו של עמלק. ובמ"א כתבתי בעניותי רמז בזה כי עמר ע' רומז לעשו מ"ר גימ' עמלק. ואפשר דבעסק תורה לשמה תורה שבע"פ שהוא מתקן נון של השכינה אדני מבטל קלי' רי"ב בכח נון של מ' ונון עליונה וב' נון גימט' ריב ובמקום ריב נעשה רבי ודוק היטב:

ו. **נח** נתירא אביו לקרוא לו שם בעת לדתו עד שגדל כי היו הקלי' רבות כי כל מה דאתגליא שלטה עינא בישא ולכן כתיב ויחי למך וכו' ויולד בן ואח"כ ויקרא שמו נח. רבינו האר"י זצ"ל בלקוטי תורה ובילקוט אמרו כי אביו קראו ינחם ומתושלח קראו נח. ונח נתגלגל ביוסף ומשה כמ"ש האר"י בס' הגלגולים פ' ס"ד ופ' נ"ח. וזה רמז ינחם ר"ת יוסף נח משה. וגם ר"ת אלה תולדות נח נח גי' אש"ר גי' משה יוסף וזה שפרעה נבא ולא ידע מה ניבא מי ה' אשר אשמע מ"י ר"ת משה יוסף כי כאשר יחבר הקב"ה מ"י ביחד שהם גי' אשר אז אשמע בקולו וישראל יצאו ממצרים. הנשי"א הנז' בדרשותיו כ"י:

ז. **נסים** ונפלאות אשר נעשו לנו ולאבותינו ע"פ מדותיו של בעל הרחמים כי ביום אשר גברו רחמיו עזוזו ונפלאותיו אשר נתגלו אורות עליונים והשפיע בצחצחות חסדי חסדים עושי אורים גדולים ולפיהן ישיב רח"ם רחמתי"ם לראש עברים נסי"ם ונפלאות לא זו כי

אותו היום גדול מאד בשמים ממעל לחש"ב והתברכו בו ברכות ונהרו"ת המושכין. אף זו כי מידי שנה בשנה כה יעשה ביום ההוא אור זרו"ח זירחי"ה נקיט ואתי כל שזמנו קבוע וקב"ע את קובעיה"ם מה נכבד היום הן עוד היום גדול כל שנה לקבעיה קמא הדר הוא. וכזאת וכזאת לע"ד בבני ישראל נכון למועדי רג"ל בחגים ובמועדים. וכן ימים טובים לישראל מדרבנן אשר בימים ההם יצא שפע ממרום שלח וישימהו על הנ"ס ככה יעשה קובע"ת כוס ישועות והיו נכונים סדר זמנים ויאור להם נהרי"ם יאורי"ם רחבי ידים ובהגיע תור כפעם בפעם חוזר וניאו"ר הולך ואור הנהו זהרור"י מלא האור"ה בכל העולמות ברוב עוז ותעצומות. וכן בכל ברכות השבח וההודאה לה' אמרוה טוב וחסד יושפעו מעין הברכות ואפילו זכרון חסדי ה' אשר עשה לצדיקים פרטיים ואביו ורבו כלם כאחד מעוררין כח עליון להשפיע עליו ממקור אותה ברכה. הרב עיר וקדיש הרמ"ז ז"ל בהקדמת תקוני שובבים ומגוית האר"י רדה דבש כמבואר אצל עין רוגל פרק כל כתבי הקדש לרבינו האר"י זצ"ל:

ח. **נביאים** אמרו במדרש שוחר טוב סוף אות פ' מאלפא ביתא על פ' רחל מבכה על בניה הנביאים בוכים על ישראל על שאינם עושים התורה ופירש בפי' שוחר טוב הנדפס בדפוס אמשטרדם בוכים פי' וקראם רחל כי הם עיקר המין כאשר היתה רחל עקרת הבית עכ"ל ולי ההדיוט נראה דרחל היא שכינת עוזנו כידוע ועל שם שהנביאים מרכבה לשכינה נקראו רחל בשם השכינה כביכול:

ט. **נביאים** כתב רבינו אליעזר מגרמיזא הובא בלקוטי רבינו בצלאל לחגיגה ודברתי על הנביאים אל הנביאים אינו אומר אלא שהקב"ה אומר למלאכים תראו מראה זו לנביא וזהו ודברתי למלאכים על הנביאים להראותם:

יוד. **נפלאות** בילקוט סוף מיכה כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות אראה לבנים מה שלא הראיתי לאבות במצרים כתיב נורא תהלות עושה פלא וכאן כתיב אראנו נפלאות וכן הוא אומר לעושה נפלאות גדולות לבדו ואומר ברוך ה' אלהי ישראל עושה נפלאות לבדו עכ"ל ופירש הרב הגדול מהר"י מטראני דדייק אומרו כימי צאתך דמשמע בשעת יציאתם והיינו מכת בכורות דהיה על ידו יתברך ממש ולא ע"י שליח וז"ש עושה פלא אחת לבד והיינו דמייתי קרא לעושה שמה שהוא עושה לבדו ולא ע"י שליח יקרא נפלאות ולעת"ל יהיה על ידו הכל ועוד דאפילו בכורות שהיה על ידו ידעו אבל לא ראו אבל לעת"ל יראו כדכתיב הנה אלהינו זה והאריך הרב בזה:

**והרב** המפורסם מהר"ש פרימו ברמזיו פ' בשלח כתב עליו וק"ל טובא כי שכח קרא דכתיב שכחו אל מושיעם עושה גדולות במצרים נפלאות בארץ חם וא"כ מצינו נפלאות

והיו על ידי שליח וגם על בעל המאמר קשה היכי קאמר פלא לבד היה ותקשי קראי אהדדי ופירש הרב ז"ל שמפלא אחד ימשך כמה פלאים בהמשך הזמן ומשה רבינו ע"ה העיד שאין הפה יכולה לדבר התהלות הנמשכות מפלא אחד וכמ"ש נורא תהלות עושה פלא כי לדידן לא זכינו להבין כי אם שהוא פלא אחד אבל כמה וכמה נמשכו וימשכו וז"ש אראה לבנים מה שלא ראו האבות באותו פלא כמה נפלאות נולדו ממנו לעתיד יראו שנמשך עד הגאולה כמ"ש בזהר שיצ"מ גורמת הגאולה ומייתי ראיה לעושה נפלאות גדולות לבדו שבעינינו הוא פלא אחד והוא היודע כמה פלאות יולדו מזה וז"ש נפלאות בארץ חם כפי האמת כי פלא א' יש בו פלאות עכ"ד:

**ומה** שהפליא על מהרימ"ט דשכח פ' נפלאות בארץ חם עוד הי"ל לתמוה דכתיב בשופטים סימן ו' ואיה כל נפלאותיו אשר ספרו לנו אבותינו לאמר הלא ממצרים העלנו וכו' ובמזמור ק"ו אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך. ומז' ק"ז ונפלאותיו לבני אדם כמה זמני ואם אינו נקרא פלא כי אם אשר לא נעשה על ידי שליח כי אם על ידו יתברך ממש הרי התם מיירי בהולכי דרך ים ומדברות וחולים ובודאי דהכל ע"י שליח ובנחמי' סי' ט' ולא זכרו נפלאותיך אשר עשיתי עמהם ופ' שמות ובכל נפלאתי אשר אעשה בקרבי ופ' תשא נגד כל עמך אעשה נפלאות הרי מכתובים האלו ומכתובים אחרים כיוצא מוכח דעל ידי שליח גם כן מיקרי נפלאות:

**אמנם** לי ההדיוט לק"מ ודברי הרב מהרימ"ט נכוחים דאין ספק דכל חסדי ה' והנסים הנעשים לכלל ופרט הם נפלאות וק"ו לנסי מצרים הרבים והעצומים הן הן גבורותיו הן הן נוראותיו וקרינן עלייהו נפלאות אמנם לימדנו הכתוב נורא תהלות עושה פלא דלפי האמת אין נקרא פלא רק הנעשה על ידו ולא על ידי מלאך ואמר כימי צאתך דהיינו מכת בכורות דהוי פלא באמת אראנו נפלאות שהכל יהיו על ידו וכדתרגמה הרב מהרימ"ט ומאי דקאמר נפלאות בכלהו קראי דמצרים או על נס פרטי היינו דלגבי דידן נקראו נפלאות ומאי דאמר רחמנא דכתיב פ' שמות ובכל נפלאתי אשר אעשה בקרבו היינו על דרך השאלה לגבי דידן וכמ"ש אשר אעשה בקרבו ולהיות מאמר ה' כתיב נפלאתי חסר. דלצד עילאה הנפלאות באמת הם אשר יעשה על ידו יתברך ולהכי כתיב נפלאתי חסר דלא היה על ידו כי אם מכת בכורות ומשום דהוי מאמרו יתברך דייק קרא ונכתב חסר לא כן אחרים דאינם מאמר ה' כתיב מלא לגבי דידן אבל קרא כימי צאתך אראנו נפלאות הוא מאמר ה' וכתיב מלא ובפירוש המאמר הנזכר כתבתי בעניותי בקונטרס כסא דוד דרוש ט"ו בס"ד ועיין לעיל מערכת זיין אות טו"ב בס"ד ע"ש ודו"ק היטב:

יא. **נשים** הת"ח כפי מה שמתנהג הוא עם הקב"ה כן אשתו מתנהגת עמו וז"ס מה שארז"ל זכה עזר לא זכה כנגדו שמורדת בו כמו שהוא מורד בקונו וזה הסוד לא שייך אלא לצדיקים ולזה כל בן תורה שאין אשתו נשמעת לו אין ראוי להתרעם עליה כי איהו דאפסיד נפשיה אמנם אם אינו בן תורה דרך טבע שאשתו נשמעת לו מפני שהיא יריאה ממנו מז"ה חס"ל עין יעקב נהר מ"ח:

**וזה** שנים רבות שאני בעניי פירשתי כן כונת הכתוב אין שלום בעצמי מפני חטאתי כי האשה היא עצם מעצמיו וז"ש אין ש' בעצמי באשתו אמרו הטעם מפני חטאתי דאמרו רז"ל ע"פ ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו אלו בני ביתו וא"כ אם ה' מרוצה מדרכיו ודאי אשתו ישלים אתו והן עתה אנכי הרואה דברי מז"ה בפירוש' אתמר כמו ששיערתי ואתי שפיר לפי דבריו דזהו דוקא בצדיק ות"ח מה שכתוב ברצות ה' דרכי איש דהיינו צדיק ודו"ק היטב:

יב. **נשים** נקראו המלאכים כדכתיב זכריה והנה שתי נשים ופירש רד"ק דקאי למלאכים וז"ש ותצאן כל הנשים שהם המלאכים ילקוט דוד ריש דף מ"ד בשם הרב שני לוחות הברית:

יג. **נשים** א"ר חלבו לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין הברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנאמר ולאברהם הטיב בעבורה והיינו דאמר רבא לבני מחוזא אוקירו לנשיכו כי היכי דתתעתרו מציעא דף נ"ט ואפשר דהטעם דאיש ואשה שזכו יה ביניהם ונמצא דעל ידי צירוף אשתו גורם יחוד עליון ומשם ישתלשל כי שם צוה ה' את הברכה וכתב הרב זרע ברך ה"ג דף ל"ד ע"ב על ברכות משם הרב של"ה דשפלות והרמת ראש הת"ח הכל תלוי בשביל האשה דאם יש לו אשה טובה זוכה לעושר ויש לו הרמת ראש ואם לאו להפך ובזה פירש הרב זרע ברך הנז' פ' מז' ע"ה כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים כי כוס ביד ה' וידוע דכוס כינוי לאשה וא"ש זה ישפיל וזה ירים הכל לפי אשתו וז"ש כי כוס ע"ש. והרב כלי יקר כתב טעם לכתוב כי בעד אשה זונה עד ככר לחם כי האשה נקראת לחם והברכה מצויה בבית בעבורה וכשהוא מניח לחמו זה אשתו מלי כריסיה זנ"י בישי יחסר לחמו מדה כנגד מדה עכ"ד ואפשר דהיינו טעמא דאמרינן פ' הבא על יבמתו שרוי בלא אשה שרוי בלא תורה שנאמר אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני ונמצא שהאשה מסוגלת לתורה והטעם דמרובה מדה טובה כי התורה נקראת לחם וכשנשא ובודאי דמיירי באשה כשרה אז כיון שהוא יש לו אשה הנקרא לחם זוכה לתורה שנקרא לחם. ויתבאר עוד דתורה שבע"פ היא במ' והאשה היא במ' ולכך זוכה לתורה שבע"פ ויושפע עליו שפע שיהיה מכוין אל האמת ומצליח בתורה וזש"ה מצא

אשה דהיא כשרה מצא טו"ב שהי' התורה.

**ועין** רואה פ' הבא על יבמתו דכייל ותני כמה מעלות אח"ז הנושא אשה ושמתי סימן לכל הדברים שב"ח אשת"ו שמחה ברכה חומה אדם שלום תורה וטובה לך נא ראה המאמר באורך:

**וראיתי** בחתימת פסק עיגונא מהרב המקובל כמהר"ר אהרן חייון ז"ל (שחיבר פי' על הזוהר והוא אבי הרב מהר"ר משה חייון ז"ל דשקיל וטרי עם מורינו הרב מהר"א יצחקי בזרע אברהם ועם הרב גנת ורדים והרב מטה יוסף כמו שתראה בתשובותיו בספרי הרבנים הנזכרים זלה"ה) שכתב שנטפל בדין זה לפי שהוא תקון לשכינה באותו חלק פרטי של בחינת אשה זו וכו' עכ"ד ומצאתי בזהר הקדוש פ' ויחי דף רכ"ח ע"ב וז"ל בגין דשכינתא כל נוקבי דעלמא קיימין בסתרהא מאן דאית ליה נוקבא שריא איהי לגביה וכו' עכ"ל ולפי זה א"ש דהברכה מצויה בשביל אשתו דבעבורה שכינתא שריא ובאה הברכה ועמ"ש בעניותי בס' הקטן פתח עינים שם במציעא בפירוש מאמר הנז' ובסוטה פ' היה נוטל במ"ש מי לא פלגן בהדייהו ע"ש ודו"ק היטב:

יד. **נדה** כטומאת הנדה היתה דרכם לפני יחזקאל סימן ל"ו אפשר ברוגז רחם יזכור המשילה כטומאת הנדה דהיא טומאה חמורה מאד וכמ"ש בזהר הקדוש דלית מסאבו קשיא כמסאבו דנדה אמנם בעת ריחוקה היא עצמה יודעת שזו טומאה עוברת ועתידה ליטהר. ואב הרחמן רמז להם שעם כל קושי ותוקף טומאתם זו טומאה עוברת ויטהרו בעזרתו. ועוד הן בה דטמאה שנפלה למקוה באונס קי"ל דעלתה לה טבילה והקב"ה יביא עליהן יסורין למרק עונם ואף שהוא לאונסם נטהרין כמ"ש בילקוט תהלים מזמור ל"ב וברית אברהם פירש המאמר מרבינו מהר"ם קורדובירו זצ"ל דהסט"א מאסף אסופות חבילות של חטאות הצבור והיחיד והקב"ה ברחמיו רומז להביא חשבון היסורין שסובלים ישראל ויצאו אלו באלו וא"כ ישראל באונס באים עליהן יסורין ונטהרין דומה לנדה דאפי' נפלה למקוה באונס נטהרת וז"ש מקוה ישראל ה' דומה לדין מקוה כי הוא מטהר אפילו באונס ודוק:

טו. **נדה** היא מטמאת באודם ולא האיש וכמו שפסק הרמב"ם ריש ה' משכב ומושב ושמעתי מפי מגידי אמת שידעו בבירור שאדם א' מישראל היה לו וסת בכל חדש רואה דם ודרך נשים לו ואם תאחר וסתו יש לו צער והראוני את האיש ואת סיח"ו אך לא דברתי עמו על זה והוא פלא. וזה האיש מגדולי הקהל והוליד כמה בנות:

טז. **נשיאים** במשכן כתיב והנשיאים הביאו את אבני השהם וכו' וכתוב בתרגום מיוחס ליונתן בן עוזיאל ועננ שמיא אזלין לפישון ודליין מתמן ית אבני בורלוות חילא וית אבני

אשלמותא לשקעא באפודא ומחתן יתהון באפי מדברא אזלין רברבני ישראל ומייתן יתהון לצורך עבידתא ותייבין ענני שמיא ואזלין לגן עדן ונסבין ית בוסמא בחירה וית משחא דזיתא וית אפרסמא דכיא וכו' ע"ש ובספר הקטן ראש דוד פרשה ויקהל הבאתי מה שפירש בזה מורנו הרב מהר"י זאב ז"ל. וגרגיר א' שאמרתי בעקבותיו ע"ש:

טוב. **נסכים** שהקריבו במדבר תרגם המתרגם בשיר השירים על פ' אשכול הכופר וז"ל ומני ית בנוי דאהרן כהנא למקרב קרבנא על מדבחא ולנסכא ית חמרא על קרבנא ומנין הוה להו חמרא לנסכא הלא אינון במדברא לא אתר כשר לבית זרע ואף לא תינין וגופנין ורמונים אלא הוו אזלי לכרמי עין גדי ונסבין מתמן אתכלין וענבין ועצרי מנהון חמרי וכו' ע"ש. ותליא הא אי א"י מוחזקת ואין לו לגוי במה שזרע וכמ"ש אני הדל בס' הקטן ראש דוד פ' קרח דף קי"ט בסי"ד ועמ"ש אני בעניי בס' הקטן פתח עינים מנחות על דף מ"ה ע"ב ובמה שרמזתי שם:

ח"י. **נח** כתיב את האלהים התהלך נח פירש ה"ה מהרי"ד ז"ל בצמח דוד דף ט"ל ע"ב דאחר שקראו צדיק הוקשה לו והא לא היה מוכיח בני דורו ואיך נקרא צדיק לז"א תמים דהיינו עניו כלומר מענוה לא היה מוכיחם וענוה עדיף מתוכחה כמ"ש בערכין וכו' את האלהים התהלך נח שהיה עניו ענוה לשמה עי"ל תמים בריא ושלם שלא היה מוכיחם עד הכאה אלא את האלהים התהלך נח לבדו ולא היה מכריח בני דורו עכ"ל ולכאורה ק"ק דכתב דנח לא היה מוכיח דהרי אמרו בב"ר שנאו בשער מוכיח דהוה אמר להו ריקיא אתם מניחין מי שקולו שובר ארזים ומשתחוים לעץ וכו' וכן אמרו בקהלת רבה בפ' עיר קטנה ע"ש. ומ"ש שלא היה מוכיח עד הכאה. כבר הנמקי בשם הריטב"א כתב דה"ד ליחיד אבל לצבור די שיגלה להם שהם עושים איסור ודו"ק כי קצרתי ועמ"ש בעניותי בראש דוד פ' נח בס"ד:

יט. **נשמה** אברם שרי גוף א"כ הנשמה איש והגוף אשה והנשמה יורדת למטה לזכות לבנים כשם שהאיש נושא אשה לזכות לבנים וכמו כשאדם נושא אשה הוא ע"י ז' ברכות כך כשיורדת הנשמה הוא ע"י ז' ברכות ה"ה מהרי"ד בספר צמח דוד דף ן' ע"ג מיסוד מדרש הנעלם והוא ז"ל האריך בזה ע"ש באורך:

כ. **נפילת** אפים אם יאמר בכונה נעשה בריה חדשה. ב' נותנים לו כח לילחם עם יצה"ר. ג' יוסיף שכל בתורה. ד' יוסיף דבקות בה'. ה' זוכה למסילה כמש"ה אשרי אדם עז לו בך מסילות בלבבם. ו' יושפע שפע לשכינה. ז' אם יזדמן לו איזה חטא ממרקים אותו בעה"ז. גורי האר"י זצ"ל:

כא. **נסים** אין נהנים ממעשה נסים כדאמרינן פ"ג דתענית וזהו ששאלה אשת עובדיה מאלישע אם תמכור השמן שאין נהנים ממעשה נסים אך אפשר דכיון שנתיקר השמן יכולה למכור והשיבה אלישע דמותר כיון דנתייקר השמן ובאים לקנות מדוחק וכו' מהרי"ד בצמח דוד דף ס"ד ע"ב. ולי ההדיוט יש לפקפק דאם על הקונים הגם שלא נתייקר והם קונים לא מיקרי נהנים ממעשה נסים דהם אינם מרויחים כלום שקונים השמן כמו ששוה. ואם עליה ועל בניה לא סגי דנתייקר ואדרבא היא נהנית בכפלים. אך נדון זה שנא ושנא דהכא ה' עשה נס זה כדי שתשלם ויחיו היא ובניה בנותר ואדעתא דידה ובניה נעשה הנס ובפרטות זה שרי ודוק כי קצרתי:

כב. **נסיון** שנסה גדעון ח"ו לא עבר על לא תנסו כי הוא היה סומך על מ"ש לו ה' לך בכחך וכו' אך הנסיון היה לחזק לב ישראל שהיו קטני אמנה וכו' ורצה לחזק לבם שיצאו ישראל למלחמה וכו'. הרב כנסת הגדולה א"ח בדרושים תורניים (אחר מ"מ הסוגיות) וע"ש מ"ש בשם רבי' סעדיא גאון.

כג. **נשים** התלמידי חכמים נקראו נשים כמ"ש ביומא דף ע"א אליכם אישים אקרא אמר ר' ברכיה אלו תלמידי חכמים שיושבים ודומין לנשים ועושים גבורה כאנשים ופירש"י לנשים ענותנים ותשישי כח ועושים גבורה כאנשים לכפות יצרם וכפ"ז אישים פירושו נשים ומעין דוגמא הש"ס פ"ב דסנהדרין קאמר אשה יראת השם זה פלטי בן ליש ובמדרש אמרו אשת חיל זה משה וכיוצא:

כד. **נעמה** העמונית. כתב הרב עיר וקדיש הרמ"ע ז"ל במאמר אם כל חי ח"ג סי' ט' מאלף נשים שגייר שלמה לא נתקבלה מכלן להעמיד ממלכת ישראל אלא נעמה העמונית דנשאת לשלמה כשהיה בדלי דלות ולא חזר למלכותו אלא בזכותה ונמצא כתוב באגדה שאותה טבעת ששם המפורש חקוק עליה ונפתה שלמה לאשמדאי ונתנה לו כדאיתא פ' מי שאחזו השליכה לים הגדול וכו' סוף דבר זימן הקב"ה דג אחד ובלעה ושלש שנים נטרד שלמה בעניותו על שעבר ג' לאוין ונטרפה דעתו באבדן הטבעת עד שרחם הקב"ה עליו ונזדמן לפני מלך בני עמון ונעשה לו מלצר ראתהו נעמה בתו וחשקה בו ואביה הגלה את שניהם למדבר שמם למען ימותו מיתת עצמם וידו אל תהי בם וזמנם הקב"ה לשפת הים ואותו הדג עלה לגורלם ומידה של נעמה קבל שלמה תנחומין שנתנה לו הטבעת בקריעת הדג ותחי רוחו ומנדעיה עליה יתוב וכו' ומיד שנשתפה גייר אותה ועדיין היו שניהם עניים מרודים וזכתה יותר מרות וכו' עכ"ל. ואני הדל ראיתי אגדה הלזו בכ"י ונוסף בסוף דברים ואמרו לי שכל אגדה זו כולה היא בעמק המלך:

**ובזה** מצאנו איזה טעם למה שאמר רחבעם קטני עבה ממתני אבי דלכאורה אינו מובן

איך הוציא מפיו דברים אלו ומה דמות יערוך הוא לאביו אמנם אפשר דכונתו דנעמה אמו בזכותה אביו חזר למלכותו וזכתה יותר מרות ולצד זה הוא גדול מאביו:

**ומכללן** של דברים תשובה מוצאת למ"ש הגאון מהר"ר יחקאל נר"ו בשו"ת נודע ביהודה בח"מ סי' א' שתמה על מרן כ"מ דאנה מצא דאם רחבעם גיורת היתה ודלמא הא דנקראת נעמה העמונית מזרע עמון באה ומלבד דכולהו שמועי רהטי כדברי מרן ז"ל דנעמה אם רחבעם גיורת היתה כאשר ממעיינ"י הישועה ישר יחזו פנימו עוד בה שכן כתב בפירוש הריטב"א בחידושיו לקדושין דף י"ג והרמב"ן בחידושי יבמות דף מ"ה ע"ש ודבר ה' בפיהם אמת דרז"ל השמיעונו כזאת עיקר מטרין לקיחת שלמה לנעמה ובמקומות אחרים כתבנו בעניותנו בזה בס"ד:

כה. **נגעים** בצינעא הוו יסורין של אהבה ובפרהסיא אינם של אהבה הכי אמרו פ"ק דברכות דף ה' והטעם דהיסורין דמכפרין אמרינן שם דהוו מק"ו משן ועין וטעם שן ועיין מפני שהם בגלוי וא"כ יסורין בצנעא אי אפשר שהם להוציאו חירות מעונותיו שהרי אין מועילים כיון שהם בצנעא אלא על כרחין שהם יסורין של אהבה. אבל בפרהסיא שהם בגלוי כשן ועין הוו לכפרה ה"ה מהרי"ד ז"ל בצמח דוד דף קע"ו ע"ד:

**והנה** שם בגמרא הכי אתמר א"ר יוחנן נגעים ובנים אינם יסורין של אהבה ונגעים לא והתניא כל מי שיש בידו א' מד' מראות נגעים הללו אינן אלא מזבח כפרה מזבח כפרה הוו יסורין של אהבה לא הוו ואב"א הא לן והא להו ואב"א הא בצנעא הא בפרהסיא ונמצא דאיכא תרי שינויי בגמרא והנה לתירוץ הא לן והא להו לא שנא בצנעא ל"ש בפרהסיא הוו יסורין של אהבה לבני ה"ל אך לבני א"י שצריך להזהר לא הוו יסורין של אהבה וק"ק דלפי האי שינויא מוכח דסבר דכשאומר מזבח כפרה היינו שהם יסורין של אהבה ואם כן הברייתא מדברת בה"ל והא אמרינן בעלמא תנא בא"י קאי ואיך מוקי הברייתא בה"ל דאם גם לתירוץ זה סבר מזבח כפרה הוו יסורין של אהבה לא הוו אמאי איצטריך לשנויי הא לן והא להו ויש לישב:

**ולכל** הדברות מוכח דלשינויא דהא לן והא להו לא שנא ליה בין צנעא לפרהסיא אלא סבר דאפי' בפרהסיא הם יסורין של אהבה בח"ל וצריך לדעת במאי פליגי הני תרי שינויי ואפשר לומר דאמרו לעיל בש"ס דיסורין ממרקין ק"ו משן ועין ואמרו עוד דאמר רשב"ל נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין וכו' והשתא האי שינויא דהא לן והא להו דלא שאני ליה בין צנעא לפרהסיא סבר דיסורין ממרקין מג"ש דנאמר ברית במלח וכו' ואין חילוק בין צנעא לפרהסיא דבתוכחות יש יסורין בפרהסיא ועל כלם נאמר אלה דברי הברית וכלם יסורין של אהבה ושינויא דמחלק בין צנעא לפרהסיא סבר דיסורין ממרקין

מק"ו דשן ועין וא"כ דוקא בגלוי ואינם של אהבה כמ"ש מהרי"ד ז"ל והגם דר' יוחנן אמר ק"ו משן ועין לשינויא דהא לן והא להו סבר דר"י מודה בג"ש אלא דבא לדרוש ומתורתך תלמדנו להכי דריש ק"ו דאדם דן מעצמו ושפיר קאמר ומתורתך תלמדנו ודוק היטב.

**וכיוצא** בה שמעתי משם הגאון מהר"ר העשל ז"ל במאמרם ז"ל משפטי ה' אמת צדקו יחדיו ר"ל אמר מק"ו ורבנין מג"ש דכונתם על היסורין דממרקין מק"ו דשן ועין או מג"ש דברית במלח וברית ביסורין ע"כ שמעתי וקצת יש להרגיש דר"ל בסוגיין קאמר ג"ש ואלו במדרש ר"ל קאמר מק"ו ורבנין מג"ש.

כו. **נעשה** ונשמע למה שהקדימו נעשה לנשמע יש כמה תיקונים (א) מחמת אהבה כמו שכתוב פ' ר' עקיבא אנן דסגינן בשלימותא וכו' (ב) פירושו נעשה אחר שנשמע כמו שפירשו על גבר ימות ויחלש (ג) באבות דר' נתן מפרש פ' כ"ב לרמוז שצריך שיהיו מעשיו מרובין מחכמתו (ד) כלפי המלאכים שרוצים התורה אמרו בתחילה נעשה כלומר שהמלאכים אינם במעשה (ה) בש"ר פ' כ"א מפרש שישראל הולכים בתמימות ע"ש (ו) פי' נעשה במהירות תכף שיהא נראה שעשינו קודם הציוי (ז) פי' נעשה מה שאנו יודעים שעתיד לצוות כאברהם אע"ה שקיים כל התורה עד שלא נתנה הני ז' ציצים ופרחים צמחו בצמח דוד למהרי"ד ז"ל דף קע"ז ע"א ע"ש (ח) הרב תורת חיים בריש שיטתו לע"ז פירש כלפי מה שהקב"ה החזיר התורה לעשו וישמעאל ולא רצו לכן ישראל אמרו נעשה כנגד עשו שבתחילה אליו נאמר לקבל ולא רצה לכך אמרו נעשה ונשמ"ע כלפי ישמעאל שלא רצה וכבר בריש מערכה הזו כתבתי דברי הרב תורת חיים ושם נאמר כי (ט) אפשר דאמרו נעשה ונשמע על דרך מטפס ועולה מטפס ויורד שבתחילה יורד ואח"כ עולה אלא אמרו מטפס ועולה ובכללו יורד ומטפס ויורד פעמים אחרות ולכן אמרו נעשה ונשמע לומר כמה ציווים יצונו נעשה ונשמע פעמים אחרות ונעשה (יוד) או אפשר נעשה קודם הציוי אי גדול מי שאינו מצווה ועושה ונשמע אי גדול המצווה:

ז"ך. **נרות** המנורה יש בה כמה טעמים (א) פ"ט דמנחות בגמרא ופירש"י מוכח כי ה' אמר להעלות נרות לרצותך ולהראות לפני (ב) להיות נס בנר מערבי להורות ששכינה שורה בישראל (ד) ברבה פ' תצוה להעלות ישראל בפני או"ה שיהיו אומרים ישראל מאירים למי שמאיר לכל (ה) מתאוה למעשה ידיו (ו) ויקרא רבה פרשה ל' לזכותכם ולכפר על נפשותיכם שמשולה לנר (ז) שם נרי בידך ונרך בידי אם הארת נרי אני מאיר נרך (ח) בזכות להעלות נר תמיד תזכו להקביל נר מלך המשיח שנאמר ערכתי נר למשיחי (ט) פ' בהעלותך אם אתם זהירים להדליק הנרות לפני אני מאיר לכם אורה גדולה לעת"ל שנאמר קומי אורי (יוד) אם נזהרתם להדליק נרות לפני אני שומר נפשותכם שנמשלה

לנר מכל רע (יא) בילקוט בשם תנחומא בשביל שיהא אורך לפני תדיר (יב) להאיר לעוה"ב כשתבא חשכה על או"ה (יג) בזכות המנורה אביא לכם המשיח ולע"ל שאני עושה לכם אורה והיה ה' לך לאור עולם. (יד) ויקרא רבה סוף פ' ל"א. בזכות יערוך תנצלו מכי ערוך מאתמול וכו' צמח דוד דף קכ"ז ע"ד:

כח. **נתינת** דם ושמן על בהן ידו ורגלו ותנוך אזנו ועץ ארז ואזוב בטהרת המצורע הטעם שיש ה' מיני לשון הרע א' בדבור פה לבד ולזה באים הצפורים המצפצפים ב' שהולך ברגליו לדבר לה"ר כמש"ה הולך רכיל לכן נותן על בוהן רגלו ג' שמקבל לה"ר ע"י שמיעת אזן לכן נותן על תנוך אזנו ד' רואה מספר לה"ר ובידו למחות ואינו מוחה כאבנר לכן נותן על בהן ידו ולפי שכל אלו גורמים ש"ד נותן דם. והלה"ר ע"י שפת חלקות רכו דבריו משמן ובצנעא כיציקת שמן שאינו נשמע לכן נותן שמן ומספר בטובת חבירו שמתוך שבחו בא לידי גנות לכן עץ ארז שמגביהו ומזה בא שמשפילו כאזוב צמח דוד דף רכ"ג ע"ג:

**ולפי** דבריו אפשר לרמוז שכתב רבינו בעל הטורים תורת הצרעת ה' פעמים כנגד ה' חומשי תורה לומר שמספר לשון הרע כאלו עובר על ה' חומשי תורה, ולפי האמור אפשר דכתוב ה' תורת הצרעת נגד ה' מיני לה"ר הנז':

כט. **ניסן** פ"ק דר"ה דף י"א ע"ב ר' יהושע אומר בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל מנא לן אמר קרא ליל שמורים הוא לה' לילה המשומר ובא מששת ימי בראשית. אפשר לומר דהטעם כמ"ש רעיא מהימנא והביאו הגאון החסיד מהר"ר אלעזר מקראקא זלה"ה בספרו הנחמד מעשה רקח דעמלק ימחה ב"ב ביום י"ד בניסן ולזה בניסן עתידין ליגאל כי הוא זמן נועד להשבית החמץ בבל יראה זכר עמלק וכשימחה זכר עמלק אז שמו וכסאו שלם והיינו דקאמר מנא לן אמר קרא ליל שמורים הו"א הכונה ליל שמורים לעתיד ונתן טעם הו"א דהם אותיות שמו וכסאו וכמ"ש הקדמונים או"ה למושב לו אלף מכס"א ואותיות וה' משמו. וז"ש הו"א שיושלמו במחיית זכר עמלק ויהיה בי"ד בניסן ולזה ליל שמורים לעת"ל:

**א"נ** הטעם דבלילה הזו יגדל נא גדולי גדולין והרשעה שבה והיתה לבער והוא עידן חדותא ומהאי טעמא ליל יצ"מ היתה מאירה כתקופת תמוז וזהו הטעם דכתיב ליל שמורים הוא לה' הוא הלילה הזה לה' ואין הקב"ה מיחד שמו על הרעה כדכתיב ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה וכמ"ש המפרשים וה"ט דבניסן עתידין ליגאל זמן מוכשר לגאולה והיינו דקאמר מנ"ל אמר קרא ליל שמורים לעת"ל ונ"ט הוא הלילה הזה לה' ואיך אני אומר לילה לה' אלא שהיתה מאירה והטעם כתוקף גילוי המאורות

הגדולים ומשו"ה זמניה הוא ליגאל:

**ויתכן** כי טעם בניסן עתידין ליגאל כי במצרים היתה הגאול"ה מסטרא דיובלא ן' שערי בינה וכן הגאול"ה גימט' ן' ולעת"ל תהיה הגאולה משער הן' עצמו כמ"ש הגאון החסיד מהר"א מקראקא זלה"ה בס' מעשה רקח ואפשר דז"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות ן' פלאות הכונה כימי צאתך דהיה מסטרא דיובלא לעת"ל אראנו ן' פלאות שתהיה הגאול"ה משער הן' ולכך בניסן עתידין ליגאל זמן זמנם של ן' שערי בינה שנתגלו ביצ"מ וכן בתוספת טובה בגאולה העתידה במהרה בימינו:

**ועוד** אפשר לומר דהטעם כי בניסן עתידין ליגאל במ"ש בזהר הקדוש דיציאת מצרים היתה הכנה דרב"ה לגאולה העתידה במהרה בימינו ואתחלתא דגאולה הזו היתה מיצ"מ וכמ"ש מהר"ש פרימו ז"ל ברמזיו. ומאחר שההתחלה היתה בניסן דין הוא הא למגמ"ר גאולתנו בניסן נעוץ סופה בתחילתה גאולה אריכתא:

**ויגע** ע"פ הבא"ר במ"ש רבינו האר"י זצ"ל דניסן התחלת חדשי הנקבה וכיון דעיקר הגאולה להקים סוכת דוד נאה ויאה לסמוך גאולה לתפל"ה בחדשה ימצאונה בחדשי הנוקבא ותחילתם ניסן:

**ושבה** והיתה לבא"ר כל שישנו בנותן טעם במ"ש הרב תורת חיים ז"ל דד' גליות הם סיום שעבוד גלות ת' שנה אשר קושי השעבוד במצרים היו פ"ו שנה והיה הנשאר מת"ל שנה שמ"ד והוא יתברך יודע החשבון. ומאחר דכל אלו הגליות הם להשלים הת"ל שנה גזרת בין הבתרים אם כן אפה בניסן אשר בו נתנה תוקף יציאת מצרים גם התשלום יגיע יראה בניסן תהיה הגאולה שלימה שאין אחריה שעבוד ושפיר אמר ר' יהושע בניסן עתידין ליגאל:

**וישב** על הבא"ר במ"ש הרב הקדוש מהר"ש מאסטרפולי זלה"ה כי החדש הזה לכם גימט' משיח בן דוד וכבר בעניותנו כתבנו בזה בקונט' פני דוד פ' בא ואוסיף פרפרת אחת דאמרו רז"ל כי בזכות התורה תהיה גאולתנו ובפרט בלימוד המשנה כמשז"ל ע"פ גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם ובמשנה תקכ"ד פרקים וכתבו ז"ל שהוא גימט' תלמוד בבלי ואפשר כי עי"ז תבנה ותכונן שכינת עוזנו בעשר מדותיה כל אחת כלולה מעשר הם ק' נשארו תכ"ד גימט' משיח בן דוד איכו השתא הלא מרא"ש הכי אמר רחמנא החדש הזה לכם ואגמריה למשה רבינו דהוא גימט' משיח בן דוד אלמא בניסן עתידין ליגאל בב"א:

## מערכת ס

א. **סמבטיון** הוא נהר גוזן וסמבטיון הוא על שקל אזוביון שכך נוהגים בלשון ההוא. הרמב"ן בפי' על התורה פ' האזינו. ואלדד הדני אמר שנהר סמבטיון מפסיק בין השבטים ובין בני משה ובני משה הם לפנים מנהר סמבטיון:

ב. **סבתא** בביתא סימא בביתא. אפשר לומר דהאשה בזקנותה חדל להיות לצר"ה ארח שהוא הטומאה הרצוצה מזוהמת הנחש. והיא מתוקנת בכמה הרפתקי דעדו עלה וצער עיבור ולידה וצער גדול בנים ואין בידה לא עון ביטול תורה שזה עון תדיר וחמור בא באנשים ולא קרי דגברי כתיבן וקרייי"ן והני בי תרי ישנם באנשים לפוקה ולמכשול ומרבית העם אלו עוברין בפשע רב ואשה בכל אלה אז תנקה. לכן היא סימא גי' קי"א גימט' עול"ה וכנגד קי"א פסוקים שבפ' ויקרא והיא מכפרת לחטא את הבית.

ג. **ספר** תורה כשכתב משה רבינו ספרי תורה ביום סלוקו ירד גבריאל ולקח ס"ת והוליכו לרקיע לפרסם ולהודיע גדולתו של משה רבינו ע"ה והצדיקים אשר במרום קורין בס"ת זה בשבת וי"ט ובשני וה'. דעת זקנים פ' וילך בפי' התוס' ע"ש. ומצאתי שרש הדבר בפטירת משה רבינו ע"ה והוא בס' מעשיות מרז"ל שיש שם קונטרס פטירת מרע"ה ושם כתוב כן קרוב ללשון זה:

ד. **סכנה** כשאדם בסכנה ח"ו טוב להזכיר זכיותיו כן כתבו משם רבינו האר"י זצ"ל וע' מה שכתבנו לקמן בקונטרס זה מערכת צדי בעזר משדי:

ה. **סכנה** אמרו בירושלמי פ"ב דשבת בהשפטו יצא רשע יצא צדיק לא נאמר אלא יצא רשע מכאן שהשטן מקטרג בשעת הסכנה. וצריך ביאור ולהיות דובב שפתי ישנים ארדוף אציי"ג מה שפירש עיר וקדיש רבינו מהר"ם קירדוביר"ו זצ"ל שהכונה לומר דבהשפטו היה ראוי שיצא צדיק אחד להשפט כי בהעריך מעשיו של הצדיק כנגד מעשיו של רשע הנשפט יוסיף עליו עברה וזעם כמאמר' של הצרפית לאליהו זכור לטוב כי באת אלי להזכיר עוני ואמרו רז"ל דהכונה הדא אמרה כי עד עתה אני הייתי צדקת כל קבל בני ארצי ואולם כלפי דמר דמיתי היות רשעה וא"כ אם בעת שפוט הרשע יצא צדיק להשפט אשתפוך חמימי על הרשע ביותר לא כן עתה אם בעת השפטו יצא רשע אחר כראשון שמעשיו שקולים לרשע הצופה לצדיק לא תגדל אשמת רשע הראשון ולכך זו היא שקשה שהיה לו לקלל הרשע שבהשפטו יצא צדיק אחד לעומתו דאז היה מכריעו לחובה יותר ורוח חכמים נוחה מכאן שהשטן מקטרג בשעת הסכנה כלומר דלמדנו דעם היות דמצד הסברא אם היה יוצא צדיק היה מעורר הדין על הרשע. עם כל זה יותר ויותר יגיע לו צער גדול לפי שהשטן מקטרג בשעת הסכנה ובבא רשע נפיש חרון אף

ושעת סכנה היא כדי שיקטרג בשעת סכנה זו של יציאת רשע שני וכדי שיקטרג על רשע ראשון הן הנה אמרי קדוש ודברי פי חכם חן:

ו. **סעודות** שבת מצילות מחבלי משיח וגיהנם ומלחמת גוג ומגוג כמ"ש רז"ל אם יקיימם כתקנן ויהיה כונתו לקיים מצות לענג השבת דוקא וכתב בספר קרן אור פני משה שזש"ה ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם דידוע כי תיבת לך ולכם דרשו רז"ל בכל מקום להנאתכם ולטובתכם ובאה האזהרה לשבת כי אפילו בדבר שהוא להנאתם כמו סעודות השבת צריך שיהיה קדש שלא יכוין בכונת החול שאוכל להבריא את גופו שיהיה לו כח לעבוד הבורא יתברך רק לכבוד שבת דוקא ולא בשביל שום כונה אחרת וזהו כי קדש היא לכם אפילו דבר שהוא לכם להנאתכם יהיה קדש לכבוד שבת לתקן את שרשן במקום עליון:

ז. **ספר** תורה הרב רבינו משה בר מיימון זלה"ה טרח הרבה להגיה ס"ת בפתוחות וסתומות והגיהו מס"ת שבמצרים שהגיהו בן אשר וספר זה היה בירושלים ת"ו מכמה שנים להגיה הספרים כך כתב בחיבורו ה' ס"ת פ"ח וראה זה חדש שנמצא בחומש קדמון כ"י שכתב הרמב"ם שאח"כ ידע שבמלכות בורגונ"א נמצא ס"ת מכתב יד הקדש עזרא הכהן גדול סופר מהיר והלך שם ומצא בספר עזרא כל פרשיות פתוחות וסתומות מכונות עם ספרו אשר כתב במצרים וטרח והעתיק מספר עזרא כל תיבות חסרות ויתרות ותיבות גדולות קטנות ומשונות ומהופכות כדי לעשות ספר תורת ה' בלי חיסור ויתור ואח"כ כתב ס"ת כדת וממנו הכל מעתיקים ושמח מאד וקבל לעשות יום משתה ושמחה בכל שנה ביום אשר מצא ספר עזרא. זה תורף דבריו ז"ל כפי אשר כתב בחומש שנדפס באמשטרדם עם החינוך ע"ש פ' ויחי באורך:

ח. **ס"ת** הנותן ספר התורה חדש לבית הכנסת בעצרת כאלו הקריב מנחה חדשה לה' בזמנה. הרב עוללות אפרים סי' ק"ם עיין שם בדברי קדשו:

ט. **סוכות** זכר לענני כבוד והוא כנגד יעקב אע"ה ולא ציונו ה' לעשות סוכה בפסח בזמנה כי כן הענני כבוד באו לישראל בצאתם ממצרים בפסח משום דאז מתחיל הקיץ והיה נראה כמיקר כי כן ארחות בני אדם בכמה מקומות שהאויר טוב לצאת בו בפרק לישב תחת אויר השמים ולישן שם ולא היה ניכר כי לשם מצוה עושין לכן אדרבא נצטוינו בסכות בתשרי כי אשר היו בקיץ לרוח היום בסוכות הוא זמן ליאסף הביתה לפום חורפ"א וניכר כי הוא לשם מצוה. רז"ל והמפרשים:

יוד. **סוכות** זכר לענני כבוד. יש מי שחקר דענני כבוד הוא מד' רוחות שלמים הם אתנו וא"כ הסוכה שהוא לזכר אמאי מכשירינן בב' דפנות כהלכתן וג' אפילו טפח ואני הדל

באתי לכלל ישו"ב בקונטרס שמחת הרגל לרות בלימודי סוכות ע"ש ועתה נ"ל לומר דבר פשוט דעניי כבוד היו סוכה גדולה אחת וכל ישראל בתוך סוכה זו אבל עתה שמוכרח סוכה לכל א' ובני ביתו ראה הקב"ה להקל בדפנות ושמעתי כי יש מדרש בנוסח זה איוב היה מצטער מאד כיון שראה שהסוכה בשתי דפנות נתקררה דעתו ופירש מורינו הרב המובהק מר קשישא כמהר"ר אליעזר נחום ז"ל דטעמא דסגי בב' דפנות וג' אפילו טפח דכתיב בסכת בסכת ויש אם למסורת גם אז"ל ואשימם בראשכם ואשמם כתיב שהכל תלוי בראשים גדולי הדור ואיוב היה מצטער כי הוא איש תם וישר וכו' אם כן גם ואשמם יש אם למסורת וכשראה סוכת בב' דפנות דיש אם למסורת וגדול הדור סובל עונות דורו ונתישבה דעתו עד כאן שמעתי:

יא. **סוכות** זכר לעניי כבוד יש לחקור מ"ט הקב"ה עשה זכר לעניי כבוד ולא עשה זכר למן ולבאר דג' מתנות הם שניתנו לישראל ואמאי חש משום כבוד הנשיאי"ם וישבות המן ומן הבאר אי"ן זוכ"ר. וכתבתי בס' הקטן ראש דוד פ' אמור דהרב החסיד מהר"ר חיים כפוסי ז"ל תירץ דמן ובאר כ"י חייב לזונם משא"כ ז' עניי כבוד שבעה יתרי"ם מילתא דליתא בכל עוברי דרך ולזה נצטוינו לעשות זכר לעניי כבוד. ועתה ראיתי שכן תירץ הרב המבי"ט בספר בית אלהים שער היסודות דפ"א ע"א ע"ש ובספר הקטן הנז' שם הבאתי תירוץ הרב החסיד מהר"י חאבילייו ז"ל ותירוץ הרב מהר"י זיין ז"ל ומה שנראה לי הדל על פי דבריהם ובעיקר החקירה דרך מוסר ע"ש באורך:

יב. **סתם** יינם. אינו זוכה לג"ע מי ששותה סתם יינם כמ"ש בזהר הקדוש שמיני דף מ' מאן דשתי ליה אסתאב ולאו הוא מסטרא דישראל ולית ליה חולקא בעלמא דאתי. ומלבד זה נלכד בכמה חרמות שהחרימו גאוני בתראי כמ"ש בספר יין המשומר. ובס' קב הישר כתב פ' ע"ו משם גאונים שמתגלגל בחמור:

יג. **סעודה** כל הסועד עם חבירו אפילו פת במלח אף שיש לאותו סועד ק' סעודות בכל יום כסעודות שלמה בשעתו יחזיק לו טובה לכך נאמר כי לא ישבתי בבית וכו' סדר אליהו רבה דף פ"ט מזקוקין דנורא:

## מערכת ע

א. **עתה** רז"ל בכמה פסוקים אמרו אין ועתה אלא תשובה. ואפשר לרמוז כי אותיות הקודמות לתיבת עתה הם שס"ד גימט' השטן כי ע"י התשובה מבטלו. א"נ רמז כי עיקר התשובה היא בכל שס"ד ימים מלבד יום הכפורים שכל ישראל הם בתשובה ואינו בא למנין וגם אין לו בו שליטה כמשז"ל. והרב יערות דבש ישנו בנותן טעם למה אין לו

שליטה ביום הכפורים והבאתי בספרי הקטן דברים אחדים בדרוש י"ב לשבת תשובה דף ז"ן ע"ב ע"ש באורך:

ב. **עניים** מחלק לחם לעניים כאלו הקריב כל הקרבנות וז"ש את קרבני לחמי לחם לאישי העניים שנדונים באש. רבינו אפרים בפי' עה"ת כ"י פ' פנחס. ולי ההדיוט אפשר לפרש לאישי אנשים שלי כי העניים הם אנשים של הקדוש ברוך הוא וכמ"ש בזהר מאנין תבירין דיליה. וז"ש את קרבני לחמי אם יקריבו לחמי שיתן לחם לאנשי כי לה' הארץ ומלואה ועדיין לא קנה הלחם כי לא בירך עדיין והוא לחמי עם כל זה לריח ניחוח חשוב כקרבן וריח ניחוח:

ג. **עשיר** תיבת עשיר במלוי עין שין יוד ריש. המילוי גימט' מת שם רמז שאם אינו מחסר ממונו לצדקה ואינו מרחם על העניים כלל ורוצה במילוי מת בעונו שאינו מרחם על העניים ואין מרחמין עליו א"נ יאבד העושר ההוא בענין רע כי מלח ממון חסר ונעשה עני שהוא חשוב כמת:

ד. **עשיר** ר"ת ישפיל עצמו שתקותו רמה ואפשר שזה רמז רבי לויטס איש יבנה מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה כי הנה הממון נקרא מאד כמשז"ל בכל מאדך בכל ממונך וז"ש מאד מאד אם יש לך הרבה ממון הוי שפל רוח ונתת מאוד"ך לצדקה:

ה. **עשו** ירש החרב והוא בחי' מאדים ולכך צריך להלחם עמו מי שנימול וכמ"ש האי מאן דבמאדים או טבחא או מוהלה לכן משה רבינו ע"ה שנולד מהול לא נלחם בעמלק וציוה ליהושע שנימול ועתיד לעשות חרבות צורים ולכך עמלק התריס על המילה שידע שהיא נגדו לבטל כח מאדים וז"ש לדוד מכתם שנולד מהול ודין גרמא שלא נלחם באדום רק וישב יואב ויך את אדום ע"ש באורך הרב יערות דבש ח"א דף י"ט ע"ד (ובשמואל סי' ל' מפורש דדוד הע"ה נלחם בעמלק ויכם דוד מהנשף וכו' וצ"ל בס' הנז' כי אינו עתה אצלי אם הרב נרגש מזה):

ו. **ענוה** עניו וביישן אפילו יש בו מומין הם נעלמים מבני אדם ס' יש נוחלין דף ל"ג דפוס אמשטרדם:

ז. **ענוה** רבו מאד מאד מעלות מי שהוא עניו ופיו ולבו שוין ומתנאי הענוה שתהיה מחשבתו פנויה מכל מח' רעה ומכל דבר מכוער. מצחו יהיה מצח הרצון שירצה את הכל. אזניו יהיו נוטות לשמוע אל הטוב ושמע שוא או מגונה ולה"ר לא יכנס בהם כלל. עיניו לא יסתכל בשום דבר מגונה ויהיו פקוחות להשגיח לרחם על האומללים. חוטמ"ו אמת לא יהיה לו חרון אף אלא רצון ואריכות אף גם לשאינם הגונים. פניו לא ישתנו ושום סיבה לא תטריד להסביר פנים לכל. פיו לא יוציא דבר מגונה ולא שום קללה ולא

דבר רוגז וזעם כלל ויהיו לרצון אמרי פיו אמרות טהורות. זהת"ד דברי רבינו הרמ"ק זצ"ל בספר הקדוש תומר דבורה בקצור נמרץ והובא בספר חס"ל למז"ה ז"ל בבריכת אברהם דף י"ח. וה' יזכנו להכיר מיעוט ערכנו ולעבוד ה' בכל לב טהור כי"ר. ונזכיר קצת מעלות מרז"ל והמפרשים (א) נעשה מרכבה לשכינה כמו שכתוב פ"ק דסוטה (ב) אריב"ל כאלו הקריב כל הקרבנות כלם ואין תפלתו נמאסת שם ושאר דוכתי (ג) המעביר על מדותיו שהוא עיקר הענוה תפלתו נשמעת כשמתפלל על צרת הצבור פ"ג דתענית (ד) מעבירין לו ע"כ פשעיו הכי אמר רבא והוא בכמה דוכתי (ה) אין סט"א שולט בו מהר"א הלוי ברוכים ח"ג (ו) הלכה כמותו כמ"ש פ"ק דעירובין (ז) אינו בא בגלגול כ"כ הרב זרע ברך (ח) תורה נתנה לו במתנה עירובין דף נ"ד ע"ש (ט) לא בחר הקב"ה בישראל אלא דוקא בשביל הענוה תנחומא פ' עקב ע"ש באורך (יוד) מי שחושב עצמו לכלום לגבי דידיה ליכא טענת מי הקדימני ובזה פירשו ז"ל במה אקדם לה' במה כמו ונחנו מה בזה אקדם לה' וליכא מי הקדימני ועוד נמצאו לרז"ל כמה מעלות לעניו. ולפי דברי רז"ל בתנחומא הנז' זהו עיקר היהודות ובלא ענוה חשוב כנכרי ואכמ"ל והיום קצרה ויהי הקצ"ר אמיץ:

ח. **עמי** הארץ כמדבר שאינו מגדל פירות ויש להם זכות בשביל שעונים אמן וזה ומדברך נאוה אגדתא דבראשית בס' שתי ידות להרמד"ל דף קע"ה ע"א:

ט. **עונש** אין בית דין של מעלה מענישין פחות מבן עשרים כן אמרו בב"ר ובפ' רבי עקיבא ובזהר הקדוש כמה וכמה דוכתי ותימה על הגאון מהר"ר צבי אשכנזי ז"ל סי' מ"ט שהכחיש זה וחלק על הרא"ם ודחי להההיא דפרק ר' עקיבא ונעלם ממנו דברי הירושלמי פ"ב דבכורים וכמ"ש אני הצעיר במקומו ושם הבאתי דרך דרש לישב חקירת הגאון מהר"ל מפראג דבן י"ג שנה חייב בכל המצות ואיך יקריב חטאת והלא לימוד ערוך הוא דאין חייב חטאת אלא על דבר שזדונו חייב כרת ובן י"ג אינו חייב כרת עד כ' דב"ד של מעלה אינם מענישים עד בן כ' והוא שכתב הרב זרע ברך ח"ג פ' וירא משם הרמ"ע ז"ל דכשהשכינה למעלה אינו מעניש עד בן כ' אבל כשהשכינה למטה הוי כב"ד של מטה ונענש האדם מבן י"ג ומעתה אין כאן חקירה דבבית המקדש היתה השראת שכינה ואז יש עונש גם לבן י"ג ויש כרת ולכך מקריב חטאת ודו"ק:

יוד. **עכו"ם** הנכנס בעש"ג או בבית תפלותם וכיוצא הוא בכנפי הסט"א ומטמאין אותו מעט מעט ולא ידע כי בנפשו הוא מז"ה חס"ל עין הקורא נהר ס"ז ע"ש באורך ומי שיש לו לב אם בעל נפש הוא ישא ביום ההוא ק"ו לכמה ענינים שנתפשטו בבלי דעת והאדם חושב שאין בידו עון ויתעורר מתרדמת יצרו הפורש רשת לרגליו בשוא גלוי ונשא השעיר עליו:

יא. **ענג** שבת אמרו פ' כל כתבי כל המענג את השבת ופירש הרב מהר"ם אלשיך דאם יאמר אדם אני יש לי ענג לשחוק ולדבר נבלה וכיוצא לעשות מעשים שאינם הגונים ויאמר זה ענג שבת אצלי יבטל במיעוטו שאין כונתנו שהוא יהיה לו ענג רק השבת יהיה לו ענג והשבת כמו עצ"ב על דבריו ומעשיו הנה לשלום מר הנה כי כן צריך שבדבריו ומעשיו יהיו ענג לשבת לא צער ובחון לשון הזהב שאמרו כל המענג את השבת ולא כל המתענג מוכח דהעיקר דשבת יהיה לו ענג כך כתבו מהר"ם אלשיך ז"ל ובזה א"ש סוף המאמר וז"ל אמר רב כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו שנאמר והתענג על ה' וכו' ענג זה איני יודע מהו כשהוא אומר וקראת לשבת ענג הוי אומר זה ענג שבת הכונה ענג זה איני יודע מהו אם האדם יעשה מה שלבו חפץ שהוא ענג לו. או דילמא לא נתנה רשות לעשות שלא כהוגן ואין אנו אחראין לענג האדם. כשהוא אומר וקראת לשבת ענג הוי אומר זה ענג שבת דהשבת יהיה לו ענג ולא בעינן שאדם יהיה לו ענג ואפשר שכך פירשו הרב מהר"ם אלשיך ודו"ק:

יב. **ענג** רבי יהודה הנשיא אומר כל המקבל עליו תענוגי העה"ז מונעין ממנו תענוגי העולם הבא. אבות דרבי נתן פ' כ"ח. וכבר כתבנו לעיל כי רבינו האר"י זצ"ל כתב שלפי הנאתו בענייני העה"ז כן יגדל אשמתו וצריך השתדלות גדול ליפרד מהסט"א ומהתענוגים בחול כי הוא חלק הסט"א.

יג. **עשבים** סגולת העשבים הוא דבר נפלא פ' יתרו דף פ' ע"ב לית עשבא ועשבא כמ"ש ר"ש בזהר הקדוש דאיתילד בארעא דלא אית ביה חכמתא סגיאה וחיליה בשמיא סגיא וקודם זה שם בזהר מביא מעשה נורא מא' שהיה בקי בעשבים ע"ש ובכל עש"ב יהיה מותר ויש עשב להחיות המת כאשר אמרו באגדה. ועד היום הערביים הולכי מדברות והאמיריקאנו"ס יש להם איזה סגולות בעשבים ויש עשב שמהפך העופרת או הכסף לזהב כאשר ידענו מפי סופרי"ם מגידי אמת ויש רמז קצת סגולות העשבים ששמע מהרח"ו מהאר"י זכרם לברכה:

יד. **עם** הארץ הם כלי חרס ומגבירים יסוד העפר ומטמאים באויר מתוכם שהיצה"ר שבתוכם מטמא מאוירם ושבירתם מיתתן היא טהרתם מז"ה חס"ל עין יעקב נהר ל"א:

טו. **עם** הארץ פוגם בעשיה אך בשבת דכל העולמות נקשרים ועולם העשיה למעלה גם הע"ה בשבת הוא פוגם פגם גדול עד האצילות רבינו האר"י ז"ל שע' מאמרי רז"ל בפסחים:

טז. **ערבות** עד מתן תורה כל מי שחטא היה הדור משלם ודור המבול הרבה כשרים היו כמו נח ונמחו עם דור המבול ופי' הרב ברכת אברהם דלקו מטעם ערבות שהיה דבר

קצוב ז' מצות אך ממ"ת עד ערבות מואב כל מי שחטא הקב"ה פורע ממנו שלא היה ערבות כיון שלא היה קצוב כמ"ש הרמב"ם אך בערבות מואב כבר ידעו כל המצות והיה קצוב ע"ש באורך:

טו"ב. **עריות** אמרו בש"ר פט"ו האשה נמשלה לגפן שנאמר אשתך כגפן פוריה אמר הקב"ה אל תאמר הואיל ואסור להשתמש באשה הריני תופסה ואין לי עון או שאני מגפפה ואין לי עון או אני מנשקה ואין לי עון אמר הקדוש ברוך הוא כשם שאם נדר נזיר לשתות יין אסור לאכול ענבים לחים ויבשים ומשרת ענבים וכל היוצא מגפן היין אף אשה שאינה שלך אסור ליגע בה כל עיקר וכל מי שנוגע באשה שאינה שלו מביא מיתה על עצמו וכו' ע"ש וכבר ידוע דכל מיני קריבה אסורה להרמב"ם מדאורייתא ולהרמב"ן מדרבנן והדברים עתיקים ועמ"ש בפתח עינים ביומא על דף ע"ד:

ח"י. **עצרת** נקרא שבועות בלשון משנה והש"ס. והרב עיר וקדיש הרמ"ז בס' קול הרמז פ"א דשביעית האריך לתת טעם לשם עצרת ונראה שנעלם ממנו דברי הפסיקתא פ' פנחס ע"ש ודוק ועמ"ש אני בעניי במאי דשייך לחג השבועות בדרושי שבת כלה בדברים אחדים וכסא דוד ושמחת הרגל:

יט. **עמר** מי שאינו סופר ספירת העומר אינו בכלל טהורים ואין לו חלק בתורה הקדושה, תולעת יעקב, ואמרו רז"ל בכמה מקומות כי מצות עמר מכניע עמלק וכמ"ש פ"ק דמגילה אתי קמצא וכו' וע"פ והנה צליל שעורים ויש לרמוז כי עמר ע' רומז לעשו מ"ר גימט' עמלק להכניעם ועמש"ל במערכת נו"ן [אות ה'].

כ. **ר'** עקיבא ע"ה היה בו ניצוצות נשמות עליונות הוא היה מטיפת יוסף הצדיק ולזה נקרא עקיבא בן יוסף ונלוו אורות יעקב אע"ה וישׁשכר והיה משרש קין. צמח דוד למהרי"ד ז"ל דף ק"ה מהאר"י זצ"ל ושם כתוב דז' דברים תקן ר"ע במיתתו ע"ש והדברים עתיקין:

כא. **עגלות** אמרו במדרש וירא את העגלות אלו עגלות צב שהביאו הנשיאים לחנוכת המזבח ופי' הגאון מוהר"ר העשיל ז"ל דאמרי' בשבת דמ"ט דט"ל מלאכות כנגד מלאכה ומלאכתו שבתורה ומספ"ל אי ויבא הביתה לעשות מלאכתו מן המנין והמלאכה היתה דים שלימת עבידתא או והמלאכה מן המנין ויבא הביתה לעשות צרכיו וכשראה עגלות הנשיאים שלא הביאו נדבות למשכן שכבר הביאו ישראל די והותר א"כ והמלאכה היתה דים שלימת עבידתא ואינו מהמנין וע"כ ויבא הביתה לעשות מלאכתו ממש א"כ רב עוד יוסף חי עומד בצדקו:

## מערכת פ

א. **פשט** התורה הוא כמו גוף המלביש לנפש וכמו שפירש רבינו האר"י זצ"ל דזהו שאמרו הן הן גופי תורה ואמרו גופי הלכות דהוו כמו הגוף והסוד כמו הנפש. ואפשר כי התורה נמשלה למים ויין המים רמז לפשט והיין רמז לסוד. וז"ש נכנס יין יצא סוד ויין גימט' סוד. ומי שאומר כי אין בתורה כי אם פשט לייט עלייהו בזהר הקדוש. וזה רמז טפש כחלב לבם טפש אותיות פשט כי האומר דהתורה היא פשט דוקא טפש כחלב לבם. ומי שאינו מאמין בסוד אלא פשט רמז דרש הוא ר"ת פרד ועליו נאמר כסוס כפר"ד אין הבין כי התורה היא פרד"ס והוא חיסר סמך ונשאר פרד ודו"ק:

ב. **פרעה** שרש נחש קין וכן פרעה גימט' נח"ש עם ג' כנגד תיבות פרעה מלך מצרים והיה רוצה להרוג למשה שהוא הבל והכהו עשר מכות ולקח כל ממונו כנגד הצאן שלקח כדכתיב ונמצא ישלם שבעתים וכו' ענין ארוך והקדמה מחודשת בספר הרב שפתי כהן על התורה:

**ובהכי** ניחא לי מש"ה בירמיה פרעה חפרע. דחפרע לא נודע מהו ועיין במפרשים והשתא ניחא טובא כי חפרע גימט' נחש ובספרי הקטן כסא דוד הארכתי בעניותי בזה בס"ד. ובכלל רעות פרעה שציוה שלא יתנו להם תבן וכשילכו לקושש קש יכום וז"ש תבן אין ניתן והנה עבדיך מוכים. ה"ה מהרי"ד בצמח דוד דף קל"ו ע"ד:

ג. **פגם** מדור הפלגה ואילך אין מעשה האומות פוגמים למעלה בספירות ח"ו אלא בשר שלהם. מז"ה חסד לאברהם דף ג' ע"א. והדברים נכוחים ע"פ מ"ש מז"ה עצמו בפירוש המשנה והבאתיו אני בעניי בכמה מקומות דבדור הפלגה נפרדו הנשמות. ונשמות ישראל ושרשם נתונים באוצר בפני עצמו. הנה כי כן דוקא נשמות הישראל הקדושות כשיחטאו ח"ו מגיע הפגם למעלה כ"י אבל מעשה האומות אינו אלא בש"ר להם. וזה פשט הפ' בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם מכונה בהנחל עליון גוים הם שרי א"ה שהנחילם ע' אומות וע' חלקי הארץ ואז בירר נשמות הקדושה ונתונים באוצר בפ"ע והוא בעצם אומרו בהפרידו בני אדם יצב וכו' כי חלק ה' עמו והם דוקא ח"ו פוגמים למעלה ובדרושים הארכתי בעניותי וביארת"י הקדש עפ"י הקדמה זו בס"ד:

ד. **פלפול** אם יש לו כח לפלפל לכוון את ההלכה ואינו עושה הוא מחזיק הקלי' ומעמידן והוא איסור גמור. מז"ה חסד לאברהם עין הקורא נהר כ"ח דף י"ז ע"ב וע"ג ע"ש באורך וברוחב ויאירו עיניך ועמ"ש במערכ' חי"ת אות ב' ע"ש ודו"ק היטב:

ה. **פריה** ורביה כל המבטל פריה ורביה או גורם לבטל פריה ורביה או גורם ניאוף סופו לקבל ענשו מקליפת זבו"ב שהוא שר של ריחיים ודע שיעקב ביטל קליפה זו בקבלת

התורה הנקראת טוב ותורה ממש טוב והמקור השם טוב. ס' קרנים דף ט"ז מס' דן ידין דפוס אמשטרדם:

**ופירוש** הפשוט הוא כי זבו"ב גימט' טו"ב שמעניש לאשר פגם ביסוד הנקרא טוב ומתבטלת קליפה זו בתורה הנקראת טוב ויעקב אע"ה ששמר היסוד הנק' טוב וקבל התורה הנקראת טוב ביטלה כי הוא תקן ג"ע של אדה"ר ועסק בתורה כדכתיב יושב אהלים ונטמן אצל שם ועבר במדרשם וכן בבית לבן ובמצרים כמבואר במדרשי רז"ל. והק' מהר"ר שמשון מאסטרפולי זלה"ה בפירושו דן ידין העמיק הרחיב בזה ע"ש באורך:

**וראיתי** לרבינו אפרים בפירושו על התורה כ"י שכתב על פ' זאת זכרון בספר ושים באזני ר"ת זבוב והוא מלך עמלק עכ"ל ואפשר דעמלק יונק מקליפה זו. ובהכי ניחא שרפו ידיהם מהתורה ובא עמלק שאלמלא עסקו בתורה היו מבטלים קליפה זו דביטולה ע"י התורה ועמ"ש מהר"ש שם בפירושו. ואפשר לרמוז בפ' ואברהם זקן בא בימים ר"ת זבוב דע"י שעסק בתורה כמ"ש בפ"ג דיומא ואברהם זקן זקן ויושב בישיבה וע"י התורה ביטל קליפה זו ובדרושים הארכתי בס"ד:

ו. **פרצוף** של האדם בו ניכר בשעורו ותכונת אברו וכיוצא מה מדות יש לו וטבע תכונתו. אך גם שטבעו רע בדעתו או ביראת השם יכוף את יצרו וטבעו אל הטוב. וכמעשה בפלוסוף שהביא הרב משכנות יעקב דף קע"ח וכתב שזה כונת הכתוב בישעיה סי' ג' הכרת פניהם ענתה בם וחטאתם כסדום הגידו לא כחדו כלומר הכרת פניהם היא מעידה עליהם בתכונת אבריהם ואיכותם שהם גנבים ומג"ע כסדום. וכי תימא אף שתכונתם בחכמת הטבע מורה על זה מ"מ בדעתם ויראתם כופין טבעם לז"א לא כחדו שמעשיהם ותכונתם שוו בשעוריהם ומעשיהם לא שקרו בצורתם ודו"ק:

ז. **פגם**. האדם כסא לשכינה בנר"ן. ואם לא נהג האדם כשורה אפי' באבר אחד אותו האבר פגום ואין יכול להיות כסא לשכינה כי אין כסא לשכינה אלא בהיותו בעל רמ"ח אברים וחסר אבר ועוד כי הסט"א (אינה) שרויה באדם מצד פגם האבר ההוא ולכן מסתלקת השכינה משם וסט"א שורה על כל רמ"ח אבריו וזה פגם לשכינה כי נתגרשה וזה טעם שהאומר אקיים הכל חוץ ממצוה פ' נקרא משומד למצוה א' ואין לו תקנה אלא בהטהר גופו מכל וכל ושב ורפא לו. מז"ה חס"ל עין יעקב נהר י"ו:

ח. **פגם**. בנשמה פוגם הרשע גם כן וביאר הדבר באורך מז"ה חס"ל עין יעקב נהר ל"ה ושם כתב כי מאחר שהרשע נמצא בין הקלי' הנה כשהוא עוסק בתורה הוא משפיע אל הקלי' בהכרח והקלי' תובעת ואומרת תפלתו של פ' משלנו היא ונוטלת השפע הבא

מחמתו אבל ע"י כח התשובה יתקן הכל כמו שהיה בראשונה ויותר כי ישבר ויכניע כח הקלי' ויקח כל השפע שנטלו מחמתו ויעלה לריח ניחוח לה':

ט. **פירות** האילן האילנות בעלי גאוה ואינם מוציאים פירות אלא על ידי מים זכרים חוץ מאתרוג שאינו מתגאה ונאכל כלו וכל פירות האדמה אינם צריכים למים זכרים וגם ע"י מים נקבות מוציאים פירותיהם חוץ מן החטה. וא"י שותה ממים זכרים אפילו בחרבנה וארץ מצרים ערות הארץ ונילוס מים נקבות ובזכות אאע"ה נתברכה שבא אליה טיפת מים זכרים. הרב עמודיה שבעה עמוד ג' סימן כ"ג הרב עמודיה שבעה זכר שר שהקדמה הלזו מאיש לוקחה זאת הנשי"א בטוב הארץ משם חס"ל ועיין בחס"ל למז"ה שרשן של דברים עין גדי נהר ז' ע"ש ודו"ק. ועמ"ש לעיל במערכת טי"ת אות ג' ועמ"ש בעניותי בפני דוד פ' עקב בס"ד:

יוד. **פדיון** הבן מסורת בידינו מפי זקנים שקבלו מהקדמונים כי איש אשר יקיים מצות פדיון בנו הבכור כדין ויתן ה' סלעים לכהן בשמחה והיו לו לגמרי שלא יחזיר הכהן שום דבר בשום אופן יהיה בטוח שהילד יחיה וינצל מפגעי חוליי הילדים ויגדל והיה לאיש:

יא. **פורים** גימט' המן עמלק עם הכולל ולכן נקרא פורים לבטלם וכמו שנמחה המן כך ימחה זכר עמלק בב"א ובעניני פורים כתבנו בעניותנו בראש דוד דברים אחדים כסא דוד בס"ד:

יב. **פורים** מה שעושים שמחה ופרסום גדול מאד הוא למען ישמעו מלכי ושרי א"ה מתוקף הנס ואשר שלח ידו ביהודים נעקר מן העולם ומורא יעלה עליהם לגזור על ישראל ולזה כיון הראב"ע בפיוט. החכ"ם בס' כף ונקי:

יג. **פשתן** סגולת לבישת בגדי פשתן בלי תערובת כלל היא נפלאת ואין שולט ללובשו שום כשוף ושום מזיק ולא שום רע מז"ה חס"ל עין יעקב נהר נ"ב ע"ש באריכות ועמ"ש הרמ"ז בפי' הזהר ח"ג על דף כ"ו:

יד. **פסח** חג הקדוש הזה נורא ונשגב מאד כי כמעט ישראל ח"ו היו נכנסים בן' ש"ט אמנם גברו רחמיו והאיר אורים גדולים שלא כסדרן ונכנעה סט"א וגבר ישראל כמבואר באורך בשער הכונות בדרושי פסח וציונו יוצרנו להתרחק מן החמץ והחמירה תורה ורז"ל יותר מכל האסורין בחמץ לפי שהחמץ רומז ליצה"ר וצריך להתרחק מאד מאד כמ"ש הרדב"ז בתשו' דפוס פירדא סי' תקע"ו ואני הדל אני ענית"י מהו"ד הפסח בקונט' ראש דוד דברים אחדים כסא דוד שמחת הרגל זרוע ימין בס"ד: טו.

**פוקד** עון אבות על בנים כי האדם בחטא שעושה מת. והעונות והפשעים נשארים לבניו

אחריו והם יקבלו יסוריהם וזש"ה אבותינו חטאו ואינם דבשביל חטאתם מתו ואנחנו עונותיהם סבלנו דנשארו לנו. רבינו האר"י זצ"ל שער הפסוקים בדניאל:
טז. **פרישות** מעבירה אסור שלא לשמה כמ"ש אל יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר וכו' ונתן טעם לדבר מ"ש מתורה ומצות שלא לשמן. צמח דוד למהרי"ד ז"ל דף רכ"ח ע"ב:

## מערכת צ

א. **צדיקים** שמם קודם להם כמו שאמר הכתוב ושמו בועז ושמו מרדכי רז"ל ברות רבתי ובאסתר רבתי. ואפשר שהטעם דקודם שיבואו לעולם אומר השי"ת חידושיהם למעלה כמשז"ל שמצא משה רבינו שהקב"ה אומר אליעזר בני אומר עגלה בת שנתה וכו'. וכן אמרו בזהר דאורייתא דעתידין לחדש כשיבואו לעה"ז כבר נודעה למעלה ולזה שמם קודם להם ר"ל לביאתם בעה"ז. ויתכן עוד לומר כי הנה כתב הרמ"ז ז"ל דשמו היא נשמתו והבאתיו בס' הקטן פני דוד פ' ויקרא ופ' מטות (ובפ' מטות יש ט"ס). והצדיקים עושים החומר צורה זה חומ"ר בקדש וכל מעיינם אחר הנשמה והגוף משתמשים לצורך חיותם דוקא ואם כן הנשמה עיקר והגוף טפל דטפל ולכן שמם קודם להם והענין כי כאן רצו לפרש דרך משל ושמו מרדכי ושמו על הנשמה מרדכי על הגוף. והגם כי לפי האמור מרדכי הוא רומז לנשמתו הקדושה מ"מ למראה עינים הגוף נקרא בשם מרדכי והעולם מכירים הגוף בשם מרדכי ולכן להבדיל בין עובד אלהים לאשר לא עבדו פירשו רז"ל כאן ושמו על הנשמה ומרדכי על הגוף והשתא א"ש מ"ש הצדיקים שמם קודם להם ר"ל לגופם כי הצדיקים עיקרם הנשמה והגוף טפל וכל עצמם לקדש הגוף עד שיהיה לו קדושת נשמה. לא כן הרשעים דהם ר"ל גופם קודמים לשמם הוא בחי' נפשם כי הם עושים הנשמה גוף ודו"ק היטב. ובזהר פ' שמות דף י"ב ע"א אמר ר' שמעון רוחיהון דצדקיא שכיהין אינון לעילא עד לא יחתון לעלמא ושם בסמוך אמרו דאינון זכאין עד לא נחתו לעלמא אשתמודען אינון לעילא לגבי כלא ע"ש. ובז"ח שיר השירים דף י"ו ע"ג רשימין לעילא עד לא תיתי לעלמא משמך ע"ש באורך:
ב. **צדיק** שעתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק י"ש עולמות המאתים וחמשים מבחינת חסד והשאר מבחינת גבורה. לקוטי גורי האר"י זצ"ל על פסוק אמרו בגוים ה' מלך אף תכון וכו' אמנם בס' קרבן שבת דף י"ט ע"ד כתב משם הזהר הקדוש והרב האר"י ז"ל ש"י עולמות שעתיד הקב"ה להנחיל וכו' ר"ז עולמות עומדות בימין המרכבה וק"ג משמאלא וכו' ע"ש ושמעתי כי מ"ש ר"ז בימין טעם לחשבון זה במ"ש גדול א' כי תרי"ג מצות וז' דרבנן הם כת"ר ובכל מצוה נברא מלאך אחד ומלאך הוא שלישו של עולם א"כ ג' מצות

הם ג' מלאכים שהם עולם אחד ונמצא התר"ך מצות הם ר"ז עולמות בקירוב וכו' כמ"ש הרב קב הישר עש"ב וז"ש ר"ז בימין שהם כמספר תר"ך מצות עכ"ש:

ג. **צדיקים** נמשלים לדגים בינונים לעופות רשעים לבהמה. כלי יקר על התורה להגאון מהר"ר שלמה אפרים פ' בראשית פ' ישרצו המים:

ד. **צדיק** אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא היינו לפי מדת הדין אבל לפי מדת רחמים רובן צדיקים רבינו אפרים בפי' עה"ת כ"י. פ' אחרי. ואפשר דז"ש בארץ הרומז למ' דינא דמלכותא דינא ואתי שפיר ובבחינה זו אין צדיק אשר לא יחטא:

ה. **צדיק** כשילך לג"ע אז בת צור סט"א ושריו שהם עשירי עם יתנו לו מתנות בתולות הם נשמות שלא באו לעולם ובעולות שבאו והלכו לקוטי תורה לגורי האר"י זצ"ל פ' האזינו:

ו. **צדיק** כשיש צדיק אחד בדור השכינה עמו ובאמצעותו נוטלת שבח ותפלות כשרי ישראל ועבודתם ע"י הצדיק ההוא ראש הדגל מז"ה חסד לאברהם דף ב' ע"ג. וזש"ה אין אשכול לאכול בכורה אותה נפשי פי' אשכל איש כל כמשז"ל שהכל מתקבץ על ידו והוא צנור לקבל ולהעלות ולהוריד השפע:

ז. **צער** המצטער על השכינה תדיר זוכה לכתרה של תורה. הרב קב הישר פרק צ"ג עיין שם בדבריו והטעם פשוט דתורה שבע"פ היא בחינת השכינה ולפי שהוא מצטער בצערה זוכה לכתרה של תורה:

ח. **צדקה** אמרו רז"ל שהצדקה במקום קרבן ומכפרת על המזיד ומצלת ממיתה ומארכת ימים ומהפכת מדת הדין למדת רחמים ואין עבירה מכבה אותה כשאר מצוות ומצות הצדקה מאירה לאדם בכל השבוע בסוד וצדקתו עומדת לעד ומקרבת הגאולה. וכל זה מפורש ברז"ל בש"ס ובמדרשים וכתבי האר"י זצ"ל מלבד מעלות הכתובות בתורה ובנביאים ובכתובים ושאר מאמרי רז"ל וכהנה וכהנה ויתיצבו כמו לבוש בס' מעיל צדקה להרב מהר"א הכהן זלה"ה:

ט. **ציור** כאשר יצייר האדם בדעתו צורה קדושה הנה הצורה הקדושה שידמה בדעתו ישלים שכלו וז"ש ר' אבא פרשת משפטים שהיתה צורת ר"ש מצויירת לפניו והיה משיג עי"ז השגה גדולה וז"ס שארז"ל חייב אדם להקביל פני רבו ברגל וכו' ע"ש באורך מז"ה חסד לאברהם עין הקורא נהר ל"ג דף ח"י ע"ג וכן כתב רבינו האר"י זצ"ל כי כאשר יתקשה בדבר תורה יצייר צורת רבו וטוב לו להבין הענין. ועמ"ש בעניותי בקונטרס צואר שלל על הפטרת שמחת תורה דף חל"ק ע"ג ע"ש:

יוד. **צרה** כשהאדם עומד בצרה יזכיר זכיותיו בשעת סכנה כ"כ הרב החסיד מהר"י חאביליו זלה"ה משם רבינו האר"י זלה"ה ונראה שיעשה המצאה לומר לשון דמשמעו

ענין אחר אך פנימיותו משמע על הזכיות שעשה דאם יזכיר בפשיטות זכיותיו מי יודע אם אדרבה נותן יד למקטרג שיהיה קטרוג בזכיות עצמם מצד הכונה או מצד דלא עבד כדבעי למעבד וכיוצא וזה יהיה לו למוקש להעיר קטיגוריא חדשה אך באופן האמור שפשט משמעות דבריו הוא ענין אחר אין לקטרג אך הקב"ה בוחן לבות ויודע כונתו האמיתית בדבריו ומרחם עליו ובזה פירשתי בעניותי איזה כתובים ומאמרי רז"ל כמ"ש בספר הקטן דברים אחדים דף י"ב בס"ד ע"ש.

יא. **צבור** אימתי עת רצון בשעה שהצבור מתפללים פ"ק דברכות דף ח' ופ"ק דתעניות דף ח' אמרו שתפלת הצבור נשמעת אפי' אין לב כלם שוה ע"ש ופירש"י ובזהר פ' ויחי דף רל"ד ע"א דצלותא דיחיד לא עאלת קמי מלכא קדישא אלא בחילא תקיפא וכו' אשגח בה קב"ה ואסתכי בה ואסתכי בחובוי וכו' דצלותא דזכאין כמה אינון צלותין דלא מן זכאין אינון ואעלין כלהו קמי קב"ה ולא אשגח בחוביהו וכו' ע"ש.

**ופירש** הרב המבי"ט בס' בית אלהים שער התפלה פ' י"א טעם גדולות מעלת תפילת הצבור מצד עניני קדושה שאינם נאמרים בפחות מעשרה. והשני שאינו דומה מועטים העושים המצוה לרבים העושים כי היא מתעלת הרבה יותר מעין דוגמא למ"ש כל טונא דמדלי איניש תלתא דטועניה וכו' וכן תתעלה יותר המצוה בהתאחד כמה בני אדם והג' כי תפלת היחיד אם הוא בלי כונה וכיוצא אינה מקובלת ותצטרף עם הרבים ותתקבל ועמ"ש בעניותי בספר הקטן פתח עינים שם בברכות:

יב. **צבור** מאן דפריש ממינות מיית ליתיה בצבור ועוד במעלת הצבור כי נסים שנשתנו מסדרי בראשית אינם מכוערים בצבור הרב החסיד בספר הבהיר שמע יעקב דף פ"ח ע"ד ע"ש באורך:

יג. **צדיקים** בעבור השמחה בקיום מצות עשה והגדרים בלא תעשה נוטלים שכרן מן הדין ולא בהיתי לאסתכולי באפיה דליכא מי הקדימני הרב בירך יצחק פ' בראשית ע"ש באורך:

יד. **צדיקים** ג' טעמים לפטירת הצדיק שנמשלים לזרוע ודמי להקזה או ללב או לעינים ונוטל מאור עיניהם ונפטרים כעבד שיוצא בשן ועין ועיין בירך יצחק פ' נח ובליקוטי דרשותי בס"ד:

טו. **צדיקים** העובד ה' בכל כחו יש לו שכר בעה"ז ק"ו מפועל שמתכשר במלאכתו. הרב בירך יצחק פ' בראשית עיין בדבריו:

טז. **צדיק** אמרו רז"ל עשן בחופה למה אלא שכל צדיק נכוה מחופתו של חבירו וכתוב בס' לקוטי גורי האר"י זצ"ל על פ' ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ שהצדיק היותר

גדול מחבירו נוטל חלקו של חבירו הצדיק שאינו כמוהו מה שהיה ראוי לו יותר וז"ש אפילו שהם צדיקים ירשו ארץ כל א' ממי שהוא למטה ממנו ע"ש באריכות:

טו"ב. **צדיקים** ידוע כי בעוה"ר מחיצה מפסקת בינינו לשמים והצדיקים ע"י מצות כתקנן פורצים בגדר הזה כחלונות. ואשר יעשו מצות שאינן כתקנן אין בהם כח לפרוץ רק מעט והם חרכי' וזש"ה משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. מפרשים:

ח"י. **צדיק** כאשר הרשע רובו עונות וכבר הולכת נפשו לסט"א ממפלאות תמים דעים שלוקח הרע המועט מהצדיק אשר כבר טרח הצדיק מאד רק זה נשאר מעט רע ומחליף רע בטוב של הרשע שלוקח הרע המועט של הצדיק ונשלם הרע. והטוב שברשע מצרפו לצדיק ונשלם הטוב וזש"ה יגמור נא רע רשעים תשלים הרע כי מה שחסר לשעור קומת הרע יושלם במעט רע של הצדיק ותכונן צדיק שבמעט טוב מהרשע יכון הצדיק ויושלם רבינו האר"י זצ"ל בספר הגלגולים:

יט. **צדקה** אמרו בכתובות דף ן' המבזבז אל יבזבז יותר מחומש וכתב רבינו בצלאל בשיטה מקובצת דהיינו דוקא לעניים אבל לתלמוד תורה אם עבר ופזר צדקתו עומדת לעד ע"ש ואני בעניי כתבתי בקונטרס כסא דוד דרוש ט' דהמבזבז אל יבזבז יותר מחומש היינו לעניים וכמ"ש רש"י שם ורבינו בצלאל אבל אם עבר ופיזר לעניים יותר מחומש הנה שכרו אתו והיינו פזר נתן לאביונים סתם אף שהוא יותר מחומש צדקתו' עומדת לעד אמנם לעמלי תורה שרי אפילו לכתחילה יותר מחומש וכמעשה ר' עקיבא לרבי טרפון ברבה פ' בהר ולדעת רבינו בצלאל דהיה יותר מחומש:

**ובהכי** ניחא לי דברי הרמב"ם בפי' המשנה ריש פאה שכתב דאי מחסידות בעי לתת יותר מחומש רשאי ומקשים דהוי הפך הבבלי וירושלמי אכן על פי האמור ניחא דכיון דבדיעבד יותר מחומש צדקתו עומדת לעד ולעמלי תורה אפילו לכתחלה כמו שעשה לכתחילה רבי עקיבא סבר הרמב"ם דאם בא לידו שבוי וכיוצא רשאי לתת מחסידות יותר מחומש דבהא איירי התם ודו"ק היטב ובמ"א כתבנו בזה:

כ. **צדקה** צריך לתת מחצית השקל אפילו בזה"ז לעמלי תורה שהם עניים ותורתן אומנותם. והצדקה שנותן האדם מדעתו ורצונו בלב שלם מצילתו מגיהנם. אך הצדקה שנותן להתכבד או מחמת בושה מצילתו ממיתה משונה אבל אין בה כח להצילו מגיהנם ומצלת אפילו ממיתה בידי שמים מז"ה חס"ל עין הקורא נהר נ"ג:

כא. **צדיקים** לא יעלה על דעת כי הצדיקים בפטירתם והיותם שוכני עפר בטלים מן העבודה ומן היחוד ח"ו כי הם מיחדים תמיד בסוד נר"ן שלהם העולים למעלה ומיחדים חכמה עם בינה בסוד נשמתם ות"ת עם מ' בסוד רוחם ומ"ן דידיה בסוד נפשם ומה גם

בחצי הלילה שהקב"ה משתעשע עם רוחות של צדיקים בג"ע. ולע"א שגם הם מזדווגים תמיד בג"ע ומולידים נפשות לגרים כמבואר פ' שלח לך אלא שסוד עבודתם ויחודם בהיותם בחיים הולכין ומתחדשין ומוסיפין כח למעלה מידי יום ביום ומאירים אור באצילות עד אין ערך בכל יום נוסף על חבירו ואחר פטירתם מיחדים כאשר עשו כבר בחיים חיתם עכ"ל מז"ה חס"ל עין יעקב נהר כ"ה. והלשון מוגה מספר חס"ל כ"י:

כב. **צדיקים** קב"ה בעי ביקריהון דצדקיא יתיר על דיליה וכו' כגון סנחריב וכו'. ירבעם בן נבט וכו' וכיון דאושיט ידיה לקבליה דעידו ותיבש ידו וכו' זהר הקדוש בשלח דף ס"ד עש"ב:

כג. **צדיקים** תחילת הצדיקים יסורין למרק מיעוט עונות בעה"ז כדי שיהא שכרם שלם לעה"ב וכשנגמרו למרק אז מתחילים ליתן להם שכר עה"ב ומתחיל מעכשיו שהם עדיין בעה"ז לפי שכבר שלמו יסורין וז"ש רז"ל בנח תמים היה שראה עולם חדש ר"ל העה"ב שנק' חדש. הרב מהרי"ד בצמח דוד דף ט"ל ע"א. וראה זה חד"ש:

כד. **צדיקים** יש צדיקים גדולים וחסידים שאינם רוצים ליהנות מאחרים. וכשיש חוטאים שצריכים לקבל עונש. אורות המצות והלימוד של אלו החוטאים נתנים לצדיקים ויש צדיקים שמחזיקים בהם וכשנתקנים בעלי המצות אינם מחזירין להם. ויש צדיקים וחסידים שאינם רוצים בשל אחרים וכשנתקנים החוטאים בעלי המצות מחזירין להם. וזה כונת ברכת על הצדיקים ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת ושים חלקנו עמהם הכונה ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת שאינם רוצים ליהנות משל אחרים ומחזירין אורות מצות שהפקידו בידם משל אחרים אתה ברחמיך תן להם שכר טוב על זה. ועתה מתפלל ושים חלקנו עמהם שאם נגזר דאורות מצותנו וחלקנו יותנו לצדיקים. אתה בטובך שים חלקנו עמהם של אלו החסידים שאינם רוצים משל אחרים ויחזירו לנו חלקנו כ"כ רבינו האר"י זצ"ל בשער הכונות בפירוש ברכה הנז':

כה. **צדקה** גימטריא קצ"ט דמי שיש לו קצ"ט זוז מותר ליטול צדקה אמנם אם יש לו מאתים זוז לא יטול. הרב ס' יוחסין והביאו רבינו האר"י משמו. ופוק חזי כי צדקה בא"ת ב"ש הוא צדקה רמז כי עשיר עושה צדקה עם העני. והעני עושה צדקה עמו כמשז"ל על פסוק ושם האיש אשר עשיתי עמו היום בועז. הרמ"ע במאמר חקור דין ח"ב פרק כ':

כו. **צפורה** אשת משה רבינו ע"ה נתגלגלה בדבורה כמ"ש שכחת לקט בשם גלי רזיא. וז"ש אשת לפידות רמז למשה רבינו ע"ה שנתנה תורה על ידו בלפידים ונקרא ברק וכו' ופירשה דבורה מבעלה בעבור הנבואה לתקן מה שהתרעמה על משה שפי' ממנה. ובאותו הדור ביטלו פריעה לזאת באת דבורה לתקן שימולו בפריעה כמ"ש בפרוע פרעות

וראוי זה לצפורה כמ"ש האר"י ז"ל שנרמז בשמה צור ע"ש ותקח צפרה צר ואותיות פ"ה גימט' מילה ולכן נתקנו ע"י דבורה ה"ה מהרי"ד בצמח דוד דף קט"ן ע"א ע"ש באורך.
ז"ך. **צפור** החיה שמשלח ביום טהרתו המצורע. כתב מהר"ם מריקאנטי בשם יב"ע ויהי אין איטימוס ההוא גברא למלקי תוב בצרעת תייבא צפורא חיתא לבייתיה ביומא ההוא וכן בנגעי בתים אמר אין איטימוס ההוא ביתא למלקי בצרעת פירוש ביום ההוא שמשלח אותה שלחה וחזרה בו ביום והוא אות שנגזר עליו ללקות עוד וק"ל. תייבא צפורא תמן ביומא ההוא ועיין ביב"ע ובפירוש:
כח. **צדיקים** כפי מה שמעלים את הצדיק ממדור למדור לפי כבודו חוזרים ומדקדקים בדינו כי אף שנתמרק כל צרכו בכדי שיזכה אל המדרגה התחתונה צריך עוד מירוק וזכות לזכות למה שלמעלה הימנו כי כפי גדר העליה כן צריך לדקדק עמו. רבינו האר"י זצ"ל ש' הגלגולים והוא ג"כ בכנפי יונה ח"ד סימן ח':

## מערכת ק

א. **קריעת** ים סוף פרטי המכות אשר הוכו המצריים בקריעת ים סוף כבר בא חכם עיר וקדיש מהר"ר אליעזר נחמן פואה זלה"ה בספר הנחמד מדרש בחידוש שם אתה מוצא להרב ז"ל סופ"ר את המגדלי"ם פרטי המכות ע"ש ויאורו עיניך ועיין באבות דרבי נתן פ' ל"ג.
ב. **קריעת** י"ס בזכות אברהם אע"ה כמ"ש רז"ל בילקוט תהלים מ"ז ק"ה כי זכר את דבר קדשו את אברהם עבדו אראב"ע בזכות אברהם אני קורע להם את הים. וכן אמרו בילקוט יהושע סוף סימן ג' רמ"ז ט"ו דבזכות אאע"ה נקרא הים. ואמרו בילקוט פ' וירא ע"פ ויבקע עצי עולה בשכר שני בקעיות שבקע אברהם עצי עולה זכה שיבקע הים לפני בניו. ובזה פירש הרב החסיד מהר"ר גבריאל איספיראנסה זלה"ה כונת הכתוב לגוזר ים סוף לגזרים פי' לגוזר ים סוף בעבור הגזרים שבקע אברהם אע"ה עכ"ד.
ג. **קריעת** י"ס לא היו ישראל ראוים לינצל דכתיב וימרו על ים בים סוף כי אמרו זה לזה טיט במצרים טיט בים חמר ולבנים במצרים חמר מים רבים בים. אמנם הקב"ה גזר על ישראל עבדות ושעבוד וגזרת העבדות נתבטלה ביוסף שנמכר לעבד ונשאר שעבוד והמצרים קיימו בהם עבדות ושעבוד כדכתיב ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך בעבודה קשה וכו' ונתחייבו על העבדות וזש"ה וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי אשר יעבודו דייקא על העבדות ולזה הביא עליהם עשר מכות. ואח"כ בקי"ס לא היו ראוים ישראל להנצל ולקרוע להם י"ס אך מאחר שעשה דין במצרים לקיים מ"ש לאברהם וגם

את הגוי אשר יעבודו. הוכרח להציל ישראל שאם יטביעם יהיה חילול ה' אז יאמרו בגוים שהמכות אשר הוכו במצרים שלא כדין דישראל היו חייבים והראיה שהטביעם בים סוף ומשו"ה ניצולו. כן כתב הרב הגדול עיר וקדיש מהר"ר יוסף קוב"ו זלה"ה בספר גבעות עולם הנדפס מחדש דף קי"ג ע"ב ודבריו מיוסדים על אדני פז מאמרי רז"ל והמפרשים ואני הדל הארכתי לפרש בעניותי בהקדמות אלו פסוקי ומאמרי רז"ל בקונטרס זרוע ימין הנדפס בפני דוד פ' בא דף מ"ז ודף נ"ב ע"ד ובקונטרס כסא דוד דרוש ח' בס"ד:

ד. **קריעת** ים סוף היה בזכות שעתידין לקבל התורה כדכתיב והמים להם חומה. רז"ל במדרש. ואמרו רז"ל דבזכות השירה נמחלים העונות והקב"ה מרחם בעבור המצות שיעשה לעתיד כמשז"ל ובזה אפשר לפרש פסוק עזי שהיא התורה וזמרת יה השירה ויהי לי לישועה ודו"ק:

ה. **קריעת** י"ס בזכות יוסף הצדיק כמ"ש רבותינו ז"ל הים ראה וינוס ראה ארונו של יוסף ואפשר לרמוז כי תיבות ים סוף הוא אותיות מיוסף וק"ל. ועיין בראשית רבה פ' פ"ד וע' בריש ס' הבהיר פרשת דרכים דברים מתוקים כמדת"ו לכל רוח חכמ"ה:

ו. **קריבת** הר סיני מצאתי בלקוטי רבינו בצלאל כ"י למס' פסחים משם גדול חד מרבוואת' קמאי רבינו בעל המכתם ז"ל שהקשה במ"ש בהגדה אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו דמה תועיל קריבת הר סיני אלו לא נתן התורה וכתב וז"ל ואפשר שרצו בזה כפי מ"ש בעל המלמד כי אין ספק שבאותם ימי הפרישה נמסרו להם סודות ועניינים נפלאים שהיו מועילים מאד ליחידי סגולה אך פרטי התורה והמצוה היתה צד שוה בהם מועיל לכל ומשלים הכל והיא היתה חיבה יתירה וטובה כללית ובה נראה האהבה התמה לכלם יחד עכ"ד ז"ל:

ז. **קדושים** תהיו. שנינו בת"כ קדושים תהיו פרושים תהיו ואין הפרישות הזה לפרוש מעריות אבל הפרישות היא המוזכרת בכל מקום בתלמוד שבעליה נקראים פרושים. והענין כי התורה הזהירה בעריות ובמאכלות האסורות והתירה להזדווג עם אשתו ואכילת בשר ויין וא"כ ימצא מקום בעל תאוה להיות שטוף בזימת נשיו הרבות ולהיות בזוללי בשר וסבאי יין וידבר כרצונו בכל הנבלות ויהיה נבל ברשות התורה. לפיכך בא הכתוב אחר שפרט האסורים שאסר אותם לגמרי וציוה בדבר כללי שנהיה פרושים מן המותרות וכו'. הרמב"ן ז"ל בפי' התורה ע"ש שהאריך:

ח. **קדוש** קדוש קדוש. הגאון מהר"ר אברהם ז"ל אב"ד דק"ק בריסק שנת שע"ה שאל בחלום למה לא אמר מלא כל הארץ כבודו כי אם בקדוש שלישי. וגילו לו כי קדוש ראש וסוף ק"ש ובאמצע ד"ו. ק"ש הם ת' איש דעשו וד"ו באמצע שהוא לשון זווג כמ"ש טב

למיתב טן דו והזווג הקדוש מבטל ת' דעשו דסט"א ולכן בא דו באמצע וקדוש ראשון שהוא כנגד בית ראשון וקדוש שני כנגד בית שני לפי שנחרבו לא נאמר אצלם מלא כל הארץ כבודו אך קדוש ג' שהוא כנגד בית ג' שיבנה במהרה בימינו שהיא גאולה עולמית ובנין עדי עד אז נאמר מלא כל הארץ כבודו עד כאן הגידו בחלום להרב הנז' זלה"ה:

**ואני** ההדיוט אומר יציבא חלמא כי ד"ו יחוד זו"ן כי ד' רומז למ' ו' רומז לז"א כנודע וכשיש יחוד יתפרדו כל פועלי און ק' בראש וש' בסוף ואפשר דהיינו דאמר ר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו. ולכאורה יפלא אטו ר"ל מילי בעלמא קאמר ומשל שיחת זקנות נקבע בתלמוד הקדוש. אכן אמרו פ"ק דיומא קמאי עדיפי דחזר' בהמ"ק וא"ר אלעזר עדיכם בירה כלומר אע"ג דחסרו ה' דברים בבית שני היה טוב לגבי החרבן וזה רמז ר"ל במאמרו טב למיתב טן דו שהשטן היה בפירוד והש' רחוקה ונשאר טן ויש יחוד דו זו"ן כדבר האמור מלמיתב ארמלו בחרבן וכמו שאמרו קמאי עדיפי. וכשתרחק ש' משטן וישאר אך נ"ח עם הכולל:

**העוד** לנו בעניותנו ציצים ופרחים בהקדמה הזו ורמזי פ' הבארות ופ' מקל שקד אני רואה. ולשון הש"ס שקד"ו חכמים וכיוצא הנה הנם בליקוטי בס"ד:

ט. **קרבנות** אינם מכפרים אלא כשיעשו תשובה ויתודו כמ"ש הרמב"ם בה' תשובה. ובזה בא אל הישו"ב הרב כתנות אור פ' האזינו לחקירה שחקר דהקב"ה הבטיח לאברהם אע"ה דהקרבנות יכפרו. ובבית ראשון שהיו קרבנות למה נחרב. אך על פי האמור ניחא דאמרו בילקוט ירמיה סימן ג' ארשב"ח אמר הקב"ה לירושלים על מה הבאתי כל המשפטים הללו בשביל שאמרת לא חטאתי וכו' וכיון שלא היו מתודין ולא חזרו בתשובה לא כפרו הקרבנות ונחרב הבית:

יוד. **קרבן** עולה צריך להתודות כי היא מכפרת על הרהור הלב. אבל על קרבן שלמים אין צריך להתודות אלא אומר דברי שבח הרב כתנות אור שם:

יא. **קבלה** יש ללמוד בשבת והרמז השתחוו לה' בהדרת קודש ר"ת קבלה. ואפשר לרמוז כי ס"ת לה' בהדרת קדש גימט' שבת עם ג' אותיות ופ' לתודה הריעו לה' כל ס"ת גימט' בחו"ל. ובחול הלכה כי במזמור הנאמר בחול הריעו לה' כל הארץ ר"ת הלכה גורי האר"י זצ"ל:

יב. **קרני** ראמים בהמה טהורה שנים יש בעולם א' במזרח וא' במערב ופעם אחת לע' שנה נזקקין זה לזה וכשיבא הזכר על הנקבה חוזרת הנקבה ראשה ונושכת הנקבה לזכר והורגת אותו והנקבה נתעברה ותהיה מעוברת י"ב שנה ועד י"א שנה הולכת על רגליה ותרעה ותשתה מים ובתחילת י"א שנה נופלת על צידה ושוב אינה יכולה לעמוד והקב"ה

מפרנסה ברחמיו ותרד ריר מפיה כמעיין ויצמיח עשבים סביב לה ותרעה י"ב חדש ומתהפכת מצד לצד ותרעה הה"ד נותן לבהמה לחמה לאחר י"ב חדש כריסה נבקעת ויוצאים ממנה זכר ונקבה וילך א' למזרח וא' למערב ועד ע' שנה לא יוסיפו על השנים ישתבח שמו של ממ"ה הקב"ה כך מצאתי במקרא אחת כמו מקרא הללי על קלף כ"י שנכתבה שנת הרכ"ו ובסופה כמה ענינים חשובים וזה אחד מהם:

יג. **קטרוג** על שלא נקרב יצחק אע"ה. ראיתי להרב הגדול מהר"י דוד בספר צמח דוד פרשת וישב דף צ"ט שהביא דברי הרב מגלה עמוקות אופן קצ"ג וישב ודרש בכמה אופנים וגם אני שמעתי שהרב עמודיה ז' חיבר ספר פלח הרמון בזה ולא ראיתיו והרב מהרי"ד הזכירו ובאמת שהייתי משתומם לדעת איזה מקור לדברים אלו וזכיתי לחזות בנועם פתח פתוח בענין זה כאשר יבא לפנינו בס"ד. אמרו בזהר ח"ב דף ל"ג בשעתא דאמר משוט בארץ בעא למעבד דינא על ישראל ההוא דינא הו"ל על אברהם דלא אתעביד דינא ביצחק דלא ה"ל לאחלפא קרבנא דאזמין ע"ג מדבחא באחרא וכו' כמה דבעא דינא דיוסף לכמה דרין ומההוא זמנא דאשתזיב יצחק זמין קב"ה להאי מקטרגא האי חולקא מכל זרעא דאברהם וכו' ע"ש:

**וחזה** הוית להרב עיר וקדיש הנשי"א בעל מצות שמורים זלה"ה בדרשותיו כ"י שכתב שרבינו מהר"ם קורדובירו זצ"ל בספר אלימה (שהוא ס' גדול יותר פנימיות מפרדס רמונים שלו והוא בכ"י) שפירש מאמר זהר הנזכר וז"ל הענין הוא כי יש שר אחד ברקיע ונקרא אמון מנא והוא שר גדול של מצרים ואחז ביד ימין דם של שעיר עזים שהיה מקטרג בה על מכירת יוסף ששחטו שעיר עזים בחנם וביד שמאל דם של איל לקטרג על עקדת יצחק שהעלו איל תמורתו ובא משה רבינו ע"ה שהיה בעל הצאן והעביר את האיל מצד שמאל בשחיטת שה של פסח דע"י קרבן פסח שהקריב משה גבר גבריאל על אמון מנא והכה בידו השמאלית והשליך מידו דם של איל דיצחק א"כ כל זמן שהיה בידו דם האיל חשב בלבו להניח ולהמתין מלקטרג באיזה זמן שירצה שהוא בטוח בידו ועתה ביצ"מ על ידי הק"ף שתקנו דם איל ובא גבריאל והשליך מידו הדם של איל אז התחיל לזעוק זעקה גדולה ומרה על אברהם אבינו ע"ה שמעיקרא נגזר העקידה על שלא הזמין עניים לסעודה ביום הגמל את יצחק וגם מיתת שרה עי"ז נגזרה ולפיכך הי"ל דין על זה שלא יחליפנו באיל ואז במקום אברהם נתן הקב"ה את איוב ביד השטן כי כבר נשבע הקב"ה שלא לנסות עוד את אברהם כלל העולה כי ע"י הק"ף העבירו את האיל מיד שמאלו ושעיר עזים על מכירת יוסף עדיין הדם ביד ימינו עומדת ונפרע בחרבן ביום שיזועו שומרי הבית אז התעותו אנשי החיל והם עשרה הרוגי מלוכה עכ"ל הרמ"ק

זצ"ל וידוע שהרמ"ק היו בידו ספרי הגאונים בקבלה וספרי המקובלים הראשונים ונמצא שרש דברי הרב מגלה עמוקות ז"ל:

**והנשי"א** הפליא עצה הגדיל תושיה בענין זה באריכות ולהיות דובב שפתי ישנים ולזכות את הרבים בהקדמות מחודשות היד כותבת שנים שלשה גרגרים מדברי קדשו בקצור חקר הרב ז"ל מאחר שלא תקנו במצרים כי אם קטרוג יצחק ולכן היו רד"ו שנים כמנין כי ביצחק יקרא לך זרע א"כ למה היה צריך להם גרות עוד ר"ך שנה עד שנשלמו ת"ל שנה ועפ"ז מתורץ כי מחמת מכירת יוסף הי"ל להיות בצרה ר"ך שנים כ"ב לכל שבט נגד כ"ב שנה שגרמו צער לאביהם כמ"ש ז"ח וישב והטעם כי רד"ו שנה שהיו בשביל קטרוג יצחק עבדו בפועל ובקושי. והר"ך לא היו קשים כל כך דהגם שהיו ראוים לישב ת"ל שנה בקושי השעבוד מאד להשקיט הב' קטרוגים ולבטלם לגמרי אך ראה הקב"ה שעתידים לעשות עגל והם צריכים גלות בלא"ה לכן המתין גם לעון מכירת יוסף עד זמן החרבן ומ"מ לסתום פי המקטרג הוצרך לפי שעה והנה צור"ך החשבון מזמן בין הבתרים שעולה ת"ל ויש בתוכן ר"ך דיוסף והועיל לתלות כל אותו זמן מפני קטרוג הנז' וכל זה להקדים קבלת התורה ובתחילה נתנו ב' ביד אמון מנא עקידה ויוסף וניטל קטרוג יוסף משר מצרים וניתן לשר עשו ואחז ביד א' עגל להזכיר עון העגל וביד א' שעיר עזים לקטרג על מכירת יוסף ותמורת איל שנשמט ונתבטל בק"ף נכנס עגל וזה רמז והנה איל אחר נאחז בסבך כי ראה אאע"ה דשר מצרים עתיד לקטרג ע"ז האיל עד שיתוקן ע"י איל אחר הק"פ ועוד ראה נאחז בסבך אותיות אחר סבך עגל שבמקום קטרוג האיל לקח עגל וזה כונת המדרש וראיתי את הדם ולא כתיב ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא וכו' אלא רואה אני דם עקידתו של יצחק שנאמר ויקרא את שם המקום ההוא ה' יראה וק' מאי שנא זכות יצחק ולא זכות אברהם ויעקב. אך באותו זמן נשלם ונתבטל שעל יצחק ע"י שה פסח וצירף ה' דם פסח עם דם איל שבא תמורתו והועילו לבטל אותו קטרוג וז"ש משכו וקחו לכם איל של מעלה שביד המקטרגים ע"י צאן זה של מצוה וזה כונת המדרש שה תמים זכר בן שנה שה בשביל אלהים יראה לו השה ומובן וזש"ה אלה שמות בני ישראל הוא יצחק שנקרא ישראל כמ"ש ע"פ זה במדרש פ' תולדות יצחק וזה סיבת הגלות. ויוסף היה במצרים וזה סיבה אחרת על מכירת יוסף וזש"ה ויושיעם מיד שונא ויגאלם מיד אויב רמז לב' ידים הא' ישועה לא גאולה והב' גאולה שלימה מקטרוג יד שמאלית וע"י דם מילה נתבטל קטרוג שביום הגמל את יצחק לא נתן לעניים ודם פסח על שלא נקרב א"נ דם מילה להכניע קטרוג דם שעיר שביד המקטרג על מכירת יוסף הצדיק וז"ש עד יום י"ד להכניע יד אמון מנא והגם שלא היתה גאולה על מכירת

יוסף מ"מ תשועה היתה כמדובר ובסוף הדרוש כתב וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים ר"ת משה לוי אהרן כהן אבל לעתיד בעת ההיא יעמוד מי"כאל ר"ת משה יהיה כהן אהרן לוי זה קיצור תורף אמרי קדוש הרב הנשי"א בכ"י קדש.

**ועל** פי זה אפשר לרמוז בפ' כה אמר בנך יוסף וגו' רדה אלי כלומר הגלות מסיבת רדה גי' יצחק וגם אלי עון מכירתי דעל ב' היה מקטרג ואפשר זש"ה ימינך ה' נאדרי בכח להסיר מאמון מנא דם האיל ימינך ה' תרעץ אויב כמ"ש האר"י ז"ל תרעץ אויב צירוף צרעת איוב שחזר לקטרג וניתן לו איוב. וז"ש ויגאלם מיד אויב אותיות איוב כי גמר הגאולה ע"י איוב:

יד. **קדוש** ה' מה ראו חמ"ו שהשליכו עצמם על ק"ה נשאו ק"ו מצפרדעים התוס' הקשו דהא קי"ל יהרג ואל יעבור ותירץ הרב יערות דבש ח"א דף כ"ב דהשליכו עצמם קודם שישליכום כי נשרפו המשליכים ואמרו ברבי חנינא בן תרדיון יפתח פיו ויכנס האש ואמר מוטב שיטלנה מי שנתנה וא"כ איך השליכו עצמם ותי' ק"ו מצפרדעים לקדש ה' הן עצמן עלו עכ"ל וק' דכתיב כפיתו ורמיו לגו אתון וכו' די אסיקו לשדרך וכו' משמע שהפילום ותו מאי משני ק"ו מצפרדעים הצפרדעים כך נצטוו אבל הם הי"ל להמתין עד שישליכום ועמ"ש בפתח עינים:

טו. **קריעת** ים סוף למראה עינים לא ניכר אלא הנגלה לכל מראה עיני אמנם מה עמקו דרכי נפלאותיו ונסיו כי בעל הנס אינו מכיר אלא מה שרואה במקומו ושעתו אבל לפי האמת כי כל נס שעושה ה' אין קץ להצלות וטובות הנמשכים מזה ואנחנו לא נדע וכן בקי"ס בה שעתא לא ידענא כי אם אשר ראו עינינו אמנם אין קץ לנפלאותיו עד שמזה ימשך הגאולה עתידה בב"א וז"ש נורא תהלות רבות ואין אנו רואים כי אם עושה פלא אחד. הרב מהר"ש פרימו ברמזיו ועיין לעיל מערכת נו"ן אות יו"ד ושם מבואר יותר באורך:

טז. **קיווי** אמרו בילקוט תהלים רמז תשל"ו אפי' אין ביד ישראל אלא הקיווי כדאי הם לגאולה בשכר הקיווי וכו' שמא תאמר עבר קציר וכו' ת"ל קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה' לא נושעתם קוו ושובו וקוו וכו' ע"ש ובזה פירש הרב הגדול מהר"ר יוסף דוד זלה"ה בספרו הנחמד צמח דוד הנדפס מחדש ד' קכ"ג פ' ויחי מטבע ברכת את צמח דוד מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך כי לישועתך קוינו כל היום דאומרו כי לישועתך אינו מובן מה נתינת טעם היא דאם מן הדין נזכה בלא קיווי והן לא מה יועיל הקיווי אבל ע"פ האמור א"ש והכי פירושה את צמח דוד וכו' וכי תימא שאין לנו זכות מ"מ תצמיח כי לישועתך קוינו ויש לנו הקיווי ובשכר הקיווי כדאי שתגאלנו:

טו"ב. **קרבן** ע"י הקרבן היה תקון לדצח"ם כי האדם נתקן ע"י הוידוי בשעת הקרבה והבהמה נתקנת בסוד הקרבן עצמו והצומח היה נתקן על ידי עצי המערכה והדומם ע"י המלח וכו' ודע כי הבהמות טמאות אין כח באדם לברר קדושה מהם ולכן נאסרו באכילה אך הטהורות יכולנו לבררם ואדרבא האוכל בהמה טמאה או עוף טמא אדרבא תתאחז הטומאה ההיא באדם עצמו ויאבד הקדושה שבו. אך חמור ר' פנחס בן יאיר לא נתברר על ידי אכילה רק נתקן מעצמו על ידי המשך הזמן וגם נתקן ע"י ר' פנחס בן יאיר עצמו שלא ע"י אכילה עד שעלה למדרגה ההיא והוא היה במדרגת הבהמות של ששת ימי בראשית וע"כ אפי' האמוראים אומרים אנו כחמורים ולא כחמורו של ר' פנחס בן יאיר מז"ה חס"ל עין הקורא נהר ז"ך והלשון מוגה מס' חס"ל כ"י. והם דברי רבינו האר"י זצ"ל עיין בשער המצות שסידר מהר"ש ויטאל פ' עקב ודוק:

ח"י. **קשת** הטעם שהראה הקב"ה לדור המבול הקשת יותר מכל שאר המזלות כמו טלה או סרטן וכו' הענין הוא שהמבול היה בחדש כסלו שמזל קשת משמש בו רבינו האר"י זצ"ל הביאו ה"ה מהרי"ד ז"ל בספר צמח דוד דף מ' ע"ב וע"ש מה שפירש בזה:

יט. **קץ** הגאולה ימי הגלות היו עד שנת של"ה (מהאלף הששי) ומשם ואילך יכול להיות קץ הגאולה וזהו נרמז לדניאל רבינו האר"י זצ"ל שער הפסוקים בדניאל והן בעונינו חוללנ"ו שנסתלק רבינו האר"י זצ"ל בשנת של"ב שאם היינו זוכים שהיה חי עוד קצת שנים היה מתקן העולם ובא לציון גואל וכן מצאתי כתוב באריכות:

כ. **קו"ל** גימט' צו"ם וגימט' ממון ושלשתן גימט' זאת. ודורשי רשומות אמרו כי בזה תחיש הגאולה וזה רמז בזא"ת יבא אהרן אל הקדש וכהנה וכהנה כתבו ורמזו בכמה מקראי קדש כי הני תלתא כל חדא מינייהו היא סגולה לגאולה קול קורא בתורה הקדושה רב התועלת כי בזכות התורה תהיה הגאולה העתידה כי הגאולות שעברו היו בזכות אבותינו הקדושים ודא תהא למיקם סוכות דוד בזכות משה רעיא מהימנא והוא תבע יקרא דאורייתא כמ"ש בז"ח דף י"ג דפוס ויניציא. ועל צו"ם מה היא תשובה שכן ראוי להיות חוזר בתשובה אשר צ"ם לו בדרך תשובה וכשנשוב בתשובה הגאולה מהרה תצמיח וצדקה תצמיח צמח דוד וזהו ממון שמחסר ממונו לצדקה ואין ירושלים נפדית אלא בצדקה כמ"ש בשבת דף קל"ט: אתה הראת לדעת כי תחת שלש אלה קול צום ממון תפרה ישע גאולת ישראל ותהי זא"ת נחמתנו. וכתב הרב זרע ברך ח"ג פ' מקץ כי מק"ץ ר"ת ממון קול צום. ועתה כי דלונו מאד ואין ממון לצדקה פשו קץ קול צום וזהו ק"ץ שם לחושך ע"ש באורך:

כא. **קו"ל קו"ל** יעקב. קול קול גימט' רעב רמז כי המגביר קולו בתלמוד תורה לא יחסר לחמו כדכתיב ממרחק תביא לחמה וכתבנו בעניותנו בדרושים טעם למעלת הלימוד כי קנה אדה"ר לא נפגם באכילת עץ הדעת כי קנה הוא דוקא לקול ועל כן כשקורין ישראל בתורה קורין בקנה אבר שלא נפגם באדה"ר וזהו תוקף מעלת ת"ת שהוא עושה נ"ר ליוצרו באבר שלא נפגם מאדה"ר. ונשמת יעקב אבינו ע"ה כתוב בכתנות אור משם המקובלים שהיה בקנה של אדה"ר ומשו"ה יעקב אע"ה לא מת כי בחינת ו' אות אמת סימנא דחיי וא"ש הקול קול יעקב ודו"ק כי תיבת לא מת קרי ביה לאמת:

כב. **קושר** כתרים לאותיות שאמרו פ"ג דמנחות. היינו שמשה רבינו ע"ה ידע כל התורה וכל מה שעתיד להתחדש בתורה אך היה בע"פ ור' עקיבא ידע לדורשם על קוצי התורה והשיג לשער הן' כמ"ש הקדמות אלו בכתבי רבינו האר"י זצ"ל וזהו פירוש המאמר הנז'. ה"ה מהר"י דוד בצמח דוד דף ק"ה ע"ב ע"ש באריכות כי מ"ש הוא קיצור גדול:

כג. **קרבן** לא קרבין לשמא דאלהים אלא לשמא דהויה דלגבי דינא קשיא מדת הדין לא מקריבין קרבנא דכתיב כי יקריב מכם קרבן לה' ולא לשמא דאלהים וכו'. זהר הקדוש בסבא דמשפטים דף ק"ח ע"א. ויש להעיר דמוכח מדברי הסבא קדישא דהטעם משום דלגבי דינא קשיא לא מקרבין. ובזהר חדש במדרש הנעלם דף ה' ע"א (דפוס ויניציא) אמרו וז"ל בזמן שבה"מ קיים כל המקריב קרבן וזובחו לשם זה הנקרא אלהים חייב מיתה שנאמר זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו מלמד שצריך להזכיר שמו המיוחד לבד ועל כן ציוה בקרבנות וכו' קרבן לה' וכו' ולא נאמר לאלהים מ"ט אמר ר' אבהו שם זה הוא משותף שהמלאכים נק' אלהים בני אדם נקראים אלהים גדולי הדור נקראים אלהים הדיינים נקראים אלהים ואין אנו יודעים למי מהם זובח אלא צריך להזכיר השם המיוחד לבדו עכ"ל אלמא קאמר טעמא משום דשם אלהים משותף שהמלאכים וכו'. וכפי הז"ח מדוקדק תיבת לבדו הכונה זובח לאלהים יחרם בלתי לה'. ונתן טעם לבדו שהוא שם המיוחד משא"כ שם אלהים:

**ומהר"ם** די לונזאנו ז"ל הקשה דהכתיב זבח לאלהים תודה ותירץ מהר"ם זכותו ז"ל דתודה אינו קרבן אלא ודוי ע"ד שדרשו רז"ל בפ' וזבח תודה. א"נ דאזהרה זו אינה אלא בשעת נדבת הקרבן והקרבתו אבל בדברים בעלמא לית לן בה:

כד. **קבל** עליו שכר כלם דתנן פ"ה דאבות עד שבא אברהם אבינו וקבל עליו שכר כלם. האי תנא דווקנא הוא והכי קתני קבל עליו שכר כולם לטוב ולמוטב עליו דוקא על שכמו שהטהו [לסבול] עול הצרוף לכלם וכו' ע"ש. הרב הרמ"ע במח"ד ח"ג פ"ך ע"ש ובפירש יד יהודה:

כה. **קנין** הגם דאין לאשה קנין היינו מאחרים אבל מה שנתן לה בעלה מתנה קנתה אבל העבד אפי' מיד רבו אינו מקבל מתנה הרא"ש פ"ק דקדושין ולפ"ז אם יש לנו עם השי"ת דין עבדים מה שנותן לנו לא קנינו. ואם יש לנו דין אשה המתנה שנותן לנו קנינו ה"ה מהרי"ד בס' הנחמד צמח דוד דף קס"ט ע"ג:

כו. **קדושין** שוה פרוטה שוה גימט' איש פרוטה גי' אלהים במילוי יודין שהוא כינוי לנקבה הרי זה יחוד שלם ושניהם יחד גימט' תורה. כנפי יונה ח"ד סימן י"ג עמ"ש כל מידי איתיה בתקון ובלבד שיהא בו שוה פרוטה ע"ש.

## מערכת ר

א. **ראובן** בס' רבינו אפרים כתוב שהרב החסיד דרש לזכות ראובן פ' ויהי בשכון ישראל וכו' ובא ראובן בחלום ונתן לו חינות. גם שמעתי שהגאון מהרמא"י דרש הפ' לזכות ראובן ובא ראובן להחזיק לו חינות ושוב מצאתיו בחידושי הגרשוני:

ב. **רבקה** הוצרך אברהם אע"ה לקתחה בכסף וזהב דהיא מסטרא דצפון וכתיב מצפון זהב יאתה אך רחל ולאה הם בסוד דל"ת דאחד גדולה כשני דלתי"ן בסוד לשקוד על דלתותי לכן הוכרח יעקב אע"ה לקחתם בדלות ועניות. הרב הנשי"א בעל מצות שמורים בדרשותיו כ"י:

ג. **רבקה** שרה חוה שרשם בבינה וז"ש ידעת שח"ר מקומו שרה חוה רבקה וז"ס ה' של ידעת אימא עילאה הנקראת שחר הוא מקום ג' נשים שם. הרב הנז' שם:

ד. **רבקה** המלאכים כשבאו לבשר את שרה אברהם אע"ה ידע שהם מלאכים כמ"ש בזהר וגילו לו שרבקה תהיה זיווג יצחק ויהיה ע"י אליעזר וז"ס ואל הבקר רץ אברהם הבקר רבקה רץ נתרצה ויקח בן בקר רך וטוב על בשורת רבקה וזהו רך שהיא קטנה וטוב שהיא טובה ויתן אל הנער נער גימט' אליעזר עם ב' כוללים וימהר לעשות אותו כי קפצה לו הארץ ובשמו רמוז שלא יקחה אלא אחר העקידה כי אליעזר הוא איל עזר אחר שנזדמן האיל לעקידה אז עזר אשה. הרב הנז' שם:

ה. **רחל** אמנו ע"ה בזכותה נתנו ראשי חדשים לישראל וכן ראשי חדשים לעמך ר"ת רחל ומוסף ראש חדש רחל אמנו תקנתו שראתה ברוח הקדש שנשי המדבר לא נכשלו בעגל ורמזה שמה בר"ת ראשי חדשים לעמך. לקוטים ישנים כ"י. ועמ"ש רבינו האר"י זצ"ל בזה:

ו. **רשע** כל מעשים טובים שעושה הרשע או התורה שלומד אין צריך לומר שאינו נותן כח בקדושה אלא אדרבא מוסיף כח בקליפה. לקוטי רבינו האר"י זצ"ל על פסוק ולרשע

אמר אלהים וכו' ושמעתי מהמקובל המופלא עיר וקדיש מו"ר ניהו רבא כמהר"ר שלום שרעבי זלה"ה שהיה מקשה על זה ממ"ש בזהר הקדוש פ' שמות דף י"א ע"א כמה דאתתקף הכל בהדי אינון צדיקיא וכו' אוף הכי אתתקף בהדי חייביא דמטו לידייהו עובדי אינון צדיקיא וכו' וכמה דאתייקר איהו בעלמא בעובדי דצדיקיא הכי נמי איהו אתקייר ברשיעיא כד עבדי עובדא טבא וכו' והרי אמרי' דהרשע במ"ט מוסיף כח בקליפה ולי ההדיוט נראה דמ"ש בזהר היינו כשבא לרשע עבירה ויצרו תוקפו והוא מהרהר בתשו' וכופה את יצרו ופורש מהעבירה בהא הוא דאתיקר קב"ה. אבל כשלומד הרשע ועושה איזה מ"ט בלי כבישת היצר אלא כמתלהלה ואין יצרו תוקפו כי הסט"א רוצה שיעשה טוב כדי ליקח אותו בזה נאמר ולרשע וכו' ודוק בעובדא דמייתי שם:

ז. **רשעים** הקב"ה פורע להם שכר מצות שעשו בעה"ז וטורדן לעה"ב כמ"ש רז"ל ורבים שאלו להבין מה טעם האל מלא רחמים כה יעשה לרשע לבלתי השאיר לו שריד שכר מצות שעשה לעוה"ב ותירץ הרב כלי חמדה דקיימא לן רובו ככולו ואזלינן בתר רובא והרשע רובו עונות ומיעוט מצות פורע בעה"ז ומז"ה חסד לאברהם מעין ד' נהר ח' תירץ כלאחר יד דמצות הרשע יש בהם מעט אור וחיות ואינם עולים למקום שכר האמיתי ופוסקים לו שכרו למטה בעה"ז והרב החסיד מהר"ר גדליא חיון זלה"ה תירץ דהקב"ה מדתו לתת לכל א' עפ"י מדותיו והרשע כי כל מגמתו בעה"ז ואינו חושב בעה"ב ככה יעשה לו להרחיב לו בעה"ז מעט מצות ויצא נקי. ואני בעניי תירצתי דהרשע כל מצותיו הולכות לסט"א ומה ישלם לו בעה"ב וכל טובו עשוק בסט"א אך אין הקב"ה מקפח שכר לכל בריה לכך משלם לו בעה"ז מעין מ"ב קרבנות דבלק וכל הני שינויי המה בכתובים בדרשותי ואחר זמן רב נדפס ס' אשד הנחלים וראיתי בדף פ"ט שהביא תירוצים על זה על דרך התירוצים הנזכר ובדף קי"ז ע"ג תירץ במה שחקרו המפרשים אינו משלם שכר מצות בעה"ז והאיכא בל תלין ותירצו דאומן קונה בשבח כלי ובע"ה אינו עובר על בל תלין. והרשע כשקיים איזה מצוה באקראי הלך חשכים ואין כאן שבח כלי ולכך צריך הקב"ה לשלם שכרו בעה"ז דאיכא בל תלין:

ח. **רבקה** בחטא אדה"ר הטיל הנחש זוהמא באדם וחוה ונשך בעקבו שהם אותם הנשמות התחתונות הכלולות בעקבו של אדם ובחינת הטוב שבנשמות אדם שנתערבו ברע של הנחש הם בראשו וז"ס הוא ישופך ראש לברר ולהוציא משם נשמותיו הטובות. ויעקב אע"ה היה גלגול אדה"ר וחוה נתגלגלה ברבקה ולפי שגרמה שיקולל אדם לכן השתדלה שיקבל יעקב שהוא אדם הברכות ויצא מהקללות וכהו עיני יצחק שיהיה ענין הברכות על ידי רבקה ויעקב כי הם חטאו אז ע"י רמאות הנחש ונתקללו וכן עתה יפסיד

הנחש הבכורה והברכות במה שרימוהו עתה וכמשפטו כן יעשה לו רבינו מהרח"ו זצ"ל בספר עץ הדעת טוב כ"י וזהו תורף דבריו בקיצור נמרץ:

ט. **ראובן** יש לחקור דח"ו הוא בן תמורה דיעקב אבינו ע"ה מחשבתו ברחל ויהי בבקר והנה היא לאה והרא"ש והר"ן פ"ב דנדרים כתבו דבן תמורה מיקרי אפי' שתיהן נשיו. ואני בעניי זה שנים תירצתי דהא דאיקרי בן תמורה אפי' ב' נשיו היינו דפשע ולא בדק. אמנם יעקב אע"ה לא פשע ועביד כל טצדקי ומסר סימנים לרחל אע"ה אלא שרחל מסרה הסימנים ללאה ומאי אית ליה למעבד ואחרי זמן ראיתי שכן כתוב בזהר הקדוש ח"א דף קנ"ה ע"ש ומצאתי בקובץ ישן על קלף כ"י שתירץ דהעיקר הוא האם שאם האשה תטהר מחשבתה ורעיוניה ותדבק בה' מאד מתפרקת על דודה ולא על אחר הולד יצא קדוש וטהור ונקי ואינו בן תמורה ובהכי ניחא ראובן ודוד הע"ה זהו תורף דבריו ז"ל:

יוד. **ר"ה** ועשרת ימי תשובה ויה"כ עיקר התשובה שיעשה האדם בימים אלו על חטאתיו הוא שיהיה נאנח ובוכה על חרבן בית המקדש ועל חילול שמו הגדול ותורתו הקדושה אשר עונותיו מנעו הטוב והיה מסייע לעכב הגאולה וזה צע"ר השמים אפס לא תהיה תפארת התשובה כדי שיושפע בפרנסה טובה ויחיה הוא וזרעו רק כל מגמתו תהיה על דבר כבוד שמו. וזה רמז המפרשים בתוספת נפך בפ' הישאג אריה ביער וטרף אין לו ונודע כי הקדמונים אמרו אריה ר"ת אלול ראש השנה יה"כ וז"ש הישאג אריה אם שאג תשאג בארי"ה יהיה ביער שהוא בית המקדש כדכתיב מצאנוה בשדי יער וכל מגמתך יהיה ביער על חרבן בה"מ וטרף אין לו כי בחרבן בטלו הקרבנות וטרף אין לו וזה פירש הרב מהר"ר יוסף אב"ד בפוזנא אך אם יום או יומים יעמוד לא יוקם כי כספו הוא הכונה אך אם יום רמז על יה"כ או יומים שני י"ט של ר"ה יעמוד ישראל בתשובה לא יוקם לא יהיה התקוממות כי כספו הוא כל מגמתו אינו אלא על דבר הכסף שיושפע עליו ברכות ובדרושים הארכתי בעניותי בזה:

יא. **רחב** התוס' פ"ק דמגילה כתבו דלא היתה מז' עממין. ודבריהם קשים דבספרי פ' בהעלותך בהדי' אמרו דהיתה מז' עממין אך התוספת בסוטה דף ל"ה ע"ב כתבו דכיון דקבלה להתגייר קודם שהתחילו במלחמה אינה בכלל לא תחיה כל נשמה. אמנם יש חקירות גדולות בענין זה כי שאלה ונתתם לי אות אמת ואמרו בזוהר הקדוש סימנא דמשה בעאת מינייהו והדבר קשה מה זו שאלה על כן יאמרו המושלים יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא. ותו דאמרו פ"ק דמגילה דאיגיירה ונסבה יהושע והוא פלא:

**אמנם** על דרך האמת הכל מתוקן דכתב רבינו האר"י זצ"ל דרחב היתה גלגול תמר מסוד קין וכמו שתמר ילדה שנים פרץ וזרח כן רחב הצילה לשני המרגלים והו"ל כאלו ילדתם

ובזה תנוח דעתנו כי האף אמנם גופה מז' עממין. מ"מ נשמתה גדולה נשמת ישראלית גבוהה גבוהה זאת קומתה דמתה לתמר אשר ממנה יצא דוד ושלמה וכל מלכות בית דוד ומלך המשיח וא"כ אינה בכלל לא תחיה כל נשמה דנשמתה אינה מזוהמת ז' עממין ואמטו להכין שאלה אשה סימנא דמשה כי הוא הבל והיא מסוד קין ולעילוי נשמתה נסבה יהושע ורחב"ה ונסבה שיצאו ממנה נביאים וגם יחזקאל הנביא כמו שאמרו במדרש רות רבה והובא בילקוט ריש פנחס ונעלם זה מהרב הבקי ומופלג בעל סדר הדורות דכתב דבעל שלשלת הקבלה שאמר דיחזקאל יצא מרחב שקר ענה ע"ש דף ז"ך יותר מזה כתבתי בעניותי בקונטרס צוארי שלל הפטרת שלח עש"ב:

יב. **רעיא** מהימנא הרשב"י ע"ה נכנס לעולם הנפשות אל הזכוך ההוא בחסידותו ושם עסק בתורה עם נפש רעיא מהימנא וחיבר שם ספר רעיא מהימנא לצורך הדור כנזכר בתקונים וגם עתה ר"מ בהיותו מתנוצץ בס' רבוא ממש נשמתו סובלת צער קדושי בני ישראל שאינם יכולים לפרות ולרבות בתורתם בהתנוצצות נשמתו בת"ח מפני צער עניני הגלות ועוד האריך בזה בענין הת"ח ועמי הארץ. מר זקני הרב חסד לאברהם עין יעקב נהר ל"ב ע"ש באורך:

יג. **רצון** הבן יכול לעשות רצון אביו אעפ"י שלא ציוה כך כההיא דחייא בר רב דאפיך לאמיה מה שהיה אומר ואי לאו משום למדו לשונם דבר שקר היה נכון לעשות רצון אביו אעפ"י שלא הוציא כך מפיו. אמנם העבד אין לו לעבור על דברי אדונו אע"ג שרצונו יהיה כך כמעשה דפנגר כשציוהו נ"נ להרוס ההומה כמ"ש באיכה רבתי. הרב מהר"י חאגי"ז בספר קרבן מנחה סימן קכ"ד:

יד. **ראש** השנה רבי' מהר"ם קורדוביר"ו וצ"ל כתב יש לחקור למה יהיה הדין יום ר"ה שהוא שנה אחרת והיה ראוי יום הדין להיות בסוף שני שלישי חדש אלול ובסוף אלול יהיו עשרת ימי תשובה ויוה"כ והיה צודק שעונות שנעשו בשנה זו יתכפרו בשנתו ולא בשנה אחרת עכ"ד. ואפשר לישב במ"ש בילקוט סוף סדר פנחס רבנן אמרי יספת לגוי כל מה שאתה מוסיף ימים טובים אנו מוסיפים לך קרבנות א"ר לוי בכל חדש וחדש בקש הקב"ה ליתן להם מועד לישראל בניסן נתן להם פסח באייר נתן להם פסח קטן בסיון נתן להם [עצרת] בתמוז היה בדעתו ליתן מועד גדול ועשו העגל ובטלו אב ואלול ובא תשרי ופרע להם ר"ה ויה"כ והחג אמר הקב"ה לאחרים הוא פורע ושלו אינו נוטל תן לו יומו בשמיני עצרת תהיה לכם עכ"ל אמור מעתה שלפי האמת ר"ה היה בתמוז ויה"כ באב והיה דן הקב"ה בהם וכן היו שומרים שם ועבר ואבותינו הקדושים כמ"ש הרב זרע ברך ח"ג ס' וירא דף טו"ב. אלא בשביל העגל אשתהויי אשתהו המועדים עד

תשרי ושקטה נחה חקירת רבינו הרמ"ק ז"ל וקרוב לזה תירץ בספר מאיר לארץ:
**העוד** לנו חקירת ס' מאיר לארץ שכתבו גורי האר"י בלקוטי תורה שאין תשובת שנה זו מועלת בחבירתה וא"כ [כיצד] יתכפרו ישראל בשנה זו על האחרת. וכתב בס' הנז' דזהו גדולת יה"כ שמכפר על שנה שעברה דבשאר יש רשות לס"מ ומלך על ע' שרים ומקטרג ואומר אין לא' רשות לבא בתחום חבירו אבל ביה"כ אין לו רשות להסטין אז מועיל לכפר על שנה שעברה עכ"ד ואני הדל הקשיתי עליו בספר הקטן דברים אחדים דף ק"ח שהרי כתב מהרח"ו ז"ל משם רבינו האר"י זצ"ל. שהשב בעשרת ימי תשובה כל יום מכפר על כל הימים שכמותו כלומר תשובת יום ראשון של עשי"ת מכפרת על כל יום ראשון שבשבוע של כל ימי חייו וכן עד"ז וזה הפך דבריו וכו' ע"ש. ועתה נראה לי דיש לקיים דבריו דאיברא דכל יום עשרת ימי תשובה מכפר על כל יום שכמותו כל ימי חייו אמנם כל זה תלוי עד יה"כ וביה"כ נגמר כל אלו הכפרות של עשרת ימי תשובה כי ה' ברחמיו ביה"כ מרחם ומכפר בעבור תשובה שעשו בעשרת ימי תשובה דבר יום ביומו מכל ימי חייו אך הענין תלוי עד יום הכפורים:
**ואנכי** הדל כתבתי שם בדברים אחדים דמ"ש הרב ז"ל בלקוטי תורה הוא בשאר הימים אבל בעשרת ימי תשובה שהם כנגד י"ס דבינה כמ"ש הרמ"ק יש כח בהם לכפר על כל השנים שעברו ואין כח לע' שרים וכיוצא לפצו' פה וכבר בעניותי בספר הקטן דברים אחדים כתבתי באלו ההקדמות. ועתה אומר כי עפ"ז יבא לכלל ישוב מאמרם ז"ל בשעה שעקד אברהם אע"ה את יצחק אמר רבש"ע תן לבני עשרת ימי תשובה והביא מאמר זה בספר עיר דוד סימן תקמ"א. וע"פ האמור אפשר שהתפלל אאע"ה בשעת העקידה שהיה בעשרה בתשרי וברוה"ק ידע כי בעון ישראל נדחו תמוז אב אלול וזה הצע"ר שהיה צריך שיהיו עשרת ימי תשובה באלול לכפר בשנה ההיא ונדחה אלול לכן התפלל בעת רצון העקידה שיהיו עשרת ימי תשובה ר"ל שימשך מאור אימא ויועילו לתשובה גם בתשרי לכפר לשעבר. ולפי דברי ספר מאיר לארץ יש לומר בסגנון זה שהתפלל תן לבני עשרת ימי תשובה שגמר הכפרה שלהם ביום הכיפורים והוא ענין גדול לכפר על מה שעבר כי יום הכפורים אין לפ' שליטה ומתגלים אורות עליונים ואהניא לכל עשרת ימי תשובה וכמו שכתבנו לעיל לשיטה הנזכר ודו"ק היטב ועוד כתבתי בעניותי בזה בקונטרס כסא דוד דרוש ט"ז בס"ד:
טו. **רבית** עובדיה לוה ברבית מיהורם לזון הנביאים הרב מהר"ש פרימו ברמזיו כתב דעובדיה לא עבד איסור רבית דיהורם גוי כי הוא בן איזבל גויה ונקרא בנה ומותר ללוות מעכו"ם ברבית אלא מדרבנן אסור שמא ילמוד ממעשיו והתם לא שייך עש"ב. ותימה

על הרב ז"ל דהא דאסור מדרבנן היינו להלוות לעכו"ם אבל ללוות מעכו"ם מותר גמור אפילו מדרבנן ומבואר בהרמב"ם והרב המגיד ריש פ"ה דמלוה ועיין מ"ש שם הרב משנה למלך. ומה שהחליט דיהורם גוי התוספות כתבו דהיה ישראל משומד והותר משום פקוח נפש כמ"ש לפנים. והתוספות בע"ז דף כ"ו כתבו שהיה מותר שהיה פקוח נפש וה"ה מהרי"ד ז"ל בצמח דוד דף ס"ד כתב דאע"ג דהי"ל לעשות החיוב עליהם ולא עליו מ"מ עשה החיוב עליו דהוא מותר לדעת רש"י דמתיר כשאין הרבית בא מיד הלוה ע"ש שהאריך בצדדים. ומעיקרא יש לפקפק דאיך היה אפשר ליקח רבית לכלכל הנביאים להדיא ושהם יתחייבו כמ"ש הרב הנז' עיין בדברי קדשו באורך הרי כל זה שעשה עובדיה להציל הנביאים מאיזבל שהרגה הנביאים כמש"ה מלכים א' סימן י"ח ואיך יגלה ליהורם שהנביאים לווים ברבית ויתחייבו הם. הלא אם ידע בהם יהורם יהרגם הוא או איזבל אמו ודו"ק:

טז. **רצון** אלמלא עקידת יצחק אין א' מכל הנבראים יכול להפיק רצון שאלתו מרוב דקדוק הדין ובזה מבואר מ"ש בויקרא רבה והביאו מרן ב"י א"ח סי' א' אמר הקב"ה בשעה שקוראין פ' צפונה לפני ה' אני זוכר עקידת יצחק בן אברהם. ונרחיב הענין במ"ש המקובלים והביאו ילקוט ראובני פ' ויקרא דף קי"ד ע"ב כל הבקשות שמבקשים הברואים כלם הקב"ה נותן הכל ובהגיע אותו השפע דרך צפון אז מדה"ד אם ראוי האדם נותנין לו ואם לאו הם מעכבין הכל שם והם צפונות שם זהו תורף דבריו. ובזה פירשתי בעניותי פ' אומר לצפון מדה"ד תני כלומר תני אשר ליך צפון ולדרום רחמים אל תכלאי לא תכלא רחמיך והראשונים פירשו מה רב טובך אשר צפנ"ת ליריאיך. הנה כי כן באמירת פ' ושחט אותו על ירך המזבח צפונה זוכר עקידתו של יצחק לכבוש צפון להפיק בקשתו ואלמלא עקידת יצחק אין א' יכול להפיק שאלתו מדקדוק מדה"ד ועי"ז יצא שפע למלאת שאלתו אם לא כלו מקצתו ודו"ק. ר"ל שע"י עקידת יצחק נכנע ונכפף למעלה מדה"ד תחת מדת רחמים. ה"ה מהרי"ד ז"ל בספר צמח דוד דף ע"ה ע"ד משם מהר"ם ואע"ג שמיתוק הדין בשרשו אפשר שעת' אברהם נכלל בגבורה כידוע [א"נ יש לחלק בין הנושאים] וא"ש ההי"ב:

טו"ב. **ראובן** סבר כב"ה דצרת ערות אסורה וכשבא יעקב לא"י נאסרו לו שני אחיות כמ"ש הרמב"ן ועתה בלהה צרת ערוה ואסורה לב"ה וז"ש וישכון ישראל בארץ ההוא שהוא א"י לזה (יעקב) [ראובן] להציל אביו בלבל יצועיו וישמע יעקב הבין טעמו ויהיו בני יעקב שנים עשר וכו' ע"ש ה"ה מהרי"ד שם דף צ"ג ע"ד שמצא כתוב. ויש להשיב ע"ז הרבה וק"ל:

ח"י. **ראובן** שמעון ולוי שמרו יחוסיהם ולא עע"ז במצרים ושאר כל שבטים לא שמרו יחוסיהם ועע"ז במצרים. במדבר רבה פי"ג ועיין צמח דוד קל"ה ע"ג ודף ק"מ ע"ב:

יט. **רעמסס** נקראת גשן שמתנה היא מפרעה לשרה על שנגש אליה כדין המזיק שמשלם במיטב הארץ לפיכך משלהם זכו בה ישראל וכתיב ויאמר פרעה אל יוסף לאמר להכריז בכל מלכותו אביך ואחיך באו אליך ליטול שררה כמותך לא להשתעבד ושמתם שרי מקנה על אשר לי שיהיו השבטים שולטים על שר המזלות שהוא מזל טלה. כנפי יונה ח"ד סימן ס':

כ. **ראו** כי רעה נגד פניכם. ל"א כ"ן גימט' מיכאל אשר שם בפיו של פרעה ביטול קללתו וכשנהפך מלאך רע זה פרעה להיות שליח מיכאל ואמר לא כן הרי יוד מיכאל נוספת בו באותו מלאך להפוך עשר שמות אלהים שהם עם השמות כמספר ז' תיבות אלה להיות רחמים על ישראל שכן הם בגימטריא ברית אברהם. כנפי יונה ח"ד סימן ס"ה:

## מערכת ש

א. **שרה** בזכות שרה יבא המשיח וזהו ר"ת ויהיו חיי שרה מאה כי וי"ו ויהיו היא שמושית רבינו אליעזר מגרמיזא ז"ל בכ"י:

ב. **שבת** אפילו הרשעים בגיהנם מוכתרים בשבת ואף שחיללו שבת בפרהסיא מקבלים עונש כפול יום הששי ונחים בשבת ז"ח דף כ"ו ע"ג דפוס ויניציא:

ג. **שבת** כתבו גורי האר"י ז"ל ה' מלך גאות לבש. גאות לבש צירוף גואל שבת דבזכות שבת גאולה באה עכ"ד ומצאתי בויקרא רבה פ"ג אין ישראל נגאלין אלא בזכות השבת שנאמר בשובה ונחת תושעון ובדרושים הארכנו בעניותנו בזה בס"ד:

ד. **שבת** שומר שבת מתרחק מהעבירה כמש"ה ושומר ידו מעשות כל רע רז"ל בילקוט פ' בשלח:

ה. **שרה** היתה גלגול חוה ועל חוה נתקנא הנחש שראה תשמיש' וזש"ה סמ"ל הקנאה בביא"ה לכך ואיב"ה אשית נגד ביא"ה ואמר אברהם אע"ה לשרה הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את שהיית חוה ונתקנא הנחש ועתה התקון להסיר שם אישות אמרי נא אחותי את. אך המלאך אמר לפרעה ע"ד שרה אשת אברהם היא אשתו ולא תוכל לו מרוב צדקתם. הרב הנשי"א בעל מצות שמורים בדרשותיו כ"י והוא ז"ל האריך מאד בזה ובכמה מקראי קדש:

**שמואל** הנביא ע"ה אמרו רז"ל שכמה זמן היתה בת קול יוצאת ואומרת עתיד צדיק אחד לילד ושמו שמואל וכל הנולדים בו בפרק קראו בשמותם שמואל וכשנולד שמואל

בן חנה פסק הבת קול. ואפשר שזש"ה בחנה ותקרא שמו שמואל כי מה' שאלתיו ויש להרגיש דהו"ל לקרותו שאול אלא שכונת חנה שקראתו שמואל על שם הבת קול והיינו דאמרה כי מה' שאלתיו לזה שאומר הב"ק עליו שיהיה. ממני. והיינו דאמרה לעלי אל הנער הזה התפללתי זה דייקא שהב"ק הי' מכריז עליו וניתן לי שתכף פסק הב"ק כשנולד:

**וכד** הוינא טליא שמעתי מהרב המובהק כמהר"ם מזרחי זלה"ה בעל פרי הארץ שפירש בזה מש"ה משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו קוראים אל ה' והוא יענם דיש לדקדק מאי קאמר בקוראי שמו ופירש ז"ל במ"ש רז"ל שכל אותם שנקראו שמואל בעבור הב"ק הגם דלא כיוין עליהם הב"ק אלא על שמואל בן חנה כלם נתנבאו והם חבל נביאים שנתנבאו בזמן שמואל וז"ש משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו פי' במה שנקראו בשמו שמואל בעבור הבת קול הגם דהב"ק לא כיונה עליהם עם כל זה אהניא להו קריאת שם שמואל לבד להיות נביאים וז"ש בקוראי שמו בזה שנקראו בשמו לבד קוראים אל ה' והוא יענם ע"כ שמעתי ואפשר לומר עוד רמז במ"ש ילקוט דוד פ' לך לך משם הרב שני לוחות הברית משם המקובלים דמה שלקח מלכי צדק תרומה ומעשר אף דמעשר ללוי משום דנשמת אהרן הכהן בו ובאהרן נשמת שמואל שהיה לוי וז"ש אהרן אחיך הלוי וזהו שמואל שם אל עכ"ל [ועיין בזהר תרומה דף קמ"ח ומ"ש הרמ"ק והר"מ זכותו בפירושו ועפ"י הקדמה הלזו א"ש ודוק כי קצרתי] וכונתו שם רומז על שם בן נח שהוא בחינת חסד הרמוז בתיבת אל בסוד אתה כהן לעולם וז"ש משה ואהרן בכהניו דגם משה היה כהן כמ"ש פ' טבול יום. ושמואל היה כהן ג"כ וכי תימא שהיה לוי לז"א בקוראי שמו כי שמו כלומר נשמתו כמ"ש הרמ"ז דהשמות רומזים לנשמות וא"כ בקוראי שמו שמואל שם תמצא שם אל וא"כ היה כהן שהיה שם. ובהכי יתיישב מ"ש רבינו האר"י זצ"ל דרבי אלעזר בן עזריה היה גלגול שמואל הנביא וראב"ע היה כהן ושמואל לוי אמנם עפ"ז א"ש דגם שמואל היה בחי' כהן. וכפ"ז שמואל היה לו בחי' אהרן הכהן. ואהרן נתגלגל בעלי ואפשר שלכן כשרצה עלי להעניש לשמואל שהורה בפניו כידוע א"ל חנה חי נפשך אדוני וכו' אל הנער הזה התפללתי רמזה לו חי נפשך שהוא אהרן ובני יש לו שייכות עם נפשך אל הנער הזה התפללתי כמ"ש בסמוך אל הנער שהיה אומר הבת קול שעתיד שמואל והבן כי שמואל שם אל שהוא כהן והיה באהרן הכהן שהוא נפשך ודו"ק היטב:

ז. **שכר** ועונש בעבירות שבין אדם לחבירו נקרא מזיק ומשלם מעדית ועבירות שבין אדם למקום נקרא חוב ודינו בבינונית. הרב בירך יצחק פ' נח:

ח. **שחד** אחורים של אותיות שחד תטה שם רמז דלא סגי שחד בלי הטיית דין. שני לוחות הברית. ואפשר שאותיות קודם אותיות שחד הם רגז ואותיות גזר והרמז שלוקח שחד מביא רוגז וחרון אף עליו ועל כן גוזרין עליו גזרות ח"ו:

ט. **שדה** יש בו קצת קדושה. הר לא יש קדושה. הגאון החסיד מהר"ר אלעזר מקראקא בספר הנחמד מעשה רקח מסכת גיטין ומכות ובזה יומתקו כמה ענינים:

יוד. **שומר** לפרי דמצטרף לפרי דתנן בעוקצין אם לטומאה כך ק"ו לטהרה דהשומר דהוא העשיר שהוא שומר לחכם ומחזיק בידו מצטרף לפרי שהוא חכם כמשז"ל עתיד הקב"ה לעשות צל לבעלי מצות אצל בעל תורה. הגאון החסיד מהר"ר אלעזר מקראקא זלה"ה בסוף ספרו מעשה רוקח:

יא. **שבת** כל השומר שבת מעלין עליו כאלו שמר כל השבתות משנברא העולם ועד ימות המשיח ועד תחיית המתים שנאמר ושמרו בני ישראל את השבת לדורותם ברית עולם מאמרם ז"ל והביאו הרב כלי יקר פרשת תשא:

יב. **שבת** הוא יתעלה נתן לנו את השבת להיות נחים ומפסיקין מעניני הטרדות והמונעים ומטרידים אותנו מלהשיגו יתברך והם עסקי עולם השפל וליחדנו לעבודתו ית' ולהמיר ולהחליף עבודתו יתברך במקום עבודת פרעה מלך מצרים והוא אומרו וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים על כן ציוך לעשות את יום השבת והוא יום השלימו נפשכם בהיותכם נפסקים מעניני העולם ולנוח מהתנועות והמלאכות לעבדני ולהשיגני אשר הוא המנוחה השלימה האמיתית ותהיה אז מנוחתכם על שני פני' מנוחת הגוף ומנוחת הנפש והם כנגד שתי מילות מילת ערלת בשר מילת אברהם אע"ה ומילת הלב מילת משה רבינו ע"ה הרמב"ם ז"ל בריש ס' האגרות עיין שם שהאריך בזה:

יג. **שבת** לכל א' מישראל בא לו תוספת נפש יתירה לפחות וצריך ג' הדסים כשרים שיהיו כסא לג' מלאכים הבאים ללוות הנפש ונשארים עמה ויש לה שמחה ובעת ההבדלה שמברך על הדם הנזכר הולכת הנפש יתירה עם המלאכים ומברכת לבעל הבית ואם אין ג' הדסים הולכים המלאכים ונשארת עצבה ובעת ההבדלה מקללת וכו' מז"ה חס"ל עין הקורא נהר מ"ט דף כ"א ע"ש שהאריך בזה:

יד. **שלום** ארשב"ג כל המשים שלום בתוך ביתו מעה"כ כאלו משים שלום בישראל על כל אחד ואחד וכו' לפי שכל א' מלך בתוך ביתו אבות דרבי נתן פ' כ"ח:

טו. **שכחה** יש מחלוקת בין האחרונים אי שכחה הוי פשיעה או הוי אונס ובזה יש קצת מקום להבין מאמר ירושלמי פ"ק דפאה דכביכול בשביל ישראל נעשה שכחן ובילקוט מז' ל"ב את מוצא ביה"כ בא לקטרג על ישראל וכו' אמר לפניו רבש"ע נשאת עון עמך

ופירש הרב הרמ"ק זלה"ה נשאת לשון שכחה ע"ש באורך. והוא פלא מה ענין שכחה ואין שכחה לפני כסא כבודו. אמנם משוט בארץ אסף חבילת של חטאים וכיוצא רובם ככלם שחטאו ישראל מחמת שכחה וסובר המקטרג דשכחה הוי פשיעה ועל יסוד זה הוה מסדר מערכה גדולה מכמה חטאות הצבור והיחיד. וכביכול מראה כאלו נעשה שכחן וההמצאה הוא לרמוז למקטרג כי אסף אסופות ולא כיון להלכה דשכחה הוי אונס והוא הבין מה שרמז לו ואמר נשאת עון עמך שכחת וכו' ובזה כסית כל חטאתם סלה וכבר כתבנו בעניותנו ענין זה באורך בס' הקטן ראש דוד דרוש שבת תשובה דף קס"א ובזה אפשר לפ' פ' צור ילדך תשי ותשכח אל מחוללך ואמרו ז"ל אל מחול לך ודו"ק היטב כי קצרתי.

טז. **שיעור** כפי שיעור העבודה ומעשים טובים כן הוא שיעור הנשמה באדם וכפי שיעור הנשמה באדם כך יהיה משכן השכינה בו ג"כ מז"ה חס"ל עין יעקב נהר ט"ו:

טוב. **שכחה** יש קליפה נקראת רי"ב המשכחת התורה ויש לה חיילות תר"ה כמנין אדר"ת שער. וכתוב על מצח משיח בן דוד כד"ת לבטלה וזה ענין מ"ש בשבת דף קמ"ז דר"א ן' ערך דקרא במקום החדש הזה לכם החרש היה לבם כי נאחזה בו קלי' רי"ב והם האותיות ששינה ריב גם החרש היה לבם גימט' תר"ה כמנין חיילותיה אך החדש הזה לכם גימט' כד"ת שהוא המבטלה כמנין משיח בן דוד הרב הקדוש מהר"ש אסטרפולי משם המקובלים והרב זרע ברך ח"ג על ברכות כתב כי הנוטל שחד קליפת רי"ב מחשכת עיניו וז"ש ראשיה בשחד ישפוטו ר"ת רי"ב כי זו הקליפה נוטלת מאור עיניו ואינו מכוין לאמת:

ח"י. **שירה** אמרו רז"ל בשעה שהיו המצריים טובעים בים בקשו מלאכי השרת לומר שירה א"ל הקב"ה מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה. ויקשה דאיך ישראל אמרו שירה. ותירצו בזה המפרשים דהמלאכים בשעה שהיו טובעים בו בפרק רצו לומר שירה דעדיין לא נגמר הנס ולא נתגלה כי הם טובעים ולזה אמר הקב"ה שלא יאמרו שירה באותה שעה דייקא נמי דקאמר מעשה ידי טובעים וכו' ועוד תירצו דבעל הנס יכול לומר שירה על הצלתו משא"כ אחרים שאינם בעלי הנס. ומסתברא כשינוייא קמא שהרי אמרו רז"ל שהמלאכים אמרו שירה אחר ישראל וי"א אחר הנשים גם כן. והגם כי יש לקיים תירוץ שני דאם היו בעלי הנס אף בשעה שטובעים יכולים לומר. שפיר אמינא דמסתברא כשינויא קמא דהא שינויא תנינא אצטריך לקמא ברם שינויא קמא לחודי' נמי קאי ודו"ק.

יט. **שלמה** המלך ע"ה כל מאן דקריב בכרסייה דחילו ואימתא נפיל עליה וביה הוה דאין דינא בלא סהדין. זהר הקדוש פ' יתרו דף ע"ח ע"א. ומ"כ בגיליון הזהר לאחד קדוש וז"ל זה הפך מ"ש סוף פ"ק דראש השנה בקש שלמה לדון בלא עדים יצאת בת קול ואמרה וכו'. ולי ההדיוט אפשר דכונת הזהר היינו דמחמת יראה היה מודה החייב אמיתו של דבר ונמצא שדן בלא עדים מצד שהיה מודה לא מצד רוח הקדש או נבואה כמו ששאל ודו"ק:

כ. **שומר** הברית נטירו דכנסת ישראל אסתמרותא דנדה נטירו דצדיק אסתמרותא דשפחה נטירו דנצח אסתמרותא דבת עע"ז נטירו דהוד אסתמרותא דזונה. זהר הקדוש בשלח דף ס' ע"ב ע"ש באורך:

כא. **שק** הלובש שק ומתפלל לפניו יתברך ושואל ממנו שאלתו קורעין לו גזר דינו ומבטלין ממנו כל גזר דין שבעולם. ויש לרמוז בשם קרע שטן שהוא מועיל לבטל גזרות רעות ר"ת ש"ק כי ע"י לבישת שק מתבטלת ונקרעת הגזרה ודוק. ואין תפלתו חוזרת ריקם כי ש"ק עולה ת' סוד ת' כתות הטומאה שנבראו בעולם וכלם היו עם עשו כי היה עשו כסא לכל א' וא' מת' כתות הטומאה שנבראו בעולם וכו' וזהו סוד השקיפ"ה השק יפה עכ"ל מז"ה חס"ל עין יעקב נהר מ"ב מסכ"י מוגה. וגורי האר"י זצ"ל כתבו שהוא רמוז בשם אחרון מאנא בכח שקוצית כאלו אמר שקו צית כי מחמת שקו נשמעה תפלתו וזהו צית מלשון ציית דינא. ובזה מבואר והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו הסט"א במקום ת' יהיה לק"ש ודלקום בהם ואכלום בב"א:

כב. **שכינה** דע שמעולם לא נשלמה שכינה בא"י מפני ראובן וגד וחצי שבט מנשה שנשארו חוצה ובהכרח ניצוץ שכינה חוצה עמהם והיינו סוד מראה המזבח שבנו ולא כן לעתיד שי"ב שבטים כלן מיוחדים בארץ ישראל וממשיכים עליהם שכינה בסוד נשמתם שהיא בסוד היכל לבנת הספיר ולפני' מצד האופנים נפשין ומצד החיות רוחין ומצד הכסא נשמתין והם עובדים עבודת התורה שבסגולה ע"י נר"ן לקשור ההשגחה יחד להאירה עליהם מז"ה חס"ל עין יעקב נהר מ"ז. ומדבריו למדנו כי עבר הירדן אינו ארץ ישראל. כי על פי הפשט נתקבצו דיו"ת כנודע. ולדברי המקובלים מוכרע כי אינו ארץ ישראל. והרמ"ע במאמרות רמז כי מגרעות נתן לבית מג"ר ר"ת מנשה גד ראובן ע"ש. כן כתב במאמר חקור דין חלק ג' פרק י"ח ע"ש וכונתו מבוארת כי מגרעות נתן לבי"ת סביב חוצה דע"י מנשה גד ראובן הי' גרעון ח"ו לבי"ת מטעם שהם סביב חוצה מא"י ולא הי' השלימות בא"י וק"ל. ולפי האמור יש לקשר הרמז עם פשט הפסוק והסוד כאשר יראה המעיין וא"ש ההי"ב:

כג. **שמעון** ולוי כשהרגו יושבי שכם משום שלא מיחו באדוניהם שעינה את דינה וגזלה מאביה כמ"ש הר"מ הענין הזה היה תלוי ועומד וכפי מה שיעשו הם עצמם ידונו. ונמצא ענין זה היה כמי ששואל דבר מחבירו. ולוי פרע בעגל שמיחה בשבטי ישראל ואף שהיו מועטין ולמפרע אינו נענש על שכם. ולא עוד אלא שהוסיף בענין זמרי שפנחס נסתכן ומיחה והרג זמרי נגד כ"ד אלף משמעון והקדוש ב"ה אמר בדין הוא שיטול שכרו. אך שמעון מלבד שלא מיחה בעגל לא מיחה בזמרי אף שהוא אחד ועוד שהיו רוצים להרוג לפנחס ומשו"ה יש להם עונש שהרגו יושבי שכם שלא מיחו כיון שהם לא מיחו בזמרי.

הרב קנה חכמה ז"ל הבאתיו בס' הקטן ראש דוד פ' וישלח ופ' וזאת הברכה עש"ב:

כד. **שם** האוהב מבקש לזכור שם אוהבו והאויב אינו יכול לזכור שם אויבו וכן אמרו במדבר רבה פי"ח שאמר דוד הע"ה דואג ואחיתופל אין מזכירים שמי ע"ש וזש"ה כי מידי דברי בו זכור אזכרנו עוד ועמ"ש בקונט' פני דוד פ' במדבר וצוארי שלל הפטרת מחר חדש:

כה. **שמחה** כשעוסק בתורה או מצוה או תפלה צריך שיהא שמח מאד יותר מאשר הרויח או מוצא אלף אלפים דינרי זהב וכשעוסק בתורה או מצוה יהיה בחשק נמרץ ובהתלהבות עצום. רבינו מהרח"ו ז"ל שער רוח הקודש:

כו. **שכר** שכיר סגולת מצוה זו שאם קיים מצות שכר שכיר ביום מימי השבוע הנה ביום השבת של אותו שבוע נותנין לו תוספת שבת ונשמה יתירה מדה כנגד מדה כנגד ואליו הוא נושא את נפשו שהשלימה לו כמו כן נותנין לו נפש יתירה בשבת הנרמז בר"ת ביומו תתן שכרו. רבינו האר"י זצ"ל בשער הפסוקים בליקוטים אשר בסופו:

ז"ך. **שבועות** טעם שנקרא שבועות כי נשבע הקב"ה שלא ימיר אותנו ואנחנו נשבענו לו שאין אנו ממירים אותו ח"ו. הרב עיר וקדיש אור החיים בס' טור ברקת סי' תצ"ד ואפשר שנקרא שבועות לרמוז שלקבל התורה מנינו ז' שבועות כאשה הנטהרת בז' נקיים ולרמוז שלא ניתנה תורה עד אשר נטהרנו בז' שבועות וע"כ צריך לפרוש מטומאתנו תמיד ואז נקרב לתורה נקרא חג השבועות אני הדל בדברים אחדים דף ע"ז.

כח. **שבטים** היה להם התנצלות שמה שחשבו על יוסף לאבדו מן העולם לא יצאה מחשבתם לפועל שערי שמים דף י"א הובא צמח דוד דף ק' ויש לצרף לזה דין פירש מצודה בשבת להעלות דגים והעלה תנוק כמ"ש בעניותי בראש דוד באורך פ' ויגש ע"ש באורך:

כט. **שלום** אמרו בזהר הקדוש שהרוח עשה הקב"ה לשים ש' בין האש ובין המים וה"פ שה' ברא ד' יסודות ארמ"ע והעפר כלול בו הכל ואינו יוצא אלא ע"י אש ומים ונתתי

גשמכם וממגד תבואות שמש ולפי שא"א אש ומים יחד וכשחסר יסוד האש אין הארץ מוציאה כלום כי הכל נרקב ע"י המים וכשחסר המים הכל נשרף באש לכן עשה יסוד הרוח מפסיק בין האש והמים כי הרוח יכול לעמוד עם האש והמים ועי"ז מתקיים האש והמים בעולם והאדמה נותנת כחה יבולה וכל פירות וזש"ה עושה שלום ובורא את הכל שע"י הש' ברא הכל ה"ה מהרי"ד בצמח דוד דף קכ"ד ע"ד:

## מערכת ת

א. **תפלה** בצבור לא נמצא בנביאים וכתובים שהיו מתפללים בצבור ואפשר דעד כנסת הגדולה שתקנו י"ח ברכות לא היתה תפלת צבור רק כל יחיד מתפלל לבדו ואף דמשה רבינו תקן קריאת התורה אפשר דהתפלה לא היתה בצבור הרב המבי"ט בס' בית אלהים ש' היסודות. פ' ל"ח דף פ"א ע"ד. ולפי קיצורי יש לפקפק בזה והרואה יראה כמה כתובים דמייתי הש"ס פ"ק דברכות להתפלל בצבור הגם דיש לצדד:

ב. **תשובה** מי ששב בכל לבו נמחל לו העון ואף שאח"כ חזר וחטא אותו חטא עצמו נתכפר לו עון ראשון ולא יש כי אם עון שני וכשישוב נתכפר השני. ועמ"ש לפנים לקמן אות כ"ד בית אלהים ש' התשובה פ"ו:

ג. **תמיד** לעתיד לבא לא יקריבו שני תמידין אלא תמיד אחד בבקר כ"כ רד"ק ביחזקאל סי' מ"ו בפסוק וכבש בן שנתו וכ' הגאון החסיד בעל מעשה רקח שלכך קרא רבינו הקדוש המסכתא תמיד לרמוז לעתיד בבית ג' שלא יש כי אם תמיד אחד:

ד. **תפלה** טעם משז"ל להיות זהיר בתפלת המנחה שהתפלה ראשונה שהיתה בעולם היתה תפלת אדה"ר במנחת ערב שבת שנוצר. לקוטי רבינו האר"י זצ"ל על פ' תכון תפלתי קטורת. וראיתי מי שכתב דמובח מדברי הזהר הקדוש ח"ג דף רכ"ז שלא יתפלל תפלה על הפרנסה בתפלת מנחה ע"ש וצריך להתיישב בדבר:

ה. **תפילין** של יד מציל משפיכות דמים ושל ראש מגאוה הרב מנות הלוי דף קצ"ב ע"א ופרק התכלת אמרו כל המניח תפילין מאריך ימים ועיין בתקונים תקון י"ח:

ו. **תורה** עוסק בתורה לשמה ועושה נ"ר ליוצרו שלומד לשמור ולעשות לא יבא בגלגול לקוטי גורי האר"י זצ"ל פ' תורת ה' תמימה:

ז. **תורה** עוסק בתורה יום ולילה ובוטח בקונו והוא ירא ה' לא יירא ממאורעות רעות של עה"ז. ולשונא נתן עיניו בו וכו' וז"ש בעיניך תביט ושלומת רשעים תראה כי ר"ת בתורתך ס' הלקוטים על פסוק הנזכר ומשם הרב שפ"ר שמעתי במ"ש פרק הרואה דרב ששת להההוא מין נתן עיניו בו וכו' ורב ששת היה סגי נהור וז"ש ר"ק בעיניך רק מיעוט

שאפי' יהי' סגי נהור וז"ש ר"ק בעיניך אפ"ה תביט בעין השכל ושלומת רשעים תראה ודו"ק היטב. וכבר אמרו על רבינו יצחק בן רבינו הראב"ד בעל ההשגות זכרם לברכה שהגם שרבינו יצחק הי' סגי נהור הי' מכיר באדם בגלגוליו והי' מרגיש בהרגשת האויר וגדול בתפלתו כרבי חנינא בן דוסא ע"ה:

ח. **תורה** גימטריא תזה"ר שצריכה זהירות גדול הרמ"ע מפאנו במאמרות כתיבת יד ובגמרא אמרו שהתורה אחד מהדברים הצריכים חיזוק והטעם פשוט כי התורה מבטלת יצה"ר ולכן היצה"ר עושה מאמצי כחו שלא ילמוד ולכן תראה שבעוה"ר רבים נלכדים בביטול תורה:

ט. **תורה** שנתן לנו משה רבינו ע"ה מפי הגבורה הוא בחינת בריאה ולכן מתחלת אות ב' בראשית כי היא מהאצילות כ"כ רבינו האר"י זצ"ל ורמוז בזהר הקדוש ומפורש ברעיא מהימנא וכתב רבינו האר"י דזהו כונת ברוך אלהינו שבראנ"ו לכבודו ונתן לנו תורת אמת ועוד כתבו שזהו מנהג ישראל בהקמת ס"ת שאומרים אל שדי כי הוא בבריאה ובליקוטי כתבתי אני בעניי בזה בס"ד:

יוד. **תוספת** במצות כגון שיצא י"ח צדקה ומוסיף בזה התוספת שרי על מנת לקבל פרס וז"ש האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או בשביל שאזכה לחיי העה"ב ה"ז צדיק גמור ומיירי בעושה תוספת על חיובו דייקא נמי דקתני סלע זו. ומאי דתנן היו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס היינו במעשה המצות עצמן שהם חיוב כ"כ הרב מהר"ש פרימו ז"ל ובזה פירש הוא ז"ל צדק צדק תרדוף כלומר תוספת אז אתה יכול לעשות למען תחיה דהיינו בשביל שאחיה וירשת את הארץ בשביל שאזכה לחיי העה"ב וכתבנו בזה בעניותנו בכמה בקומות בס"ד:

יא. **תורה** דע שבתורה יש ששים רבוא פירושים כפי הפשט כנגדם יש ששים רבוא באגדה וכמו כן ששים רבוא בקבלה וכיוצא בזה בכל חלקי התורה ואין לך נשמה שאינה כלולה מכלם מז"ה חס"ל עין הקורא נהר י"ח דף ט"ו ע"ד. וכל ענין וכל דבר הגון רמוז בה דכתיב תורת ה' תמימה וכוללת כל דבר חכמה שבעולם וכבר אמרו בתעניות דליכא מידי בכתובים דלא נרמז בתורה ומדברי האר"י ז"ל אתה תשמע דכל העינים רמוזים בתורה וזהו מ"ש בקמא דף צ"ב מנא הא מילתא דאמרי אינשי הכונה כי כל דבר טוב משל או מוסר אמיתי הכל רמוז בתורה ולכן שאל דמה שאומרים הבני אדם והוא טוב היכא נרמז בתורה כי לא יבצר ממנה מזימה לא תחסר כל בה:

**והתורה** נמשלה למים כי כשם שהמים נמצאים הרבה והם בזול כך התורה מצויה ומוכנת לכל כי כל דבר הצריך הרבה הוא מצוי ובזול. וכן האויר שבזולתו אינו יכול

לחיות הוא מצוי ומוכן מאד מאד יותר מהכל לפי שהוא צורך גדול. ואגב אומר שראיתי להרב עיר וקדיש הרב מהר"ר שמעון לביא ז"ל בפירוש הזהר בראשו שכתב שאין מקום פנוי וריק בעולם ואין חלל בלתי נמצא באויר ואפשר להמציא חלל בלתי אויר שאם תקח כלי זכוכית כאשישה וישימהו על אבן שיש או ברזל ויהיו פני האבן או ברזל שטוחים שוים וישימו על האבן עגולה של בצק סביב דופני האשישה כדי לשמור האויר שלא יכנס באשישה וישימו נר אחד תוך האשישה על האבן הנה יתמיד חיות הנר עד שיכלה האויר שהיה באשישה ומיד יכבה הנר וכשיכלה האויר בשאיפת הנר ישאר החלל ההוא ריק מאויר ואם תשא האשישה למעלה תשא האבן עמה להעדר האויר שהיה מפריד בין האשישה והאבן והחלל הריק מהאויר נקרא תהו וזה סוד נוטה צפון על תהו והאריך הרב שם הרבה בזה ע"ש אבל בעיקר דבריו קיצר מאד כאשר הרואה יראה. ועוד כתבו שעבדי מלך אחד היו חופרים בקרקע במחצב מין מתכת וכשנכנסו לפנים היו מתים ואח"כ ידעו שהיה לחוסר האויר ופתחו חרכים בגג החפירה וחיו ובדורות אחרונים חידשו מאקינה ניאומאטיקה להראות כל זה במופת שמכניסים עוף חי שם ובמנגנין מסירים האויר ונשאר החלל פנוי מהאויר ותיכף מת ואם עד שלא מת לגמרי שלא נעדר האויר כלו חוזרים ופותחים ושב האויר וחי. ואני ראיתי המאקינה הנז' והעוף בתוכה ונראה הדבר החוש"ה אל הע"ן:

יב. **תורת** כהנים יש בו קע"ב פרקים בסוד עקב תיבות שיש בעשרת הדברות ומי שזוכה ועוסק בספר זה יתברך בעקב ברכות כמנין פרקיו ונחשב לו כאלו קיים כל העשרת דברות והשי"ת שומר אותו בכל עת ובכל מקום. מז"ה חס"ל עין הקורא נהר ל' דף י"ז ע"ד:

יג. **תורה** אם לא יעסוק בה לשמה יום ולילה אע"פ שתקן מלבוש לנפשו מהמצות בעולם העליון יהיה רעב מהמזון עליון בעולם הנשמות ומה שעוסק האדם בעה"ז ביום א' כנגדו יש יום למעלה יום גדול ורוחני שאין לו סוף וכל התורה והמצות שעוסק האדם בעה"ז יום קטן ומוגבל בעולם הנשמות עולה לאין סוף וזהו דבר יום ביומו. מז"ה חס"ל עין הקורא נהר ס"ח:

יד. **תורה** מי שיש בידו מקרא מאות **ה** אחרונה שבשם נשלח לו מלאך לשמרו. ואם יש בידו משנה ותלמוד עם המקרא נזקקין לו ב' אותיות אחרונות משם הויה לשלוח לב' מלאכים לשמרו ואם יש בידו מקרא משנה תלמוד אגדה וסתרי תורה וספר יצירה ואינו שלם בחכמת הקבלה נקרא חכם ונבון ואינו נקרא משכיל וכל השם המיוחד רובו ככלו זקוק לשומרו. ומי שהוא שלם בכל הדברים הנזכרים כל אותיות הויה זקוקים לשמרו

לעולם. מז"ה חס"ל מעין ד' עין יעקב נהר י"ב:

**ועם** הקדמה הזו פירש רב אשכנזי כונת הכתוב ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו שמי שהוא שלם במקרא במשנה ואגדה וסתרי תורה וספר יצירה בעומק נקרא משכיל וכל אותיות השם המיוחד כביכול זקוקין לשמרו וז"ש ויהי דוד לכל דרכיו משכיל שהיה שלם בלמודים ואז וה' עמו כל אותיות השם המיוחד ע"כ דברי הרב הנז'. וז"ש רז"ל וה' עמו ואפשר חטא בא על ידו דמאחר דזכה לכל זה ונעשה מרכבה לשכינה וז"ש ושכינה עמו אינו בא לידי חטא והרי הוא כמבוא"ר דו"ק:

טו. **תורה** לא חרב העולם אלא בפשעה של תורה ולא חרבה א"י אלא מפני פשעה של תורה וכל הצרות הבאות לישראל אינן אלא בפשעה של תורה שנאמר בפשע יעקב כל זאת וכו' סדר אליהו זוטא כ"א דף ב':

טז. **תורה** נתנה על ידי סרסור כי היה מעמד הר סיני והמשכן כדמות אירוסין וגם בית המקדש היה כעין אירוסין דהיה בחצר דידה ולכן היה הכל על ידי סרסור ודין גרמ"א שלא נתקיימו בנו לימוד התורה וכשרון המעשים אבל לעת"ל בבית ג' הוא כנשואין בחצר דידיה ונזכה ללמוד מפיו דכתיב וכל בניך לימודי ה' ותתקיים בנו התורה והמצות לשמה ביראה ואהבה ושמחה רבה. הרב הגדול מהרימ"ט זלה"ה בדרשותיו פ' שמיני דרוש שני ומימיו מן המקדש מיוסדים על אדני פז מרז"ל ומיהו יש בדבר שקלא וטריא מסוגיות אחרות ואריכות דברים:

טו"ב. **תשובה** חקר הרב נחלת בנימין דקי"ל לאו הנתק לעשה אין לוקין עליו א"כ כל הלאוין שבתורה לא יהיה בהם עונש מלקות ומיתה דהכל נתק לעשה דתשובה כמ"ש הרמב"ם דתשובה היא מצות עשה ואפי' לא עשה עדיין תשובה כיון דהוא לאו הנתק לעשה אף שלא קיים העשה אין לוקין על הלאו וכ"ש מיתה. ותירץ דהרי קי"ל אין לוקין על לאו שבכללות וטעמא שכיון שכולל דברים הרבה לא הוי לאו חמור ללקות עליו ומינה גמרינן לעשה הדוחה הלאו שנתק לעשה דהיינו דווקא בעשה פרטי אבל עשה דתשובה הוא כללי לכל ל"ת שבתורה אין בו כח לפוטרו מעונש מיתה ומלקות מטעם נתק לעשה עכ"ד הרב נחלת בנימין שהביא א' קדוש משמו:

ח"י. **תשובה** כתבו המפרשים דהשב מאהבה תכף מתקבל ובשב מאהבה לא נאמרו ד' חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש דדוקא בשב מיראה בחלקות ישית למו רבי ישמעאל אמנם אם שב בכל לב מאהבה אינו מחוסר זמן ותכף מתקבל ברצון. ויש ליתן טעם דכיון דבשב מאהבה זדונות נעשו לו כזכיות א"כ אין כאן ל"ת וכריתות ומיתות ב"ד כי אם זכיות:

**אמנם** יש לחקור כי הנה מדברי הרמב"ם ה' תשובה נראה דאם שב באמת והתודה ונתחרט והעיד עליו יוצר הכל שלא ישוב לחטוא הרי זה תשובה שלימה כדת של תורה והכי מוכח מהש"ס פ"ב דקדושין דאמרו האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאני צדיק גמור והיה רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו והגם דכתבו הפוסקים שהיא ספק מקודשת היינו משום שלא ידענו באמת אם הרהר תשובה אבל אלו ידעינן שהרהר תשובה ודאי היא מקודשת ודאי ורבינו ירוחם כתב דאפילו אם בידו גזלות וגניבות מועיל הרהור תשובה להחזיר גזל וגניבה שבידו והיא מקודשת לדעת יש מפרשים:

**כל** קבל דנא רבינו הרב רבי אליעזר מגרמיזא סידר כמה סגופים ותעניות לבעל תשובה ורבינו האר"י זצ"ל הפליא לעשות בתקוני התשובה וסדרי תעניות לכל חטא בפרטות כידוע. ונראה דודאי אם שב בכל לבו ככל סדר התשובה שכתב הרמב"ם ודאי תשובה מעליא היא וכמו שנראה מהש"ס אבל זה יועיל להנצל מגיהנם ולשוב אל הקדש והוא צדיק גמור אמנם המקטרגים שנעשו על ידו נהי דאין להם רשות לקטרג כמ"ש בזהר הקדוש ע"פ גם ה' העביר חטאתך לא תמות דאעבר מקטרגא מקמיה. אבל עדיין על עומדם יעמודו ולמחותם ולבטלם צריך סיגופים ותעניות ומצינו דוד הע"ה דהגם כי כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה ובת שבע שלו ואורי' מורד במלכות ומצינו גודל התשובה שעשה שקבל יסורין ונצטרע ששה חדשים והעידה עליו רוח הקדש ברכי כשלו מצום ולא טעם טעם שינה ויהי דוד עושה משפט וצדקה ועסק בתורה תדיר וקבל עליו נזיפה ברבים כשברח מאבשלום כמו שאמר בסבא קדישא. ועם כל זה היה כמה שנים בג"ע תחתון ולא יכול לעלות במחיצתו עד שנבנה בית המקדש כמ"ש בז"ח דף מ' ע"ד דפוס ווינציא. וישתומם האדם על זה והגם שיש הפרש גדול מאוד בין גדלות דוד הע"ה לבעל תשובה פשוט בזמנינו מה שלא ישוער. מ"מ כל עצמותיו יאחזמו רעד כי גם גבהו דרכי דוד הע"ה ותשובתו ויחודיו ותורתו ומצותיו וסיגופיו וכיוצא עד אין חקר ומי שיש לו לב אם יזכה יבחין כמה הוא מבחוץ וטהר ידים יוסיף אומץ בכל אולי יחנן ה':

יט. **תוכחות** בחוקותי כנגד בית ראשון ותוכחות תבא כנגד בית שני גלות האחרון והנחמות גנוזות בהם. ז"ח פ' תבא ע"ש באורך. ומ"ש הרדב"ז בתשובה סימן תשס"ט שבתוכחות תבא נזכרו שמות הויה והוא רחמים ונחמתם בצדם ועוד כי פ' נצבים קשורה עם פ' תבא ק"ק דנעלם מהרב ז"ל דבפסיקתא אמרו על שמות הויה שנזכרו שם דכביכול רשעים מהפכים מדת רחמים למדת הדין ומ"ש דפ' נצבים קשורה ק"ק דהא

כתיב אחר התוכחות ויקרא משה וכו' ומוכח דהלכו וזו קריאה אחרת. ואחר זמן ראיתי בפירוש התורה מהרמב"ן ז"ל שפירש שלא הלכו והיה הכל במעמד א' ע"ש ונתישבו דברי הרדב"ז. ומ"ש דשם הויה הכתוב הוא נחמה לענין דרשא יכול לומר באופן אחר ממ"ש בפסיקתא ומ"מ ק"ק דהי"ל להזכיר הפסיקתא מיהא. ויש קצת סיוע לפסיקתא מהז"ח דלא קאמר כהרדב"ז דזהו הנחמה ואתי עלה מצד אחר. והרדב"ז נראה דלא ראה דברי הז"ח דהם על חקירה זו ואין זה תימא כי רוב ז"ח היה בנוסחאות כ"י כנודע:

**ולפי** דברי הז"ח דתוכחות תבא נתקיימו בבית שני ניחא דבית שני נחרב משום שנאת חנם כמשז"ל ותוכחות תבא הם צ"ח גימט' חנם ואתי שפיר וזש"ה חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו ורז"ל אמרו אוהב כסף אוהב מצוות והשתא כיון דנחרב הבית משום שנאת חנם דין הוא דקודם הגאולה נהיה באחדות אחד וזה רמז הכתוב חנם נמכרתם כלומר התוכחות והגלות היה בעון שנאת חנם וא"כ קיום המצות אינו מועיל וזש"ה ולא בכסף מצות תגאלו רק האחדות מביא הגאולה דוקא מאחר שהגלות היה בעבור שנאת חנם ודו"ק היטב:

כ. **תשועה** כשהיא על ידו יתב' בתכלית השלמות ונצחית וכמ"ש רז"ל ישראל נושע בה' אז היא תשועת עולמים ובא וראה מ"ש הראב"ד פ"ק דתעניות הובא בעין יעקב דכשהמשפט הוא על יד הקב"ה הוא משפט חזק וכלה ונחרצה ומשם נלמד דכשהתשועה היא על ידו יתברך היא שלימה בכל מכל כל דמרובה מדה טובה. ואתה תחזה אמרי קדוש גאון עוזינו רבינו מהר"י רוזאניס ז"ל בפרשת"ו של מלך ומשם באר"ה:

כא. **תשובה** חקרו המפרשים דאיך יועיל הודוי וחרטה לבעל תשובה הלא קי"ל לא אתי דבור ומבטל מעשה והחוטא עשה מעשים רעים ואיך בוידוי שהוא דיבור יועיל ותירצו דאמרו רז"ל דהקב"ה עושה לשב בריה חדשה ונמצא דדבורו בודוי גרם למעשה עצום ורב דנעשה בריה חדשה וממילא נתבטלו המעשים רעים עכ"ד המפרשים. וכל זה לפי הפשט אך לפי מה שנתבאר בסמוך אות ח"י דע"י הודוי לא נמחו המקטרגים וצריך סיגופים ותעניות למחותם א"כ צריך מעשה נמי בתשו' לבטל המקטרגים ועדיין יש לצדד ואין כאן מקום להאריך:

כב. **תורה** נמשלה לאכילה ושתיה כמש"ה לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי וכל אכילה ושתיה שאמר המלך החכם בקהלת דברי תורה כמו שאמרו רבותינו ז"ל. כמה וכמה טעמים יהיו לזה. ואימא מילתא השתא דכשם דאכילה ושתיה הם לברר ניצוצות הקדושה כידוע כן התורה ע"י למודה מברר ניצוצות הקדושה ואפשר דז"ש פ"ב דמכות עומדות היו רגלנו במלחמה בשעריך ירושלים בעבור שערי ירושלים שערים המצוינים

שהיו עוסקים בתורה. כי ניצוצות הקדושה הם חיות הסט"א וגבר אויב. ובזה יש כח לאומה שתחת השר מע' שרים להיות מצר לישראל וזה כחה של האומה ניצוצות הקדושה שעשקו מישראל ובכחם באה להצר ולהתגרות מלחמה בהם. וכשעוסקים בתורה לשמה מבררים ניצוצות הקדושה שהיו חיות השר ההוא ולכן גם אומתו חלושים יעברו חלוש"י צבא וניטל כחם וגבר ישראל:

**ויתכן** דזה טעם מלחמת עמלק ושנבחר יהושע למלחמה וטעם שבא המן וטעם דהדור קבלו התורה בימי אסתר כי הסט"א חיותה ניצוצי הקדושה וכשעוסקים בתורה ומבררים ניצוצות הקדושה איידי דטריד למפלט לא בלע יחל"ש חושי' מצרה נחל"ש וישראל עושה חיל. אך כשרפו ידיהם מן התורה מתגבר הסט"א תוקע ומרי"ע לישראל. והוא הדבר שאמר יצחק אע"ה הקול קול יעקב שמברר ניצוצות הקדושה אז אין הידים ידי עשו כי שם נפל שדוד דטריד למפלט. אך כשאין הקול קול יעקב שבטל מהתורה ושבת הבירור הנה נא כחו הידים ידי עשו. ולזה עמלק כשרפו ידיהם מהתורה בא זדון. ונבחר יהושע דלא ימיש מתוך האהל להלחם בו. וכן בימי המן שלא למדו תורה כמ"ש פ"ק דמגילה על פ' בעצלתים ימך המקרה רצה לבלע ולהשחית. ועל ידי מרדכי ותלמידיו העוסקים בתורה ביתר שאת כמשז"ל שהיו כ"ב אלף תנוקות עם מרדכי לתקן מה שפגמו בכ"ב אותיות התורה ולהיותה התורה בכ"ב אותיותיה להגין עליהם. נפלו המן ועמו להריגה ומשו"ה קבלו ישראל ברצון התורה והוא רמז הכתוב וישראל עושה חיל וירד מיעקב והאביד שריד מעיר הכונה וישראל עושה חיל חיל של מלאכים הנבראים מהתורה והמצות. אז וירד מיעקב יהיה מושל מיעקב והאביד שריד מעיר הסט"א שיבררן ניצוצות הקדושה:

כג. **ת"ח** אין מקבלים טומאה אלא מבחוץ שקרבם קדוש לגבוה וחוטאים קצת ותשובתם תקנתם. מז"ה חס"ל עין יעקב נהר ל"א וכתב שם משם האר"י זצ"ל כי יש תרי"ג ניצוצות (בכל שרש) וכלם ת"ח ויש אח"ך כמה עמי הארץ דוגמת האילן המוציא פירות וסביבותיהם כמה עצים וענפים.

כד. **תשובה** מי שחטא ונתחרט ושב בתשובה ונתקבלה תשובתו ואח"כ חזר וחטא באותו החטא עצמו יש להסתפק אם נדחית תשובתו וגם החטא ראשון יחשב לו או דילמא החטא ראשון נתכפר בתשובה ואף על פי שחטא החטא עצמו הוא לבדו יתחשב לו. ונראה שאם בעת חזרתו לחטוא החטא עצמו אם היה מתוקף היצ"ר וכיוצא ולא נתחרט מתשובתו ח"ו רק כי אין לו כח לימנע וגבר אויב היצה"ר להכשילו אז תשובתו במקומה ונתכפר לו החטא ראשון ואין עליו כי אם החטא השני אך אם בעת חזרתו

לחטוא כל כך נתחזקה בו הסט"א ותאלצהו עד שנתחרט מתשובתו אז גם החטא ראשון מתעורר ויחשב לו גם את הראשון גם את השני. אמרות טהורות להרב אברהם חיון דפוס שלוניקו ש' וישס פ' ג' דף מ"ז:

כה. **תורה** בכללה עבודה דכל העוסק בתורה כמקריב קרבנות. וכוללת ג"ח כמש"ה ותורת חסד על לשונה תורה לשמה שעושה חסד עם כל העולם צמח דוד למהרי"ד דף כ"ב ע"ב ובזהר הקדוש ח"א דף ס"ו אמרו דעסק התורה מועיל יותר מכל הקרבנות ומ"כ בשם ס' סודי רזי דבזכות שישראל שומרים התורה יזכו לגן עדן כי ג"ן פרשיות בחומש ואות שבסוף כל חומש עולה עדן עם השתי תיבות גן עדן ומ"כ משם ילקוט שיר השירים לומד התורה נוטל חלק אחד והמלמד ה' חלקים עכ"ל ובפ' חלק דף צ"א עונש מי שאינו מלמד תורה ובתרא דף קי"ו ושכר המלמד תורה עיין בסנהדרין דף צ"ט וע"ז דף ל"ה ואמרו בירושלמי פ"ג דסוטה ישרפו ד"ת ואל ימסרו לנשים וכן אמרו במדבר רבה פ"ט מ"כ להרב מהר"א הכהן ז"ל בעל שבט מוסר בקונט' כ"י שהביא מדרש במדבר רבה הלז ישרפו ד"ת ואל ימסרו לנשים וכתב וז"ל לפי שמוציאין דברי תורה לדברים בטלים ומתלמדות ערמומיות ומסקנת הגמרא דאין מלמדים אותם תורה שבעל פה עכ"ל ועם האדון הסליחה דזה אינו גמרא אלה הם דברי הרמב"ם וסמ"ג כתבו כן. ועמ"ש אני הדל בברכי יוסף י"ד סי' רמ"ו.

כו. **תפלה** המתפלל י"ח ברכות בכונה ינצל מגיהנם שהוא ק"פ אלף פרסאות שהוא ח"י אמות של הקב"ה ועמ"ש הגאון מהר"ד אופנהיים הביאו בהקדמת ויקהל משה:

זך. **תרח** בא על אשתו אמתלאי בת כרנבו כשהוליד אברהם בעל כרחה ולכן נתגלגל באיוב ולקה בשחין כי בא על נדה לוקה בצרעת כמ"ש בזהר הקדוש אבל דינה שנבעלה לו בעל כרחה די שנבעלה לשכם בעל כרחה לנקות הזוהמא ולא הוצרכה ללקות בשחין ותהי נדתה על שכם והיא נשארה טהורה ובזה יובנו כמה ענינים וכמה מאמרי רז"ל תמוהים ואני בעניי כתבתי בענינים אלו בקונט' שמחת הרגל בפסקת מתחילה עע"ז ובספרי הקטן פני דוד פ' וירא ע"ש באורך ובהשמטות שם פ' וירא הבאתי דברי רבינו מהרח"ו ז"ל עיין שם באורך. רבינו האר"י זצ"ל בשער הפסוקים ריש איוב:

כח. **תהלים** דוד הע"ה התפלל יהיו לרצון אמרי פי שהקורא תהלים יהא חשוב כעוסק בנגעים ואהלות וכתבו גורי האר"י זצ"ל כי העוסק בסדר טהרות הוא תקון לפגם הברית. ואפשר שזה היתה כונת דהע"ה דהקורא תהלים יהיה חשוב כנגעים ואהלות ויהיה תקון משום פגם הברית וכמו שכתבתי לעיל מערכת טי"ת אות ט' ע"ש וראיתי לרבינו אפרים בפירושו על התורה כ"י פ' וזאת הברכה שכתב וז"ל כל האו' תהלים בכל יום כאלו קיים

כל התורה כלה וזהו תכו לרגלך ישא מדברתיך ר"ת תלים וסמיך ליה תורה ציוה לנו משה עכ"ל ועוד כתב רבינו אפרים פ' ויגש והגדתם את כל כבודי במצרים ס"ת תלים רמז כל האומר תהלים בכל יום זוכה להיות תחת כסא הכבוד עכ"ל ובמקום אחר כתב רבינו אפרים ז"ל שצריך לומר קצת מזמורים קודם תפלת שחרית:

**וכבר** הגאון החסיד בעל שני לוחות הברית הפליא לדבר על סגולת קריאת תהלים והזהיר לקרותן בנחת כהוגן וכשורה ע"ש באורך:

כט. **תמר** היא מוצאת במדרש א"ר הונא היא והוא צריכים לצאת ופירש הרב יפ"ת שגזרו גם על הבועל שריפה והקשה ה"ה מהרי"ד ז"ל בצמח דוד דף ק"ו ע"א דהרי אמרי' היא בשריפה ואין בועלה בשריפה ונר' לפ' היא והוא צריכין ליהרג וכו' אבל ק' מה נפשך אין בועלה בולא כלום והאריך הרב בזה קצת בספרתו. ויש לישב דהוראת שעה היתה לשרוף תמר ובועלה ומה שפירש הרב ז"ל היא והוא יהרגו כל א' כדינו ודחה פירוש הרב יפ"ת נעלם מהרב ז"ל דבפירושא אתמר בתרגום יונתן בן עוזיאל דכאשר שלחה אל חמיה והכיר האמת אמר יהודה מוטב שישרף הוא באש של מטה ולא בגיהנם והיה רוצה לישרף גם הוא ויצתה בת קול ואמרה ממני וניצולו ע"ש באורך. ואם נאמר הוראת שעה היתה יתוקן הכל ודוק:

ל. **תאומים** כחן חלוש ותשושי כח אבל במצרים כל שהיו רבים בכרס אחד היו יותר חזקים וז"ש וירבו על רבוי התאומים ולא תימא חלושים ויעצמו וכי תימא אם ירבו התאומים יעברו חלושי"ם. לז"א במאד מאד פי' כל שמוסיפין תאומים מאד מוסיפין בחוזק ה"ה מהרי"ד בצמח דוד דף קל"ה ע"א:

לא. **תורה** וארץ ישראל ועה"ב ג' מתנות שנתן הקב"ה לישראל. תורה בזכות אברהם אע"ה ששמר אפי' ערובי תבשילין. ארץ ישראל בזכות יצחק שנעקד בתוכה ולא יצא חוצה לה. עה"ב בזכות יעקב אע"ה שהיתה מטתו שלימה. והמלך החסיד נעים זמירות ישראל התחנן לזכות אליהם ע"י מדתו אחת היא לאמה וכן נוטריקון אח"ת ארץ ישראל חיי עה"ב תורה שאלתי מאת ה' ר"ת שמי כמ"ש ויעש דוד שם. כנפי יונה ח"ד סי' י"ב ועוד האריך הרבה:

לב. **תמתן** סופי תיבות אילת אהבים ויעלת חן שלא יהא ברגלים חוטא אלא ישהה עצמו ליטול שכר פרי הבטן ר"ת שפה גימט' שכינה אילת גימט' אמת ועוד האריך בסודות ורמזי כל הפ'. כנפי יונה ח"ד סי' ק"י. ואני בעניי זה שנים שאמרתי כי אילת גימט' אמת כי אמת הוא ת"ת ואילת מ' והוא יחוד קבה"ו וכיונתי בגרגיר מספר זה לדברי הרב ז"ל:

לג. **תפילין** כתב בשמושא רבא לא אכשר לאנוחי תפילין אלא מאן דקרי תורה נביאים וכתובים תורה בספר בראשית נביאים בשמואל כתובים בתהלים. זה יובן כי חכמה דהיינו ספר בראשית מתלבש בנצח ששם נבואתו של שמואל וכן מבינה להודיע שהגיע הארות לעשות מוחין לזו"נ בסוד תפילין ראש ויד וכו' כנפי יונה ח"ד סי' ס"ז עש"ב ונראה שיש ט"ס. והרב הקדוש מהר"ר שמשון מאוסטרפולי זלה"ה פירש עם דברי שמושא רבא שהבאתי לפנים מאמר פליאה אין מניחין תפילין אלא בשבת. והוא פליאה נשגבה אך הכונה שאין להניח תפילין אלא מי שקורא תורה ונביאים וכתובים תורה בספר בראשית נביאים בס' שמואל כתובים בספר תהלים כמ"ש בשמושא רבא וביאר הסוד בספר כנפי יונה כמ"ש לפנים. והנה שמואל בראשית תהלים ר"ת שבת וזה כונת מאמר הפליאה אין מניחין תפלין דלא אכשר לאנוחי תפלין אלא מי שקורא בשב"ת ר"ת בראשית שמואל תהלים כמדובר ודברי פי חכם חן.

**ומצאתי** כתוב בשם מדרש תהלים אמרו ישראל לפני הקב"ה רצוננו לקיים כל התורה כלה אבל מה לנו לעשות אין אנו יכולים אמר הקב"ה תניחו תפילין ואני מעלה עליכם כאלו קיימתם כל התורה כלה דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך. ומצאתי כתוב דלזה נרמזו כל אותיות א"ב בפרשת קדש ובפ' והיה כי יביאך בא אות ה' יתירה על תיבת ידך לרמוז על חמשה חומשי תורה ופ' שמע והיה אם שמוע רמוזים כל עשרת הדברות עד כאן מצאתי כתוב. ואגב אומר רמז בפסוק למען תהיה תורת ה' בפיך הנז' כי ידוע שבזכות התורה תהיה גאולה העתידה וכמש"ה זכרו תורת משה וכו' הנה אנכי שולח לכם את אליה. וז"ש למען גי' קץ כלומר אם אתם רוצים קץ הגאולה תהיה תורת ה' בפיך:

לד. **תשרי** דע כי החוטא ע"י חטאתו בכל חטא נברא משחית אחד. וכששב בתשובה שלימה ה' ברחמיו מבטל המשחיתים ההם ויש להם טענה המשחיתים שאינם רוצים ליבטל דקי"ל בריה אין לה ביטול לכך יסד המלך התשובה בחדש תשרי ומשפיע שפע מן שערי בינה וכשתצרף ן' עם תשרי יעלה תתק"ס ובריה בטלה בתתק"ס כמ"ש בטי"ד סי' ק'. וזהו כונת מאמר רז"ל בילקוט נחום רמז תקס"א טוב ה' לכל יכול לכל תלמוד לומר ורחמיו על כל מעשיו והוא פלא מה הלשון אומרת הרי הכל מעשיו יתברך אלא כי החוטא בכל עבירה קנה לו קטיגור אחד והמשחית הזה נברא מכח הבחירה חפשיית שנותן הקב"ה. ובחטאתו אשר חטא הרה עמל וילד שקר ויצא העגל הזה ואינו ממעשיו יתברך. ובהגיע עת פקודת המשחית ההוא אשר שב החוטא בתשובה שלימה כדחזי המשחית יצא לטעון שלא יבטלהו וישאר הוא בעולם. אבל בעל תשובה בשגם יגיע למעלות עליונות יצר לו מקיום המשחית ההוא שהוא קיים כמ"ש רז"ל בילקוט ישעיה

סימן ש"ט אמרה כנסת ישראל בושה אני מהמקומות שעבדתי שם ע"ז שנאמר ראי דרכך בגיא. אמר לו הקב"ה כל גיא ינשא והיה מחסדו ית' כי בשוב החוטא תשובה שלימה יתבטל המשחית ההוא ולא תקובל טענתו וז"ש טוב ה' יכול לכל גם למשחית שנברא מכח החטא ת"ל ורחמיו על כל מעשיו וברואיו שברא במדת רחמים. ס' קרן אור פני משה באריכות גדול עיין בדבריו פ' מקץ דף קל"ד וקל"ה המיוסדים על אדני פז מאמרי רז"ל. והרב החסיד מהר"ן שפירא במג"ע כתב אברהם שרה יצחק גימט' תתקס"א דבזכותם מתבטלים וזה רמז כי אברהם הוליד את יצחק גימט' בתשרי כמ"ש ילקוט ראובני כי תשרי בצירוף ן' ש"ב הם תתק"ס ובזכות אברהם שרה יצחק גימט' תשרי ון' עם הכולל יתבטלו ודוק כי קצרתי ובעניותי בס' הקטן כסא דוד דרוש כ' בס"ד כתבתי בזה באורך הוא ברחמיו הרבים יאריך ימינו בטוב אורך ימים ושנות **חיים**:

**אלהים** יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה למען רחמיך והמון חסדיך הרבים והעצומים כי עמך מקור **חיים**:

בעניי הכינותי הנה באתי במגילת ספר את אותותי אשר שמתי מרז"ל וגדולי ישראל סימנא מילתא אמרי **שפ"ר חיים**.

**ח**נני ה' כי אליך אקרא כל היום

**י**דוד יגמור בעדי יח"ל מעשה ידיך אל תרף

**ד**רשו ה' ועזו בקשו פניו תמיד

**א**קרא לאלהים עליון לאל גומר עלי

**כ**ל הנשמה תהלל יה הללויה

## אחר המדב"ר

**הקדמה להשמטות שנדפסו דפוס ליוורנו** (א"ה: לפנינו תיקנו בתוך הספר)

**אחר המדב"ר הנה** על פני המדב"ר דק קצר לקוי במדב"ר מתרומות. הנה באתי אגב רהטאי אביע אומר בערב"ה כי מטא לערבו"ת ערובי חסרו"ת שנים שלשה גרגירים ממדב"ר הרי"ם ותחיינה שאין במינם במחובר ולא נחם דרך המדב"ר דקות צנומות. הנה כי כן כהניף שב"ט עטי המדבר"ה אנכי תקנתי מן הבא בידי תרומות מתרומות. הנה באתי אגב רהטאי אביע אומר שנים ושלשה גרגרים ממדב"ר הרי"ם ותחיינה העצמות. הנה אלהינו מרחם בחו"ס תעמוד האר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצותיך ברב עז ותעצומות. כי"ר:

**לשון הקדמה למפתחות שנדפסו בדפוס ליוורנו**.

בארש מדב"ר שיתי אותות"י באה הספיר"ה פעל"ת לחוסים באלו אמרו במקדימי"ן מיסוד רז"ל והמפרשים עמודי דנורא: אלהא דמאי"ר יאר עינינו בדברי תורה. תורת **חיים**. ברוך יי לעולם אמן ואמן. התהלה והתפארת לחיי העולמים.

**ת"ו ש"ל ב"ע**